

หน้าปก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

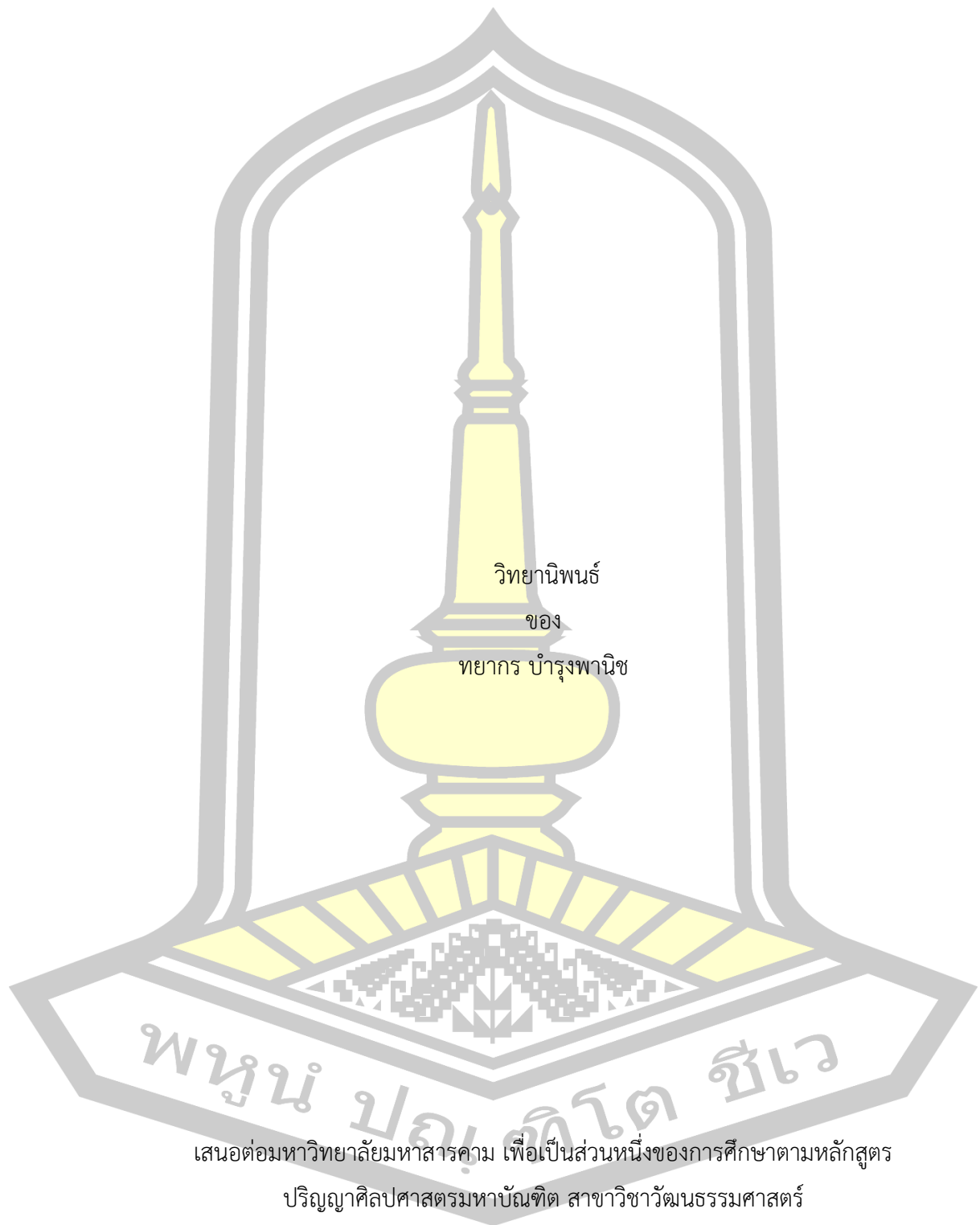
วิทยานิพนธ์
ของ
พญกร บำรุงพานิช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

มีนาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

หน้าปก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

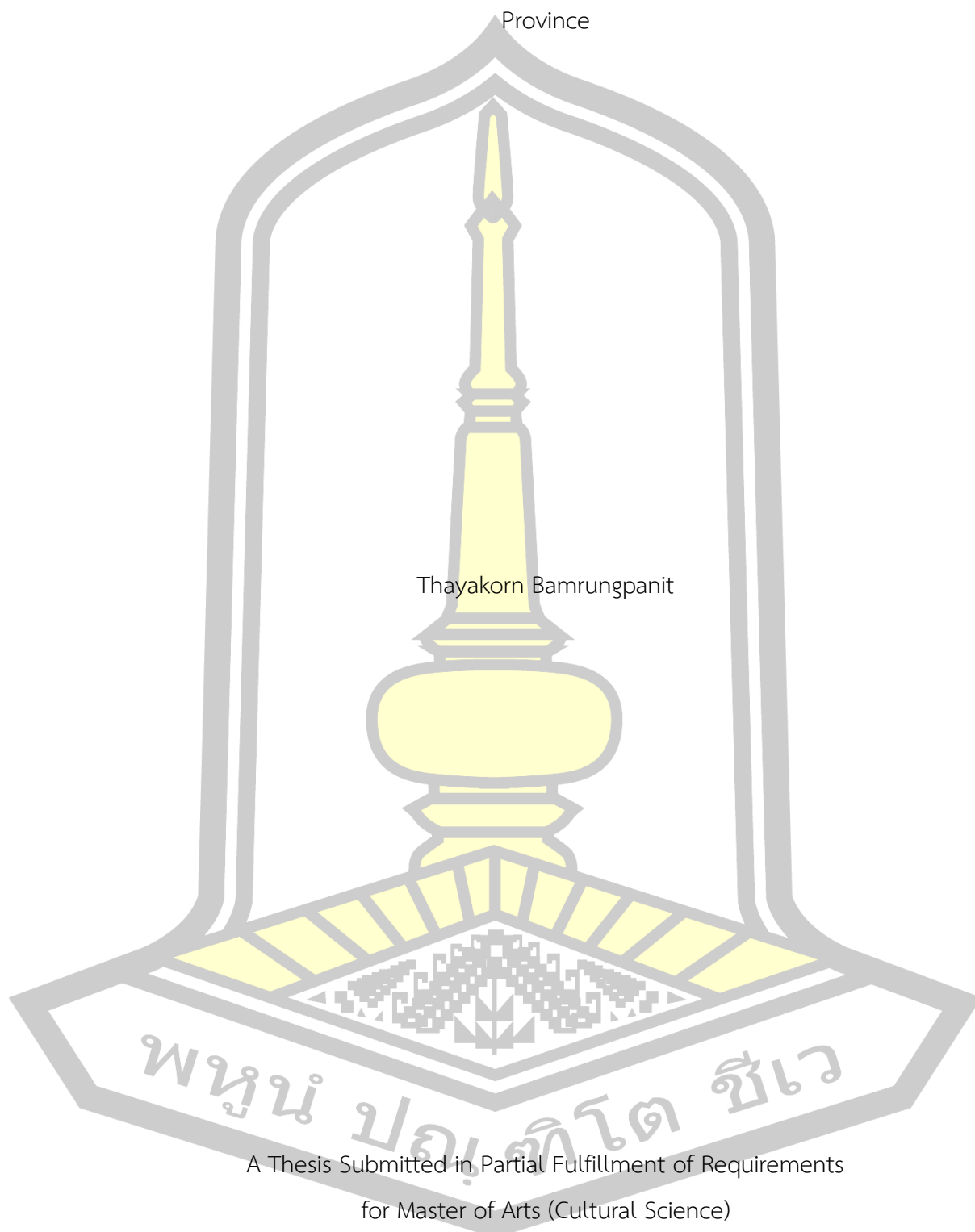
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

มีนาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Vetiver : Product Mode Development of Vetsived, Khuankhanun District, Phatthalung
Province

Thyakorn Bamrungpanit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Arts (Cultural Science)

March 2024

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายทยากร บำรุงพานิช
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. กิตติสันต์ ศรีรักษา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ. ดร. พันธ์ โพธิ์บัติ)

.....กรรมการ

(รศ. ดร. สิทธิศักดิ์ จำปาแดง)

.....กรรมการ

(อ. ดร. ฐิติศักดิ์ เวชกามา)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(ผศ. ดร. พิระ พันลูกท้าว)

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรม
ศาสตร์

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	หมู่บ้านแฟก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง		
ผู้วิจัย	ทยากร บำรุงพานิช		
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธ์ โพธิ์บัติ		
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	วัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2567

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟกของกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง 3) พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟกของกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและศึกษาในภาคสนาม ด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง และผลการนำเสนอวิเคราะห์

ผลวิจัยพบว่า ภูมิปัญญางานหัตถกรรมหมู่บ้านแฟก เกิดจากการเรียนรู้ ทักษะ และการเข้าร่วมกิจกรรมอบรม พัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฟก ซึ่งจัดโดยการปีโตรเลียมแห่งประเทศไทยกลุ่มหมู่บ้านแฟก อำเภอกวนขนุนจังหวัดพัทลุง ได้มาขยายผลการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฟก ในพ.ศ.2557 มีการสร้างกลุ่มผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฟก และได้เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยได้ถ่ายทอดความรู้จากนางจันทิ เทพกำเนิด

สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟก พบว่า 1) ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญากลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟกจะมาทำงานหัตถกรรมจักสานได้ หลังจากทำอาชีพในครอบครัวแล้ว โดยใช้เวลาดอนกลางคืน การถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นยังไม่มีมีการถ่ายทอด แนวทางที่จะถ่ายทอดควรจะเป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจ และโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอกวนขนุนได้เรียนรู้ โดยใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ 2) ด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มไม่มีความรู้ด้านการออกแบบ แนวทางควรมีวิทยากร เข้ามาแนะนำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย 3) ด้านการตลาด กลุ่มหมู่บ้านแฟกไม่มีความรู้เรื่องการตลาด ขาดช่องทางการจำหน่าย แนวทางแก้ไขคือ ควรมีช่องทางการจำหน่ายบนเว็บไซต์ มีเบอร์โทรศัพท์ ติดต่อกับลูกค้าทุกเครือข่าย 4) ด้านการสร้างเครือข่าย ไม่มีการสร้างเครือข่ายกับลูกค้าใหม่

ๆ ตามกลุ่มไม่มีผู้มีความรู้ทางด้านระบบการสื่อสารออนไลน์ แนวทางควรสร้างเครือข่ายกับกลุ่ม
หัตถกรรมอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ควรมีเพจเป็นของกลุ่ม และมีการสั่งซื้อทางเฟซบุ๊ก

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญาแฝก ได้พัฒนาความรู้และทักษะในการ
ออกแบบผลิตภัณฑ์สามารถดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ 2 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 กระเป๋าทหญา
แฝกรูปทรง 4 เหลี่ยม รูปแบบที่ 2 คือ กระเป๋าทหญาแฝกที่นำผลิตภัณฑ์อื่นมาประสม การออกแบบ
คำนึงถึงความต้องการผู้บริโภค เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : หญาแฝก, การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์

TITLE	Vetiver : Product Mode Development of Vetsived, Khuankhanun District, Phatthalung Province		
AUTHOR	Thayakorn Bamrungpanit		
ADVISORS	Assistant Professor Phanat Photibat , Ph.D.		
DEGREE	Master of Arts	MAJOR	Cultural Science
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2024

ABSTRACT

This thesis aims to 1. to study the history of the vetiver housewives' group, Khuan Khanun District, Phatthalung Province. 2. to study the current condition and problems of vetiver product development of the vetiver grass housewives' group, Khuan Khanun District, Phatthalung Province. 3. to develop a product model. Vetiver grass of the vetiver housewives' group, Khuan Khanun District, Phatthalung Province The researcher has used Qualitative research method by studying from documents. and study in the field with observation in-depth interviews with the sample group.

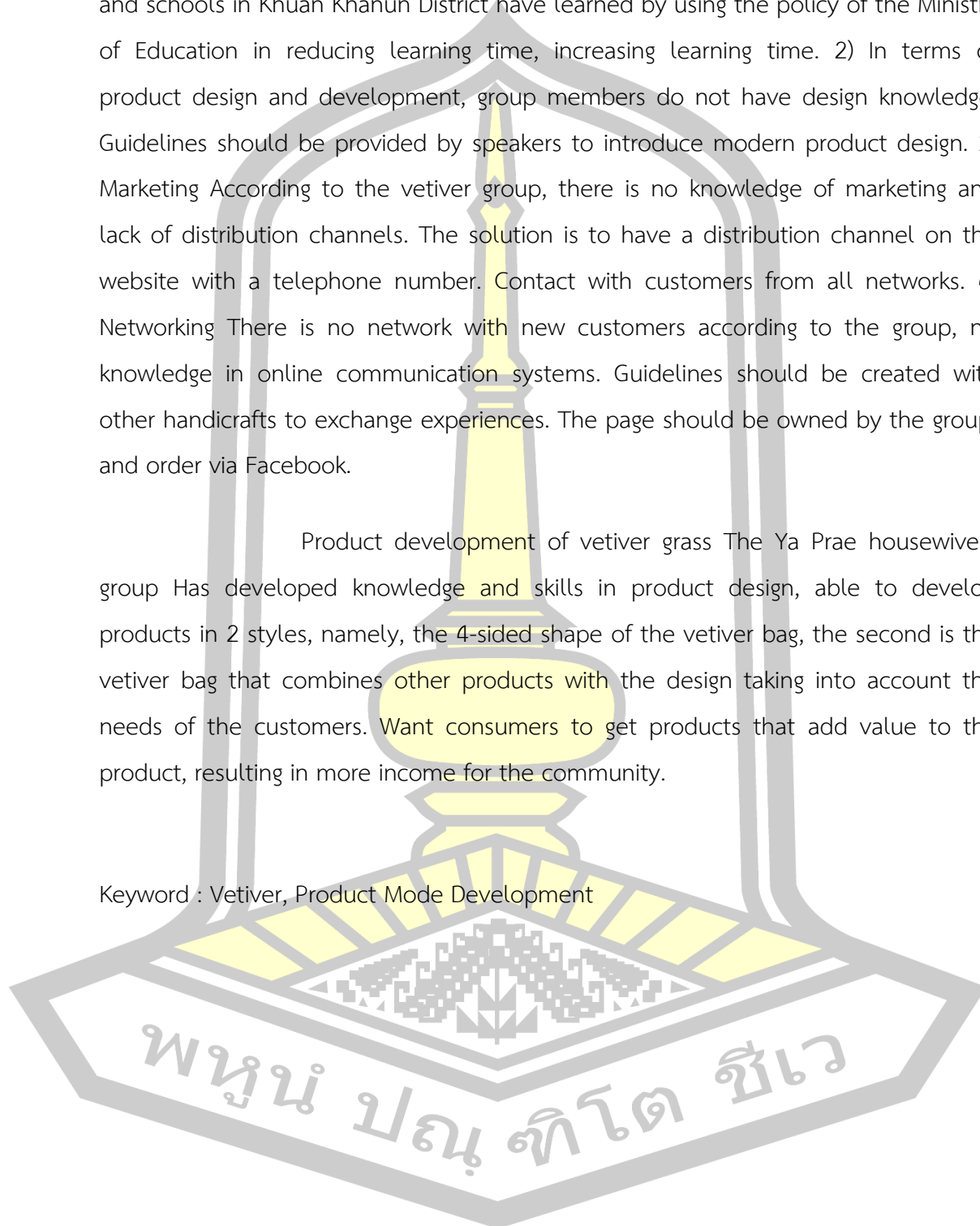
The research found that the wisdom of vetiver handicrafts arising from learning, skills and participating in training activities Product development from vetiver leaves organized by Petroleum Authority of Thailand the group of vetiver grass in Khuan Khanun District, Phatthalung Province has come to expand the use of the vetiver leaves in 2014. There is a product group made from the vetiver leaves. and started the product come out continuously by transferring knowledge from Mrs. Jin Thepkamnerd.

Current conditions and problems of vetiver product development were found that 1) knowledge and wisdom transfer Vetiver housewives will come to work. handicrafts from the court after working in the family by spending the night the transmission from generation to generation has not yet been transmitted. way to

convey It should be made into a short training course for those who are interested. and schools in Khuan Khanun District have learned by using the policy of the Ministry of Education in reducing learning time, increasing learning time. 2) In terms of product design and development, group members do not have design knowledge. Guidelines should be provided by speakers to introduce modern product design. 3) Marketing According to the vetiver group, there is no knowledge of marketing and lack of distribution channels. The solution is to have a distribution channel on the website with a telephone number. Contact with customers from all networks. 4) Networking There is no network with new customers according to the group, no knowledge in online communication systems. Guidelines should be created with other handicrafts to exchange experiences. The page should be owned by the group. and order via Facebook.

Product development of vetiver grass The Ya Prae housewives' group Has developed knowledge and skills in product design, able to develop products in 2 styles, namely, the 4-sided shape of the vetiver bag, the second is the vetiver bag that combines other products with the design taking into account the needs of the customers. Want consumers to get products that add value to the product, resulting in more income for the community.

Keyword : Vetiver, Product Mode Development

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติสันต์ ศรีรักษา กรรมการสอบ อาจารย์ ดร.ฐิติศักดิ์ เวชกามา กรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัส โพธิ์บัติ อาจารย์ที่ปรึกษานิพนธ์หลัก ที่ให้คำปรึกษาข้อคิดคำแนะนำตลอดจนแก้ไขสิ่งที่บกพร่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร. บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร ซึ่งได้กรุณาให้ ข้อเสนอแนะและเป็นที่กำลังใจที่มีค่าสำหรับผู้วิจัย ตั้งแต่เริ่มศึกษาจนกระทั่งสำเร็จเป็นงานวิจัยที่ สมบูรณ์

ที่สำคัญผู้วิจัยไม่สามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงไปได้ หากไม่ได้รับการช่วยเหลือจาก ประชาชนกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง และสมาชิกทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูล และเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเข้าสังเกตการณ์มาโดยตลอด และให้ความร่วมมือจนทำให้การวิจัยสำเร็จไปได้ ด้วยดี ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน รวมถึงองค์กรส่วนราชการ ภาคเอกชนและ ทุก ๆ ท่านที่ไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมดที่ท่านได้สละเวลาให้ความรู้ให้คำแนะนำ ให้สัมภาษณ์และเวลามีค่า ผู้วิจัยขอถือโอกาสนี้ขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณคุณแม่อิตา บำรุงพานิช ที่ให้ชีวิตและคอยปลุกฝังผู้วิจัยในการทำงานส่งผล ให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาและมีชีวิตที่ดีงาม ขอขอบคุณ

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ ความคิด อบรมสั่งสอนให้มีปัญญาและคุณธรรม ซึ่งเป็นเครื่องชี้นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสำคัญในการรักษาและต่อยอด ภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานหญ้าแฝกที่สวยงาม สร้างสรรค์ และมีคุณค่าให้ลูกหลานได้สืบทอด ใน ชีวิตประจำวันสืบไป

พูน ปณ จิตโต ชีเว

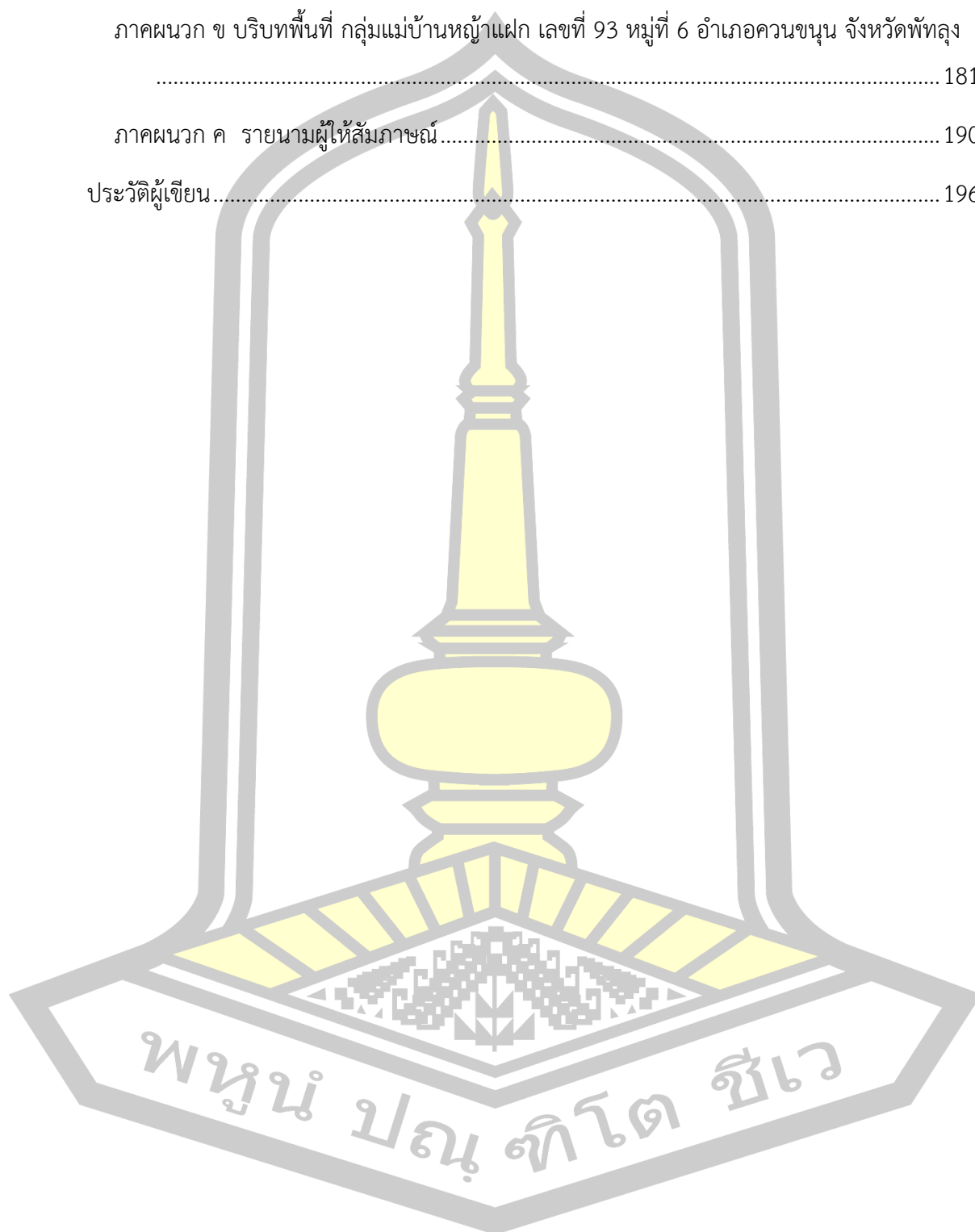
ทยากร บำรุงพานิช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยหญ้าแฝกภาคใต้.....	8
แนวนโยบายของรัฐ.....	40
บริบทพื้นที่ทำการวิจัย.....	43
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	61
1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง.....	61
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	75
1. งานวิจัยในประเทศ.....	75

2. งานวิจัยในต่างประเทศ	80
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	82
ขอบเขตในการวิจัย.....	82
1. ด้านเนื้อหา.....	82
2. ด้านระยะเวลา	83
3. ด้านวิธีวิจัย.....	83
4. ด้านพื้นที่	83
5. ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	83
วิธีดำเนินการวิจัย	84
1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	84
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	85
3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	86
4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88
ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	88
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก.....	110
ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก	114
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	140
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	140
สรุปผล	140
อภิปรายผล.....	142
ข้อเสนอแนะ	146
บรรณานุกรม.....	149
ภาคผนวก.....	158

ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	159
ภาคผนวก ข บริบทพื้นที่ กลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก เลขที่ 93 หมู่ที่ 6 อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	181
ภาคผนวก ค รายนามผู้ให้สัมภาษณ์.....	190
ประวัติผู้เขียน.....	196

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของหญ้าแฝกกลุ่มกับหญ้าแฝกดอน.....	32
ตารางที่ 2 พันธุ์หญ้าแฝกในประเทศไทย (ตามทะเบียนของกรมพัฒนาที่ดิน)	34
ตารางที่ 3 พันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมกับเนื้อดิน.....	36
ตารางที่ 4 พันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่	36
ตารางที่ 5 ผลกระทบหญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้าน.....	106

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
ภาพประกอบที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของหญ้าแฝกกลุ่มกับหญ้าแฝกดอน	33
ภาพประกอบที่ 3 หญ้าแฝกกลุ่มที่กรมพัฒนาที่ดินส่งเสริม 4 พันธุ์	35
ภาพประกอบที่ 4 หญ้าแฝกดอนที่กรมพัฒนาที่ดินส่งเสริม 6 พันธุ์.....	35
ภาพประกอบที่ 5 แผนที่แสดงเขตการปกครองจังหวัดพัทลุง.....	49
ภาพประกอบที่ 6 แผนที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	59
ภาพประกอบที่ 7 ที่ว่าการอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	89
ภาพประกอบที่ 8 เทศบาลหนองพ้อ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	90
ภาพประกอบที่ 9 วัดสุนทราวาส.....	93
ภาพประกอบที่ 10 วัดดอนศาลา.....	93
ภาพประกอบที่ 11 วัดเขาอ้อ	94
ภาพประกอบที่ 12 อุทยานนกน้ำทะเลน้อย	94
ภาพประกอบที่ 13 ตลาดใต้โหนด	95
ภาพประกอบที่ 14 ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ.....	95
ภาพประกอบที่ 15 นาโปแก.....	96
ภาพประกอบที่ 16 สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา.....	96
ภาพประกอบที่ 17 แสดงคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	98
ภาพประกอบที่ 18 ที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	99
ภาพประกอบที่ 19 ต้นหญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	100
ภาพประกอบที่ 20 การตัดใบหญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง..	100
ภาพประกอบที่ 21 วิธีการตากแดดใบหญ้าแฝก	101

ภาพประกอบที่ 22 การเตรียมใบหญ้าแฝกอบในโอ่ง	101
ภาพประกอบที่ 23 การนำภาชนะอะลูมิเนียมพร้อมกำมะถันใส่ลงในโอ่งเพื่ออบใบหญ้าแฝก.....	102
ภาพประกอบที่ 24 การนำใบหญ้าแฝกตากในร่ม	102
ภาพประกอบที่ 25 การเก็บใบหญ้าแฝกใช้สำหรับทำผลิตภัณฑ์	103
ภาพประกอบที่ 26 สวดสายในการสานจากใบหญ้าแฝก.....	103
ภาพประกอบที่ 27 ลายรวงข้าว	104
ภาพประกอบที่ 28 ลายเมล็ดข้าว.....	104
ภาพประกอบที่ 29 ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายตลาดใต้โหนด.....	105
ภาพประกอบที่ 30 ตลาดใต้โหนด.....	112
ภาพประกอบที่ 31 ผู้วิจัยและกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกร่วมสนทนากลุ่ม	113
ภาพประกอบที่ 32 ผู้วิจัยและกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกร่วมกันสนทนา.....	115
ภาพประกอบที่ 33 ใบหญ้าแฝก	116
ภาพประกอบที่ 34 หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก	116
ภาพประกอบที่ 35 เข็มหมุด	117
ภาพประกอบที่ 36 กระบอกฉีดน้ำ.....	117
ภาพประกอบที่ 37 สายวัดชิ้นงาน.....	118
ภาพประกอบที่ 38 เข็ม.....	118
ภาพประกอบที่ 39 กรรไกร.....	119
ภาพประกอบที่ 40 คัตเตอร์.....	119
ภาพประกอบที่ 41 เข็มด้ายสำหรับเย็บผ้า.....	120
ภาพประกอบที่ 42 เอ็นในขนาดเล็ก.....	120
ภาพประกอบที่ 43 ผ้าดิบ.....	121
ภาพประกอบที่ 44 โองอบใบหญ้าแฝก.....	121
ภาพประกอบที่ 45 ภาชนะอะลูมิเนียม.....	122

ภาพประกอบที่ 46 กำมะถัน	122
ภาพประกอบที่ 47 คัดเลือกใบหญ้าแฝกที่เหมาะสมกับผลิตภัณท์กระเป๋ ด้วยการรีดใบหญ้าแฝก	124
ภาพประกอบที่ 48 หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณท์กระเป๋าสตรี เป็นรูปแบบทรง 4 เหลี่ยม	125
ภาพประกอบที่ 49 สานขึ้นรูปตัวหุ่นผลิตภัณท์กระเป๋าสตรี.....	125
ภาพประกอบที่ 50 ผลิตภัณท์กระเป๋าสตรี	126
ภาพประกอบที่ 51 การติดหูสำหรับไว้ถือกระเป๋.....	126
ภาพประกอบที่ 52 ตัดผ้าดิบเพื่อบุด้านในกระเป๋	127
ภาพประกอบที่ 53 เก็บรายละเอียด และยังช่วยให้ปกปิดรอยต่อของผลิตภัณท์.....	128
ภาพประกอบที่ 54 นำผ้ามาจับมัดเป็นรูปโบริดที่หูถือกระเป๋	128
ภาพประกอบที่ 55 ผลิตภัณท์กระเป๋าสตรีทำจากหญ้าแฝก เป็นรูปแบบทรง 4 เหลี่ยม	129
ภาพประกอบที่ 56 คัดเลือกใบหญ้าแฝกที่เหมาะสมกับผลิตภัณท์กระเป๋.....	130
ภาพประกอบที่ 57 หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณท์กระเป๋าสตรี.....	131
ภาพประกอบที่ 58 สานรอบฐานของหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณท์	132
ภาพประกอบที่ 59 รูปผลิตภัณท์หญ้าแฝก	132
ภาพประกอบที่ 60 ผ้าดิบเพื่อบุด้านในกระเป๋.....	133
ภาพประกอบที่ 61 ผ้าดิบสีครีม ตัดแบ่งออกเป็น 2 ชิ้น	134
ภาพประกอบที่ 62 ผ้าลานข่อย ผ้าเคมี และนำมาวางซ้อนประกบกัน.....	135
ภาพประกอบที่ 63 รูปทรงกระเป๋นำมาวางเพื่อต่อขอบกระเป๋ากับผลิตภัณท์หญ้าแฝก.....	135
ภาพประกอบที่ 64 ใส่หูกระเป๋.....	136
ภาพประกอบที่ 65 นำกระเป๋ามาใส่ชิป เพื่อให้กระเป๋เปิดปิดด้วยความสะดวก	137
ภาพประกอบที่ 66 ผลิตภัณท์กระเป๋าสตรีทำจากใบหญ้าแฝกและนำผลิตภัณท์อื่นมาประสม	137
ภาพประกอบที่ 67 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เทศบาลตำบลหนองพ้อ ที่เข้าอบรมปฏิบัติการ .	138
ภาพประกอบที่ 68 เส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ใช้เส้นทางถนนสายเอเชีย กรุงเทพฯ-พัทลุง	182
ภาพประกอบที่ 69 แสดงเส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เจอทางแยกเลี้ยว	182

ภาพประกอบที่ 70 เส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก.....	183
ภาพประกอบที่ 71แสดงเส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เจอ 3 แยกเลี้ยวเข้าไป 1.7 กม ตามเส้น	183
ภาพประกอบที่ 72 แสดงเส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ระหว่างทางเจอสวนยางพารา.....	184
ภาพประกอบที่ 73 แสดงที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง	184
ภาพประกอบที่ 74 เส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก จาก 4 แยกโพธิ์ทองไปทะเลน้อย	185
ภาพประกอบที่ 75 เลี้ยวซ้ายเข้าซอยถนนแหลมไตนด	185
ภาพประกอบที่ 76 ผ่านตลาดกวนขนุน.....	186
ภาพประกอบที่ 77 เดินทางไปตามป้ายโรงเรียนอุดมวิทยายน.....	186
ภาพประกอบที่ 78 3 แยก มีป้าย บ้านบ่อทราย บ้านควนพลี ให้เลี้ยวซ้ายแล้วตรงไป	187
ภาพประกอบที่ 79 เจอป้ายบ้านควนพลี ตรงไปเรื่อย ๆเจอซอยด้านหน้าเลี้ยวซ้าย	187
ภาพประกอบที่ 80 ตรงไปตลอดเส้นทาง.....	188
ภาพประกอบที่ 81 ผ่านเส้นทางสวนยางพาราทั้ง 2 ฝั่ง.....	188
ภาพประกอบที่ 82 ผ่านเส้นที่อยู่อาศัยของชุมชนเทศบาลหนองพ้อและ สวนยางพาราเทศบาลหนองพ้อ.....	189
ภาพประกอบที่ 83 ถึงสถานที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง.....	189

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เป็นการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อเป็นการสร้างโอกาสรายได้ และการพึ่งพาตนเองภายใต้แนวคิดทฤษฎีพอเพียง ในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจะเป็นระบบการจัดการชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน โดยเฉพาะการผลิต การบริโภค การจัดสรรแบ่งปันทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรายได้ การจัดสรรทรัพยากรของคนในชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในส่วนของการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งมีเสถียรภาพ เป้าหมายคือ การพัฒนาคน การรวมกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้ผลิต OTOP กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อีกทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านผลิตเพื่อระดมทุนของกลุ่มชุมชน และการเพิ่มทักษะในด้านการบริหารจัดการและการตลาด ในการรวมกลุ่มองค์กรของภาคประชาชนได้ส่งเสริมการสนับสนุนให้มีการรวมบุคคลที่มีความต้องการในเรื่องเดียวกัน เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนให้กับผู้นำกลุ่มองค์กรตลอดทั้งเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของการฝึกอบรม ประชุมสัมมนา เสวนา และเวทีประชาคม ทำให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมมากมายนำไปสู่กลุ่มชุมชนที่เข้มแข็งในที่สุด

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน จะทำให้เกิดพลังการพัฒนาของคนในชุมชน ด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา แก้ไขปัญหาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลง มีแนวทางในการดำเนินงานตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาตนเอง พึ่งพาภายในชุมชนให้มากที่สุด ใช้ชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนาในลักษณะส่งเสริมการรวมกลุ่มชุมชน มีเวทีสร้างความเข้าใจเรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกันอย่างต่อเนื่องมีการบูรณาการไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะเศรษฐกิจอย่างเดียวแต่ต้องมีพัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้คนในชุมชนได้รับการเรียนรู้ที่มีศักยภาพโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมมาเชื่อมโยงการพัฒนาเป็นอาชีพได้ นอกจากนี้การค้นหาศักยภาพของชุมชน เป็นการรวมกลุ่มองค์ความรู้ในพื้นที่ เพื่อค้นหาทุนทางสังคม ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อนำมาลงทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจ อีกทั้ง สนับสนุนชุมชนทำแผนชุมชน เพราะจะเป็นเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและความ

ต้องการของชุมชน แล้วกำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาในชุมชนร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น ภาคีการพัฒนา เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน มีการจัดการและสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ไม่หยุดนิ่ง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

ตำบลควนขนุนเป็นตำบลเก่าแก่มากมาแต่ดั้งเดิม ไม่ปรากฏว่าย้ายมาจากที่ใดและไม่ปรากฏปีที่จัดตั้ง สำหรับชื่อที่เรียกตำบลควนขนุนเดิมบริเวณนี้มีต้นขนุนอยู่ 1 ต้น วันหนึ่งมีพระภิกษุเดินผ่านมาได้กลิ่นหอมของขนุนสุก แต่เมื่อมองหาผลบนต้นกลับไม่พบทั้งที่ยังมีกลิ่นหอมอยู่เหมือนเดิม จึงลองช่วยกันขุดใต้ดินบริเวณต้นขนุน พบขนุนมีลักษณะผิวสีทองจึงได้ช่วยกันนำขึ้นมาและไปถวายเจ้าเมือง เจ้าเมืองประทับใจมากที่มีของแปลกประหลาดจึงได้ประทานรางวัลช้าง 2 ลูก เป็นช้างเงินและช้างทอง และประทานชื่อว่า “บ้านควนขนุน”

อำเภอควนขนุนเดิมเรียกว่า อำเภออุตร จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2439 หรือ ร.ศ. 115 มีพระพลสงคราม (โต ศิริธร) เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาภายหลังเป็นพระยาศิริธรเทพสัมพันธ์ เจ้ากรมเสมียนตรา อำเภอตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลควนขนุน และได้ย้ายที่ตั้งอีกจำนวน 4 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2445 ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่บ้านมะกอกใต้ เรียกว่า อำเภอปากประ ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2450 ย้ายไปที่บ้านพนางตุง ริมทะเลน้อย เรียก อำเภอทะเลน้อย ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2460 เรียก อำเภอพนางตุง และครั้งสุดท้าย เมื่อปี พ.ศ. 2466 ย้ายกลับมาตั้งที่เดิมคือที่บ้านควนขนุน เรียกว่า อำเภอควนขนุน มาจนถึงปัจจุบัน (ชาติชาย มุกแสง, 2543, น. 56)

อำเภอควนขนุนได้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝก โดยกรมพัฒนาที่ดินได้เข้ามาปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2549 เกิดการเจริญเติบโตงอกงามในปี พ.ศ. 2552 เกตรกรกลุ่มเป้าหมายได้เห็นประโยชน์ของหญ้าแฝกอย่างเป็นรูปธรรม การปลูกเพื่อการอุตสาหกรรมเป็นการสร้างรายได้ และเพิ่มมูลค่าอีกทางหนึ่ง โดยนำใบหญ้าแฝกมาทำเป็นเครื่องจักรสาน นำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาเปลี่ยนแปลงและประยุกต์เพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมสำหรับครอบครัวโดยการใช้หญ้าแฝกที่ปลูกในที่กลุ่มจนสามารถนำผลิตภัณฑ์เข้ารับการคัดสรรระดับ 5 ดาวเพื่อเป็นการศึกษาของคนรุ่นหลังและสืบทอดภูมิปัญญาสร้างเสริมเป็นอาชีพได้ ปัญหาที่สำคัญของการผลิตผลิตภัณฑ์คือ ชาวบ้านผลิตแล้วไม่รู้จะจำหน่ายที่ไหน จะขายให้ใคร จึงเป็นที่มาของปัญหา ขาดทิศทางการตลาด กลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน ขาดเทคนิค การตั้งราคา รูปแบบผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจำหน่าย สิ่งเหล่านี้เชื่อมโยงกัน ปัจจุบันภาครัฐมีส่วนส่งเสริมการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ การสร้างความรู้ ทักษะ รวมทั้งช่วยเหลือการตลาด ควบคู่กับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายในการส่งเสริมเศรษฐกิจบนฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ดี แต่ผลผลิตนั้นไม่สามารถสร้างมูลค่าทางการตลาดที่แท้จริงได้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกบนฐานภูมิปัญญาพื้นบ้านพบว่า มีปัญหาในหลายๆ ด้านด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทรงคุณ จันทจร (2552, น. 1) ศึกษา

คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉิยเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ พบว่า ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ทางด้านศิลปหัตถกรรมเริ่มลดน้อยลงเนื่องจากค่านิยมและความนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นลดลง มีการผลิตแล้วจำหน่ายทางการตลาดไม่ได้ขาดช่วงฝีมือและผู้ชำนาญในงานศิลปหัตถกรรมแต่ละประเภทที่สำคัญไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดแคลนวัสดุ หรือวัตถุดิบและทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการผลิต ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำให้งานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของประเทศไทยสูญหายไปในระยะเวลานี้ เพื่อเป็นการรักษาและอนุรักษ์คุณค่าอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้น ควรมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานช่างฝีมือผู้เชี่ยวชาญในงานศิลปหัตถกรรมประเภทผ้า เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา และการหล่อหลอมโลหะในแต่ละท้องถิ่น ศึกษาวิจัยทางภูมิปัญญาพื้นบ้านและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในแขนงต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาค เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาทรัพยากรเพื่อศักยภาพกระบวนการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น และสอดคล้องกับผู้วิจัยลงพื้นที่ พบว่าชาวบ้านที่ผลิต และขายผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกในพื้นที่ตลาดใต้โหนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีปัญหาหลายด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านมีอาชีพในการทำนา กรีดยาง เลี้ยงสัตว์ และเกษตรกรรม การนำงานหัตถกรรมจะทำในเวลาว่าง การถ่ายทอดให้กับบุตรหลานไม่ค่อยมีคนรับการถ่ายทอด เนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่สนใจในงานหัตถกรรม ปัญหาด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ กลุ่มแม่บ้านไม่มีความชำนาญในด้านออกแบบและไม่มีทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกยังขาดการพัฒนารูปแบบให้เป็นที่น่าสนใจ และไม่มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐมีงบประมาณน้อยไม่เพียงพอที่จะจัดสรรวิทยากรมาใช้ในการอบรมอย่างต่อเนื่อง ด้านการตลาดกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกไม่มีความรู้ในเรื่องการตลาด ไม่มีความชำนาญในการหาช่องทางการจำหน่าย ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภครับรู้ข่าวสารของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก และด้านการสร้างเครือข่าย กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกไม่มีเครือข่ายในกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมที่อยู่ในจังหวัดใกล้เคียงทำให้ไม่มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย ไม่มีทักษะในการขายของทางออนไลน์เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมีแค่ผู้สูงอายุ

จากสภาพปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจ ศึกษาวิจัยเรื่อง หญ้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อศึกษาภูมิปัญญาและการถ่ายทอดภูมิปัญญา การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับความต้องการของตลาด ในการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาพัฒนาเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม มูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคน สร้างความมั่นคงเศรษฐกิจในชุมชน และเศรษฐกิจชาติต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อทราบประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อสามารถนำไปสู่กระบวนการสืบทอดได้
2. เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขในอนาคตได้
3. พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เพื่อเป็นแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

หญ้าแฝก หมายถึง พืชชนิดหนึ่งที่มีระบบรากลึกและแผ่กระจายลงไปในดินตรง ๆ เป็นพืชที่มีอายุได้หลายปี ขึ้นเป็นกอแน่น มีใบเป็นรูปขอบขนานแคบปลายขอบแหลม ยาว 35-80 เซนติเมตร มีส่วนกว้าง 5-9 มิลลิเมตร สามารถขยายพันธุ์ที่ได้ผลรวดเร็ว โดยการแตกหน่อจากลำต้นใต้ดิน ในบางโอกาสสามารถแตกแขนงและรากออกในส่วนของก้านช่อดอกได้ เมื่อหญ้าแฝกโน้มลงดินทำให้มีการเจริญเติบโตเป็นกอหญ้าแฝกใหม่ได้

ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก หมายถึง ภูมิปัญญาในการนำหญ้าแฝกมาใช้สอยให้เกิดประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากความรู้ ทักษะ และความสามารถของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

การถ่ายทอดภูมิปัญญา หมายถึง ภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของชุมชนเทศบาลหนองพ้อไม่ให้อายุหาย โดยมีการอนุรักษ์สืบสานถ่ายทอดให้ลูกหลานได้เรียนรู้สืบสานไปอย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ที่สั่งสมจากประสบการณ์ดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นบุรุษหรือถ่ายทอดต่อกันมาจากสถาบันต่าง ๆ ที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตโดยได้รับการถ่ายทอดกลั่นกรองเป็นระยะยาวนานจนถึงปัจจุบัน

การสร้างมูลค่าเพิ่ม หมายถึง วิธีการส่งเสริมให้ภูมิปัญญาชาวบ้านเฉพาะหัตถกรรมหญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง นำหญ้าแฝกมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเศรษฐกิจชุมชนต่อการดำรงชีวิต

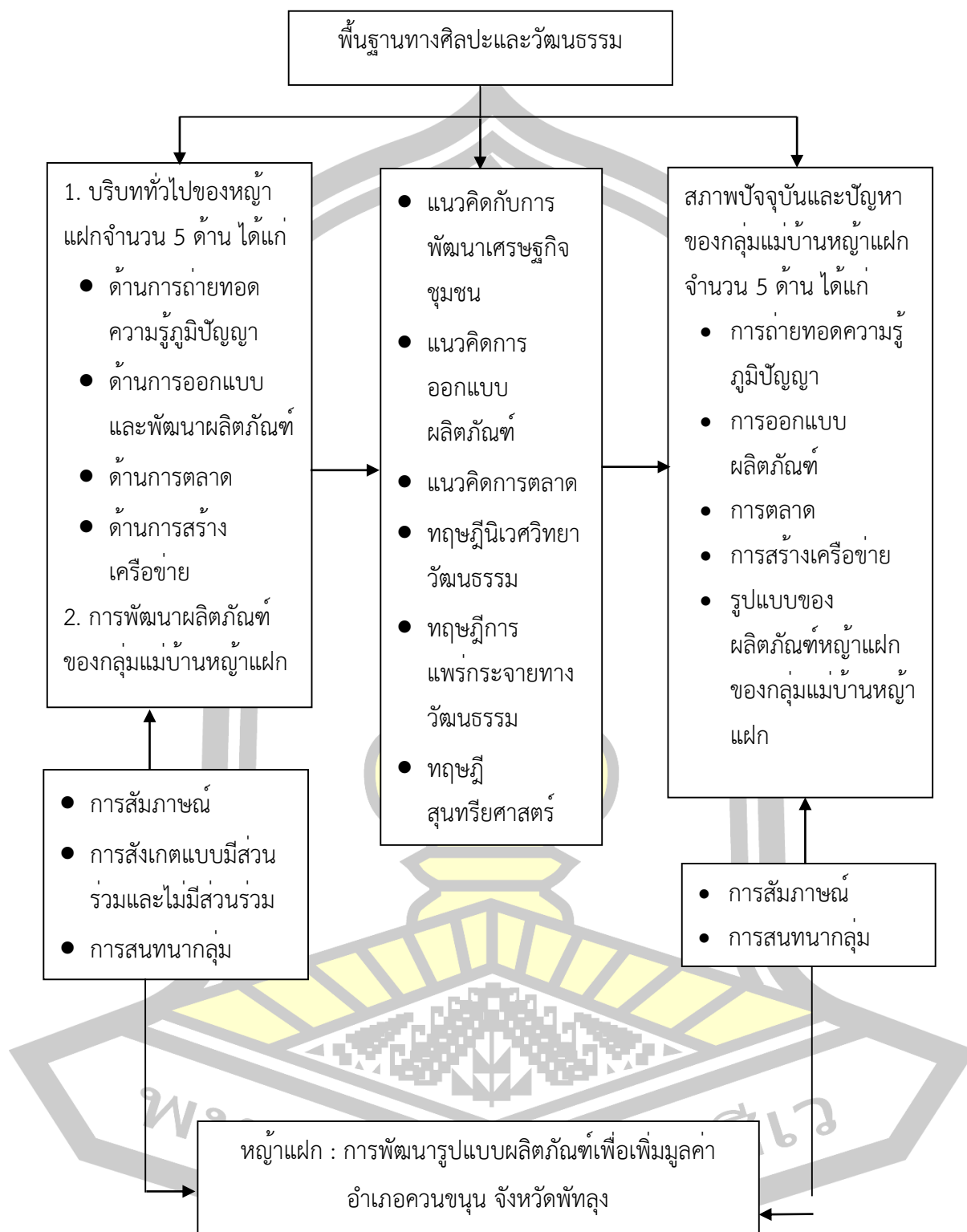
กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก หมายถึง กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกในตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงมีภูมิปัญญาในการทำหัตถกรรมหญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย

สภาพปัญหา หมายถึง ปัญหาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ในการวิจัยนี้หมายถึง สภาพปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา 2) ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการสร้างเครือข่าย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง หญ้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยา มนุษยวิทยา และวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง สรุปผลการวิจัย โดยเริ่มศึกษาจากการสำรวจพื้นที่การปลูกหญ้าแฝก ศึกษาภูมิปัญญา การถ่ายทอดภูมิปัญญา พัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้แก่ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด และด้านการสร้างเครือข่าย การออกแบบและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ให้มีความสวยงาม และเหมาะสมกับความต้องการของตลาด โดยอาศัยแนวคิดกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม แนวคิดการตลาด ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ทฤษฎีแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยหญ้าแฝกภาคใต้
 - 1.1 วัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ
 - 1.2 ภูมิปัญญาพื้นบ้าน
 - 1.3 ภูมิปัญญาหญ้าแฝก
2. นโยบายของรัฐบาล
3. บริบทพื้นที่ทำการวิจัย
 - 3.1 ประวัติจังหวัดพัทลุง
 - 3.2 สภาพที่ตั้งและอาณาเขต
 - 3.3 สภาพลักษณะภูมิประเทศ
 - 3.4 สภาพลักษณะภูมิอากาศ
 - 3.5 สภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพ
 - 3.6 สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว
 - 3.7 ประวัติอำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
4. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1.1 แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน
 - 4.1.2 แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์
 - 4.1.3 แนวคิดการตลาด
 - 4.1.4 ส่วนประสมทางการตลาด
 - 4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 4.2.1 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม
 - 4.2.2 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม
 - 4.2.3 ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยหญ้าแฝกภาคใต้

1. วัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

1.1. ความหมายของวัฒนธรรม

การดำเนินชีวิตของมนุษย์และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญ วิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ คือวัฒนธรรม ดังนั้นมนุษย์ ชุมชนและระบบเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ซึ่ง กนกวรรณ จงเจริญยิ่งยง (2549, น. 1) กล่าวว่ามนุษย์ ชุมชนกับเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกศึกษาจากกันได้ การศึกษามนุษย์โดยมองข้ามบริบทของชุมชนและเศรษฐกิจนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ การที่จะสามารถเข้าใจถึงวิธีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ก็คือเข้าใจในระบบเศรษฐกิจของกลุ่มนั่นเอง

ดังนั้น สามารถบอกได้ว่าวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจ เพราะวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม คำว่า “วัฒนธรรม” ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Culture” นักวิชาการได้ให้ความหมายแตกต่างกันไป ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2544, น. 2) กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรม หรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้น วัฒนธรรมก็คือระบบสังคมมนุษย์ สร้างขึ้นมิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ

ยิ่งเยาวลักษณ์ กระสันันท์ (2546, น. 11) กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรม คือความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมีวินัยและสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นแล้ว เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่ได้รับการเรียนรู้ซึ่งเป็นแบบแผนที่เปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิจ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2551, น. 27) ประมวลความหมายโดยทั่วไปของคำว่า วัฒนธรรมจากหน่วยงานและนักวิชาการโดยสรุปว่า วัฒนธรรมมีคุณค่าทั้งสิ้นและยังชี้ให้เห็นความสำคัญของชาติ โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่สมดุลและยั่งยืนระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ นอกจากนี้ สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติยังกล่าวถึงความหมายเชิงปฏิบัติการของวัฒนธรรมที่แตกต่างจากความหมายโดยทั่วไป ความหมายทั่วไปบอกเพียงว่าวัฒนธรรมคืออะไรและสำคัญอย่างไร แต่ความหมายเชิงปฏิบัติการจะบอกเพิ่มอีกอย่างน้อย 5 เรื่อง คือ 1) วัฒนธรรมเกิดขึ้นมาได้อย่างไร 2) สาเหตุสำคัญของวัฒนธรรมคืออะไร 3) ควรจะทำงานวัฒนธรรมอะไร 4) ทำงานวัฒนธรรมเพื่ออะไร และ 5) วัฒนธรรมกับอารยธรรมสัมพันธ์กันอย่างไร โดยทั้ง 5 เรื่องข้างต้นนี้จะต้องประสานสัมพันธ์

สืบเนื่องถึงกันเป็นลูกโซ่ และมีความหมายต่อชีวิตของมนุษย์อย่างแท้จริง ส่วนความหมายเชิงปฏิบัติการของคำว่าวัฒนธรรมหมายถึงความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคมและวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่จะเรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลผลิต ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรแก่การวิจัย อนุรักษ์ พัฒนาถ่ายทอด ส่งเสริม เสริมสร้างเอตทัคคะและแลกเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสันติภาพ สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2551, น. 27) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้หลายนัยที่สำคัญ คือ 1) วัฒนธรรม หมายถึง ผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้น ๆ 2) วัฒนธรรม หมายถึง การสั่งสม ประสพการณ์ ความรู้ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมด ที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบทอดกันมาและเป็นอยู่อย่างที่เป็นในปัจจุบัน 3) วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็พื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไปตลอดจนเป็นเครื่องมือวัดระดับความเจริญงอกงามของสังคมนั้น

กนกกาญจน์ ศิลารัตน์ (2551, น. 10) กล่าวสรุปความหมายของวัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาที่เป็นรากฐานทางเศรษฐกิจ การเมืองของสังคมอีกทั้งเป็นเครื่องมือที่แสดงออกถึงความเข้มแข็ง เป็นแบบอย่างทางพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคมมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นสู่รุ่นโดยการเลือกสรร สืบทอดต่อเนื่องกันมา

บุปผชาติ อุปถัมภ์นารากร (2552, น. 14) สรุปความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง ที่มีการสั่งสม สืบทอด เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ผลิต หรือสร้างขึ้น จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม และระหว่างคนในสังคมด้วยกันเองจนอาจกล่าวได้ว่าอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับมนุษย์แล้วย่อมถือเป็นวัฒนธรรมได้ทั้งสิ้นประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี กฎหมายและจริยธรรม

อนุชิต กุลมลา (2552, น. 11) สรุปความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์กำหนดความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว โดยออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ค่านิยม กระบวนการดังกล่าวนี้กลายมาเป็นการสร้างแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเมืองการปกครองของสังคมนั้น โดยมนุษย์ได้สร้างสถาบันหรือองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับการตีความหรือความหมายดังกล่าวนี้

นวนายดา เขาวนาภรณ์ (2552, น. 40) กล่าวสรุปความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคมที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน มีการสืบทอด มีการเรียนรู้ และมีการ

พัฒนาการ ปรับเปลี่ยนปรับปรุงยืดหยุ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงอยู่ของชีวิต ซึ่งตอบสนองความต้องการของสังคม และมีลักษณะเป็นแนวคิดร่วมกับค่านิยมทางสังคม เป็นเครื่องกำหนดมาตรฐานพฤติกรรมมีการเรียนรู้เป็นลักษณะที่ใช้ร่วมกัน ซึ่งสามารถช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ในฐานะที่เป็นมรดกประเพณีที่แตกต่างความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมพบว่าวัฒนธรรมมีการผสมผสานและรับวัฒนธรรมอื่น ขณะเดียวกันยังคงวัฒนธรรมเดิมของตนมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

พระมงคล มหานิล (2552, น. 15) กล่าวสรุปความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง ภูมิปัญญาที่เป็นรากฐานทางเศรษฐกิจการเมืองของสังคมอีกทั้งเป็นเครื่องมือที่แสดงออกถึงความเข้มแข็งเป็นแบบอย่างทางพฤติกรรม ที่เกิดจากการเรียนรู้และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในสังคมมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกจากรุ่นสู่รุ่นสืบทอดต่อเนื่องกันมา

ดังนั้น วัฒนธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิตของผู้คนที่มีความสัมพันธ์กันในสังคมจนก่อเกิดวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งตามยุคสมัยในการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สามารถให้ดำรงชีวิตอย่างปกติสุข งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ภูเขาแฝกเป็นการสืบทอดของคนในชุมชนที่สามารถเข้ากับสภาพแวดล้อม

1.2 ประเภทของวัฒนธรรม

นักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงประเภทของวัฒนธรรมสามารถพอสรุปได้ดังนี้

ทรงคุณ จันทจร (2552, น. 8) อ้างอิงมาจาก พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2485 ฉบับปรับปรุงจำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. คติธรรม คือ ความรู้สึกนึกคิด แบบแผนชีวิต สังคมและประเพณี
2. เนติธรรม คือ เป็นเรื่องกฎหมาย ระเบียบ แบบแผน จารีต ประเพณี ศิลธรรม และจริยธรรม

3. วัตถุธรรม คือ สิ่งประดัดรูปต่างๆ รวมทั้งบ้านเรือน ศิลปกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ

4. สหธรรม คือ พิธีกรรม ประเพณี และวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ อ้างอิงมาจาก องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ดังนี้

1. สาขาศิลปะ (The Arts) ได้แก่ ภาษา วรรณคดี วรรณกรรม วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ละคร ประติมากรรม ฯลฯ

2. สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ปรัชญา ค่านิยมในสังคม ฯลฯ

3. สาขากีฬานันทนาการ (The Sports and Recreation) ได้แก่ การเล่นมวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง ฯลฯ

4. สาขาช่างฝีมือ (The Practical Craft) ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

5. สาขาคหกรรมศิลป์ (Domestic Art) ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ความรู้เรื่องบ้าน เรือ ผ้า การต้อนรับแขก มารยาทในการกินอยู่ ความรู้ในการดูแลเด็ก การแก้ปัญหาครอบครัว ฯลฯ

นอกจากนี้ งามพิศ สัตย์สงวน (2542, น. 53-54) แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ วัตถุอันเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารบ้านเรือน วัด ศิลปกรรม ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมทางจิตใจ

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture) ได้แก่ แบบแผนในการดำรงชีวิตและเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติ หรือแนวแห่งความคิด ความเชื่อในอุดมการณ์ ศีลธรรม จรรยา ธรรมเนียม ประเพณี ปรัชญา กฎหมาย ภาษาและพิธีการต่าง ๆ

ดังนั้น ประเภทของวัฒนธรรมเมื่อสรุปสามารถจำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture) ซึ่งในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นการศึกษาภูมิปัญญาการถ่ายทอดภูมิปัญญาและสภาพปัญหาของผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกเพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ให้มีความสวยงามเหมาะสมกับความต้องการของตลาด และเพื่อประเมินความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกที่ออกแบบ และพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์

1.3 ลักษณะของวัฒนธรรม

ลักษณะวัฒนธรรม นักวิชาการได้รวบรวมลักษณะของวัฒนธรรม นิยพรรณ (ผลวัฒนา) วรณศิริ (2550, น. 44-45) กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นระบบพฤติกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นอันดับแรกและสรุปลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นผลผลิตของระบบคิดของมนุษย์
2. วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ไม่คงที่

3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บุคคลได้มาด้วยการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ

4. วัฒนธรรมเป็นสมบัติส่วนรวม มีระบบการลงจารีตเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2544, น. 19-25) กล่าวถึงแนวคิดกับวัฒนธรรมว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ มนุษย์ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ มากมาย ตลอดเวลาที่มนุษย์ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน สังคมจะต้องมีวัฒนธรรมมาเกี่ยวข้องเสมอ การศึกษาของเรื่องวัฒนธรรมจึงช่วยให้เข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมได้อย่างถูกต้อง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อช่วยให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมได้อย่างถูกต้อง แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อช่วยให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมมากยิ่งขึ้นมีดังนี้

1. วัฒนธรรมสากล (Universal Culture) หมายถึง พฤติกรรมหรือรูปแบบทางวัฒนธรรมที่เราสามารถจะพบได้ในสังคมทั่วไปหรือสังคมทุกระดับ ส่วนใหญ่จะเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน หรือความต้องการทางชีววิทยา และการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การแต่งงาน การศึกษา การปกครอง เป็นต้น

2. เขตวัฒนธรรม (Culture Area) หมายถึง วัฒนธรรมที่มีตรงข้ามกับวัฒนธรรมสากล เป็นบริเวณหรืออาณาเขตที่บุคคลในสังคมได้แสดงพฤติกรรมตามแบบแผนทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้น ซึ่งมีลักษณะเด่น เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากบริเวณอื่นๆ บริเวณวัฒนธรรมมิได้ถือตามเขตการปกครองของประเทศต่างๆ แต่ถือตามบริเวณที่มีการปฏิบัติเหมือนกัน เช่น พุทธ คริสต์ อิสลาม มิได้อยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่มีการนับถือกันในส่วนหรือหลายส่วนของอีกหลายประเทศ บริเวณวัฒนธรรมของศาสนาพุทธ จะครอบคลุมบริเวณส่วนใหญ่ของประเทศไทย ลาว กัมพูชา ศรีลังกา บางส่วนของอินเดีย ในจีน เวียดนาม และญี่ปุ่น เป็นต้น

3. การเลือกทางวัฒนธรรม (Alternative Culture) หมายถึง บุคคลที่สามารถเลือกแสดงพฤติกรรมที่ต้องการได้หลายอย่าง หรือหลายวิธีด้วยกัน ในภาวะการณ์ใดภาวะการณ์หนึ่ง เช่น การแต่งกายออกไปเที่ยว บุคคลสามารถเลือกแบบหรือสีของเครื่องแต่งกายที่ตนพอใจได้ และการรับประทานอาหารในร้านอาหารบุคคลสามารถเลือกสั่งอาหารประเภทที่ตนต้องการหรือชอบได้หลายชนิด เป็นต้น

4. วัฒนธรรมเฉพาะ (Specialties Culture) หมายถึง ลักษณะตรงข้ามกับการเลือกทางวัฒนธรรมเพราะในภาวะการณ์บางอย่างบุคคลไม่มีโอกาส ที่จะเลือกแสดงพฤติกรรม

ตามที่วางเอาไว้ได้ เช่น บัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น จะจบเป็นบัณฑิตในสาขาต่าง ๆ ต้องมีผลการเรียนโดยได้คะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00

5. วัฒนธรรมอุดมคติ (Ideal Culture) หมายถึงรูปแบบของวัฒนธรรมที่สังคมได้กำหนดไว้ ส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ข้อห้าม พร้อมมาตรฐานในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน เช่น เกษษต้องทำงานประจำตามร้านขายยา การโฆษณาขายสินค้าแต่ละประเภทต้องเป็นไปตามคุณภาพของสินค้านั้น ครูต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์ในทุกด้าน

6. วัฒนธรรมความเป็นจริง (Real Culture) หมายถึงรูปแบบของวัฒนธรรมที่บุคคลแสดงออกมาจริงในภาวะการณ์ต่าง ๆ วัฒนธรรมความเป็นจริงอาจตรงกันหรือสอดคล้องกับวัฒนธรรมอุดมคติ หรือไม่ตรงกันก็ได้ เช่น เกษษที่มีชื่อประจำร้านขายยา แต่ไม่มีเกสรที่แท้จริงทำงานอยู่เทคนิคการโฆษณาที่ทำให้คนเชื่อว่าสินค้าของตนเองมีคุณภาพสูงกว่าที่เป็นจริงของสินค้าครุจำนวนไม่น้อยกระทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับสิ่งที่สอนให้ลูกศิษย์ต้องกระทำในชั้นเรียน

7. วัฒนธรรมย่อย (Sub Culture) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือพวกหนึ่งที่มีลักษณะเด่นเฉพาะแตกต่างกันไปจากรูปแบบของพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นยึดถือปฏิบัติกัน กล่าวดังนี้

7.1 วัฒนธรรมย่อยทางชาติพันธุ์ (Ethnic Subculture) ได้แก่ รูปแบบของพฤติกรรมทางวัฒนธรรม ที่กลุ่มชาติพันธุ์ หรือชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในสังคมยึดถือปฏิบัติกัน ซึ่งแตกต่างไปจากวัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่ หรือกลุ่มชนที่มีอำนาจในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เช่น คนไทย ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชาวมุสลิมนับถือศาสนาอิสลาม และชาวจีนนับถือบรรพบุรุษ เป็นต้น

7.2 วัฒนธรรมย่อยทางภูมิภาค (Regional Subculture) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันในบริเวณต่าง ๆ เช่น การประกอบอาชีพของคนไทยภาคกลาง ปลุกข้าว ภาคอีสานปลูกข้าวเหนียว ภาคตะวันออกทำสวนผลไม้ ภาคใต้ทำสวนยางพารา หรือภาคแต่ละภาคมีประเพณีที่แตกต่างกันไป เช่น คนไทยภาคกลาง ภาคเหนือ นิยมลอยกระทงในวันเพ็ญเดือนสิบสอง และคนไทยภาคอีสานนิยมลอยกระทงในเทศกาลออกพรรษา เป็นต้น

7.3 วัฒนธรรมทางอายุ (Age Subculture) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่บุคคลในกลุ่มระดับอายุต่างกัน นิยมปฏิบัติเช่นกัน คนสูงอายุนิยมเข้าวัดฟังเทศน์ ผู้ใหญ่วุ่นอยู่กับการทำงานเพื่อหารายได้มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ชอบความสนุกสนาน โลดโผน ตื่นเต้น หวาดเสียวหรือเสี่ยงโชคแต่เด็กจะมีพฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นไปในเรื่องของการสร้างความสนุกสนานให้กับตนเอง

8. วัฒนธรรมต่อต้าน (Coun Culture) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคมคล้ายกับวัฒนธรรมย่อย แตกต่างกันในลักษณะรูปแบบวัฒนธรรม

ต่อต้านนั้นเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้ง หรือสร้างความยุ่งวุ่นวาย ความไม่สงบขึ้นในสังคม เช่น การติดยาเสพติดของบรรดาวัยรุ่น การมั่วสุมเล่นการพนัน การรวมตัวกันเดินขบวนประท้วง และการยกพวกตีกันของนักเรียนต่าง ๆ เป็นต้น

9. ความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Culture Lag) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมทางวัฒนธรรมบางส่วน หรือบางระบบ อาจจะพัฒนาไปได้ในอัตราที่รวดเร็วหรือสูงกว่า ในขณะที่รูปแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอีกส่วนหนึ่งหรือระบบหนึ่งค่อย ๆ พัฒนาหรือเปลี่ยนไปในอัตราที่ช้ากว่าหรือต่ำกว่า ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดความ ไม่สอดคล้องหรือไม่ประสานกัน นำไปสู่ช่องว่างระหว่างสองส่วนนั้น

9.1 อัตราการเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากันระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุด้วยกัน เช่น ปัญหาการจราจรติดขัดที่เกิดขึ้นตามเมืองใหญ่ เนื่องมาจากจำนวนรถยนต์เพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วในขณะที่ถนนต่าง ๆ ที่จะใช้สำหรับรถยนต์วิ่งเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้ากว่า

9.2 อัตราการเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากันระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นในลักษณะวัฒนธรรมทางวัตถุจะเปลี่ยนไปในอัตราที่รวดเร็วกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์ และคณะ (2543, น. 15-28) กล่าวถึงองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมในประเด็นต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Pattern of Learned Behavior)
2. เป็นสิ่งที่มีอยู่ร่วมกัน (Shared by Members of Society) พฤติกรรมการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ไม่ได้เป็นสมบัติของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นของสมาชิกของสังคมและมีการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน
3. เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา (Transmitted Among the Members of Society) พฤติกรรมการเรียนรู้เป็นการสืบทอดจากช่วงอายุหนึ่งไปยังช่วงอายุหนึ่ง และแพร่กระจายระหว่างสมาชิกของสังคม โดยสัญลักษณ์ คือ ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ซึ่งอาจแสดงออกในรูปของคำพูด การเขียน การสลักหรือจารึกไว้ในที่ต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในช่วงเวลานั้น ๆ สัญลักษณ์ดังกล่าวช่วยให้ มนุษย์สามารถถ่ายทอดความรู้สึก ทศนคติ ความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจระหว่างกันของสมาชิกในสังคม

4. สร้างความไม่พอใจให้แก่มนุษย์ได้ (Culture is Gratifying) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดสร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น แต่ความต้องการดังกล่าวยังไม่เพียงพอ ความพอใจที่ได้รับจะรวมถึงความต้องการทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย การพัฒนาวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งแต่เดิมอยู่ในรูปแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนหรือสวยงามมาอยู่ในรูปที่ประณีตสวยงามและซับซ้อนมากขึ้น

5. เป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ (Culture is Adaptive) วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่คงที่ (Static) แต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะมนุษย์ได้ปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

6. เป็นผลรวมหรือผสมผสานทางวัฒนธรรม (Culture is Integrative) วัฒนธรรมของชาติหนึ่งหรือสังคมหนึ่งเป็นผลรวมของแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต

7. เป็นรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติที่ต้องยึดถือปฏิบัติตาม (Ideal Form of Behavior) รูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิต สิ่งใดที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าดีมีความเหมาะสม สิ่งนั้นจะกลายเป็นรูปแบบที่ทุกคนจะยึดถือและปฏิบัติตาม ในทางกลับกันสิ่งใดที่สมาชิกในสังคมเห็นว่าไม่ควร ไม่เหมาะสม ก็จะไม่ถือปฏิบัติ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนหนึ่งสิ่งที่สังคมคาดหวังหรือเป็นแบบในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม

8. เป็นลักษณะเหนืออินทรีย์ (Superorganic) เป็นลักษณะที่เหนือธรรมชาติหรือสัจพจน์ของเอกัตตบุคคล ลักษณะดังกล่าวช่วยให้มนุษย์รู้จักการเรียนรู้และทำให้ชีวิตรอดได้ทั้งทางกายภาพและทางสังคม

ยศ สันตสมบัติ (2548, น. 11-13) กล่าวสรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared Ideas) และค่านิยมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานพฤติกรรม คนในวัฒนธรรมเดียวกันจะสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคมต่าง ๆ ได้ซึ่งทำให้มีพฤติกรรมของเขาสอดคล้องกับผู้อื่น

2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is Learned) จากการเกิดและเติบโตในสังคมแห่งหนึ่ง วัฒนธรรมเปรียบเสมือนมรดกทางสังคมได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

3. วัฒนธรรมพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) พฤติกรรมของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ ชีวิตประจำวันของเรา ชีวิตของเราเกี่ยวข้องกับการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เงินตรา สัญญาณไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา สัญลักษณ์ที่สำคัญของมนุษย์คือ ภาษาซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างกันและกัน

4. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และปัญญา มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น สอนให้รู้จักอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ วางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้สังคมทำงานไปได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมเป็นพื้นฐานความอยู่รอดของมนุษย์

5. วัฒนธรรม คือ กระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิตและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา มนุษย์ทุกหนทุกแห่งทั่วโลกพยายามกำหนดความหมายของชีวิต การกำหนดความหมายของชีวิต อาจกำหนดในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรม

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่เปลี่ยนแปลงปรับตัวตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น ความคิด ค่านิยม จากวัฒนธรรมอื่นมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและยอมรับในวัฒนธรรมที่แพร่เข้ามามีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมยังเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งมนุษย์พยายามควบคุมธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถ้าอาจเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจนวัฒนธรรมและประเพณีปรับตัวไม่ทันส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า วัฒนธรรมล่า (Culture Lag) และทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นรู้สึกแปลกแยก

สุนัย จุลพงศธร (2550, น. 17-19) กล่าวว่าวัฒนธรรมตามแนวความคิดทางมนุษยวิทยาเห็นว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อ (Belief System) และค่านิยมทางสังคม (Social Values) ที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งหมายถึงกฎระเบียบหรือมาตรฐานของพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับ วัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) ของคนในสังคมในความเห็นของนักวิชาการทางด้านวัฒนธรรมจากหลายสำนักได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่า วัฒนธรรมโดยใช้วิธีมองจากการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลกของนักมานุษยวิทยาโดยสรุปลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรมไว้ 6 ประการด้วยกันดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วม (Shared Ideas) และค่านิยมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรม เช่น ค่านิยมอย่างหนึ่งในสังคมไทยคือการเคารพนับถือผู้ใหญ่ เมื่อเด็กพบผู้ใหญ่ที่คนรู้จัก เด็กทราบดีว่าตนควรยกมือไหว้เพื่อทักทายและแสดงความเคารพ ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ก็สามารถคาดคะเนได้ว่า เด็กจะไหว้ตนและควรจะได้รับไหว้

2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ (Culture is Learning) ที่ละเอียดละน้อยจากการเกิดและเติบโตมาในสังคมแห่งหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม (Enculturation) ซึ่งรวมทั้งการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครู อาจารย์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับสั่งสมมาจากการเป็นสมาชิกสังคม

3. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) พฤติกรรมของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจากการใช้สัญลักษณ์ ชีวิตประจำวันของเราเกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินตรา สัญญาณไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา เช่น พระพุทธรูป ภาษาโดยเฉพาะ วัฒนธรรมทางภาษายังช่วยให้มนุษย์สามารถเก็บรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติอย่างเป็นระบบถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลังต่อไป

4. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ในลักษณะนี้ วัฒนธรรมมีหน้าที่สนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะด้านการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญและความอยู่รอดของมนุษย์

5. วัฒนธรรมคือกระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับชีวิต และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม จักรวาล รวมทั้งการกำหนดนิยามความหมายของอำนาจซึ่งจะกลายเป็นแนวความคิดพื้นฐานของระบบ การเมืองการปกครองของสังคมนั้น และติดตามมาด้วยการสร้างสถาบันหรือองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่รองรับการตีความดังกล่าวข้างต้น และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและเนื้อหาของ สถาบันสังคมตามไปด้วย

6. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ ตลอดจนเวลาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีสาเหตุหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอาจเป็น ผลมาจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion) เช่น ความคิดและค่านิยมที่มาจากวัฒนธรรม อื่น และมีอิทธิพลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับในวัฒนธรรมของเรา การเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมยังอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ในการ ควบคุมธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อเทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย หากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเกินไป จนกระทั่งวัฒนธรรม และประเพณีปฏิบัติไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ทัน ก็อาจส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า วัฒนธรรม (Culture Lag) และทำให้มนุษย์ในสังคมนั้นเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) หรืออาจมี ผลกระทบรุนแรงถึงขั้นทำให้วัฒนธรรมเกิดการแตกแยกสลายไป

ดังนั้นงานศิลปหัตถกรรมล้ำค่าแฝงเป็นลักษณะขององค์ความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมโดยการใช้ระบบความคิดของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนเกิดการ พัฒนาภูมิปัญญาของตนเอง และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการใช้สอย ตลอดจนเพื่อเพิ่มมูลค่าของ ชุมชนอีกด้วย

1.4 การพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนา คือการทำให้ดี เจริญขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2551, น. 3) สรุปแนวคิดของนักพัฒนาไว้ว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงตามแผน หรือเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง นั่นคือการพัฒนาได้เป็นเรื่องธรรมชาติหากเป็นความ พยายามของมนุษย์ พยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียด เอาไว้ล่วงหน้า จะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ช้าเร็วอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและถูกพัฒนา เป็นต้น เป้าหมายสุดยอดของการพัฒนาอยู่ที่คน คนเป็นทั้งผู้ถูกพัฒนาและรับผลของการพัฒนา มองคนเป็น กลุ่มหรืออยู่ในกลุ่ม ดังนั้นการพัฒนาคนจึงรวมถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม

วัฒนธรรม เป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนาคือการพัฒนาคน กลุ่มคนหรือสังคม คือความกินดีอยู่ดี ด้านต่าง ๆ หรือภาพสังคมที่ดี ซึ่งรวมถึงสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองด้วย

สนธยา พลศรี (2547, น. 5) สรุปว่าการพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง

เกื้อ วงศ์บุญสิน (2540, น. 76) สรุปว่าการพัฒนาไว้ว่า การพัฒนาไม่ว่าจะสื่อไปในลักษณะของการเป็นสภาวะเป้าประสงค์หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่สภาวะเป้าประสงค์ก็ตาม มีผู้ให้คำนิยามไว้มากมายและแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อพื้นฐาน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาสำหรับการศึกษาเรื่องการพัฒนาให้่องแท้เพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติได้อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญคือวิธีการทำความเข้าใจในเรื่องนั้นโดยพิจารณาว่าใครเป็นผู้ดำเนินการเพื่อสนองบุคคลกลุ่มใด โดยวิธีใดและเป็นไปในช่วงระยะเวลาใดในอันที่จะให้การพัฒนาดังกล่าวบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

กฐิน ศรีมงคล (2542, น. 5-7) สรุปว่าปรัชญาและแนวคิดการพัฒนา หมายถึง ความร่วมมือกันของคนในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยได้รับแรงกระตุ้นในสภาวะที่เหมาะสมอันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนอย่างปกติสุข

ประทีป จันทรนวล (2552, น. 226) กล่าวถึงความหมายของการพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญงอกงามเกิดความมั่นคงก้าวหน้ากับประเทศและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีความสุข ปลอดภัย มีความเจริญขึ้น การพัฒนาตามทฤษฎีตะวันตกหรือทฤษฎีภาวะทันสมัยจะเน้นที่วัตถุเศรษฐกิจที่ขยายตัวมากขึ้นใช้ระบบทุนนิยม หวังผลกำไรและส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งด้านคุณภาพชีวิต เช่น สุขภาพ การศึกษา ชีวิตการทำงาน ครอบครัว เมื่อมนุษย์เกิดความยากจนจึงต่อสู้ดิ้นรนพยายามแสวงหาวัตถุ จนทำลายระบบนิเวศของชุมชน สังคมกลับกลายเป็นปัญหาจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้นหัวใจของการพัฒนาคือการทำให้คนเจริญขึ้นทั้งคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจให้มั่นคงมีรากฐานที่ดีจึงจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้น คนจึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2546, น. 46) กล่าวว่าการพัฒนา หมายถึง พัฒนา หรือการทำให้เจริญขึ้นถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่า (Value) ทุกสังคมมีความต้องการให้มีการพัฒนา พัฒนาในสิ่งด้วยคุณค่าให้มีสภาพที่ดีมีคุณค่า แต่ในทางกลับกันในความเจริญที่เคยมีความเจริญที่เคยมีความเจริญมาแล้วกลับเสื่อมโทรมลงถดถอย มองดูเผิน ๆ เหมือนประหนึ่งว่าเจริญรุ่งเรืองแต่หากศึกษาถลึงไปมีความสูญเสียตามมา

ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ และคณะ (2544, น. 10) กล่าวถึง การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การเพิ่มรายได้ต่อคนหรือผลผลิต รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขั้นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาทางด้านอื่น ๆ อีกด้วย

สุดใจ พูลพานิชย์กิจ (2546, น. 3) กล่าวถึง การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การทำให้เกิดความเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างของสถาบันในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการบริหาร ตลอดจนค่านิยม ทักษะคติ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันโดยมุ่งขจัดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้

วิทยากร เชียงกุล (2550, น. 48) กล่าวถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางปริมาณและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะก้าวหน้า นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการผลิตและสวัสดิการทางสังคม มีความหมายกว้างกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากจะหมายถึงการเพิ่มรายได้ประชาชาติแล้วยังรวมถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ทางการผลิตความสัมพันธ์ทางสังคม โครงสร้างชนชั้น ความคิดและสถาบันทางการเมือง สังคม จริยธรรมด้วย แต่นักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมใหม่ซึ่งเป็นเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมักเน้นเรื่องการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมจนทำให้คนมักเข้าใจคำนี้ผิดไปด้วย คือเข้าใจว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องวัดด้วยอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) เท่านั้น ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจึงมีจุดหมายเพื่อเพิ่มระดับรายได้ของประชาชนให้เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานพอที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมของชุมชนและยกระดับการดำรงชีพของคนในชุมชนให้สูงขึ้น เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคล (Per Capita Real Income) ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานเพื่อให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวบ้านส่วนใหญ่ดีขึ้นกว่าเดิม การกระจายรายได้เป็นไปอย่างเสมอภาค ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน การพัฒนาเศรษฐกิจประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในระดับสูง 2) ความจำเป็นทางเศรษฐกิจสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ 3) มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากจะพิจารณาถึงความจำเป็นทางเศรษฐกิจยังพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมด้านอื่น ๆ ด้วย

สุมาลี ปิ่นทอง (2552, น. 69) กล่าวสรุปการพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การบูรณาการทุกอย่างเพื่อความสมดุลรวมถึงเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา สุขภาพ จิตใจ และการเรียนรู้ต้องร่วมกันพยายามสร้างสรรค์ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนามนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสังคม การพัฒนาต้องอาศัย วัฒนธรรมพื้นฐานของตนเอง การปฏิวัติวัฒนธรรมแบบทุนนิยม ความหลากหลายของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และให้ความสำคัญในจริยธรรมของการพัฒนา แนวทางแก้ไขปัญหาธุรกิจชุมชนมีหลักสำคัญ คือ เสริมสร้างภูมิปัญญาพื้นบ้านในท้องถิ่น หาค่าศักยภาพข้อเด่นและหาสาเหตุข้อด้อย เพื่อนำข้อดีมาเสริมสร้างการผลิตในชุมชน พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้คืนสภาพ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้หลากหลายและครบ

วงจร เน้นผลิตภัณฑ์คุณภาพดี ต้นทุนต่ำ และมีคู่แข่งในเชิงธุรกิจน้อย สร้างสวัสดิการแก่สมาชิกในชุมชน พัฒนาการศึกษา ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและบำรุงดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นการนำรายได้และกำไรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน

ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่สามารถมีวิธีการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยการเพิ่มมูลค่าจากงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านหญ้าแฝกของตนเอง เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตของคนในชุมชนและท้องถิ่นให้ดีขึ้นที่มีคุณภาพและยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รวมทั้งมีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม

1.2 ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

1.2.1 ความหมายของภูมิปัญญาพื้นบ้าน

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2548, น. 118-119) กล่าวว่าภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัว และดำรงชีพในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ได้มีการสืบสานกันมา อีกทั้งภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งและสร้างถิ่นฐานมีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีการรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอกและภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำเพื่อแก้ปัญหาและปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและการเปลี่ยนแปลง

บุญเรือง สมประจบ (2553, น. 12) กล่าวว่าสรุปได้ว่าภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ของชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น

กฤษณา วงษาสันต์ (2542, น. 253) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้หรือประสบการณ์ดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษหรือถ่ายทอดต่อกันจากสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน เช่น จากสถาบันครอบครัว ความเชื่อและศาสนา การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสถาบันทางสังคม

นิคม ชมพูทอง (2542, น. 131) ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตโดยได้รับการถ่ายทอดและกลั่นกรองเป็นระยะยาวนาน

ศักดิ์ชัย เกียรติดิโนดิษฐ์ (2542, น. 2) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชน เป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหา จัดการปรับตัว เรียนรู้และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขเป็นแก่นของชุมชนที่จรรโลงความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกขั้วพิตทั้งปวง

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2543, น. 1) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคมซึ่งสั่งสมและปฏิบัติสืบต่อกันมาภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2550, น. 8-9) ได้สรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า ภูมิ แปลว่า แผ่นดิน ดังนั้น ภูมิปัญญาจึงหมายถึงความถึงผลึกขององค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์ซึ่งมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ คิดค้นขึ้นจากการบูรณาการระหว่างความคิดและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสรรพสิ่งรอบตัว ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ความเชื่อ และศักยภาพในการแปรระบบคิดในลักษณะซึ่งเป็นองค์รวมให้เป็นผลผลิตที่จับต้องได้ ภูมิปัญญาจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาโดยผ่านกระบวนการสั่งสม สืบทอดปรับปรุงและประยุกต์ใช้ต่อเนื่องกันเป็นระบบคุณค่าดั้งเดิมที่สะท้อนออกมาในชีวิตประจำวัน มีลักษณะเป็นองค์รวม (Holistic) ที่ให้ความสำคัญกับดุลยภาพและเอกภาพขององค์ประกอบต่างๆ ภูมิปัญญาจึงเชื่อมโยงกับระบบต่าง ๆ ของสังคมทั้งระบบทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีความหลากหลายไม่หยุดนิ่ง (Dynamics) และมีความแตกต่างกันไปในสังคม

มาริสา โกเศยะโยธิน (2543, น. 6-8) ให้ความหมายของภูมิปัญญาพื้นบ้านว่าเป็นองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นในบริบททางกายภาพและวัฒนธรรมทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับระบบนิเวศชุดหนึ่งโดยการวางอยู่บนหลักการพื้นฐานที่ว่า ความรู้ได้เป็นสมบัติของใครคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่ความรู้เป็นของชุมชน กลุ่มชนต่าง ๆ ได้สั่งสมสืบทอดและพัฒนาเป็นเวลานานร้อยนับพันปี แม้องค์ความรู้ของภูมิปัญญาพื้นบ้านจะมีลักษณะใกล้เคียงกับองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ในบางส่วน คือ เป็นองค์ความรู้ที่ได้ผ่านการพิสูจน์ทดลองและผ่านกระบวนการคัดสรร ปรับปรุงและพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบมาแล้ว แต่ข้อแตกต่างของภูมิปัญญาพื้นบ้านกับวิทยาศาสตร์ก็คือ ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีลักษณะจำเพาะเจาะจงเฉพาะถิ่น พื้นที่หรือระบบนิเวศชุดใดชุดหนึ่ง องค์ความรู้นั้น ๆ เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์ สัตว์ พืช พลังธรรมชาติ ดวงวิญญาณ ที่ดิน แหล่งน้ำและลักษณะภูมิประเทศในอาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ และลักษณะจำเพาะของภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวพันเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับมิติทางสังคมและสิทธิของชุมชน ซึ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์เชื่อว่าความรู้มีลักษณะเป็นสากลและแยกออกจากกันจากธรรมชาติ

ปรัชญาณี ธัญญาวดี (2546, น. 11) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาพื้นบ้านว่าเป็นระบบความคิดและวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแนวคิดดังกล่าวเกิดจากการสังเกต การทดลอง ลองผิดลองถูก หรือใช้วิธีการอื่น จากประสบการณ์หลาย ๆ ครั้งแล้วสรุปเป็นบทเรียนภายใต้กรอบความคิด ความเชื่อของบุคคลในสังคมนั้น ระบบความคิด ความเชื่อ เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านในลักษณะนามธรรมหรือแนวความคิดอื่น ๆ ที่ยึดมั่นร่วมกันและเป็นอุดมการณ์ในการดำรงชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งเป็นลักษณะรูปธรรมที่แสดงออกมาให้เห็น

ชัดเจน เช่น การทำมาหากิน หัตถกรรม การเกษตร เป็นต้น ลักษณะของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่แสดงออกมาเป็นรูปธรรมย่อมมีสิ่งที่เป็นนามธรรมสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง

ทรงคุณ จันทกร (2549, น. 28-29) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านหรือปราชญ์พื้นบ้านที่เรียนรู้จากการสังเกตการณ์ซ้ำ ๆ จนเกิดความรู้เป็นประสบการณ์โดยตรงหรือทางอ้อม เพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ การประกอบอาชีพ หรือเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต การดูแลสุขภาพสุขภาพการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังรวมถึงการเรียนรู้การถ่ายทอดความรู้และการประสานความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ใหม่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่เกื้อหนุนให้เกิดทางเลือกใหม่ ๆ ที่มีลักษณะสากลและเฉพาะเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งทั้งหมดเป็นเรื่องของวิถีชีวิตชุมชนที่สืบทอดมายาวนาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสมดุลความพอดีและเชื่อมโยงกับครอบครัว สังคมสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติรวมทั้งสิ่งเหนือธรรมชาติ

สุมาลี ปิ่นทอง (2552, น. 20) กล่าวว่าสรุปว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้ตนอย่างหลากหลาย ผสมผสานกลมกลืนระหว่างศาสนา วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพและสิ่งเหนือธรรมชาติ นำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ตลอดจนถึงการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสมัยและถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน

วฤต วิศฤตเวศน์ (2552, น. 34) ได้สรุปความหมายของภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่ได้ศึกษาเรียนรู้จากการสังเกต และประสบการณ์โดยตรงและโดยอ้อม เพื่อประโยชน์ใช้ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต การถ่ายทอดความรู้และการประสานความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ใหม่ จนเกิดการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่เกื้อหนุนให้เกิดทางเลือกใหม่ ๆ ที่มีลักษณะเป็นสากลเฉพาะเหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความสุข ความสมดุล ความพอดี ซึ่งเชื่อมโยงกับครอบครัว สิ่งแวดล้อม รวมทั้งธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ

สุธินันท์ พงศ์ไพบูลย์ (2542, น. 5755-5768) ได้นิยามภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง วิธีการจัดการ วิธีการชี้นำและการริเริ่มเสริมต่อของปราชญ์ในท้องถิ่นหรือกลุ่มชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ล้วนสั่งสมงอกงามขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยญาณทัศนะ (ความเฉียบคมในการหยั่งเห็นหยั่งรู้ที่ลุ่มลึกกว่าวิสัยทัศน์) เป็นรากฐาน

ดังนั้นภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึงองค์ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ได้นำภูมิปัญญาไปประดิษฐ์สร้างสรรค์ให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นจากการสั่งสมของประสบการณ์ของผู้รู้ในชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่มีความรู้ นำมาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม งานศิลปหัตถกรรมภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นต้น

1.2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้าน

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ (2542, น. 5755-5768) กล่าวถึงภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดขึ้นเพื่อการปรับเปลี่ยนสภาพทรัพยากร และองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมให้เพิ่มพูนคุณค่าขึ้นอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของสังคมหรือชุมชนของตน ทั้งระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัฒนธรรม รวมทั้งปัจจัยและข้อจำกัดทั้งหมดที่เผชิญอยู่ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงอยู่และพัฒนาของสังคมไทยในชนบท

ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง และ วิศนี ศิลตระกูล (2544, น. 229-230) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้านไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้คนในท้องถิ่นนั้นดำรงชีวิตด้วยความสงบสุข กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ความเชื่อ และข้อห้ามต่าง ๆ สามารถใช้เพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมละช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติได้อย่างดี
2. สามารถนำมาใช้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมเดียวกัน บารมีของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและเป็นที่ยึดเหนี่ยวกันมาสามารถนำมาลดความขัดแย้งและมีความมีอคติของคนในชุมชน ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ นรก สวรรค์ กรรมและวาสนาส่งผลต่อพฤติกรรมของชาวบ้าน ความซาบซึ้งในนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก ส่งผลให้คนอ่านอ่อนน้อมง่าย รักความสงบ มีความผูกพันต่อสืบทอดความทุกข์ยากและลดการกดขี่ได้สูง
3. ให้ประโยชน์ในการรักษาสุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาลเป็นกระบวนการรักษาที่ช่วยเยียวยาและยกระดับจิตใจของผู้ป่วยให้มีพลังใจต่อสู้กับโรคร้ายไข้เจ็บ
4. มีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในปัจจุบันเป็นภูมิปัญญาที่ประยุกต์แล้วนำมาใช้ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เรื่องของการเกษตรธรรมชาติ การแก้ปัญหาเรื่องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร การป้องกันกำจัดแมลงโดยไม่ใช้สารเคมี
5. ช่วยเสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของสังคมนั้น จารีต ประเพณีขนบธรรมเนียมตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเป็นเรื่องที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ การปรับเปลี่ยนการประยุกต์และการสืบทอด ล้วนแต่ต้องอาศัยภูมิปัญญาของผู้คนในสังคม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์และเงื่อนไขที่เปลี่ยนไป ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ต้องภาคภูมิใจ เพราะเป็นคุณลักษณะเฉพาะถิ่น
6. ช่วยให้เข้าใจชุมชนและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดท่าทีและเนื้อหาการทำงานกับชุมชนให้การทำงานด้านการพัฒนา การจัดการ การศึกษา มีความเหมาะสมกับชีวิตความต้องการและสภาพท้องถิ่น

อุเทน ปัญโญ และคณะ (2545, น. 23-24) กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้านไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ช่วยสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับคนในท้องถิ่น
2. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนในท้องถิ่น สร้างประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น มวยไทย ภาษาวรรณกรรม อาหาร การกินอยู่ ศาสนา และประเพณี
3. สามารถประยุกต์มาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม รักสงบ ใจเย็น อดทน และให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายปกติสุข ทำให้คนในชุมชนพึ่งพากันได้ ถึงแม้จะอดอยาก
4. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน เช่น ประเพณี สงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

ฉวีวรรณ ไช้กระโทก (2551, น. 12) ได้สรุปลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้านจากนักวิชาการหน่วยงานต่าง ๆ ได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ ภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนออกมาใน 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก

2.2 คนกับสิ่งแวดล้อม สัตว์ พืชและธรรมชาติ

2.3 ความสัมพันธ์กับคนอื่น ที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชน ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถสัมผัสได้

ดังนั้น ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงมีส่วนสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นเพราะภูมิปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ถ้าภูมิปัญญาสูญหายหรือขาดการอนุรักษ์ สืบสานจะทำให้ชุมชนไม่มีภูมิคุ้มกันในการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกยุคใหม่ ฉะนั้นต้องมีการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่ไม่ให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านสูญหายโดยการถ่ายทอดให้ลูกหลานได้เรียนรู้ในการสืบสานควบคู่ไปกับการพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าสูงขึ้นในยุคสังคมบริโภคนิยม

1.2.3 ประเภทของภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแบ่งออกเป็นได้หลายแบบ ทั้งนี้แล้วแต่นักวิชาการใช้เกณฑ์อะไรในการแบ่ง พัชรินทร์ สิริสุนทร (2550, น. 14-15) กล่าวถึงการจำแนกประเภทของภูมิปัญญา นับว่าเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากและไม่สอดคล้องกับลักษณะตลอดจนองค์ประกอบของภูมิปัญญา ที่มีความซับซ้อนและแนบพันกันในหลากหลายมิติ แต่หากนำ

แนวความคิดทางสังคมวิทยาว่าด้วยเรื่องระบบวัฒนธรรมย่อย (Sub-Culture System) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนก จะสามารถจำแนกภูมิปัญญาออกเป็น ส่วน ๆ ได้ 3 ส่วน ตามลักษณะที่มาขึ้นทางสังคม กระบวนการถ่ายทอดและพัฒนาการของภูมิปัญญา คือ ส่วน 1) ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาดั้งเดิม 2) ภูมิปัญญาหลวง และ 3) ภูมิปัญญาสากล แต่หากจำแนกประเภทของภูมิปัญญาไทย ตามคุณลักษณะและรูปแบบของภูมิปัญญาในกรอบของรัฐธรรมนูญ พบว่าสามารถจำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. รูปธรรม คือภูมิปัญญาที่สามารถจับต้องได้ เป็นผลผลิตของภูมิปัญญา เช่น หัตถกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น

2. นามธรรม คือภูมิปัญญาที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ระบบความคิด ความสัมพันธ์ เชิงอำนาจความเชื่อ ค่านิยม และระบบอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่พบในสังคม

ทัศนีย์ ทองไชย (2542, น. 21) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมนุษย์กับมนุษย์
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมนุษย์กับธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับมนุษย์กับประสบการณ์

ฉวีวรรณ ไช้กระโทก (2551, น. 12-13) กล่าวสรุปประเภทของภูมิปัญญาไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. คติ ความคิด ความเชื่อ หลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

2. ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย

4. แนวคิดหลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดสาขาภูมิปัญญาไทยไว้ 9 ด้านดังนี้ 1) ด้านการเกษตรกรรม 2) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม 3) ด้านการแพทย์แผนไทย 4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน 6) ด้านศิลปกรรม 7) ด้านภาษาและวรรณกรรม 8) ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี 9) ด้านโภชนาการ

นอกจากนี้ สำเร็จ ยอยรู้รอบ (2547, น. 45) ได้กล่าวสรุปประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพ ที่มีลักษณะพึ่งพาตนเองโดยอาศัย
ธรรมชาติและความสมดุล
2. ภูมิปัญญาด้านความคิด ความเชื่อ เป็นพื้นฐานองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมา
3. ภูมิปัญญาด้านผลผลิตเป็นการประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ให้
เกิดประโยชน์
4. ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นขนบธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดกัน
มา

สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542, น. 5761-5768) จำแนกภูมิปัญญาพื้นบ้านภาคใต้
ออกเป็น 5 ประเภท สรุปดังนี้

1. ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการยังชีพ มีขึ้นเพื่อการมีชีวิตรอด
2. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน
3. ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้างและพิทักษ์ฐานะและอำนาจ
4. ภูมิปัญญาการจัดการเพื่อสาธารณประโยชน์
5. ภูมิปัญญาที่เป็นการสร้างสรรคพิเศษ

ดังนั้นการแบ่งประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน สามารถจัดแบ่งได้หลายอย่างแล้วแต่จะใช้
หลักเกณฑ์อะไรมาเป็นข้อพิจารณา จากสภาพของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่หน่วยงานและนักวิชาการ
กำหนดไว้ งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านห้วยแฝดถือได้ว่าเป็นประเภทเครื่องจักสานประเภทหนึ่งที่มี
ส่วนในการดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

1.2.4 องค์ประกอบของภูมิปัญญาพื้นบ้าน

องค์ประกอบของภูมิปัญญาพื้นบ้านได้มีนักวิชาการกำหนดไว้แตกต่างกันออกไปโดย
ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการนำไปใช้ เอื้อม ทองดี (2542, น. 5-6) กล่าวว่าภูมิปัญญามีลักษณะเป็น
นามธรรมอย่างน้อยต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

1. ความคิด เป็นสิ่งที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด ที่เรียกว่า Cognitive System
ซึ่งประกอบด้วย ระบบประสาท ระบบสมองและต่อมต่าง ๆ ทำหน้าที่คิดให้แก่ร่างกาย
นักมานุษยวิทยาเชื่อว่าทำงานอยู่นอกเหนือจากการบงการของร่างกาย หมายถึงทั้งส่วนที่เป็นจิตนา
การและผลของการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม
ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้จะเป็นแหล่งสำคัญหรือที่มาของความรู้อันเป็นองค์ประกอบของภูมิปัญญา

2. ความรู้ มีการนำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ ภูมิรู้ ปรากฏ
อยู่ในแนวคิดทฤษฎีญาณวิทยาที่ว่าด้วยทฤษฎีแห่งความรู้ การสืบค้นกำเนิดแห่งความรู้และธรรมชาติ
ของความรู้ การหาคำตอบว่าตรงกับความเป็นจริงหรือไม่หรือว่าความรู้เป็นเพียงพิจารณาเทียบเคียง
ซึ่งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและยังสืบค้นความรู้เรื่องกาล (Time) อวกาศ (Space) เนื่อสาร (Substance)

สัมพันธภาพ (Relation) และความเป็นเหตุเป็นผล (Causality) องค์ความรู้เป็นหมวด ๆ (Category) ความรู้หรือองค์ความรู้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาดังกล่าวข้างต้น

3. ความเชื่อ เป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมมนุษย์ มนุษย์แต่ละกลุ่มมีความเชื่อแตกต่างกันไปดำเนินชีวิต ซึ่งความเชื่อ ก็คือ ความศรัทธา หรือความยึดมั่น ถ้อยมั่น ซึ่งเป็นคนสำคัญในการดำเนินชีวิตและความมั่นคงของสังคม ความเชื่อมีอยู่หลายระดับ ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันอันเป็นความเชื่อโดยทั่วไป และความเชื่อที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณ โลกนี้ โลกหน้า ความดี ความเชื่อในรศวรรค์ บาปบุญ คุณโทษ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในภูมิปัญญาพื้นบ้าน

4. ค่านิยม คือสิ่งที่คนสนใจ ความปรารถนา อยากจะมี อยากจะเป็นที่ยกย่องสรรเสริญหรือเป็นสิ่งที่บังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ มีความรักและมีความสุข เมื่อได้เห็นหรือได้สิ่งเหล่านั้นมา ค่านิยมจึงเป็นพื้นฐานของการจัดการรูปแบบพฤติกรรมที่ปรากฏอยู่ภายในและแสดงออกเป็นพฤติกรรม ในลักษณะต่าง ๆ ทางกาย วาจาและความคิด โดยสรุปค่านิยม ก็คือ สิ่งทีกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีมีค่าควรแก่การกระทำ นำยกย่องหรือเห็นว่าถูกต้องดีงาม ค่านิยมพื้นฐานสำคัญทางภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นบ่อเกิดพฤติกรรมของบุคคลแต่ละสังคม

5. ความเห็น คือภาวะที่เกิดขึ้นหลังจากบุคคลหรือชุมชน ได้พิจารณาและใคร่ครวญโดยรอบคอบแล้วจึงลงมติตัดสินใจว่าควรแสดงออกในลักษณะอย่างไร เช่น เห็นด้วย ทำตาม ยอมรับ ปฏิเสธ ร่วมมือ กระทำหรือดำเนินการ ด้วยเห็นว่าดี ชั่วเหมาะสม ไม่เหมาะสม เป็นบาป เป็นบุญ เป็นต้น ซึ่งความเห็นในลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นภูมิปัญญาประการหนึ่ง ที่มีผลสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ

6. ความสามารถ หมายถึงศักยภาพและประสิทธิภาพที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล เช่น ชุมชนในการที่จะจัดการเรื่องใดเรื่องหนึ่งในลักษณะเดียวกับสิ่งที่เรียกว่า พรสวรรค์ ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะทางกายและจิตใจร่วมกัน โดยแต่ละคนหรือชุมชน ย่อมจะต้องมีความแตกต่างกันเป็นต้นว่า การที่บางคนสามารถปาธูกาได้ดี ลำดับเนื้อหา และการแสดงออกทุกอย่างเป็นที่น่าชื่นชมซึ่งถือว่าเป็นผลมาจากความสามารถที่มีอยู่ภายในของบุคคลนั้นๆ หรือชุมชนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถือว่าเป็นความสามารถของชุมชนนั้น ๆ ฉะนั้นความสามารถจึงเป็นภูมิปัญญาอีกประการหนึ่ง การพัฒนาวัฒนธรรมบนฐานภูมิปัญญาของชาวบ้านและศักยภาพของชุมชนจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความยั่งยืน

วินัย วีระวัฒนานนท์ และคณะ (2544, น. 15) กล่าวถึงศักยภาพของชุมชนเป็นความสามารถแฝงเร้นที่มีเอกภาพหรือไม่มีก็ได้เป็นความสามารถที่จะทำอะไรร่วมกันในแนวทางเดียวกันหรือจะทำอะไรที่แตกต่างกันเป็นคนละแนวทางก็ได้เป็นความสามารถในการสร้างสรรค์พัฒนาหรือในทางทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550, น. 22) กล่าวถึงศักยภาพของชุมชนว่าเป็นการดำเนินงานพัฒนาชนบทจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติ (Natural Component) ที่จะไปทำการพัฒนาและมองคนที่เป็นองค์ประกอบ (Human Component) ซึ่งก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องไปถึงความสามารถรอบรู้ ความเจริญเติบโตทางจิตใจ ทักษะ คุณค่านิยมต่าง ๆ การพัฒนาวัฒนธรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาของชาวบ้านและศักยภาพของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความฉลาดและไหวพริบ ฉลาดและมีไหวพริบ หมายถึง ทักษะที่ปรากฏอยู่ภายในจิตใจหรือจิตวิญญาณเป็นที่สามารถนำมาใช้แก้ไข ป้องกัน ควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น หรือให้เป็นไปตามที่ตนเองหรือชุมชนต้องการ ไหวพริบการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมเป็นส่วนประกอบของภูมิปัญญาทั้งสิ้น

ดังนั้น ภูมิปัญญาพื้นบ้านงานศิลปหัตถกรรมหญาแฝก ต้องอาศัยด้วยทักษะความสามารถ ความรู้ ความคิด และสร้างสรรค์ของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ดำเนินชีวิตกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทำให้เกิดความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการนำหญาแฝกมาสร้างเป็นคุณค่าในชุมชนท้องถิ่นด้านวัตถุดิบ ขั้นตอนการผลิต รูปแบบของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่มีการส่งเสริมการพัฒนาในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านหญาแฝกในชุมชนท้องถิ่นต่อไป

1.2.5 การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และลักษณะวิธีที่นำไปใช้ พัทรินทร์ สิริสุนทร (2550, น. 19-22) กล่าวถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาว่าสามารถทำได้หลายวิธี แต่ละวิธีแตกต่างกันออกไป ซึ่งปราชญ์หรือผู้ถ่ายทอดจะคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดและองค์ความรู้ที่จะถ่ายทอดเป็นหลัก โดยทั่วไปพบว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่สำคัญมีอยู่ 2 วิธี คือ การถ่ายทอดโดยตรงและการถ่ายทอดโดยอ้อม แต่ละวิธีจะมีรายละเอียดของวิธีการ รูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันไปด้วยดังนี้

1. การถ่ายทอดโดยตรง เป็นการถ่ายทอดโดยการบอกเล่าจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งอาจทำได้ทั้งการบอกเล่าโดยใช้ภาษาพูดและเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร

2. การถ่ายทอดโดยทางอ้อม การถ่ายทอดภูมิปัญญาทางอ้อมทำได้หลายวิธี เช่น การสอดแทรกภูมิปัญญาไว้ในรูปของวัฒนธรรมบันเทิงต่างๆ เช่น ภาพวาด สถาปัตยกรรมนำไปใช้

ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540, น. 44) ได้สรุปการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะที่เป็นแบบลายลักษณ์อักษรกับไม่เป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีองค์ประกอบในการถ่ายทอด ดังนี้

1. องค์มติ (Concepts) ได้แก่ ความเชื่อ ความคิดความเข้าใจ อุดมการณ์ต่าง ๆ
2. องค์พิธีการ (Usage) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งแสดงออกในรูปพิธีกรรมต่าง ๆ พิธีแต่งงาน พิธีการตั้งศพ การแต่งกาย เป็นต้น

3. องค์กรวัตถุ (Instrument and Symbolic Objects) ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปร่างสามารถจับต้องได้ เช่น ผลผลิตทางศิลปกรรม งานฝีมือและองค์กรวัตถุที่ไม่มีรูปร่างแต่เป็นเครื่องแสดงสัญลักษณ์ ความหมายต่าง ๆ เช่น ภาษา เป็นต้น

ลำแพน จอมเมือง และ สุทธิพงษ์ วสุโสภณ (2546, น. 99-100) กล่าวถึงการใช้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่มีการสั่งสมและถ่ายทอด ตลอดจนการค้นพบภูมิปัญญาที่มีในชุมชนและนอกชุมชนนำมาผสมผสานและประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต โดยเฉพาะการประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม ที่มีการสอดแทรกแนวคิดใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ จึงเป็นเสมือนหนึ่งการถ่ายทอดหรือการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม จากห้วงเวลาหนึ่งไปสู่ห้วงเวลาหนึ่งหรือจากชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่งโดยผ่านกระบวนการเลือกสรรของระบบตลาดผลิตภัณฑ์จนเกิดการรวมกลุ่มในชุมชนนำไปสู่และขยายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งจากคนในชุมชนและนอกชุมชน

การถ่ายทอดผ่านระบบเครือข่ายและเครือข่ายหลักและรองของชุมชน ระบบเครือข่ายนี้จะทำให้กระบวนการผลิตในชุมชนช่วยเหลือกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยและเกื้อกูลกัน ไม่เอาเปรียบกันเมื่อมีปัญหา การถ่ายทอดผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการผลิตเบื้องต้น จนเกิดกลุ่มผู้ถ่ายทอดและรับการถ่ายทอดที่ติดต่อสัมพันธ์โดยการสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลและกลุ่มคนจนเป็นเครือข่ายทางสังคมและเศรษฐกิจชุมชนในที่สุด

สุชาติ สุวรรณกรณ์ (2555) ได้สรุปวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน ดังนี้

1. การบอกเล่า บรรยาย ด้วยวาจา เป็นวิธีการที่ผู้ถ่ายทอดเป็นฝ่ายบอกเล่าอธิบายหรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สั่งสมของตนให้แก่ผู้รับการถ่ายทอดในรูปของคำพูดโดยผู้ถ่ายทอดจะต้องเป็นฝ่ายเตรียมเนื้อหาที่จะพูด วิธีนี้ผู้ถ่ายทอดจะมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้ความรู้ ส่วนผู้รับการถ่ายทอดจะเป็นผู้รับฟังและจดจำความรู้หรือบันทึกสาระสำคัญต่าง ๆ ที่ได้รับฟังตามไปด้วย

2. การสาธิต เป็นวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ผู้ถ่ายทอดแสดงหรือกระทำพร้อมกับการบอกหรืออธิบายเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ประสบการณ์ตรงในเชิงรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจวิธีการขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้ การสาธิตที่นิยมใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา คือ การสาธิตวิธีการและการสาธิตประกอบการบรรยาย

3. การปฏิบัติจริง เป็นวิธีการถ่ายทอดที่ผู้รับการถ่ายทอดลงมือกระทำจริงในสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง โดยผู้ถ่ายทอดเป็นผู้คอยแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไข เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอนและได้ผลงานตามที่ต้องการ ด้วยวิธีการนี้ผู้รับการถ่ายทอดจะได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ไปทีละเล็กละน้อย

4. วิธีการถ่ายทอดโดยให้ผู้เรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง เป็นวิธีที่จัดเป็นประสบการณ์ การเรียนรู้ภูมิปัญญาในรูปของสื่อประสมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจด้วยตนเองมากที่สุด เช่น บทเรียนแบบโปรแกรม ศูนย์การเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

5. วิธีถ่ายทอดโดยจัดในรูปของแหล่งเรียนรู้ เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่จัดเป็น แหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ตลาดนัดภูมิปัญญาที่จัดเป็นแหล่ง สำหรับการเรียนรู้ ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาการ ถ่ายทอดโดยวิธีนี้อาจรวมหมายถึงการใช้วิถีสายลักษณะในรูปของตำราต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ด้วย

6. วิธีถ่ายทอดโดยใช้การแสดงพื้นบ้านเป็นสื่อ เป็นวิธีที่ใช้การแสดงที่ชาวบ้านนิยม ชมชอบเป็นสื่อในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางภูมิปัญญา โดยที่ผู้รับการถ่ายทอดจะได้รับความเพลิดเพลิน ไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้

7. วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์ เช่น ตำราต่าง ๆ และในรูปของสื่ออื่น ๆ เช่น วิดีทัศน์ในรูปของวีซีดี ดีวีดี เทปเสียง หรือแผ่นซีดีเสียง รวมถึงเว็บไซต์ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และสืบสานภูมิปัญญาต่อไปไม่สูญหาย

ดังนั้น การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ความเข้าใจจาก บุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งที่สามารถเรียนรู้จากสิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปร่างสามารถจับต้องได้ เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาและเพิ่มมูลค่ามากขึ้นในชุมชนท้องถิ่นโดยเฉพาะงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านหญ้าแฝก

1.3 ภูมิปัญญาหญ้าแฝก

1.3.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหญ้าแฝก

กิตติมา ศิวอาทิตย์กุล (2558, น. 11-13) หญ้าแฝก เป็นพืชตระกูลหญ้าเช่นเดียวกับ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง อ้อย หญ้าแฝกที่พบในสภาพธรรมชาติมีถิ่นกำเนิดตามพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วม ตาม แหล่งน้ำธรรมชาติ ริมหนองบึงและในป่า แต่เมื่อนำพันธุ์ที่ได้คัดเลือกแล้วไปปลูกในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ปรากฏว่า ขึ้นได้เกือบทุกสภาพพื้นที่ หญ้าแฝกสามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพภูมิประเทศที่เป็น ที่ราบใกล้เคียงระดับน้ำทะเล ถึงพื้นที่ภูเขาสูงที่ระดับ 2,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล หรือในพื้นที่ดิน เปรี๊ยะ ดินต่าง ดินเค็ม ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำรวมทั้งพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนน้อย 200 มิลลิเมตร ถึงพื้นที่ที่มีฝนตกชุก 3,900 ถึง 5,000 มิลลิเมตร และพื้นที่สภาพภูมิอากาศหนาวเย็น -9 องศาเซลเซียส ถึง อากาศร้อนจัด 45 องศาเซลเซียส

ลักษณะเด่นของหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำหญ้าแฝก เป็นพืชที่สามารถพบ อยู่ทั่วไปในธรรมชาติ มีลักษณะเด่นที่มีระบบรากยาวและหยั่งลึกและแผ่กระจายเป็นลักษณะตาข่าย ลงไปในดินเป็นแนวดิ่ง เมื่อนำมาปลูกเป็นแถวชิดกันเสมือนเป็นกำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต ขยายพันธุ์ โดยการแตกหน่อ เมล็ดมีเปอร์เซ็นต์ความงอกต่ำ จึงไม่สามารถแพร่พันธุ์ได้รวดเร็วเหมือนวัชพืช

สามารถนำมาใช้ประโยชน์ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ราคาถูก และเกษตรกรสามารถปฏิบัติด้วยตนเอง

1.3.2 คุณสมบัติของหญ้าแฝก มีดังนี้

หญ้าแฝกมีการแตกหน่อ รวมเป็นกอและเบียดกันแน่น กอมีความแข็งแรง ตั้งตรงและไม่แผ่ขยายด้านข้างรบกวนพืชอื่น แผ่ขยายโดยรอบกอเพียง 50 เซนติเมตร จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อพืชที่ปลูกข้างเคียงสามารถปลูกติดต่อกันเป็นแนวยาวเหมือนรั้ว หรือ “กำแพงธรรมชาติที่มีชีวิต” ซึ่งจะช่วยกักเก็บตะกอนที่ถูกน้ำพัดพามาให้ติดอยู่กับแถวหญ้าแฝก รวมทั้งชะลอความเร็วของน้ำ ทำให้น้ำซึมลงใต้ดินได้มากขึ้น

1. หญ้าแฝกเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวแต่อายุยืนได้หลายปี เพราะมีการแตกหน่อใหม่ และไม่ต้องดูแลมาก
2. หญ้าแฝกมีข้อที่ลำต้นถี่ และเกิดจากการง่ามปล้อง สามารถขยายพันธุ์โดยใช้หน่อได้ตลอดปี
3. หญ้าแฝกขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดได้ยาก จึงไม่แพร่พันธุ์เหมือนวัชพืช ทำให้สามารถควบคุมการแพร่ขยายได้ เนื่องจากเมล็ดหญ้าแฝกมีระยะพักตัวและมีอายุขัย จึงมีโอกาสนอกน้อยมาก
4. หญ้าแฝกมีใบยาว เมื่อตัดสามารถแตกใหม่ได้ง่าย ใบคม แข็งแรง และทนทานต่อการย่อยสลาย สามารถนำไปคลุมดินเพื่อรักษาความชื้นรอบต้นไม้หรือแปลงผักได้ดี
5. หญ้าแฝกมีระบบรากยาวและแตกแขนงเป็นรากฝอยจำนวนมาก หยั่งลึกลงไปใต้ดินเป็นแนวดิ่ง ประสานกันอย่างหนาแน่นช่วยยึดดิน ป้องกันการพังทลายของดินและรากมีลักษณะอวบสามารถอุ้มน้ำได้ดี เมื่อนำมาปลูกชิดติดกันเป็นแนวยาวจะทำหน้าที่คล้ายม่านใต้ดิน ทำให้น้ำไหลซึมลงดินช่วยกักเก็บน้ำและเพิ่มความชุ่มชื้นในดิน นอกจากนี้ระบบรากยังสามารถกรองของเสีย เช่น สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำอีกด้วย
6. บริเวณรากหญ้าแฝก เป็นที่อาศัยของเชื้อจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์หลายชนิดในดิน
7. หญ้าแฝกสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี และมีความทนทานต่อโรคพืชทั่วไป
8. หญ้าแฝกมีส่วนที่เจริญอยู่ต่ำกว่าผิวดินช่วยให้สามารถอยู่รอดได้ต่อสภาพต่าง ๆ ดีกว่า
9. นำไปใช้ประโยชน์ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ลงทุนน้อย ผู้ปลูกสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง เป็นกำแพงธรรมชาติป้องกันดินพังทลายได้

1.3.3 ชนิดของหญ้าแฝก สำหรับหญ้าแฝกในประเทศไทย กรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทำการสำรวจและเก็บตัวอย่างทั่วประเทศ สามารถจัดแบ่งได้เป็น 2 ชนิด ได้แก่

1. แฝกกุ่ม หรือ แฝกหอม เดิมมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Vetiveria zizanioides* ปัจจุบันเริ่มใช้ชื่อใหม่เป็น *Chrysopogon zizanioides*

2. แฝกดอน เดิมมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Vetiveria nemoralis* ปัจจุบันเริ่มใช้ชื่อใหม่เป็น *Chrysopogon nemoralis* ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของหญ้าแฝกกุ่มกับหญ้าแฝกดอน

แฝกกุ่ม หรือ แฝกหอม	หญ้าแฝกดอน
1. ถิ่นกำเนิด - ตอนกลางของทวีปเอเชีย สันนิษฐานว่าอยู่ในประเทศอินเดีย พบในพื้นที่ลุ่ม มีความชื้นสูงหรือมีน้ำขัง - มีการนำไปปลูกขยายพันธุ์ทั่วไป - เป็นพุ่ม ใบยาวตั้งตรงขึ้นสูง สูงประมาณ 150-200 เซนติเมตร - มีการแตกตะเกียงและแตกแขนงลำต้นได้ 2. ใบ ยาว 45-100 เซนติเมตร กว้าง 0.6-1 เซนติเมตร ใบเขียวเข้ม หลังใบโค้ง ท้องใบออกสีขาวมีรอยกั้นขวาง ในเนื้อใบส่องกับแดดเห็นชัดเจน ใบค่อนข้างเหนียวมีไขเคลือบมากทำให้น้ำมัน 3. ช่อดอกและดอก ช่อดอกสูง 150-250 เซนติเมตร ส่วนใหญ่มีสีอมม่วง ดอกย่อยส่วนใหญ่ไม่มีริยางค์แข็ง 4. เมล็ด ขนาดโตกว่าหญ้าแฝกดอนเล็กน้อย	1. ถิ่นกำเนิด - เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทย ลาว เขมร และเวียดนาม พบได้ทั่วไปในที่ค่อนข้างแล้ง - กระจายพันธุ์อยู่ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ไม่มีการนำไปปลูกขยายพันธุ์ - เป็นพุ่มใบยาวปลายจะผาโค้งลงคล้ายกอดะไคร้ ไม่ตั้งมากเหมือนหญ้าแฝกหอม - สูงประมาณ 100-150 เซนติเมตร 2. ใบ ยาว 35-80 เซนติเมตร กว้าง 0.4-0.8 เซนติเมตร ใบสีเขียวซีด หลังใบพับเป็นเส้นแข็ง สามเหลี่ยม ท้องใบสีเขียวกับด้านหลังใบแต่ชิดกว่า แผ่นใบเมื่อส่องกับแดดไม่เห็นรอยกั้นในเนื้อใบเนื้อใบหยาบ สากคาย มีไขเคลือบน้อย ทำให้ดูร่วนไม่เหนียว 3. ช่อดอกและดอก สูง 100-150 เซนติเมตร มีได้หลายสี ตั้งแต่สีขาว ครีมน สีม่วงดอกย่อยมีริยางค์แข็ง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของหญ้าแฝกกลุ่มกับหญ้าแฝกดอน (ต่อ)

แฝกกลุ่ม หรือแฝกหอม	หญ้าแฝกดอน
5. ราก มีความหอมเย็น มีน้ำมันหอมระเหย อยู่เฉลี่ย 1.4-1.6% ของน้ำหนักแห้งโดยทั่วไปรากจะหยั่งลึกได้ประมาณตั้งแต่ 100-300 เซนติเมตรที่มีอายุประมาณ 1 ปี 6. การใช้ประโยชน์ รากใช้น้ำมันหอม สบู่ เครื่องประดับ เช่น กระเป๋า พัด ไม้แขวนเสื้อ สมุนไพร และเป็นยากันแมลงศัตรูพืช	4. เมล็ด ขนาดเล็กกว่าหญ้าแฝกกลุ่ม 5. ราก ไม่มีความหอม รากสั้นกว่าโดยทั่วไปจะหยั่งลึกประมาณ 80-100 เซนติเมตร ที่มีอายุประมาณ 1 ปี 6. การใช้ประโยชน์ ชาวพื้นบ้านใช้ใบมาทำวัสดุปลูกหลังคา แต่ไม่เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน

ที่มา : กิตติมา ศิวาทิตย์กุล. (2558, น. 14)

ภาพประกอบที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของหญ้าแฝกกลุ่มกับหญ้าแฝกดอน

ที่มา : กิตติมา ศิวาทิตย์กุล. (2558, น. 15)

1.3.4 พันธุ์หญ้าแฝก (กรมพัฒนาที่ดิน. 2541, น. 24) ได้ดำเนินการรวบรวมหญ้าแฝกที่มีอยู่ในประเทศไทยที่พบมีทั้งหมด 28 พันธุ์ เป็นหญ้าแฝกกลุ่ม 11 พันธุ์ หญ้าแฝกดอน 17 พันธุ์ ต่อมาได้คัดเลือกพันธุ์หญ้าแฝกที่มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำได้ ซึ่งกรมพัฒนาที่ดินแนะนำและรณรงค์ส่งเสริมจำนวน 10 พันธุ์ เป็นพันธุ์แฝกกลุ่ม 4 พันธุ์ และพันธุ์แฝกดอน 6 พันธุ์ ดังนั้นหญ้าแฝก 28 พันธุ์ ในประเทศไทย (ตามทะเบียนของกรมพัฒนาที่ดิน) มีไว้ดังนี้

ตารางที่ 2 พันธุ์หญ้าแฝกในประเทศไทย (ตามทะเบียนของกรมพัฒนาที่ดิน)

แฝกกลุ่ม หรือแฝกหอม	หญ้าแฝกดอน
1. กำแพงเพชร 2	1. อุดรธานี 1
2. เชียงราย	2. อุดรธานี 2
3. สงขลา 1	3. นครพนม 1
4. สงขลา 2	4. นครพนม 2
5. สงขลา 3	5. ร้อยเอ็ด
6. สุราษฎร์ธานี	6. ชัยภูมิ
7. ตรัง 1	7. เลย
8. ตรัง 2	8. สระบุรี 1
9. ศรีลังกา	9. สระบุรี 2
10. เชียงใหม่	10. ห้วยขาแข้ง
11. แม่ฮ่องสอน	11. กาญจนบุรี
	12. นครสวรรค์
	13. ประจวบคีรีขันธ์
	14. ราชบุรี
	15. จันทบุรี
	16. พิษณุโลก
	17. กำแพงเพชร 1

ที่มา : กิตติมา ศิวาทิตย์กุล. (2558, น. 15)

สำหรับพันธุ์หญ้าแฝกต่างประเทศ มีการนำหญ้าแฝกกลุ่มจากต่างประเทศเข้ามาหลายพันธุ์ เช่น พันธุ์อินโดนีเซีย พันธุ์ศรีลังกา พันธุ์อินเดียใต้ (เขาค้อ) พันธุ์ไทปิง พันธุ์อินเดียเหนือ (พระราชทาน) พันธุ์ญี่ปุ่น พันธุ์บราซิล พันธุ์กัวเตมาลา และพันธุ์ฟิลิปปินส์ เป็นต้น พันธุ์ที่นำมาใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างแพร่หลาย คือ พันธุ์อินเดียเหนือ (พระราชทาน) และพันธุ์มอปปโต

กรมพัฒนาที่ดิน ได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการหญ้าแฝกขึ้นเพื่อทำการรวบรวมพันธุ์หญ้าแฝกที่มีอยู่ในประเทศไทย และติดตาม ตรวจสอบพันธุ์หญ้าแฝกให้มีความถูกต้องโดยใช้เทคนิคทางด้านอนุวิทยา โดยดู DNA ซึ่งมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือทางวิชาการ

พันธุ์ศรีลังกา

พันธุ์สุราษฎร์ธานี

พันธุ์กำแพงเพชร 2

พันธุ์สงขลา

ภาพประกอบที่ 3 หญ้าแฝกกลุ่มที่กรมพัฒนาที่ดินส่งเสริม 4 พันธุ์

ที่มา : กิตติมา ศิวาทิตย์กุล. (2558, น. 16)

พันธุ์นครสวรรค์

พันธุ์กำแพงเพชร 1

พันธุ์ร้อยเอ็ด

พันธุ์ราชบุรี

พันธุ์ประจวบคีรีขันธ์

พันธุ์เลย

ภาพประกอบที่ 4 หญ้าแฝกตอนที่กรมพัฒนาที่ดินส่งเสริม 6 พันธุ์

ที่มา : กิตติมา ศิวาทิตย์กุล. (2558, น. 16)

พันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมกับเนื้อดิน การเลือกพันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมจะทำให้หญ้าแฝกมีการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เร็ว เช่น มีลักษณะของความทนทานต่อความแห้งแล้ง กอมีขนาด

ใหญ่ แตกกออย่างหนาแน่น ในกรณีที่ในพื้นที่ปลูกมีการจัดการดี มีแหล่งน้ำเพียงพอและดินมีความอุดมสมบูรณ์ การนำหญ้าแฝกไปปลูกจะประสบความสำเร็จได้ง่าย

ตารางที่ 3 พันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมกับเนื้อดิน

เนื้อดิน	ชนิดหญ้าแฝก	พันธุ์หญ้าแฝก
พื้นที่ดินทราย	หญ้าแฝกดอน	นครสวรรค์ กำแพงเพชร 1 ร้อยเอ็ด และราชบุรี
	หญ้าแฝกลุ่ม	กำแพงเพชร 2 และสงขลา 3
พื้นที่ดินร่วน-เหนียว	หญ้าแฝกดอน	เลย นครสวรรค์ กำแพงเพชร 1 ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์
	หญ้าแฝกลุ่ม	สุราษฎร์ธานี และสงขลา 3
พื้นที่ดินลูกรัง	หญ้าแฝกดอน	เลย และประจวบคีรีขันธ์
	หญ้าแฝกลุ่ม	ศรีลังกา กำแพงเพชร 2 สุราษฎร์ธานี และสงขลา 3

ตารางที่ 4 พันธุ์หญ้าแฝกที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ภาค	พันธุ์หญ้าแฝก
เหนือ	ศรีลังกา นครสวรรค์ กำแพงเพชร 1 และกำแพงเพชร 2
ตะวันออกเฉียงเหนือ	ร้อยเอ็ด สงขลา และประจวบคีรีขันธ์
กลางและภาคตะวันออก	ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี
ใต้	สงขลา 3 และสุราษฎร์ธานี

การขยายพันธุ์หญ้าแฝก วิไลลักษณ์ ชูช่วย และคณะ (2554, น. 7-10) กล่าวว่า การขยายแม่พันธุ์หญ้าแฝกที่มีลักษณะดีมาทำการขยายเพิ่มปริมาณทั้งการปลูกลงดิน ปลูกลงถุงพลาสติกขนาดใหญ่ หรือการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ส่วนการขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝก คือการนำหน่อที่ได้จากการขยายแม่พันธุ์มาเพาะชำเพื่อนำไปปลูกในพื้นที่ ได้แก่ กล้าในถุงพลาสติกขนาดเล็ก และกล้าหญ้าแฝกแบบรากเปลือย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การขยายแม่พันธุ์หญ้าแฝก ขยายพันธุ์ได้ดังนี้

1.1 การขยายพันธุ์ในแปลงขนาดใหญ่เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีการชลประทาน และระบายน้ำดี สามารถปลูกเป็นแปลงขนาดใหญ่ โดยไม่ต้องยกร่องก็ได้ การเตรียมต้นพันธุ์โดยแยก

หน่อจากกอ นำมาตัดใบให้เหลือความยาว 20 เซนติเมตร และตัดรากให้สั้นแซ่ในระดับน้ำสูง 5 เซนติเมตร เป็นระยะเวลา 5-7 วัน รากจะแตกออกมาใหม่ นำไปปลูกโดยใช้ระยะปลูกห่างต้น 5 เซนติเมตร และระหว่างแถว 50 เซนติเมตร หลังจากปลูกต้องให้น้ำอย่างสม่ำเสมอเมื่ออายุได้ 1 เดือน ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ต้นละ 1 ช้อนชา เมื่อถึงอายุ 4-6 เดือน ให้ขุดนำไปเพาะชำในถุงพลาสติก หรือ เตรียมเป็นกล้ารากเปลี่ยนสำหรับใช้ประโยชน์ต่อไป

1.2 การขยายพันธุ์ในถุงพลาสติกขนาดใหญ่ โดยการวางเป็นแถวคู่ติดกัน ระยะห่างระหว่างแถวคู่ 1 เมตร ยาวตามพื้นที่ที่ใช้วัสดุปลูกที่มีการระบายน้ำดี เช่น ดินร่วนทรายและ ขี้เถ้าแกลบ หรือขุยมะพร้าว ในสัดส่วน 1:2:1 การติดตั้งระบบน้ำพ่นฝอย หรือมีตาข่ายพรางแสง นำหน่อมาปักชำดูแลจนกระทั่งอายุ 4 เดือน จึงนำไปแยกหน่อเพาะชำต่อไป

2. การขยายต้นกล้าแฝกสำหรับใช้ปลูก

2.1 การเตรียมกล้าหญ้าแฝกในถุง โดยตัดรากให้สั้นและแยกหน่อจากกอ ตัดใบให้ยาว 10 เซนติเมตร นำมาล้างน้ำ มีดรวมกันวางลงบนขุยมะพร้าวที่ขึ้น หรือแซ่ในระดับน้ำสูง 5 เซนติเมตร ในที่ร่มเงา 4 วัน แล้วจึงคัดหน่อที่ออกรากมาปักชำในถุงพลาสติกขนาดเล็ก (2x6 นิ้ว) และใส่วัสดุเพาะชำที่ระบายน้ำดีมีธาตุอาหารสมบูรณ์ดูแลรดน้ำในสภาพเรือนเพาะชำ เมื่ออายุ 45-60 วัน ให้นำไปปลูกในพื้นที่ขณะที่ดินมีความชื้น

2.2 การเตรียมกล้าหญ้าแฝกแบบรากเปลือย โดยการแยกหน่อจากกอ ตัดใบให้ยาว 20 เซนติเมตร ตัดรากให้สั้น วางบนขุยมะพร้าวที่ขึ้น หรือแซ่ในน้ำให้ท่วมรากจนกระทั่งรากงอกขึ้นมายาว 1-2 เซนติเมตร นานประมาณ 5-7 วัน จึงนำไปปลูกในช่วงต้นฤดูฝน และหลังจากปลูกดินควรมีความชื้นติดต่อกันอย่างน้อย 15 วัน

3. การเตรียมกล้าและดินเพื่อปลูกหญ้าแฝก

3.1 การปลูกหญ้าแฝกในช่วงต้นฤดูฝน พื้นที่ปลูกต้องมีความชุ่มชื้น

3.2 การเตรียมแนวร่องปลูก โดยการวางแนวร่องปลูกขวางความลาดชันตามแนวระดับขนานไปตามสภาพพื้นที่

3.3 การใส่ปุ๋ยหมักรองก้นหลุมในแนวร่อง เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดิน

3.4 การปลูกต้นกล้าหญ้าแฝกในแปลงปลูก โดยการใช้กล้าเพาะชำถุงขนาดเล็ก ใช้ระยะปลูก 10 เซนติเมตร หรือกล้ารากเปลือยใช้ระยะปลูก 5 เซนติเมตร

3.5 ความห่างของแถวหญ้าแฝกแต่ละแถว ขึ้นกับความลาดเทของพื้นที่ และชนิดของพืชที่ปลูก โดยขอคำแนะนำเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่ แต่โดยทั่วไปจะใช้ระยะห่างทางแนวดิ่ง 1.5-3 เมตร

3.6 กลบดินในร่องปลูกให้ต่ำกว่าระดับผิวดินปกติ เพื่อให้มีน้ำขัง และซึมลงดินได้ ช่วยให้ดินชุ่มชื้นขึ้น

3.7 ควรปลูกซ่อมแซมให้ได้แนวรั้วหญ้าแฝกที่เป็นแนวยาวต่อเนื่อง

4. การดูแลรักษาหญ้าแฝก

4.1 การคัดเลือกกล้าที่มีคุณภาพ กล้าหญ้าแฝกที่มีคุณภาพโดยทั่วไปเป็นกล้า ที่มีอายุ 45 ถึง 60 วัน เมื่อนำกล้าที่แข็งแรงมาปลูกก็จะได้แนวรั้วหญ้าแฝกที่มีการเจริญเติบโตแข็งแรงอย่างสม่ำเสมอ

4.2 การเลือกช่วงเวลาปลูก การปลูกหญ้าแฝกช่วงฤดูฝนจะเหมาะสมที่สุด สภาพของดินที่ปลูกในช่วงต้นฤดูฝนจะมีความชุ่มชื้นสูงติดต่อกันมากกว่า 15 วันขึ้นไป

4.3 การตัดใบ ในช่วงต้นฤดูฝนให้ตัดใบหญ้าแฝกให้สั้นสูงจากผิวดิน 5 เซนติเมตร เพื่อให้มีแนวกอที่หนาแน่นในการรับแรงปะทะของน้ำไหลบ่า และในช่วงปลายฤดูฝนเกี่ยวใบให้สั้น 5 เซนติเมตร อีกครั้งเพื่อให้หญ้าแฝกแตกใบเขียวในฤดูแล้ง

4.4 การดูแลรักษาตามความเหมาะสม ในต้นฤดูฝนให้ใส่ปุ๋ยหมักตามแถวหญ้าแฝกก็จะเป็นการช่วยให้หญ้าแฝกมีการเจริญเติบโตดีขึ้น และกำจัดวัชพืชข้างแนวจะเป็นการช่วยให้สังเกตแนวหญ้าแฝกได้ชัดเจน ช่วยให้หญ้าแฝกเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่และเพื่อป้องกันการไถแนวทิ้งเนื่องจากสังเกตไม่เห็น

4.5 การปลูกซ่อมแซมและแยกหน่อแก่ออก การปลูกซ่อมแซมในช่วงฤดูฝนจะทำให้ได้แนวรั้วหญ้าแฝกที่แข็งแรง และควรตัดแยกหน่อแก่ที่ออกดอกหรือแห้งออกไปเพื่อจะให้หน่อใหม่ได้แทรกขึ้นมาได้อย่างเต็มที่

5. การใช้ประโยชน์ของต้นหญ้าแฝก

5.1 การใช้ประโยชน์แบบฉบับ (Conventional Uses) ได้แก่ การใช้ประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจนการป้องกันสิ่งแวดล้อม การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

5.2 การใช้ประโยชน์อื่น ๆ (Other Uses) ได้แก่ การนำหญ้าแฝกที่ยังมีชีวิตอยู่ (นั่นคือไม่มีการเก็บเกี่ยว) ดังต่อไปนี้

5.2.1 อาหารสัตว์ (Forage) ใบหญ้าแฝกมีคุณค่าทางอาหารพอๆ กับหญ้าอื่น ๆ อีกทั้งยังไม่มีสารที่เป็นพิษ จึงไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยเคมี หญ้าแฝกกลุ่มแหล่งพันธุ์กำแพงเพชร 2 ให้คุณค่าทางอาหารสัตว์ดีกว่าแหล่งพันธุ์อื่น ๆ มีโปรตีน 5.2 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักแห้ง

5.2.2 ไม้ประดับ (Ornamental) ใบหญ้าแฝกเป็นพืชที่มีรูปทรงของกอสวยงาม ใบมีทั้งตรงและห้อยย้อยจึงถูกนำไปใช้เป็นไม้ประดับ ทั้งในการปลูกลงดิน และในภาชนะสำหรับการปลูกลงดินนั้นหญ้าแฝกช่วยทำให้สวนหย่อม เติลียงหน้าบ้าน ทางเดิน สวยงาม เมื่อปลูกชิดติดกันเป็นแถว หญ้าแฝกจะทำหน้าที่เป็นแนวรั้วที่สวยงาม อีกทั้งยังช่วยบดบังส่วนที่ไม่

สวยงามของพื้นที่ พร้อม ๆ กับทำหน้าที่อนุรักษ์ดินและน้ำของสถานที่นั้น ๆ ดังเช่น พื้นที่ในสถานพักผ่อนหย่อนใจริมอ่างเก็บน้ำริมทางหลวง วงเวียนสนามกอล์ฟ เป็นต้น

6. การใช้ประโยชน์ด้านเกษตร

6.1 วัสดุคลุมดิน (Mulch) ในดินแดนเขตร้อนน้ำจะระเหยออกจากผิวดินจากการแผ่ผายของแสงแดดทำให้เกิดความแห้งแล้งแก่พืชที่ปลูกไว้ การใช้พืชคลุมดินเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดอันหนึ่งในการสงวนความชุ่มชื้นไว้ในดิน

6.2 ปุ๋ยหมัก (Compost) ส่วนต้นและใบหญ้าแฝกที่ถูกตัดออกมานี้สามารถนำมาเป็นวัสดุในการทำปุ๋ยหมักได้เช่นเดียวกับซากพืชชนิดอื่น ๆ กล่าวคือ ภายในระยะเวลา 60-120 วัน ต้นและใบหญ้าแฝกจะย่อยสลายเป็นปุ๋ยหมักอย่างสมบูรณ์ ลักษณะอ่อนนุ่มยุ่ยสีน้ำตาลเข้มจนถึงดำ ได้มีการคำนวณว่าปุ๋ยหมักจากใบหญ้าแฝก 1 ตัน มีคุณค่าเทียบเท่ากับปุ๋ยแอมโมเนียมซัลเฟต 43 กิโลกรัม

6.3 แت่งเพาะชำ/วัสดุปลูกพืช (Nursery Block/Planting Medium) โครงการพัฒนาอดอยตงสามารถผลิตแต่งเพาะชำและวัสดุปลูกพืชจากใบและต้นหญ้าแฝก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ใช้การได้ดี

6.4 อาหารสัตว์ (Fodder) ใบอ่อนของหญ้าแฝกหอม เช่น หญ้าแฝกพันธุ์ “กำแพงเพชร 2” สามารถใช้เป็นอาหารสัตว์ โดยนำไปเลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ควรตัดในช่วง อายุ 2-4 สัปดาห์

6.5 เพาะเห็ด (Mushroom Cultivation) ต้นและใบของหญ้าแฝกมีองค์ประกอบพวกเซลลูโลส เฮมิเซลลูโลส ลิกนินและโปรตีนหายาบ รวมทั้งแร่ธาตุต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นวัสดุสำหรับเพาะเห็ดได้ โดยนำต้นและใบหญ้าแฝกมาหั่นเป็นชิ้นขนาด 2-4 เซนติเมตร แช่น้ำและหมักนานประมาณ 3-4 วันบรรจุลงถุงฆ่าเชื้อตามกรรมวิธีของการเตรียมวัสดุเพาะเห็ด ต่อจากนั้นจึงใส่เชื้อเห็ด เห็ดที่ขึ้นได้ดีในวัสดุเพาะที่เตรียมจากต้นและใบหญ้าแฝก ได้แก่ เห็ดนางรม เห็ดภูฐาน เห็ดนางฟ้า เห็ดเป๋าฮื้อ และเห็ดหอม

6.6 วัสดุรองดอก (Livestock Bedding) ใบหญ้าแฝกสามารถใช้เป็นวัสดุรองพื้นคอกปศุสัตว์ ซึ่งมีความทดทานเช่นเดียวกับฟางข้าว แต่ทนทานกว่าหญ้าคา

7. ด้านศิลปหัตถกรรม

วิไลลักษณ์ ชูช่วย และคณะ (2554, น. 11) กล่าวว่าผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมหญ้าแฝกมี 2 ประการ

1. หญ้าแฝกที่มีใบเหมาะสมที่จะนำมาทำงานหัตถกรรมเป็นชนิดหญ้าแฝกหอม ได้แก่ พันธุ์ ศรีลังกา แห่ลงพันธุ์ กำแพงเพชร 2 สุราษฎร์ธานี และสงขลา 3 แฝกหอมนี้มีลักษณะเป็นมันและยาวเมื่อถูกน้ำใบจะนิ่มจึงเหมาะที่จะนำมาทำงานหัตถกรรมได้ดี

2. วิธีเตรียมใบหญ้าแฝกก่อนนำมาสาน มีวิธีการเตรียมที่ง่ายและสะดวกโดยนำใบหญ้าแฝกมาตากแดด อาจจะตากบนตะแกรงยกพื้น เพื่อให้อากาศ ถ่ายเทด้านล่างได้ด้วยก็จะ ทำให้ใบแห้งเร็วยิ่งขึ้น ใช้เวลาตาก 3-6 วันหลังจากนั้นก็ให้นำมาจัดให้ได้ขนาดตามต้องการก่อนสานควรแช่น้ำหรืออาจจะชุบน้ำที่ใบแฝกขณะสานก็ได้ จะช่วยให้ใบนิ่มและไม่บาดมือ

รจนา จันทราสา (2558, น. 35-37) กล่าวว่า การที่จะนำใบหญ้าแฝกมาใช้ในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์นั้น โดยนำใบหญ้าแฝกมาไขว้สลับกันไปมาจนเกิดเป็นลวดลายที่ต้องการ อาจจะใช้หุ่นหรือไม้ใช้หุ่นก็ได้ วิธีการสานมีรูปแบบต่างกันไปมากมาย ทั้งที่แตกต่างด้วยลักษณะของแบบลายและวัสดุที่ใช้ในการสาน สำหรับในด้านลวดลายที่สานนั้นส่วนมากจะสานลายใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ เช่น ลายธรรมดา เพื่อให้เกิดความแข็งแรงทนทานและสะดวกในการสาน ซึ่งการสานผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกเท่าที่ปรากฏอยู่ล้วนเกิดขึ้นจากการสานด้วยลวดลายที่ต่างกันไป แต่โดยหลักใหญ่ ๆ จะเห็นได้ว่าการสานลวดลายทั้งหลายนั้นจะต้องให้การขัดกัน เพื่อให้วัสดุที่สานนั้นยึดตัวกันให้คงรูปเป็นต้น และลักษณะประเภทผลิตภัณฑ์ที่ทำจากใบหญ้าแฝก แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ใช้เป็นเครื่องประดับ ได้แก่ หมวก เข็มขัด รองเท้า กระเป๋าสตรี
- 2) ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ใช้สอยทั่วไป ได้แก่ ตะกร้า กระเช้าใส่ต้นไม้ ถังขยะ แผ่นรองจาน แผ่นรองแก้ว แฟ้มใส่เอกสาร

และยังมีกำลังในการผลิตผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกยังไม่เป็นที่แพร่หลายเนื่องจากหญ้าแฝกเป็นวัสดุชนิดใหม่คนยังไม่นิยมปลูก และยังไม่รู้หญ้าแฝกว่านอกจากการป้องกัน การพังทลายของดินแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย

ดังนั้น หญ้าแฝกสามารถขึ้นได้ตามธรรมชาติทั่วทุกภาคของประเทศเป็นพืชที่มีความสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี และยังสามารถนำวัสดุบางส่วนประกอบต่าง ๆ ของหญ้าแฝกมาใช้ประโยชน์ในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นผลงานการสร้างสรรค์จากฝีมือของคนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนต่อไป

แนวนโยบายของรัฐ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองต้นรู้มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวมมีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิต

วิญญูณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียงมีความเป็นไทย ทั้งนี้ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยมีความเกี่ยวข้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ใน 1 ประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์โดยมีความเกี่ยวข้องกับ เป้าหมายตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 “คนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติและ พฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม” และเป้าหมายที่ 5 “สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมี ส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน สื่อมวลชนและภาคเอกชน” ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรมจะดำเนินการเพื่อสนองเป้าหมายดังกล่าว โดยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม อนุรักษ์ และสร้างค่านิยมความเป็นไทยที่ดีงาม การสืบสาน สร้างสรรค์มรดก ศิลปะวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย รวมทั้งการดำเนินการเพื่อประชาชน กลุ่มเป้าหมายนำหลักธรรมทางศาสนา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนโดยมี ความเกี่ยวข้องกับ เป้าหมายตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้แก่ เป้าหมายที่ 4 ประเทศไทยมีรายได้ จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการ ท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitive Index : TTCI)

แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2564) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นเพื่อ เป็น กรอบทิศทางการพัฒนางานศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ พัฒนา สังคมไทย ให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมั่นคงทางวัฒนธรรม คนไทยมีความภาคภูมิใจในความ เป็นไทย มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม (unity in diversity) มีความรู้ คู่คุณธรรม สามารถดำรงภูมิปัญญาของสังคมไทย ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยน วิถีชีวิตได้อย่าง เหมาะสม และเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต ซึ่งแสดงถึงการมีภูมิคุ้มกัน และสามารถดำรงตนได้อย่างมีเหตุ มีผล พอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การ พัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนสืบไปและพันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่ เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย คือ “พันธกิจที่ 5 สร้างคุณค่าทางสังคม และส่งเสริม มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรม” ประกอบด้วย 1 ยุทธศาสตร์ 2 กลยุทธ์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 6 นำทุนทางวัฒนธรรมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทาง สังคมเป้าหมายทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทาง สังคมด้วยพลังของความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมี วัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ยกระดับคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. พัฒนาคุณภาพการผลิตผลิตภัณฑ์การบริการ และอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคโดยดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

3. ส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจชุมชนให้ขยายสู่ระดับภาค ระดับชาติ และระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของภาคีเครือข่ายมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อนำทุนทางวัฒนธรรมไปสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม

2. พัฒนาระบบฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แนวคิด Thailand 4.0 เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมเศรษฐกิจไทยสู่โลกด้วยความสมดุลสร้างคนไทยให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ทั้งด้านพุทธิศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา และจริยศึกษา สร้างสังคมไทยเป็น “สังคมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน” โดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการดำเนินชีวิต และผนึกกำลังสานพลังประชารัฐ เน้นการพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง และรวมกันเป็นกลุ่มอย่างมีพลัง โดยการเติมเต็มด้วยวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการวิจัยและพัฒนา ต่อยอด ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มอุตสาหกรรมอาหารเกษตรและไบโอเทคโนโลยี
- 2) กลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อสุขภาพ
- 3) กลุ่มอุตสาหกรรมอุปกรณ์อัจฉริยะ และหุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม
- 4) กลุ่มอุตสาหกรรมดิจิทัล ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ และ
- 5) กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง

ประเทศไทย 4.0 คือ การส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์วัฒนธรรม และบริการที่มีมูลค่าสูง โดยเริ่มจากสินค้าและการบริการทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ 5F คือ

- 1) อาหาร (Food)
- 2) ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film)
- 3) การออกแบบและแฟชั่น (Fashion)
- 4) มวยไทย (Fighting) และศิลปะการป้องกันตัวแบบไทย
- 5) เทศกาล ประเพณี (Festival)

โดยการดำเนินงาน ดังกล่าวจะต้องมีการบูรณาการและร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตามแนวนโยบายพลังประชารัฐ เพื่อพัฒนาสินค้าและบริการดังกล่าว ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและลูกค้า เชื่อมโยงความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก ประเทศ เช่น ประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มสมาชิกอาเซียน ฯลฯ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการตามกรอบทิศทาง การขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภาครัฐและภาคเอกชนได้มีการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่มีความเชื่อมโยง ในการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และมั่นคงทางวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่สนใจภูมิปัญญาพื้นบ้านมากขึ้น ด้วยการ ถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และสามารถก่อให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจบนรากฐาน ทางวัฒนธรรมที่สามารถดำรงภูมิปัญญาของสังคมไทย ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยน วิถีชีวิตได้อย่าง เหมาะสม และเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง ของโลกปัจจุบันและอนาคต

บริบทพื้นที่ทำการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง หน้าปก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวน ขุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาริบทของพื้นที่ศึกษาในจังหวัดพัทลุง จากการศึกษารวบรวม เอกสารกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้

1. ประวัติจังหวัดพัทลุง

ชาติชาย มุกสง (2543, น. 21-34) กล่าวว่าจากหลักฐานที่เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ปรากฏชื่อเมืองพัทลุงในลักษณะที่เขียนแตกต่างกันแต่ออกเสียงคล้ายคลึงกันหลายแห่ง เช่น ใน หนังสือกฎหมายตราสามดวง พ.ศ. 1998 สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถประกาศใช้”พระอัยการ นายทหารหัวเมือง”เขียน”พัทลุง” เพลานางเลือดขาว พ.ศ. 2272 เขียนว่า “พัทลุง” และเพลาวัด บางแก้วเขียนว่า “พัตลุง” และเพลาวัดบางแก้วเขียนว่า “พัทธลุง” ส่วนเหรียญอัมเปที่สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2426 เขียนว่า “พัททะลุง” และ “พัตะลุง” นอกจากนี้ จากหลักฐานของชาวต่างประเทศพบว่า ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ วิศวกรชาวฝรั่งเศสชื่อลามาร์ได้ทำแผนผังเมืองพัทลุงเอาไว้เขียนชื่อเมือง ว่า “Bourdelun” ซึ่งจากเอกสารกล่าวถึงเมืองพัทลุงทั้งหมดนี้ได้เขียนชื่อเมืองพัทลุงขึ้นจากเสียงหรือ สำเนียงพูดแต่มีอักขระวิธีที่แตกต่างกันเท่านั้น ในส่วนความหมายของชื่อเมืองพัทลุงนั้นมีผู้สันนิษฐาน ไว้หลายแนวด้วยกัน แต่ความหมายที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันคือความหมายที่เกี่ยวข้องกับช้าง คำว่า พัด-พัท-พัท ยังไม่ทราบว่ามีคำเดิมเขียนอย่างไร แต่จากการสันนิษฐานน่าจะมาจากคำว่า พัทธ เป็นภาษาบาลีแปลว่า ผูก ติด เนื่อง ส่วนคำว่า ตะลุง แปลว่า เสาล้ำมช้าง น่าจะตรงกับความเป็นจริง ในอดีตที่สุดเพราะทางตะวันตกของทะเลสาบสงขลา แถบตำบลชะรัด ซึ่งอยู่ติดกับเทือกเขาบรรทัด มี

ช้างป่าชุกชุม และจากหลักฐาน ตำนานเพลนางเลือดขาว ก็กล่าวถึงตาสามโม ยายเพชร เป็นหมอสดำ หมอเผ่านายกองช้างเป็นผู้เลี้ยงช้างส่งเจ้าพระยากรุงเทพทุกปี ต่อมาเจ้าพระกุมารและนางเลือดขาวได้รับมรดกเป็นนายกองช้าง เลี้ยงช้างส่งส่วยเจ้าพระยากรุงเทพปีละตัว

สมัยก่อนประวัติศาสตร์

จากการค้นพบเครื่องมือหินกะเทาะขนาดใหญ่ใกล้กับถ้ำพระเขาชัยบุรี นับเป็นหลักฐานที่แสดงถึงการอยู่อาศัยของมนุษย์ในบริเวณจังหวัดพัทลุงที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งอาจมีอายุย้อนหลังไปถึงสมัยไพลสโตซีนหรือสมัยโฮโลซีนตอนต้น (ประมาณ 10,000 ปีมาแล้ว) และยังค้นพบหลักฐานที่แสดงถึงความสืบเนื่องของมนุษย์ที่อาศัยอยู่บริเวณนี้มาจนถึงสมัยหินใหม่ประมาณ 4,000-2,500 ปีมาแล้ว ซึ่งหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่ามีมนุษย์เข้ามาตั้งหลักแหล่งคือการค้นพบขวานหินขัด เศษเครื่องปั้นดินเผาหม้อสามขา กระดุกมนุษย์ในถ้ำช่องลม ถ้ำควาย และบริเวณที่ราบเชิงเขาชัยสน การค้นพบขวานหินขัด หินดู่ สำหรับใช้ทำเครื่องปั้นดินเผา หินทุบเปลือกไม้ที่ถ้ำและเพิงผาของเขาเจียกในเขตอำเภอเมือง และยังค้นพบขวานหินขัดกระจายอยู่ทั่วไปในเขตอำเภอเมือง อำเภอเขาชัยสน อำเภอกวนขนุน และอำเภอปากพะยูน เป็นต้น

สมัยประวัติศาสตร์

การก่อตัวขึ้นเป็นชุมชนสมัยต้นประวัติศาสตร์ของจังหวัดพัทลุงเริ่มต้นขึ้นทางฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา บริเวณที่เรียกกันว่า “คาบสมุทรสทิงพระ” คือบริเวณอำเภอสทิงพระ อำเภอกระแสดินธุ์ อำเภอลงขัน และอำเภอระโนดจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน โดยมีศูนย์กลางความเจริญอยู่ที่เมืองสทิงพาราณสีหรือเมืองสทิงพระ มีอำนาจครอบคลุมเหนือชุมชนโบราณรอบทะเลสาบสงขลา นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เชื่อว่าเมืองพัทลุงพัฒนาการมาจากเมืองสทิงพระ ซึ่งเจริญอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-18 จากเอกสารจีนได้กล่าวถึงเมืองท่าแห่งหนึ่งอยู่บนแหลมมลายูด้านอ่าวไทยชื่อ “ซีตู” ซึ่งแปลว่า ประเทศดินแดง และต่อมาจีนเรียก “จิ-โล-ตัง” ซึ่งหากเชื่อว่าเป็นเมืองสทิงพระแล้ว เมืองพัทลุงก็น่าจะเกิดขึ้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 13 และได้ติดต่อมีความสัมพันธ์ทางการค้าการทูตกับจีนมาตั้งแต่ราชวงศ์ซุ่ยแล้ว และชื่อของประเทศดินแดงที่ปรากฏภาษาสันสกฤตว่า “รักตมฤตติกา” ศิลาจารึกที่พบที่เมืองไทรบุรี ซึ่งกล่าวอ้างถึงพระพุทธรูปและการตั้งความปรารถนาขอให้การเดินทางของนายเรือ (มหานาวิกะ) นามว่าพุทธคุปต์ ซึ่งมาจากประเทศดินแดงประสบความสำเร็จ ลักษณะตัวอักษรที่ใช้จารึกมีอายุเก่าถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 10 ซึ่งถ้าเป็นแห่งเดียวกับในจดหมายเหตุจีนก็น่าเชื่อว่าเมืองพัทลุงเมื่อครั้งยังมีชื่อว่าสทิงพระจะต้องมีอายุเก่าถึงพุทธศตวรรษที่ 10 สอดคล้องกับหลักฐานทางโบราณคดีที่เป็นโบราณวัตถุทางศาสนาที่ขุดพบในคาบสมุทรสทิงพระอีกด้วย ส่วนทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ จากการสำรวจทางโบราณคดียังไม่พบหลักฐานที่สันนิษฐานได้ว่าดินแดนส่วนนี้เป็นแหล่งชุมชน น่าจะเป็นที่พำนักของนักพรตและนักบวชที่มาอาศัยอยู่ตามถ้ำหรือเพิงผามากกว่า

จึงค้นพบแต่พระพิมพ์ดินดิบที่ชาวบ้านเรียกว่า พระผีทำ จำนวนมากในถ้ำคูหาสวรรค์ ถ้ำมาลัย และถ้ำเขาอกทะลุ มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 11– 15 เป็นพระพิมพ์ที่สร้างขึ้นเนื่องในพระพุทธศาสนา ลัทธิมหายานมักสร้างเป็นรูปพระโพธิสัตว์ต่างๆ เช่น พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระโพธิสัตว์ปัทมปาณี ท้าวภูเวร พระอมิตาพุทธ และรูปสฤงคารเจดีย์จำลองเป็นต้น

นอกจากนี้ยังค้นพบพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรหล่อด้วยสำริดที่เมืองเก่าบ้านควนแร่ อำเภอเมืองฯ 1 องค์ และบริเวณวัดเขียนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน อีก 1 องค์ ซึ่งกำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ 14 ซึ่งจากหลักฐานทางโบราณคดีพบ จึงทำให้สรุปได้ว่าก่อนพุทธศตวรรษที่ 18 เมืองพัทลุงมีศูนย์กลางความเจริญอยู่ที่สะทิงพระ ในขณะที่บริเวณจังหวัดพัทลุงยังคงเป็นป่าเขาและเป็นที่สำหรับนักพรตแสวงหาความสงบตามคูหาบนเขา ซึ่งสอดคล้องกับพงสาวดารเมืองพัทลุงที่เขียนว่า “เมืองพัทลุงได้ตั้งมาก่อน พ.ศ.1480 หรือราว 1,000 ปีมาแล้ว เมืองตั้งอยู่ที่สะทิงพระ” ต่อมาในราวพุทธศตวรรษที่ 18 เมืองสะทิงพระได้เสื่อมอำนาจลง ขณะที่ฝั่งตะวันตกของทะเลสาบบริเวณจังหวัดพัทลุงเริ่มพัฒนาเป็นชุมชนเมืองพัทลุง ภายใต้อำนาจของเมืองนครศรีธรรมราช ในฐานะ 1 ในเมือง 12 นักษัตริย์ คือมะเส็งถือตรางูเล็ก ขณะเดียวกันเมืองพัทลุงในฐานะศูนย์อำนาจท้องถิ่นได้ทำหน้าที่ควบคุมชุมชนโบราณรอบทะเลสาบสงขลาแทนเมืองสะทิงพระ และมีฐานะเป็นเมืองท่าภายในติดต่อค้าขายและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับภายนอก ได้แก่ จีน อาหรับ และชาติตะวันตก อยู่ระยะหนึ่งเนื่องจากควบคุมเมืองท่าได้ทั้ง 2 ฝั่งทะเล คือ ทะเลฝั่งอ่าวไทยที่ใช้เรือภายในทะเลสาบสงขลาและฝั่งทะเลอันดามันที่มีเมืองปะเหลียนเป็นเมืองท่า จึงเป็นเมืองที่มีเศรษฐกิจมั่งคั่ง เป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำ และแหล่งของป่าที่พ่อค้าชาวต่างชาติเข้ามาติดต่อค้าขายด้วยเป็นจำนวนมาก

สมัยอยุธยา
เมื่ออาณาจักรสยามเจริญรุ่งเรืองขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 19 โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่อยุธยา เมื่อเมืองนครศรีธรรมราชยอมอ่อนน้อมต่ออยุธยานั้น เมืองพัทลุงและเมืองอื่น ๆ ในคาบสมุทรมลายูก็ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของอยุธยาด้วย โดยปรากฏหลักฐานจากพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาธิบายว่าในปี พ.ศ.1927 ซึ่งตรงกับรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองเป็นระบบศักดินาในปี พ.ศ.1998 ในพระไอยการนั้น ตำแหน่งนายทหารหัวเมืองได้ปรากฏชื่อเมืองพัทลุงในฐานะเป็นเมืองตรีเจ้าเมืองถือศักดินา 5,000 ขึ้นกับประแดงอินปญญาซ้าย หลักฐานดังกล่าวสอดคล้องกับหลักฐานท้องถิ่นคือตำนานนางเลียดชาวหรือที่เรียกกันว่า “เพลนางเลียดชาว” ซึ่งได้กล่าวถึงเจ้าฟ้ากรุงเทพมหานครศรีอยุธยาเจ้าพระยาพิษณุโลก ซึ่งเป็นการชี้ชัดว่าคือสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนั่นเอง เพราะพระองค์เสด็จขึ้นไปครองเมืองพิษณุโลกตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ และในช่วงที่ครองกรุงศรีอยุธยานั้นพระองค์ยังเสด็จขึ้นเสวยราชย์ที่เมืองพิษณุโลกอีกด้วย จากหลักฐานโบราณคดีทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ บริเวณชุมชนวัดเขียนบางแก้ว ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัย

สน และบริเวณโคกเมืองเก่า ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของวัด ลักษณะเป็นโคกเนิน มีคูน้ำคันดินล้อมรอบ พบชิ้นส่วนของพระพุทธรูปหินทรายแดง ชิ้นส่วนของศิลาแลง โยนิ และฐานประติมากรรมเครื่องถ้วย จินสมัยราชวงศ์ซ้องราชวงศ์หมิง สังคโลกสุโขทัยศรีสขนาลัย และเครื่องปั้นดินเผาไม่เคลือบแบบพื้นเมืองจำนวนมากแต่ที่สำคัญที่สุดคือพระบรมธาตุเจดีย์วัดเขียนแก้ว ซึ่งผ่านการบูรณะจนเป็นดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

จากหลักฐานที่พบและในเพลานางเลื้อยขาวที่กล่าวถึงการสร้างวัดเขียนบางแก้วและวัดสทิงพร่วมกับการสร้างเมือง สามารถสันนิษฐานได้ว่าบริเวณนี้เป็นชุมชนเมืองเริ่มแรกของเมืองพัทลุงทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 19-20 สถานที่ตั้งเมืองพัทลุงแห่งแรกนี้ตรงกับที่กล่าวไว้ในเพลานางเลื้อยขาวและพงศาวดารเมืองพัทลุง แต่ระยะเวลาที่กล่าวถึงในตำนานทั้งสองฉบับระบุว่าพุทธศตวรรษที่ 15 หลังเมืองพัทลุงที่โคกเมืองเก่าร้างไปแล้ว เข้าใจว่าน่าจะมีการย้ายตัวเมืองไปตั้งที่บริเวณเมืองเก่าบ้านควนแร่ อำเภอเมืองพัทลุง ซึ่งมีหลักฐานให้เห็นถึงความเป็นเมืองเก่ามีอายุถึงสมัยอยุธยามาก่อนคือแนวคูน้ำคันดินที่เลื้อยรอบรอบอยู่ไม่มากนัก แต่ที่วัดควนแร่ ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของบริเวณตัวเมือง มีพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยศิลปะสมัยอยุธยาจำนวน 3 องค์ และใกล้กับตัวเมืองก็เคยขุดพบพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรหล่อด้วยสำริด ศิลปะศรีวิชัยองค์หนึ่ง และยังขุดพบเครื่องถ้วยชามราชวงศ์หมิงอีกเป็นจำนวนมาก จึงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นที่ตั้งเมืองพัทลุงในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 21 ต่อมาเมื่อโจรสลัดจากปลายแหลมมลายูได้ยกกำลังพลเข้ามารบกวน เมืองพัทลุงจึงย้ายตัวเมืองเข้าไปตั้งอยู่ที่เขาชัยบุรีหรือเขาเมืองซึ่งอยู่ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 21 และจากหลักฐานแผนที่เมืองพัทลุงของเดอลามาร์ วิศวกรชาวฝรั่งเศสเขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2230 ตอนปลายรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแสดงให้เห็นว่าเมืองพัทลุงคงตั้งขึ้นที่เขายชัยบุรีมาก่อนหน้านั้นนานแล้ว ตัวเมืองมีขนาดยาว 2,000 เมตร กว้าง 1,000 เมตร มีป้อมปราการเชื่อมต่อกับภูเขาที่อยู่โดยรอบอย่างมั่นคง และหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าสถานที่แห่งนี้เคยเป็นเมืองเก่ามาก่อนคือเจดีย์วัดเขาชิ้นส่วนพระพุทธรูปปูนปั้น พระพุทธรูปปูนปั้นปางไสยาสน์ที่ผนังถ้ำพระ พระพุทธรูปหล่อสำริดเงินทองคำ และเครื่องปั้นดินเผากระจายอยู่เป็นจำนวนมาก เมืองพัทลุงตั้งอยู่ที่เขายชัยบุรีเป็นเวลานานตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 21 จนกระทั่งเสียกรุงครั้งที่ 2 แก่พม่า เมื่อปี พ.ศ. 2310 มีเจ้าเมืองปกครองติดต่อกันหลายคน ที่มีหลักฐานแน่ชัดได้แก่พระยาราชนางสัง (ตะตา) ผู้เป็นต้นตระกูล ณพัทลุง และ พระภักดีเสนา เจ้าเมืองพัทลุงที่เขายชัยบุรีคนสุดท้าย เนื่องจากในปี พ.ศ. 2310 เจ้าเมืองพัทลุงคือพระภักดีเสนาถูกกรุงศรีอยุธยาเรียกตัวไปช่วยราชการสงครามคราวที่กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงครั้งที่ 2 และได้เสียชีวิตจากสงครามครั้งนั้น

สมัยกรุงธนบุรี

เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2310 ราชอาณาจักรสยามเกิดการแตกแยกเป็นก๊กเป็นขุนนุมนหลายขุนนุมน รวมทั้งขุนนุมนเจ้านคร ซึ่งมีพระปลัด (หนู) ผู้รักษาเมือง

นครศรีธรรมราชเป็นหัวหน้า ได้รวบรวมหัวเมืองปักษ์ใต้ทั้งหมดไว้ในอำนาจ รวมทั้งเมืองพัทลุงด้วย ซึ่งเจ้านครได้แต่งตั้งให้หลานชายมาปกครองและย้ายจวนไปตั้งที่บ้านท่าเสม็ด อำเภอชะอวด จังหวัด นครศรีธรรมราชในปัจจุบัน ชาวบ้านจึงเรียกเจ้าเมืองคนนี้ว่า พระยาท่าเสม็ดท่านถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ ปี พ.ศ. 2311 เจ้านครจึงส่งพระยาพิมลขันธ์ สามีท้าวเทพกษัตรีมาเป็นเจ้าเมืองพัทลุง และได้ย้าย เมืองไปตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านควนมะพร้าว อำเภอเมืองฯ ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าบ้านพญาขันธุ์ เมื่อสมเด็จพระ เจ้าตากสินทรงปราบปรามชุมนุมเจ้านครได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2313 จึงโปรดเกล้าฯ ให้นายจันทร์ มหาเด็กมาเป็นเจ้าเมืองพัทลุง และได้ย้ายจวนไปตั้งที่บ้านม่วง ตำบลลำปำจนถึงปี พ.ศ. 2315 นาย จันทร์ถูกถอดออกจากราชการ สมเด็จพระเจ้าตากสินจึงโปรดให้เชื้อสายพระยาราชบังสัน (ตะตา) คือ บุตร ชื่อนายขุน มาดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองพัทลุงชาวบ้านเรียกว่าพระยาคางเหล็ก ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยน ศาสนาจากอิสลามมานับถือศาสนาพุทธ เพื่อสร้างความมั่นคงทางการเมือง และในสมัยพระยาคาง เหล็กได้ย้ายจวนหรือเมืองไปตั้งที่บ้านโคกลุง ตำบลลำปำ อำเภอเมืองอีกด้วย

สมัยรัตนโกสินทร์

เมืองพัทลุงมีขนาดไม่ใหญ่มากจึงเปลี่ยนย้ายเมืองไปตามตำแหน่งที่ตั้งจวนของเจ้าเมืองอยู่ เสมอ กล่าวคือเมื่อมีการเปลี่ยนเจ้าเมืองใหม่ก็ต้องย้ายเมืองไปตั้งอยู่ที่จวนเจ้าเมืองด้วย เพราะจวน เป็นศูนย์กลางหรือเป็นสถานที่ว่าราชการของเจ้าเมือง แต่เมืองพัทลุงตั้งแต่ย้ายมาตั้งอยู่ที่บริเวณตำบล ลำปำ อำเภอเมือง มีการย้ายแต่จวนเจ้าเมืองเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2328 เกิดสงครามเก้าทัพ ระหว่างไทยกับพม่า พม่าได้ยกทัพมาตีหัวเมืองปักษ์ใต้แทบทุกเมือง และจะยกทัพมาตีเมืองพัทลุง กรมการเมืองไม่คิดสู้ แต่มีพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นพระอธิการอยู่ที่วัดป่าเลไลยก์ชื่อ พระมหาช่วย ได้ รวบรวมกำลังชาวเมืองเข้าต่อสู้กับทหารพม่า โดยใช้วัตถุมงคลเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวแก่ชาวบ้าน จน พม่าไม่กล้าเข้าโจมตีเมืองพัทลุง จนกระทั่งทัพหลวงซึ่งนำโดยกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทสา มารถตีทัพพม่าแตกทุกเมืองทางภาคใต้ที่พม่ายึดได้พม่าจึงเลิกทัพกลับไป พระมหาช่วยจึงได้รับความดี ความชอบให้สึกจากพระมารับราชการเป็นพระยาพุทธราชภูริ ผู้ช่วยราชการเมืองพัทลุง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2332 พระยาคางเหล็กถึงแก่อนิจกรรมจึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีไกรลาศมาดำรงตำแหน่งเจ้า เมืองพัทลุงและย้ายจวนไปตั้งที่บ้านศาลาโต๊ะวัค ต่อมาในปี พ.ศ. 2335 พระยาวิชิตเสนามหาพิชัยฯ (ทองขาว ณ พัทลุง) ได้ย้ายจวนไปตั้งอยู่ที่บ้านสวนดอกไม้ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2409 จวนเจ้าเมืองได้ ย้ายไปตั้งอยู่ที่บริเวณจวนเก่า-จวนใหม่หรือชาวบ้านเรียกว่า “วังเก่า-วังใหม่” ซึ่งสมัยรัตนโกสินทร์ นี้เมืองพัทลุงเริ่มสูญเสียอำนาจทางการเมืองเล็กเมืองบริวารให้แก่เมืองสงขลา ซึ่ง เจริญรุ่งเรืองขึ้นจากการเป็นเมืองท่าค้าขายกับเมืองพัทลุง จนในที่สุดกลับมีอำนาจเหนือเมืองพัทลุง จากการสนับสนุนของผู้ปกครองในกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ. 2432 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสหัวเมืองพัทลุง พระยาอภัยบริรักษ์ (เนตรจันทโรจวงศ์) ได้สร้าง พลับพลาประทับริมทะเลสาบลำปำ ในครั้งนั้นพระองค์เสด็จไปเยี่ยมสถานที่สำคัญต่าง ๆ ของพัทลุง

เช่น เขากทะเล วัดคูหาสวรรค์ วัดวัง เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูปการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาลเพื่อรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางในปี พ.ศ. 2439 จึงได้ประกาศจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช มีเมืองสำคัญ 3 เมือง คือ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองพัทลุง เมืองสงขลา โดยตั้งศาลาว่าการมณฑลอยู่ที่เมืองสงขลา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2446 พระยาอภัยบริรักษ์ (เนตร จันทรโรจวงศ์) ถูกปลดจากตำแหน่งเจ้าเมือง นับว่าเป็นเจ้าเมืองพัทลุงในระบบเก่าคนสุดท้าย เพราะหลังจากนั้นทางรัฐบาลจะเป็นผู้แต่งตั้งผู้ว่าราชการเมืองเองโดยตรงจากส่วนกลาง สมันพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 โปรดให้ย้ายตัวเมืองพัทลุงมาตั้งใหม่ที่บ้านวังเนียง ตำบลคูหาสวรรค์ เนื่องจากการคมนาคมทางน้ำไม่ค่อยสะดวกด้วยลำคลองตื้นเขิน ส่วนการขนส่งทางรถไฟมีความสำคัญขึ้นกว่าแต่เดิมมากชุมชนเมืองพัทลุงจึงย้ายมาอยู่ที่ตำบลคูหาสวรรค์ตั้งแต่นั้นมา เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาสิทธิราชมาเป็นระบบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 ในปีถัดมารัฐบาลได้ออกประกาศยกเลิกการปกครองแบบมณฑล รวมทั้งมณฑลนครศรีธรรมราชด้วย จังหวัดพัทลุงจึงกลายเป็นจังหวัดหนึ่งของราชอาณาจักรไทยมาจนทุกวันนี้ปัจจุบันจังหวัดพัทลุงมีการปกครองทั้งหมด 11 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอกงหรา อำเภอเขาชัยสน อำเภอดงหมอน อำเภอควนขนุน อำเภอปากพะยูน อำเภอศรีบรรพต อำเภอป่าบอน อำเภอบางแก้ว อำเภอป่าพะยอม อำเภอศรีนครินทร์

2. สภาพที่ตั้งและอาณาเขต

สำนักงานจังหวัดพัทลุง (2556) กล่าวว่าจังหวัดพัทลุงตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกของแหลมมลายู หรือแหลมทอง (Golden Khersonese) ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยหรือฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (Songkhla Lake Basin) โดยตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้ง (latitude) ที่ 7 องศา 5 ลิปดา – 7 องศา 55 ลิปดา เหนือ และเส้นแวง (longitude) ที่ 99 องศา 44 ลิปดา – 100 องศา 25 ลิปดา ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางรถไฟสายใต้ประมาณ 846 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 ประมาณ 856 กิโลเมตร หรือตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ประมาณ 1,200 กิโลเมตร มีรูปร่างลักษณะคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมีส่วนกว้างที่สุดตามแนวทิศตะวันออก – ตะวันตก ประมาณ 56 กิโลเมตรและส่วนยาวที่สุดตามแนวทิศเหนือ – ใต้ ประมาณ 83 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 3,424.47 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,140,295.60 ไร่ นับเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่มากเป็นอันดับที่ 10 ของภาคใต้และเป็นอันดับที่ 55 ของประเทศไทย มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ทิศเหนือ ติดกับอำเภอชะอวด และอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศใต้ ติดกับอำเภอรัตนภูมิ และอำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอควนกาหลง และกิ่งอำเภอมะนัง จังหวัดสตูล อำเภอปะเหลียน อำเภอย่านตาขาว อำเภอนาโยง อำเภอเมืองตรัง อำเภอห้วยยอด และอำเภอรัษฎา จังหวัดตรัง ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอ

สิงหนคร อำเภอสะทิงพระ อำเภอกระแสดินธุ์ และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพประกอบที่ 5 แผนที่แสดงเขตการปกครองจังหวัดพัทลุง
ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง (ม.ป.ป.)

3. สภาพลักษณะภูมิประเทศ

หนังสือชื่อ วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดพัทลุง (2544, น. 3) กล่าวว่าสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดพัทลุง นอกจากเป็นทะเลสาบสงขลาซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญแห่งหนึ่งของท้องถิ่นและของประเทศแล้ว ยังมีส่วนที่เป็นพื้นที่ดินที่ค่อย ๆ ลาดต่ำจากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออกของจังหวัดอีกด้วย กล่าวคือ พื้นที่ตอนในสุดมีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ ถัดมาทางทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ตอน ซึ่งเป็นบริเวณที่พื้นผิวเหลือจากการกัดกร่อน ถัดลงมาอีกเป็นพื้นที่ราบจนจดพื้นที่ส่วนที่เป็นทะเลสาบสงขลา อย่างไรก็ตาม ภูมิประเทศของจังหวัดพัทลุงสามารถจำแนกออกเป็น 4 ลักษณะได้แก่ พื้นที่ภูเขา (Slope Complex) พื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน (Rolling Plain) พื้นที่ราบ (Plain) และพื้นที่เกาะ (Island)

4. สภาพลักษณะภูมิอากาศ

ชาติชาย มุกสง (2543, น. 39-40) กล่าวว่าเนื่องจากที่ตั้งของจังหวัดพัทลุงอยู่ในเขตแนวใกล้เส้นศูนย์สูตร เป็นพื้นที่ ๆ ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ทำให้มีลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ซึ่งแตกต่างจากลักษณะภูมิอากาศของภาคอื่น ๆ จึงสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ช่วงเดือน กุมภาพันธ์-พฤษภาคม เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ช่วงปลายเดือนพฤษภาคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ปริมาณน้ำฝน ด้วยลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้นของจังหวัดพัทลุง ทำให้มีฝนตกตลอดทั้งปี โดยเฉพาะบริเวณแนวเทือกเขาบรรทัดตลอดแนวมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ 2,059 มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตกตลอดทั้งปีเฉลี่ยประมาณ 192 วัน เดือนที่ฝนตกมากที่สุดคือเดือนพฤศจิกายนจำนวน 22 วัน วัดปริมาณน้ำฝนได้ประมาณ 291.7 มิลลิเมตร เดือนที่ฝนตกน้อยที่สุดคือเดือนมีนาคม จำนวน 6 วัน วัดปริมาณน้ำฝนได้ประมาณ 14.7 มิลลิเมตร ส่วนอุณหภูมิ เดือนธันวาคมเป็นเดือนที่จังหวัดพัทลุงมีอุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 33.4 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ ความชื้นสัมพัทธ์ของจังหวัดพัทลุงอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง โดยมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดทั้งปีอยู่ในช่วงประมาณ 78.7 เปอร์เซ็นต์ เฉลี่ยสูงสุดตลอดทั้งปีประมาณ 93.4 เปอร์เซ็นต์ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุดประมาณ 48 เปอร์เซ็นต์

5. สภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพ

ชาติชาย มุกสง (2543, น. 93-110) กล่าวว่าพัทลุงเป็นจังหวัดที่มีลักษณะภูมิประเทศทางตะวันตกเป็นพื้นที่สูง เหมาะกับการปลูกยางพาราและไม้ผล ส่วนพื้นที่ราบทางตะวันออกเหมาะสำหรับการทำนา ภาคเกษตรกรรมจึงเป็นฐานโครงสร้างการผลิตที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจของจังหวัด ในปี พ.ศ.2538 จังหวัดพัทลุงมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งสิ้น 14,691.47 ล้านบาท รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 29,740 บาท ซึ่งเป็นรายได้เฉลี่ยต่อคนที่ต่ำสุดของภาคใต้ เนื่องจากจังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่มีฐานการผลิตแคบ เศรษฐกิจของจังหวัดขึ้นอยู่กับผลิตผลทางการเกษตรเพียงไม่กี่ชนิดคือข้าวและยางพารา ประกอบกับขาดปัจจัยความพร้อมด้านอื่น ๆ เช่น โครงสร้างความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อปรับปรุงผลผลิต ส่งผลกระทบให้การขยายตัวทางการค้าและบริการเป็นไปค่อนข้างจำกัดภาวะเศรษฐกิจการค้าจึงขึ้นอยู่กับราคาสินค้าเกษตรหลักดังกล่าว

5.1 เกษตรกรรม พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดพัทลุงเป็นพื้นที่การเกษตร ในปี พ.ศ. 2439 จังหวัดพัทลุงมีเนื้อที่การเกษตรทั้งหมด 1,400,998 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ทำนามากที่สุด รองลงมา คือ การทำสวนยางพารานอกนั้นเป็นไม้ผลและไม้ยืนต้นอื่น ๆ และพืชที่ปลูกในฤดูแล้ง เช่น ถั่วเขียว ถั่วลิสง แตงโม ฯลฯ

5.2 ข้าว นับเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดพัทลุงอีกทั้งยังเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญมากแห่งหนึ่งของภาคใต้ โดยมีเนื้อที่ถือครองเพื่อการทำนาคิดเป็นร้อยละ 43.37 ของเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร และมีการทำนาปีละ 2 ครั้งคือนาปีและนาปรัง โดยมีภาวการณ์ผลิตดังนี้

1. ข้าวนาปี ในปีพ.ศ.2539 จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปีทั้งหมด 642,129 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 420 กิโลกรัมต่อไร่ รวมผลผลิตทั้งจังหวัดประมาณ 269,694.18 ตัน มูลค่าประมาณ 1,618 ล้านบาท อำเภอที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ อำเภอควนขนุน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอเขาชัยสน อำเภอป่าบอน และอำเภอปากพะยูน พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรนิยมปลูกมาก คือ เล็บ นก เฉียง ขาวดอกมะลิ 105 ชัยนาท 1 และแก่นจันทร์ โดยการปลูกในเดือน สิงหาคม-ตุลาคม และจะเก็บเกี่ยวในเดือนมกราคม-มีนาคมของปีถัดไป

2. ข้าวนาปรัง ในปีพ.ศ.2539 จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังทั้งหมด 34,970 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 480 กิโลกรัมต่อไร่ รวมผลผลิตทั้งจังหวัดประมาณ 16,785 ตัน มูลค่าประมาณ 83.9 ล้านบาท อำเภอที่มีการปลูกมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ อำเภอเขาชัยสน อำเภอควนขนุน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอบางแก้ว และอำเภอป่าพะยอม ส่วนพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรนิยมปลูก คือ ชัยนาท 1 และสุพรรณบุรี 90 พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังมักอยู่ในเขตชลประทาน จะเริ่มเพาะปลูกในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม และจะเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ด้วยเหตุที่การเก็บเกี่ยวข้าวนาปรังจะอยู่ในช่วงฤดูฝน จึงทำให้ข้าวเปลือกมีความชื้นสูง เกษตรกรส่วนใหญ่จึงมักนำข้าวเปลือกนาปรังออกขายทันทีที่เก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว สำหรับภาวการณ์ซื้อขายข้าวเปลือกในจังหวัดพัทลุง เกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการซื้อขายผ่านนายหน้า โดยนายหน้าจะรับกระสอบจากโรงสีแล้วนำมาแจกจ่ายแก่เกษตรกรเพื่อบรรจุข้าวเปลือกเมื่อรวบรวมข้าวเปลือกได้ปริมาณมากพอสมควรแล้ว นายหน้าจะให้โรงสีไปขนข้าวเปลือกตามจุดที่นัดหมาย สาเหตุที่เกษตรกรทั่วไปไม่นิยมนำข้าวเปลือกไปขายด้วยตนเอง เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงอีกทั้งการขนส่งด้วยตนเองยังมีความยุ่งยากอีกมาก

3. ยางพารา เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในปี พ.ศ.2539 จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ในการปลูกยางพาราทั้งหมด 648,418 ไร่ แยกประเภทพื้นที่ปลูกยางได้เป็นยางพันธุ์ดี 645,910 ไร่ และยางพันธุ์พื้นเมือง 2,508 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 270 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี รวมผลผลิตทั้งจังหวัดประมาณ 135,947 ตัน มูลค่าการผลิตประมาณ 3,398.6 ล้านบาท อำเภอที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ อำเภอป่าบอน อำเภอป่าพะยอม อำเภอตะโหมด อำเภอกงหรา และอำเภอปากพะยูน ส่วนพันธุ์ยางพาราที่เกษตรกรนิยมปลูกมาก คือ PRIM 600 และ BPM 24 ช่วงฤดูการผลิตที่ยางพาราออกสู่ตลาดมาก ได้แก่ ช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม และช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน สำหรับช่วงที่ออกสู่ตลาดน้อย คือ ช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่ต้นยางผลัดใบ ชาวสวนจึงต้องหยุดกรีดยาง สำหรับเดือนตุลาคม-ธันวาคม ตรงกับช่วงฤดูฝนทำให้ชาวสวนกรีดยางได้น้อย น้ำยางที่กรีดยังได้ ชาวสวนจะนำมาทำเป็นยางแผ่นออกจำหน่าย แต่ถ้าชาวสวนบางคนต้องการได้

ราคาที่ดีขึ้นก็จะนำยางแผ่นเข้ามรณวันก่อนออกจำหน่าย เพื่อให้เนื้อยางสุก มีเนื้อใสและดูสะอาดตา ปัจจุบันชาวสวนยางพาราทยอยมีการรวมกลุ่มการผลิตยางพาราในรูปกลุ่มการขายเพิ่มขึ้น ทำให้บทบาทของผู้ค้ายางพาราประจำหมู่บ้านและตำบลลดลง โดยการรวมกลุ่มขายยางพาราดังกล่าวได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นผู้ให้คำแนะนำและช่วยในการดำเนินการซึ่งทำให้ชาวสวนยางพารามีอำนาจต่อรองในการผลิต ด้านการส่งยางพาราไปขายยังจังหวัดใกล้เคียงของผู้ค้ายางพารานั้นจะส่งไปยังตลาดต่างจังหวัดตามระยะใกล้-ไกลของแต่ละอำเภอดังต่อไปนี้ อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอกวนขนุน อำเภอหงหรา และอำเภอศรีบรรพต ส่วนใหญ่จะส่งไปขายในจังหวัดตรัง และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อำเภอปากพะยูน อำเภอเขาชัยสน อำเภอป่าบอน และอำเภอตะโหมด ส่วนใหญ่จะส่งไปขายยังอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ชาวสวนยางนอกจากจะได้ประโยชน์จากต้นยางในการผลิตน้ำยางแล้วยังสามารถใช้ไม้ยางเพื่อจำหน่ายเป็นเชื้อเพลิงหุงต้มในกิจการอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ไม้ยางที่โคนทิ้งเพื่อปลูกยางใหม่แทน ยังจำหน่ายให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมทำเฟอร์นิเจอร์ได้อีกทางหนึ่งด้วย

4. ไม้ผล ด้วยสภาพพื้นที่จังหวัดพัทลุงเป็นที่ราบสูงด้านตะวันตก มีระดับสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 50-1,000 เมตร จากสภาพพื้นที่นอกจากปลูกผลไม้แล้วพื้นที่บางส่วนยังมีสภาพเหมาะแก่การปลูกไม้ผลอีกด้วย ซึ่งพื้นที่ที่ปลูกไม้ผลมากที่สุด คือ อำเภอตะโหมด อำเภอศรีบรรพต อำเภอกงหรา อำเภอควนขนุน และอำเภอป่าพะยอม ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่ปลูกไม้ผลทั้งหมด 56,329 ไร่ สามารถให้ผลผลิตได้แล้วจำนวน 25,919 ไร่ มีมูลค่าผลผลิตประมาณ 667.61 ล้านบาท ไม้ผลที่นิยมปลูกมากที่สุดคือทุเรียน ซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 11,187 ไร่ สามารถให้ผลผลิตเฉลี่ย 1.185 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาคือลองกอง มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 9,225 ไร่ สามารถให้ผลผลิตเฉลี่ย 1.245 กิโลกรัมต่อไร่ นอกจากนี้ยังมีไม้ชนิดอื่นๆ อีก ได้แก่ มังคุด เงาะ มะม่วง ส้มโอ กระท้อน สะตอ หนาม กัลยาร ฯลฯ

5. การประมง จังหวัดพัทลุงมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่งด้วยกัน แหล่งที่สำคัญคือทะเลสาบสงขลาตอนในและทะเลน้อย ในอดีตชาวประมงในจังหวัดพัทลุงสามารถจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อบริโภคและจำหน่ายสร้างรายได้ให้ครอบครัวได้อย่างดีแต่ปัจจุบันแหล่งน้ำต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมโทรมลงเนื่องจากการกระทำของมนุษย์และธรรมชาติ เช่น การใช้เครื่องมือประมงและวิธีการที่ฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น การใช้วนล้อม วนตาถี่ ระเบิด การปล่อยทิ้งของเสีย และสารเคมีที่มีพิษลงสู่แหล่งน้ำ ในส่วนที่เกิดจากธรรมชาติเอง ได้แก่ การรุกของน้ำเค็มในบางฤดู การเกิดวัชพืชน้ำหลายชนิดเป็นจำนวนมาก เป็นต้น สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ได้ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำต่าง ๆ ถูกทำลายและลดปริมาณลงไป ปัจจุบันการทำประมงในจังหวัดพัทลุงเกษตรกรได้หันมาให้ความสนใจในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น เพื่อทดแทนปริมาณสัตว์น้ำจากธรรมชาติที่จับได้ลดลงซึ่งมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 2 ประเภท คือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด มีการเลี้ยงโดยทั่วไป

ทุกอำเภอ แต่พบมากในบริเวณริมทะเลสาบสงขลา ทะเลน้อย เขตอำเภอควนขนุน อำเภอเขาชัยสน อำเภอบางแก้ว อำเภอบางปากพะยูน และอำเภอเมืองพัทลุง ปลาที่นิยมเลี้ยงกันมาก คือ ปลาดุก ลูกผสม ปลาช่อน ปลาตะเพียนขาว ปลานิล และปลาชนิดกินพืชชนิดต่าง ๆ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งมีการเลี้ยงเฉพาะเขตอำเภอปากพะยูน โดยเฉพาะในตำบลเกาะนางคำ กะหมาก ฝาละมี และปากพะยูน สัตว์น้ำที่เลี้ยงจะเป็นสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง ได้แก่ ปลากระพงขาว กุ้งกุลาดำ โดยศักยภาพของจังหวัดพัทลุง สามารถเลี้ยงสัตว์น้ำได้ดีแทบทุกชนิด การจะส่งเสริมอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จึงต้องเน้นสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและมีตลาดรองรับ เช่น กุ้งก้ามกราม กุ้งกุลาดำ ปลากดเหลือง ปลาสลิด แทนการเลี้ยงเพื่อบริโภค และทดแทนสัตว์น้ำที่มีปัญหาด้านราคา และการตลาด เช่น ปลาดุกลูกผสมซึ่งนิยมเลี้ยงกันมาก ทำให้ราคาต่ำ

6. ปศุสัตว์ ลักษณะการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง ส่วนใหญ่จะเลี้ยงกันแบบรายย่อยควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่น ๆ ซึ่งมีการเลี้ยงกระจายทั่วไปทุกพื้นที่ ปัจจุบันมีการพัฒนาระบบการเลี้ยงเป็นแบบคอกปศุสัตว์ที่ทันสมัยมากขึ้น ทั้งนี้เพราะจังหวัดพัทลุงมีพื้นที่เหมาะสม ประกอบกับตลาดในจังหวัดข้างเคียงมีความต้องการมากขึ้น ทำให้ราคาของสัตว์บางชนิดสูงขึ้นตามจำนวนสัตว์เลี้ยงแต่ละชนิดนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดและราคาของแต่ละช่วงชนิดของสัตว์ที่นิยมเลี้ยงในเชิงการค้า ได้แก่ สุกร โคเนื้อ โคนม ไก่เนื้อ ไก่พันธุ์ไข่ เป็นต้น นอกจากสัตว์เลี้ยงเพื่อการค้าดังกล่าวแล้ว ยังมีการเลี้ยงแพะและแกะ ซึ่งเกษตรกรที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคและใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแต่จะไม่มีมีการเลี้ยงแพร่หลายเหมือนสัตว์ประเภทอื่น โดยเลี้ยงกันมากในอำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา อำเภอป่าบอน และอำเภอป่าพะยอม

7. พาณิชยกรรม การประกอบธุรกิจการค้าในจังหวัดพัทลุง ส่วนใหญ่เป็นผลิตผลทางการเกษตรและผลิตผลต่อเนื่อง เช่น ยางพารา ผลไม้ พืชผัก และสินค้าเกษตรอื่น ๆ ซึ่งเป็นสินค้าที่ผลิตได้เองภายในจังหวัด ภาวะการค้าและราคาจำหน่ายจึงจะเป็นไปตามการเคลื่อนไหวขึ้นลงของภาวะตลาดเกษตรกรรมเป็นสำคัญ สินค้านำเข้า ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นต่อการครองชีพ ซึ่งไม่สามารถผลิตได้เองภายในจังหวัด หรือผลิตได้น้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการภายในจังหวัด สินค้าอุปโภคบริโภคที่ต้องนำเข้า ได้แก่ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ผงซักฟอก สบู่ ยาสีฟัน ฯลฯ วัสดุก่อสร้าง น้ำมันเชื้อเพลิง ชนิดต่าง ๆ และก๊าซหุงต้ม รวมทั้งเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตรเครื่องไฟฟ้า ซึ่งต้องส่งเข้ามาจากบริษัทผู้ผลิตภาคกลาง และนำเข้าจากประเทศใกล้เคียง ส่วนสินค้าส่งออกเป็นสินค้าการเกษตร และผลิตภัณฑ์จากการเกษตร เช่น ข้าว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวคุณภาพต่ำจะส่งไปจำหน่ายยังจังหวัดในภาคใต้ตอนล่าง ส่วนยางพาราแผ่นดินจะส่งไปจำหน่ายที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และจังหวัดตรัง เพื่อส่งออกไปจำหน่ายยัง

ต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์นมพาสเจอร์ไรท์ สัตว์น้ำ พืชผัก ผลไม้ ตลอดจนสินค้า ผลิตภัณฑ์ในครัวเรือน เช่น กล้วยฉาบ กาละแม ผลไม้จาก กะลามะพร้าว และเสื่อกระจูด

8. อุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม และเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรงสีข้าว สำหรับอุตสาหกรรมขนาดกลางมีบ้างเล็กน้อย เช่น โรงอบไม้ยางพารา โรงโม่หิน โรงน้ำแข็ง ส่วนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ยังไม่มี จังหวัดพัทลุงยังได้ชื่อว่าเป็นแหล่งผลิตหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ในครัวเรือนที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ เนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้มาจากผลิตผลทางการเกษตรในจังหวัดเอง อาทิ ผลิตภัณฑ์จากกระจูด หัตถกรรมของที่ระลึกจากกะลามะพร้าว กล้วยฉาบ กาละแม ฯลฯ ได้แก่

1. อุตสาหกรรมเกษตร เป็นโรงงานที่ประกอบการเกี่ยวกับผลิตผลทางการเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นโรงสีข้าวขนาดเล็ก รับจ้างสีข้าวภายในหมู่บ้าน มีจำนวน 576 โรง สำหรับโรงสีข้าวขนาดกลางที่ซื้อข้าวสีเพื่อจำหน่ายมีจำนวน 55 โรง ภาวะการประกอบกิจการโรงสีข้าวมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ เนื่องจากเกษตรกรหันมาปรับโครงสร้างการผลิตปรับเปลี่ยนพื้นที่ทำนาข้าวไปทำการเกษตรอื่น ๆ เช่น ทำไร่นาสวนผสม ปลุกพืชผักและสวนยางพารา

2. อุตสาหกรรมในครัวเรือน ผลิตภัณฑ์จากกระจูด เป็นพืชที่ขึ้นในเขตที่มีน้ำขึ้น-ลง หรือน้ำขัง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของฝั่งทะเลภาคใต้และบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ส่วนในจังหวัดพัทลุงอยู่ในบริเวณทะเลน้อย ซึ่งเป็นพื้นที่เหนือสุดของทะเลสาบสงขลา ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลพนาตุง ตำบลทะเลน้อย ในเขตอำเภอควนขนุน ผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวจึงมีอาชีพสาน “กระจูด” เป็นเสื่อและเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมกระทำการกันเป็นเพียงอาชีพเสริมโดยมีอาชีพหลักคือการทำประมงในทะเลน้อย แต่เมื่อการประกอบอาชีพประมงเริ่มมีปัญหาทุกลาน้อยลง วงจรสัตว์น้ำถูกทำลายที่เรียกกันว่าสภาพ “นาร้าง ทะเลล่ม” การสานเสื่อกระจูดก็กลายเป็นอาชีพหลักของคนทะเลน้อย โดยขั้นตอนการทำงานจะเริ่มจากการตัดหรือถอนกระจูดสดมาตากแดด 2-3 วัน จนแห้งดี แล้วนำไปเข้าเครื่องรีดไฟฟ้าให้เป็นเส้นบางๆ หลังจากนั้นนำเส้นกระจูดมาสานเป็นเสื่อ ลายที่นิยมสานกันมากที่สุดคือลายดาวล้อมเดือน ลายลูกแก้ว ลายสองหรือลายธรรมดาดำต้องการสานเสื่อกระจูดที่มีลายหลากสี สามารถทำได้โดยการย้อมสีเส้นกระจูด ซึ่งจะมีขั้นตอนที่เพิ่มเข้ามาคือหลังจากตากกระจูดสดให้แห้งแล้วจะต้องนำมาชุบน้ำให้ชุ่มแล้วต้มเพื่อย้อมสี แล้วล้างน้ำนำไปตากให้แห้งอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นเข้าเครื่องรีด จนได้เส้นกระจูดสีต่าง ๆ ตามต้องการ สีที่นิยมใช้กัน คือ สีแดง สีม่วง และสีเขียว ต้นทุนที่สูงที่สุดสำหรับการทำเสื่อคือการทำต้องซื้อต้นกระจูดจากที่อื่นในราคากิโลละ 5-25 บาท เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการทำเสื่อการส่งเสริมผลิตภัณฑ์เสื่อกระจูดจึงต้องมุ่งลดต้นทุนการผลิต โดยการส่งเสริมการปลูกกระจูดของคนทะเลน้อยให้มากขึ้นกว่าเดิม

ดังนั้นการเร่งฟื้นฟูทะเลน้อย คืนความสมบูรณ์แก่ทะเลสาบให้มีสัตว์เพิ่มขึ้น มีนากระจูดมากขึ้น ผลิตภัณฑ์จากกระจูดก็จะกลายเป็นกำลังทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกทางหนึ่งของคนในทะเลน้อย

เพราะเสื้อท่อนั้นแพรกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในภาคใต้ตอนล่างจนข้ามไปถึงประเทศมาเลเซียด้วยในปัจจุบันสามารถสร้างรายได้ให้พ่อค้าแม่ค้าต่างอำเภอต่างจังหวัดจากการรับไปจำหน่ายเป็นมือที่สอง มือที่สามต่อเนื่องกันไป

6. สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว

ชาติชาย มุกสง (2543, น. 111-176) กล่าวว่าสถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง เป็นทรัพยากรที่มีส่วนก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีสถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว ดังเช่น

สถานที่สำคัญ

1. เขากอกทะเล
2. พระพุทธรูปรัตนไตรยชัยวัฒน์จตุรทิศ
3. ศาลหลักเมือง จังหวัดพัทลุง

แหล่งโบราณสถาน

1. วัดคูหาสวรรค์
2. วัดวัง
3. วัดวิหารเบิกวัดวิหารเบิก
4. วัดเก่าหรือจวนเก่า
5. วัดใหม่หรือจวนใหม่
6. วัดเขียนบางแก้ว

แหล่งท่องเที่ยว

1. น้ำตกเขาคราม
2. ถ้ำสุมน
3. หาดแสนสุขลำปำ
4. อุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า
5. ถ้ำมัจฉาปลาวน
6. น้ำตกนกกรำ
7. น้ำตกโนรา
8. น้ำตกไพรวัลย์
9. น้ำตกตะโหมด
10. น้ำพุร้อน หรือบ่อน้ำร้อนเขาชัยสน
11. ควนนกเต็น

7. ประวัติอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ชาตีสาย มุกสง (2543, น. 56-57) กล่าวว่าตำบลควนขนุนเป็นตำบลเก่าแก่มาแต่ดั้งเดิม ไม่ปรากฏว่าย้ายมาจากที่ใดและไม่ปรากฏปีที่จัดตั้ง สำหรับชื่อที่เรียกตำบลควนขนุนเดิมบริเวณนี้มีต้นขนุนอยู่ 1 ต้น วันหนึ่งมีพระภิกษุเดินผ่านมาได้กลิ่นหอมของขนุนสุก แต่เมื่อมองหาผลบนต้นกลับไม่พบทั้งที่ยังมีกลิ่นหอมอยู่เหมือนเดิม จึงลองช่วยกันขุดใต้ดินบริเวณต้นขนุน พบขนุนมีลักษณะผิวสีทองจึงได้ช่วยกันนำขึ้นมาและไปถวายเจ้าเมือง เจ้าเมืองประทับใจมากที่มีของแปลกประหลาดจึงได้ประทานรางวัลช้าง 2 ลูก เป็นช้างเงินและช้างทอง และประทานชื่อว่า “บ้านควนขนุน”

อำเภอควนขนุนเดิมเรียกว่า อำเภออุตร จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2439 หรือ ร.ศ. 115 มีพระพลสงคราม (โต ศิริธร) เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาภายหลังเป็นพระยาศิริธรเทพสัมพันธเจ้ากรมเสมียนตรา อำเภอตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลควนขนุน และได้ย้ายที่ตั้งอีกจำนวน 4 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2445 ย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่บ้านมะกอกใต้ เรียกว่า อำเภอปากประ ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2450 ย้ายไปที่บ้านพนางตุง ริมทะเลน้อย เรียก อำเภอทะเลน้อย ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2460 เรียก อำเภอพนางตุง และครั้งสุดท้าย เมื่อปี พ.ศ. 2466 ย้ายกลับมาตั้งที่เดิมคือที่บ้านควนขนุน เรียกว่า อำเภอควนขนุน มาจนถึงปัจจุบัน

- 15 มีนาคม 2445 เปลี่ยนแปลงชื่ออำเภออุตร แขวงเมืองพัทลุง เป็น อำเภอปากประ
- 18 สิงหาคม 2450 ย้ายที่ว่าการอำเภอปากประ จากบ้านมะกอกใต้ ตำบลมะกอกใต้ ไปตั้งที่บ้านพนางตุง ริมทะเลน้อย ให้เปลี่ยนแปลงชื่ออำเภอปากประ แขวงเมืองพัทลุง เป็น อำเภอทะเลน้อย และโอนพื้นที่ตำบลมะกอกเหนือ ตำบลมะกอกใต้ ไปขึ้นกับอำเภอเมืองพัทลุง กับโอนพื้นที่ตำบลทะเลน้อย ตำบลตะเครียะ ตำบลหัวป่า ตำบลบ้านพร้าว และตำบลสำโรง จากอำเภอพังไกร (อำเภอหัวไทรในปัจจุบัน) จังหวัดนครศรีธรรมราช มาขึ้นกับอำเภอทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง
- วันที่ 29 เมษายน 2460 เปลี่ยนแปลงชื่ออำเภอทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เป็น อำเภอพนางตุง
- วันที่ 20 พฤษภาคม 2460 โอนพื้นที่ตำบลตะเครียะ อำเภอทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ไปขึ้นกับกิ่งอำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา
- วันที่ 16 กันยายน 2466 ย้ายที่ว่าการอำเภอพนางตุง จากเขาพนางตุง ไปตั้งที่ตำบลควนขนุน เรียกว่า อำเภอควนขนุน
- วันที่ 20 กันยายน 2468 โอนพื้นที่บางหมู่บ้านของตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน ไปขึ้นกับตำบลมะกอกใต้ อำเภอคูหาสวรรค์ (อำเภอเมืองพัทลุงในปัจจุบัน) โอนพื้นที่ 1 หมู่บ้านของตำบลป่าพะยอม ไปขึ้นกับตำบลปันแต และโอนพื้นที่ 1 หมู่บ้านของตำบลชะมวง ไปขึ้นกับตำบลเขาเย่า ท้องที่อำเภอเดียวกัน

- วันที่ 10 สิงหาคม 2473 โอนพื้นที่บางส่วนของหมู่ 7 บ้านท่านาว ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอกวนขนุน ไปขึ้นกับตำบลมะกอกใต้ อำเภอคูหาสวรรค์ (อำเภอเมืองพัทลุงในปัจจุบัน)
- 29 กรกฎาคม 2490 ตั้งตำบลดอนทราย แยกออกจากตำบลชะมวง ตั้งตำบลเขาย่า แยกออกจากตำบลชะมวง และตำบลเขาปู่ ตั้งตำบลเกาะเต่า แยกออกจากตำบลป่าพะยอม ตั้งตำบลตะแพน แยกออกจากตำบลนาขยาด ตั้งตำบลโตนดด้วน แยกออกจากตำบลมะกอกเหนือ และตำบลควนขนุน
- วันที่ 14 เมษายน 2496 เปลี่ยนแปลงชื่อตำบลปรางหมู่ อำเภอกวนขนุน เป็นตำบลพนมวังก์
- วันที่ 20 กันยายน 2499 จัดตั้งสุขาภิบาลควนขนุน ในท้องที่บางส่วนของตำบลควนขนุน
- วันที่ 25 พฤศจิกายน 2501 ตั้งตำบลทะเลน้อย แยกออกจากตำบลพนางตุง
- วันที่ 22 มิถุนายน 2505 จัดตั้งสุขาภิบาลมะกอกเหนือ ในท้องที่บางส่วนของตำบลมะกอกเหนือ
- วันที่ 11 กันยายน 2516 ตั้งตำบลแหลมโตนด แยกออกจากตำบลปันแต
- วันที่ 6 ธันวาคม 2520 แยกพื้นที่ตำบลเขาย่า ตำบลเขาปู่ และตำบลตะแพน ของอำเภอกวนขนุน ไปจัดตั้งเป็น กิ่งอำเภอศรีบรรพต และให้ขึ้นการปกครองกับอำเภอกวนขนุน
- วันที่ 21 เมษายน 2524 ตั้งตำบลบ้านพร้าว แยกออกจากตำบลป่าพะยอม
- วันที่ 27 เมษายน 2525 ตั้งตำบลลานข่อย แยกออกจากตำบลเกาะเต่า
- วันที่ 16 สิงหาคม 2526 ตั้งตำบลแพรกหา แยกออกจากตำบลพนมวังก์
- วันที่ 27 ธันวาคม 2531 โอนพื้นที่หมู่ 6 บ้านธรรมเสถียร, บ้านไสดอ (ในขณะนั้น) ของตำบลทะเลน้อย ไปตั้งเป็นหมู่ 10 ของตำบลพนางตุง
- วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533 แยกพื้นที่ตำบลป่าพะยอม ตำบลลานข่อย ตำบลเกาะเต่า และตำบลบ้านพร้าว ของอำเภอกวนขนุน ไปจัดตั้งเป็น กิ่งอำเภอป่าพะยอม และให้ขึ้นการปกครองกับอำเภอกวนขนุน
- วันที่ 3 พฤศจิกายน 2536 ยกฐานะจากกิ่งอำเภอศรีบรรพต อำเภอกวนขนุน เป็นอำเภอศรีบรรพต
- วันที่ 8 สิงหาคม 2538 ยกฐานะกิ่งอำเภอป่าพะยอม อำเภอกวนขนุน เป็น อำเภอป่าพะยอม
- วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ยกฐานะจากสุขาภิบาลควนขนุน และสุขาภิบาลมะกอกเหนือ เป็นเทศบาลตำบลควนขนุน และเทศบาลตำบลมะกอกเหนือ

7.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอควนขนุนเป็นอำเภอที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอป่าพะยอม อำเภอชะอวดและอำเภอห้วยทร(จังหวัดนครศรีธรรมราช)
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอระโนด(จังหวัดสงขลา)
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองพัทลุงและอำเภอศรีบรรพต
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอศรีบรรพตและอำเภอป่าพะยอม

7.2 การแบ่งเขตการปกครอง

- การปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอควนขนุนแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 12 ตำบล 129 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ควนขนุน	9	หมู่บ้าน	2. ทะเลน้อย	10	หมู่บ้าน
3. นาขยาด	12	หมู่บ้าน	4. พนมวัง	8	หมู่บ้าน
5. แหลมโตนด	9	หมู่บ้าน	6. ปันแต	13	หมู่บ้าน
7. โตนดด้วน	11	หมู่บ้าน	8. ดอนทราย	12	หมู่บ้าน
9. มะกอกเหนือ	9	หมู่บ้าน	10. พนางตุง	13	หมู่บ้าน
11. ชะมวง	16	หมู่บ้าน	12. แพรกหา	8	หมู่บ้าน

- การปกครองส่วนท้องถิ่นท้องที่อำเภอควนขนุนประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 14 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลควนขนุน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของหมู่ที่ 5, 9 ตำบลควนขนุน
2. เทศบาลตำบลมะกอกเหนือ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของหมู่ที่ 1 ตำบลมะกอกเหนือ
3. เทศบาลตำบลหนองพ้อ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลควนขนุน (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลควนขนุน)
4. เทศบาลตำบลนาขยาด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนาขยาดทั้งตำบล
5. เทศบาลตำบลบ้านสวน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมะกอกเหนือ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลมะกอกเหนือ)
6. เทศบาลตำบลพนางตุง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพนางตุงทั้งตำบล
7. เทศบาลตำบลทะเลน้อย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลทะเลน้อยทั้งตำบล
8. เทศบาลตำบลโตนดด้วน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโตนดด้วนทั้งตำบล
9. เทศบาลตำบลแพรกหา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแพรกหาทั้งตำบล
10. เทศบาลตำบลแหลมโตนด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแหลมโตนดทั้งตำบล

7.4 สถานที่สำคัญ ได้แก่

1. พุทธมณฑลภาคใต้
2. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ
3. โรงพยาบาลชุมชน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลควนขนุน

7.5 แหล่งท่องเที่ยวและโบราณสถาน

1. วัดสุนทราวาส
2. วัดดอนศาลา
3. วัดเขาอ้อ

7.6 แหล่งท่องเที่ยว

1. อุทยานนกน้ำทะเล
2. ตลาดใต้โหนด
3. ตลาดสวนไผ่สร้างสุข
4. นาโปแก
5. สะพานเฉลิมพระเกียรติฯ 80 พรรษา

ด้วยสภาพปัจจัยด้านทำเลที่ตั้งของพื้นที่ในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นพื้นที่แหล่งธรรมชาติที่มีพืชพรรณหลากหลายอันอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้ยังเป็นพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกอีกด้วย ฉะนั้นหญ้าแฝกถือว่าเป็นพืชชนิดหนึ่งที่สามารถเหมาะแก่การเพาะปลูกในพื้นที่แห่งนี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้ศึกษาวิจัยเจาะจงเลือกพื้นที่ศึกษาในอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงที่มีชาวบ้านรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 6 ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีสมาชิก จำนวน 17 คน ส่วนใหญ่จะดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ของตนเองและนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันโดยการใช้ภูมิปัญญาถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านจากใบหญ้าแฝกมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง การบริหารจัดการของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการในการดำเนินงาน และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกในปัจจุบัน ได้แก่ กระเป๋าสตริ์ ถึงขยะ ที่รองจาน ที่รองแก้ว หมวก ที่ใส่ของทั่วไป เป็นต้น

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1.1 แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2553, น. 177) กล่าวว่าเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง ระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นองค์กรรวม คือไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางเศรษฐกิจ ตัวเลข รายได้ การผลิต การบริโภคแต่เป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรม สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต ระบบคุณค่า

โสภณ สุภาพงษ์ (2541, น. 18-19) กล่าวว่าเศรษฐกิจชุมชน คือ ระบบเศรษฐกิจที่ประชาชนในชุมชนช่วยกันคิด วางแผน และดำเนินการผลิตสินค้า โดยระดมพลังความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ความรู้ ภูมิปัญญา ทุน และการบริหารจัดการ มาแก้ไขปัญหาและเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองและดำเนินธุรกิจกับชุมชนภายนอกได้อย่างไม่เสียเปรียบ

วฤต วิสฤตเวศน์ (2552, น. 46) กล่าวว่าเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง แนวคิดในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ โดยการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำและร่วมกันรับผลประโยชน์จากทุนทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน เป็นชุมชนที่เป็นตัวของตัวเองและมีพลวัต มีความสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาได้ มีเส้นทางชีวิตของตัวเอง ครอบครัวและชุมชนมีพลังสามารถรักษาระบบของตัวเองไว้ได้ เพิ่มผลผลิต

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2546, น. 191) กล่าวว่าเศรษฐกิจชุมชน คือระบบการผลิตการแลกเปลี่ยน และการวิภาคของชุมชนที่มีความสอดคล้องกับชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเวศ วะสี (2544, น. 49) กล่าวว่าเศรษฐกิจชุมชนว่าเป็นยุทธศาสตร์เพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และศีลธรรม ว่าเศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจชุมชนเป็นเรื่องเดียวกัน มิใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวแต่เป็นเรื่องของสังคม วัฒนธรรมประชาธิปไตย สิ่งแวดล้อม การศึกษา จิตใจ ศีลธรรม และสุขภาพอนามัยพร้อมกันไปด้วย

ประทีป จันทรนวล (2552, น. 239) กล่าวว่าเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การผลิต การบริโภค และการกระผลผลิตสู่ชุมชน โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจชุมชน คือให้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผลประโยชน์ บนรากฐานความสามารถที่มีอยู่ จากการใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิม คือทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและทุนทางเศรษฐกิจ

วิทยากร เชียงกุล (2550, น. 116) กล่าวว่าในประเทศไทยมีแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Self sufficiency economy แนวคิดชุดนี้เป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลางที่กล่าวถึงหลักการพอประมาณ ใช้ความรู้ เน้นคุณธรรม ซึ่งมีความหมายค่อนข้างประนีประนอม

กับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรม ไม่ได้เน้นเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองเป็นด้านหลักเท่ากับความหมายดั้งเดิมในภาษาอังกฤษ ดังนั้นจะเห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไม่ได้ปฏิเสธเทคโนโลยีการจัดการที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถแข่งขันกับการผลิตในยุคบริโภคนิยมได้

ดังนั้นเศรษฐกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือการบริโภคที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติของตนเองสามารถดำเนินวิถีชีวิตอย่างปกติสุข โดยคนในท้องถิ่นชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของเศรษฐกิจชุมชนที่มีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชนที่สามารถพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนที่พัฒนาเคียงคู่ไปกับการพัฒนาของระบบทุนนิยมตามกระแสโลก ซึ่งในการศึกษาวิจัย การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงก็เช่นเดียวกันที่จะศึกษาภูมิปัญญาและปัญหาเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อให้ชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์จากคนในชุมชนตนเอง

1.2 แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์

วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548, น. 15) กล่าวว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม คือ กิจกรรมการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นการกระทำของมนุษย์ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการแจ้งผลเป็นสิ่งใหม่ ๆ มีทั้งที่ออกแบบสร้างขึ้นใหม่ให้แตกต่างจากของเดิมหรือปรับปรุงตกแต่งจากของเดิม ความสำคัญของการออกแบบเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ประสบความสำเร็จในตลาดและตรงตามเป้าหมาย งานออกแบบคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยการเลือกเอาองค์ประกอบมาจัดเรียงให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่ ที่สามารถสนองความต้องการตามจุดประสงค์ของผู้สร้างและสามารถผลิตได้ด้วยวัสดุและกรรมวิธีการผลิตที่มีอยู่ในขณะนั้น เนื่องจากความต้องการมีมากกว่าปัจจัยการดำรงชีวิตพื้นฐานสี่ประการ จนเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์พยายามทำการออกแบบ และสร้างสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจที่มีอยู่ไม่สิ้นสุด จากลักษณะงานที่เรียบง่ายค่อย ๆ เพิ่มความซับซ้อนเกี่ยวพันกันยิ่งขึ้นระหว่างสิ่งของต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และระหว่างสิ่งของกับสภาพรอบตัว โดยมีผลมาจากการดำรงชีวิตและวิทยาการทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการศึกษาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมมีเนื้อหาข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ผู้ออกแบบและผู้ผลิตมักเป็นคนเดียวกัน และได้สัมผัสกับผลิตภัณฑ์นั้นตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ มักมีอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวเข้าไปในผลงานที่ทำด้วย จุดประสงค์ดั้งเดิมทำขึ้นเพื่อความจำเป็นในการดำรงชีวิต เส้นของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้อยู่ที่ความไม่เหมือนกัน

ในรายละเอียดของงานแต่ละชิ้น เป็นงานประดิษฐ์ที่ละเอียดอ่อนที่เครื่องจักรทำไม่ได้ ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบของการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม
 - 1.1 คุณค่าของธรรมชาติหรืองานหัตถกรรมมีเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น
 - 1.2 วัสดุและกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น ผลิตได้จริง ใช้สอยดีเหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่น
 - 1.3 ความสวยงามและความน่าสนใจ รูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา
 - 1.4 สะดวกต่อการพกพาขณะเดินทาง ขนาดพอเหมาะ บรรจุหีบห่อยากต่อการชำรุดเสียหาย
 - 1.5 ราคาที่ซื้อได้ โดยการตัดสินใจน้อย ราคาไม่แพง มีหลายราคาให้เลือก
 - 1.6 คุณประโยชน์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์
 2. ปรับปรุงภาพลักษณ์ขององค์กรให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่ง สะดุดตาและง่ายต่อการจดจำ
 3. สร้างเอกลักษณ์สินค้า ให้เกิดสัมผัสและการรับรู้ที่ดีต่อองค์กรผ่านการใช้ผลิตภัณฑ์
 4. รูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ สามารถสื่อสารกับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 5. พัฒนาผลิตภัณฑ์เดิม ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยที่ดีขึ้นทั้งทางกายภาพและทางจิตใจ
 6. เพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้นเพื่อนำไปสู่การเพิ่มราคาสินค้าได้
 7. ลดต้นทุน เพิ่มผลกำไร เช่น ออกแบบให้ผลิตง่าย ลดขั้นตอน เลือกใช้วัสดุภายในประเทศ
 8. ขยายตลาดสินค้า เช่น สร้างผลิตภัณฑ์ที่สนองประโยชน์ใช้สอยใหม่ สร้างความต้องการใหม่ สร้างตลาดกลุ่มเป้าหมายใหม่
- คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ดี มีดังนี้
- วิชรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548, น. 16) กล่าวว่าคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ดี มีดังนี้
1. ความแปลกใหม่ (Innovative) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ซ้ำซากมีการนำเสนอความแปลกใหม่ ในด้านต่าง ๆ เช่น ประโยชน์ใช้สอยที่ต่างจากเดิม รูปแบบใหม่ วัสดุใหม่ หรืออื่น ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้บริโภคในตลาดนั้น
 2. มีที่มา (Story) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประวัติ มีที่มาหรือเล่าเรื่องได้ไม่ว่าจะเป็นต้นกำเนิด ความคิดรวบยอดของการออกแบบให้ผู้บริโภคทราบเรื่องราวเหล่านั้นได้ เช่น นาฬิกา

ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ กล่าวถึงต้นกำเนิดมาจากการช่างฝีมือในหมู่บ้านที่เก่าแก่หมู่บ้านหนึ่งที่มีการสืบทอดกันต่อ ๆ จนถึงปัจจุบัน เป็นต้น

3. ระยะเวลาเหมาะสม (Timing) การนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดนั้นเหมาะสมตามฤดูกาล หรือความจำเป็น หรือเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคในช่วงเวลานั้น ๆ เช่น ผลิตภัณฑ์เสื้อกับฝนหรือร้อน ก็ควรจะออกสู่ตลาดช่วงฤดูฝน ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าชุดนักเรียนก็ควรออกมาสู่ตลาดช่วงฤดูกาลก่อนเปิดภาคเรียน

4. ราคาพอสมควร (Price) เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาขายเหมาะสมกับกำลังซื้อของผู้บริโภคในตลาดนั้น โดยอาศัยการศึกษาวิจัยกลุ่มผู้บริโภคให้ได้ข้อมูลก่อนทำการออกแบบและผลิต

5. มีข้อมูลข่าวสาร (Information) ข้อมูลข่าวสารของตัวผลิตภัณฑ์ควรจะสื่อให้ผู้บริโภคได้ทราบและเข้าใจอย่างถูกต้องในด้านประโยชน์และวิธีการใช้งาน เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กรและผลิตภัณฑ์

6. เป็นที่ยอมรับ (Regional Acceptance) ผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือกลุ่มสังคมเป้าหมาย ไม่เป็นสิ่งที่ทำให้เสื่อมเสียหรือขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมหรือศาสนา

7. มีอายุการใช้งาน (Life Cycle) ผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องมีความแข็งแกร่งต่อสภาพของการใช้งาน หรือมีอายุการใช้งานที่เหมาะสมกับลักษณะของผลิตภัณฑ์และราคาที่เหมาะสม

เจษฎา พัฒรานนท์ (2553, น. 18-19) กล่าวว่ากลยุทธ์สู่ความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานโดยสรุปว่าการพัฒนาและส่งเสริมงานผลิตภัณฑ์ชุมชนมีกลยุทธ์ต่างๆ ที่สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบงานหัตถกรรมจักสาน สรุปได้ดังนี้

1. การเดินเข้างานแฟร์หรืองานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน ทำให้ได้เห็นอะไรที่แปลกใหม่ สามารถนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานการพัฒนารูปแบบของตนเองได้

2. การนำสินค้าของตัวเองให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทำให้แก้ไขปัญหาได้ตรงจุด สามารถขอคำแนะนำได้ที่ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์รวมทั้งหน่วยงานเสริม เช่น มหาวิทยาลัยในท้องถิ่นหรือภาคเอกชนอื่น ๆ

3. การเปลี่ยนสินค้าให้ฉีกตลาดออกไป โดยมีพื้นฐานการแก้ปัญหาไปที่วัตถุดิบที่มีอยู่เทคโนโลยีที่มีอยู่ เอาสามอย่างนี้มารวมกันเพื่อให้เป็นสินค้าใหม่ เช่น ถ้าเป็นผ้า ก็เป็นเสื้อผ้า ปลอกหมอน ผ้าปูโต๊ะ ไม่มีอะไรฉีกตลาดออกไปไม่ใช่เอาผ้าไปแปรรูปอย่างเดียว แต่จะต้องเอา

ไปผสมกับอย่างอื่นด้วย อย่ายึดผ้าเป็นหลักเท่านั้นหรือถ้าจะเป็นปลอกหมอนเรียบ ๆ แต่จะต้องประยุกต์เพิ่มเติมแนวคิดหลัก ๆ ในการปรับเปลี่ยนสินค้าให้ฉีกตลาดออกไปอาจทำได้ ดังนี้

3.1 การตัดหรือขจัดออกให้เกิดเป็นสินค้าใหม่ แต่สินค้านั้นยังทำหน้าที่ได้เหมือนเดิม

3.2 การรวมโดยเอาสินค้าของตนเองไปรวมกับสินค้าอื่น

3.3 การย่อ การทำสินค้าให้มีขนาดเล็กลง

3.4 การขยาย ทำให้ใหญ่ขึ้น แล้วปรับเปลี่ยนรูปทรงด้วย

3.5 หลักการของจิกซอว์ ตัดต่อเติมหรือแยกออกก็ยังทำงานได้

4. การปรับปรุงด้านบรรจุภัณฑ์ สินค้าบริษัทใหญ่ ๆ เกือบทุกบริษัทให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์อย่างมาก สินค้าบางตัวแทบจะเรียกได้ว่าขายได้ เพราะบรรจุภัณฑ์สวยทีเดียว และก็ต้องคำนึงถึงการลงทุนที่คุ้มค่าด้วย ดังนั้นควรเลือกบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมสามารถคุ้มครองตัวผลิตภัณฑ์ได้

5. การสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเอง สินค้าขาดเอกลักษณ์ก็ทำให้ความน่าสนใจลดลง ทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาได้คือภาครัฐต้องแก้ไขให้ตรงจุด เทคโนโลยีที่มีอยู่ต้องสอดคล้องกับความต้องการด้วย โดยอาจจะขอความร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ในการวิจัย เช่น ทำอย่างไรไม่ให้เสื้อกระดุมมีเชื้อรา อาจจะต้องใช้สารที่ดีหรือเทคโนโลยีอื่นที่ทางมหาวิทยาลัยควรจะเป็นผู้ทำการวิจัยออกมา หรือจะเป็นการรวมตัวกันเพื่อวางแผนการวิจัย เพราะงานวิจัยเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีที่ต้องการอาจจะต้องใช้เงินสูงมหาศาลและการรวมตัวกันอย่างนี้ยังเป็นผลดีต่อระดับเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมด้วย

6. การมีตราสินค้าเพื่อให้เกิดการยอมรับสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อันส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคและจะนำไปสู่ความภักดีต่อตราผลิตภัณฑ์ นั่นคือความสำเร็จสุดท้าย นอกจากนี้ตราสินค้ายังทำให้เพิ่มยอดขาย เป็นตัวแบ่งตลาดผู้บริโภคด้วย เพราะสินค้าหลายชนิดผลิตจากบริษัทเดียวกัน แต่เจาะตลาดแตกต่างกันเช่น ตลาดวัยรุ่น เด็ก ผู้ใหญ่ เมื่อตลาดหนึ่งเสียไปก็ไม่ส่งผลเสียไปทั้งระบบสำหรับตราสินค้าที่ดี ควรง่ายต่อการออกเสียง จดจำ สามารถถ่ายทอดได้ง่าย และควรมีลักษณะเด่นเฉพาะซึ่งอาจจะเด่นด้วยสีสัน ควรมีความหมายที่ดีหากเป็นภาษาไทยต้องดูว่ามีความหมายแฝงหรือไม่หรือเมื่อออกเสียงอาจจะทำให้ความหมายหรือถ้อยคำแฝงไปหรืออาจจะแปลความหมายออกมาไม่ดี นอกจากนี้การใช้สำหรับผู้ที่ต้องการส่งสินค้าไปต่างประเทศ ต้องเทียบการออกเสียงของภาษาด้วยว่าเมื่อแปลความหมายออกมาแล้วสอดคล้องเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ต้องระวังเรื่องการออกเสียง เพราะชาวต่างชาติไม่ถนัดกับการออกเสียงภาษาไทย

7. การเก็บข้อมูล ผู้ประกอบการต้องเก็บข้อมูลด้านความต้องการของลูกค้า ลูกค้าคือใคร จากนั้นดูตลาดช่องทางการจัดจำหน่าย จะทำอย่างไรให้สินค้าถึงมือลูกค้าอย่างรวดเร็ว

นอกจากนั้นยังต้องเก็บข้อมูลของคู่แข่ง และแหล่งจำหน่ายสินค้าด้วย สำหรับผู้ประกอบการที่มีสินค้าอยู่แล้วแต่ไม่เคยเก็บข้อมูลเลย ต้องเริ่มจากการเก็บข้อมูลในเรื่องวัตถุดิบ ราคาต้นทุน ชีพพลายเออร์มีกี่ราย แต่ละรายขายสินค้าแตกต่างกันไปอย่างไร เปรียบเทียบคุณภาพของสินค้า รวมทั้งประวัติสถานที่ติดต่อ นอกจากนี้ข้อมูลของลูกค้าว่าลูกค้าเป็นใครมีคำสั่งซื้อในแต่ละครั้งเท่าใด เพื่อกระตุ้นการให้บริการรวมทั้งข้อมูลทั้งที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์เพื่อว่ามีสินค้าใหม่ๆ จะได้แจ้งให้ลูกค้าได้ทราบด้วยการส่งแผ่นพับ ใบปลิว แค็ตตาล็อก เป็นการกระตุ้นความสนใจให้เกิดขึ้น หรือในช่วงเทศกาลสำคัญ วันสำคัญการส่งบัตรอวยพร เพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจ และเป็นลูกค้าประจำกันอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านหญ้าแฝกเป็นการออกแบบเพื่อการผลิตภัณฑ์ โดยการวางแผนจัดตั้งขั้นตอน รู้จักเลือกใช้วัสดุวิธีการเพื่อทำตามที่ต้องการให้สอดคล้องกับรูปแบบและคุณสมบัติของวัสดุตามความคิดสร้างสรรค์ และมีการส่งเสริมการพัฒนาการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น

1.3 แนวคิดการตลาด

แนวคิดการจัดการตลาดตามแนวคิดของคอตเลอร์และอาร์มสตรอง (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร, 2548, น 15) มี 6 รูปแบบในการดำเนินงานด้านการตลาดขององค์กร ได้แก่

1. แนวคิดด้านการผลิต (The Production Concept) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักว่าผู้บริโภคย่อมพึงพอใจสินค้าที่หาซื้อได้สะดวก ราคาไม่แพงเกินไป ส่วนผู้บริหารองค์การย่อมยึดหลักการผลิตด้วยต้นทุนต่ำโดยเน้นการผลิตตามขั้นตอนที่ถูกต้องมีการปรับปรุงสินค้าและผลิตภัณฑ์ตลอดเวลาเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและแสวงหาแนวทางในกระจายสินค้าและบริการให้ได้อย่างทั่วถึงเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ

2. แนวคิดด้านผลิตภัณฑ์ (The Product Concept) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักว่าผู้บริโภคจะพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ การทำงานและรูปลักษณ์ที่เป็นนวัตกรรมที่ดีที่สุด นักการตลาดต้องใช้ความพยายามในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ดีและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ตลอดเวลา

3. แนวคิดด้านการขาย (The Selling Concept) ยึดหลักว่าผู้บริโภคจะไม่หาซื้อสินค้าบ่อยนักขายจึงเป็นบุคคลที่ช่วยกระตุ้นการขายและส่งเสริมการขายสม่ำเสมอโดยเฉพาะสำหรับองค์กรที่มีสินค้ามากมายหลายชนิดและต้องการกระจายสินค้าไปถึงผู้บริโภคอย่างทั่วถึงจึงต้องใช้ความพยายามในการขายและส่งเสริมการขายอย่างเต็มที่

4. แนวคิดด้านการตลาด (The Marketing Concept) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักความสำเร็จของธุรกิจขึ้นอยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์ว่าผู้บริโภคต้องการอะไรและความสามารถในการ

ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดีกว่าคู่แข่งอื่น ๆ สิ่งสำคัญที่สุดที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การคือการพิจารณาถึงความจำเป็นและความต้องการของตลาดเป้าหมายและการสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นเหนือคู่แข่ง

5. แนวคิดด้านลูกค้า (The Customer Concept) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักว่าองค์การต้องมีการรวบรวมข้อมูลการติดต่อทางการค้าของลูกค้าแต่ละราย ลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ ลักษณะทางด้านจิตวิทยา สื่อและการจัดจำหน่ายที่ลูกค้าพอใจเพื่อให้มีความเจริญเติบโตของกำไรจากค่าใช้จ่ายของลูกค้าแต่ละรายโดยการสร้างให้ลูกค้ามีความภักดีสูงและมุ่งที่คุณค่าในชีวิตของลูกค้า

6. แนวคิดด้านการตลาดเพื่อสังคม (The Societal Marketing Concept) ยึดหลักว่าองค์การต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าเป้าหมายคือกลุ่มลูกค้าใดต้องการอะไรเพื่อส่งมอบความพึงพอใจและสนองความต้องการให้ได้ดีกว่าคู่แข่งขณะเดียวกันส่งเสริมและรักษาให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม ดังนั้น แนวคิดการจัดการตลาดผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวางแผนทางการตลาดในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยยึดหลักผู้บริโภคย่อมพึงพอใจสินค้าที่หาซื้อได้สะดวก และราคาไม่แพงเกินไป รวมทั้งผู้บริโภคจะพึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และความสำเร็จของผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกเพื่อให้มีความเจริญเติบโตของคนในชุมชนท้องถิ่นต่อไป

1.4 ส่วนประสมทางการตลาด

อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2552, น. 24) ได้อธิบายส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึงกิจกรรมที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการตลาดที่นำมาใช้ร่วมกัน และใช้อย่างสอดคล้องเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้าผลิตภัณฑ์หรือบริการ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก (4P)

1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถูกนำเสนอสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าและสร้างคุณค่า (Value) ให้เกิดขึ้น และการสร้างบริการเพื่อให้บริการที่ทรงคุณค่า บริษัทต้องปรับแต่งบริการให้เข้ากับความต้องการของลูกค้าเฉพาะรายและต้องสร้างคุณค่า (Value) ให้เกิดขึ้นด้วยและสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจให้เกิดขึ้น โดยผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายแก่ลูกค้าต้องมีคุณประโยชน์หลัก (Core Benefit) ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าคาดหวัง (Expected Product) หรือเกินความคาดหวัง (Augmented Product) รวมถึงการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ (Potential Product) เพื่อความสามารถในการแข่งขัน ในอนาคตผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอขายอาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ผลิตภัณฑ์จึงประกอบด้วยสินค้าบริการ ความคิด สถานที่ องค์กร หรือบุคคล

2. ปัจจัยด้านราคา (Price) หมายถึงต้นทุนของสินค้าที่ลูกค้าต้องการสินค้าต้องจ่ายกับสินค้าหรือบริการนั้น ๆ การกำหนดราคาสินค้าเกิดจากการตั้งเป้าหมายทางการค้าว่า

ต้องการกำไรต้องการขยายส่วนครองตลาด ต้องการต่อสู้กับคู่แข่ง หรือเป้าหมายอื่น การตั้งราคา ต้องได้รับการยอมรับจากตลาดเป้าหมายและสู้กับคู่แข่งได้รวมถึงเวลาความพยายามในการใช้ ความคิด และการก่อพฤติกรรมซึ่งจะต้องจ่ายพร้อมราคาสินค้าที่เป็นตัวเงินการตั้งราคาค่าบริการ มีการเรียกราคาของบริการได้หลายแบบและราคาที่ตั้งขึ้นสำหรับคิดค่าบริการ มัน ได้รับการออกแบบ ให้ครอบคลุมต้นทุนและสร้างกำไร เนื่องจากบริการมองไม่เห็น การตั้งราคาบางส่วนต้องให้ผู้ขายและผู้ซื้อเข้าใจว่า มีอะไรบ้างรวมอยู่ในสิ่งที่เขากำลังซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน การตั้งราคามีอิทธิพลต่อการที่ ผู้ซื้อจะรับรู้บริการด้วย ถ้าลูกค้ามีเกณฑ์ในการตัดสินคุณภาพน้อยเกณฑ์ เขาจะประเมินบริการด้วย ราคาเนื่องจากบริการยากที่จะประเมินราคาจึงมักมีบทบาทสำคัญในการซื้อคุณภาพ

3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายหรือสถานที่ (Place) หมายถึง เป็น กระบวนการทำงานที่จะทำให้สินค้าหรือบริการไปสู่ตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าหรือบริการ ตามที่ต้องการให้บริการโดยต้องพิจารณาถึงองค์การต่าง ๆ และทำเลที่ตั้งเพื่อให้อยู่ในพื้นที่ที่เข้าถึง ลูกค้าได้ กลยุทธ์การให้บริการเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาจัดให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของ บริการและสิ่งที่ลูกค้าให้คุณค่า นักการตลาดจะจัดการให้มีการรับบริการได้โดยสะดวกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบัน และกิจกรรมที่ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากองค์การไปยังตลาดหรือผู้บริโภค ให้เป็นที่พอใจและประทับใจของลูกค้า ปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญขึ้น การส่งสินค้าและบริการก็ง่ายขึ้นสำหรับทั้งผู้ผลิตและสำหรับลูกค้า

4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึงกิจกรรม สนับสนุนให้กระบวนการสื่อสารทางการตลาดให้แน่ใจว่า ตลาดและผู้บริโภคเข้าใจและให้คุณค่าในสิ่งที่ผู้ขาย เสนอความไม่มีตัวตนของบริการมันทำให้เป็นไปได้ที่จะมีประสบการณ์ก่อนที่จะทำการซื้อ ดังนั้น การส่งเสริมการตลาดบริการจำเป็นต้องอธิบายว่า บริการคืออะไรและให้คุณประโยชน์แก่ผู้ซื้ออย่างไรโดยมีเครื่องมือที่สำคัญ 4 ชนิด คือ

4.1 การขายโดยใช้พนักงานขาย (Personal Selling) เป็นการ ส่งเสริมการตลาดที่ดีที่สุด แต่มีค่าใช้จ่ายสูงที่สุด

4.2 การโฆษณา (Advertising) เป็นการสื่อสารโฆษณาประเภทต่างๆ ให้เข้าถึงผู้บริโภคกลุ่มใหญ่ เหมาะกับสินค้าที่ต้องการตลาดกว้าง

4.3 การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) เป็นการใช้สื่อ โฆษณาประเภทต่าง ๆ ให้เข้าถึงผู้บริโภคให้เกิดความต้องการในตัวสินค้า

4.4 การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ (Publicity and Public Relation) เป็นกิจกรรมที่เน้น วัตถุประสงค์การให้บริการแก่สังคม เพื่อเสริมภาพพจน์หรือชดเชย เบี่ยงเบนความรู้สึกของผู้บริโภคต่อตัวผลิตภัณฑ์

ดังนั้น ส่วนประสมทางการตลาด (4P) ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย หรือ สถานที่ การส่งเสริมการตลาด นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

ทรงคุณ จันทจร (2553, น. 51-56) กล่าวสรุปทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่าด้วยการศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อวัฒนธรรมมนุษย์เป็นทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ที่ทำให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และการใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม นำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยการพิจารณาบนพื้นฐานจากสิ่งที่เป็นตัวตนของพื้นที่นั้น คือ การพัฒนาที่คำนึงถึงต้นทุนทางวัฒนธรรม และต้นทุนทางธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเชื่อมโยงกับการฟื้นฟูและองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถถ่ายทอดสืบต่อได้ และอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น นำไปสู่การออกแบบที่ยั่งยืนที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยผสมผสานจากอดีต-ปัจจุบัน เพื่อประโยชน์และคุณค่าในอนาคต นำไปสู่การวางแผนในระดับต่าง ๆ ที่ผสมผสานมุมมองทั้งด้านวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ตัวตนของท้องถิ่นเข้ากับสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกับหญ้าแฝกอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงที่ได้นำหญ้าแฝกมาใช้ในการปลูกอนุรักษ์ดิน และน้ำ เนื่องจากมีลักษณะเด่นหลายประการ คือ มีการแตกหน่อรวมเป็นกอ เบียดกันแน่น ไม่แผ่ขยายด้านข้าง มีการแตกหน่อ และใบใหม่ ไม่ต้องดูแลมาก หญ้าแฝกมีข้อที่ลำต้นถี่ ขยายพันธุ์โดยใช้หน่อได้ตลอดปี ส่วนใหญ่ไม่ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด ทำให้ควบคุมการแพร่ขยายได้ มีใบยาว ดัด และแตกใหม่ง่าย แข็งแรง และทนต่อการย่อยสลาย ระบบรากยาว สานกันแน่น และช่วยอุ้มน้ำ บริเวณรากเป็นที่อาศัยของจุลินทรีย์ ปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้ดี ทั้งนี้ใบและรากนั้นสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมต่าง ๆ ได้ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้มีอาชีพเสริมและรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้ประโยชน์ใบหญ้าแฝกสำหรับงานหัตถกรรม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Culture Ecology) ว่าด้วยทฤษฎีที่ศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อวัฒนธรรมมนุษย์ นักมานุษยวิทยาที่สำคัญ คือ เลสลีย์ ไวท์ (Leslie White) ผลงานที่สำคัญคือ วิวัฒนาการทางวัฒนธรรม (The Evolution of Culture) พิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1957 เสนอความคิดในการอธิบายกฎของวิวัฒนาการ โดยชี้ว่าวัฒนธรรมเป็นปัจจัยผลักดันทำให้มนุษย์สามารถผลิตพลังงานเพิ่มขึ้น และสามารถให้พลังงานควบคุมสังคม พัฒนาการของวัฒนธรรม เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เขาชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยี เศรษฐกิจ มีบทบาทสำคัญเพราะมนุษย์สร้างวัฒนธรรมเทคโนโลยี เศรษฐกิจในสังคมขึ้นเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเมื่อเกิดความสัมพันธ์ขึ้น มนุษย์จะสามารถสร้างระบบสังคมจนสามารถกำหนดแนวคิด

ของบุคคลในที่สุดระบบวัฒนธรรมจะควบคุมระบบสังคม ระบบสังคมจะควบคุมระบบจิตของมนุษย์แต่ละสังคม

จูเลียน สจ๊วต (Julian Steward) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันได้อธิบายแนวคิดนี้ไว้ว่าเป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดมาจากการปรับตัว (Adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ประเด็นสำคัญของการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาจึงอยู่ที่ว่า วัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและมนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะถูกกำหนดโดยสิ่งแวดล้อมแต่ก็ไม่ควรแยกสภาพแวดล้อมออกจากความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ และนอกจากนี้ตามทัศนะของสจ๊วต (Steward) มนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผล และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมวางอยู่บนรากฐานของเหตุผลแต่เป็นเพราะสภาพการณ์และสภาวะสิ่งแวดล้อมมีความแตกต่างกันออกไปวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมจึงมีพื้นฐานการปรับตัว การแก้ปัญหา และวิวัฒนาการแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรมของกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ทะเล ย่อมมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือยังชีพประเภท เบ็ด แห อวน ฉมวก เรือ และมีการพัฒนาสั่งสมความรู้เกี่ยวกับการเดินทะเล และการจับปลา ในขณะที่ชนกลุ่มอื่นที่ตั้งถิ่นฐานในเขตป่าดงดิบ อาจมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเพื่อใช้ในการยังชีพแตกต่างกันออกไป เช่น หอก ธนู เพื่อใช้ในการล่าสัตว์ และหาอาหาร กลุ่มชนทั้งสองย่อมต้องมีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน

ทฤษฎีนี้เวศวิทยาวัฒนธรรมของแนวความคิดของจูเลียน สจ๊วต (Julian Steward) ว่าวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม มีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมวัฒนธรรม มีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันทำให้วิถีการผลิตและสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนวัฒนธรรมต่างกัน ความแตกต่างนี้เกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีและโครงสร้างทางสังคมเป็นหลัก วัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมจึงมีความแนบแน่นใกล้ชิดและส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคสมัยที่พัฒนาการด้านเทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และทำให้สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดรูปแบบวัฒนธรรม แต่เมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มนุษย์ย่อมมีศักยภาพในการเปลี่ยนหรือดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสภาพแวดล้อมก็เริ่มลดถอยลง หากแต่รูปแบบและขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างยังคงอยู่ และได้รับการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งส่วนเลสลี ไวท์ (Leslie White) กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ คือ 1) ระบบเทคโนโลยีซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น 2) ระบบสังคม

ซึ่งเป็นการรวมตัวขององกรทางสังคม (Social Organization) และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ และ 3)ระบบความคิด (Ideology) ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมต่าง ๆ ระบบเทคโนโลยีเป็นโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) หรือพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรม เพราะชีวิตจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระบบนี้ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ส่วนองค์กรทางสังคมและระบบความคิดเป็นโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ของวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะพัฒนาสูงขึ้นเมื่อมนุษย์สามารถใช้เทคโนโลยีควบคุมและนำเอาพลังงานมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น และมนุษย์สามารถประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ก้าวหน้าขึ้น วัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการในระดับต่ำคือ วัฒนธรรมที่มีวิธีการผลิต (Mode of Production) ที่ใช้กำลังคน ส่วนวัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการสูงคือ วัฒนธรรมที่ใช้พลังงานธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรช่วยในการผลิตหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สังคมอุตสาหกรรมนั่นเอง ตามแนวคิดนี้สังคมจะมีวิวัฒนาการสูงหรือต่ำจึงขึ้นอยู่กับจำนวนพลังงานที่สามารถนำมาใช้ได้ นอกจากนี้แนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม มาร์วิน แฮร์ริส (Marvin Harris) กล่าวถึงกระบวนการวิวัฒนาการ คือขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างจำนวนประชากรกับสภาพแวดล้อม โดยมีเทคโนโลยีทางการผลิตเป็นตัวกำหนดสำคัญ ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่รักษาความสมดุลดังกล่าวไว้ ประเพณี ความเชื่อหรือกฎข้อห้ามต่าง ๆ จะยังยืนมั่นคงเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับว่าสิ่งเหล่านี้สามารถให้การผลิต ซึ่งเทคโนโลยีเป็นตัวแปรหรือปัจจัยสำคัญ มนุษย์ในทุกสังคมจะพยายามปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและในขณะเดียวกันมนุษย์ก็พยายามดักตวงผลประโยชน์ทางวัตถุจากธรรมชาติให้มากที่สุด ความพยายามด้านนี้บวกกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องคิดค้นเทคโนโลยีการผลิตขึ้นมาใหม่อยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับอัตราการเพิ่มของประชากร

โดยสรุปแล้วทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนี้จะเป็นตัวช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ลักษณะทางกายภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมมาวิเคราะห์ร่วมกับงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านหญ้าแฝกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงที่ในชุมชนและท้องถิ่นนำเอาวัฒนธรรมเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการใช้กระบวนการคิด การถ่ายทอด การพัฒนาที่สามารถนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนและท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมีจุดเด่น จุดขายที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศ

2.2 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

นิยพวรรณ (ผลวัณณะ) วรรณศิริ (2540, น. 93-96) กล่าวสรุปการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยได้มีการปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ ดังนั้นการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ด้านเศรษฐกิจการที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันส่วนมากเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปส่งสรค์กับวัฒนธรรมอื่นอีกด้วย และด้านสังคมถือได้ว่าเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดการสนใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่และความรู้ด้วยการไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรงเช่นเดียวกับกลุ่มหมู่บ้านแอคควอนซอน จังหวัดพัทลุง ที่ได้ไปศึกษาเรียนรู้จากกลุ่มแม่บ้านเครื่องจักสานในจังหวัดนราธิวาสโดยผ่านการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมและต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กัน และสังคมที่เจริญกว่าอาจรับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าก็ได้และสังคมที่ด้อยกว่าอาจไม่รับวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญกว่าก็ได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ขึ้นเองในสังคมโดยผลจากการเรียนรู้ภูมิปัญญาวิธีการจักสานนำมาต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแอคจึงทำให้เกิดองค์ความรู้ภูมิปัญญาของตนเองในรูปแบบใหม่ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

ดังนั้นทฤษฎีการแพร่กระจายของวัฒนธรรม จากที่หนึ่งหรือแหล่งหนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งเนื้อหาของวิธีการแพร่กระจายจะกล่าวถึงสาเหตุของการแพร่กระจาย โดยปัจจัยที่สนับสนุนการแพร่กระจายและผลของการแพร่กระจาย ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นตอนปลายศตวรรษที่ 19 และแพร่หลายในต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นช่วงที่ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionism) ของ Edward B. Tylor และ Lewis H. Morgan กำลังโด่งดัง อย่างไรก็ตามทฤษฎีการแพร่กระจายไม่ได้มีผู้หนึ่งผู้ใดคิดขึ้นโดยตรง เพราะในขณะนั้นความคิดในเรื่องการแพร่กระจายมีหลายแนวคิด ซึ่งสามารถรวบรวมแนวคิดในเรื่องนี้เป็นกลุ่ม ๆ หรือเป็นสำนักได้ดังนี้

1. สำนักอังกฤษ (British School) นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม เช่น Elliot Smith, William J. Perry, W. H. R. Rivers ในอังกฤษ ปฏิเสธแนวคิดที่ว่า วัฒนธรรมต่างเกิดได้ทุกเมื่ออย่างอิสระด้วยตนเองโดยไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ใครคิดอะไรขึ้นมาได้ก็สร้างและทำตามความคิดของตนปราชญ์สำนักอังกฤษมีความเห็นว่า คนมีลักษณะเหมือน ๆ กันทางชีวภาพ ไม่แตกต่างกันด้านความต้องการพื้นฐาน ดังนั้นคนย่อมคิดอะไรคล้าย ๆ กันถ้าจะสร้างวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกันวัฒนธรรมก็ต้องเหมือน ๆ กันในส่วนพื้นฐานอยู่นั่นเอง ส่วนวัฒนธรรมหลากหลายที่ต่างกันไปได้นั้นย่อมเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันเป็นตัวแปรมาช่วยให้วัฒนธรรมมีวิวัฒนาการไปจากเดิมสำนักอังกฤษนี้ยังเชื่อต่อไปว่า วัฒนธรรมที่ดีและเจริญที่สุดแล้วจะ

แพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ๆ ที่ยังไม่เจริญเหมือนน้ำที่ท่วมสูงสุดในแหล่งหนึ่งจะบ่านองไปยังที่ ๆ มีน้ำน้อย และวัฒนธรรมดังกล่าวก็คือวัฒนธรรมอียิปต์ เพราะประเทศอียิปต์มีความเจริญทางด้าน การค้าและเกษตรกรรมมาก่อนและกลายมาเป็นแม่แบบวัฒนธรรมของโลกจะเห็นได้ว่านักคิดชาว อังกฤษเชื่อเรื่องการสร้างวัฒนธรรมในสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ มากกว่าการหยิบยืมวัฒนธรรม

2. สำนักเยอรมัน (German School) การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ สำนักเยอรมัน นำโดยบาทหลวง Wilhelm Schmidt (1868-1954) และ Fritz Grabber (1877-1934) สำนักนี้มีแนวคิดที่ว่าปกติแล้วมนุษย์ไม่ชอบสร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเอง แต่ชอบหยิบยืมวัฒนธรรม จากเพื่อนบ้าน (Uninventive Habit) วัฒนธรรมอาจแพร่กระจายออกไปได้ที่ละหลาย ๆ Traits พร้อมกัน หรือ ไปได้ที่ละ Traits จากจุดที่มันเกิดและแพร่กระจายไปได้จากหลาย ๆ เขตภูมิศาสตร์ใน รูปแบบวงกลมหลาย ๆ วงตามพื้นที่ที่วัฒนธรรมที่ปลายทางจะต้องเหมือนกับวัฒนธรรมต้นกำเนิดไม่ มากก็น้อยอาจจะเหมือนกันในเชิงปริมาณหรือรูปลักษณ์ (style) ก็ได้การแพร่กระจายตามแนวคิดของ สำนักเยอรมันนี้เกิดจากการอพยพโยกย้ายถิ่นของผู้คนและเป็นแนวคิดที่เน้นการหยิบยืม (Borrowing) ทางวัฒนธรรมมากกว่าการสร้างวัฒนธรรม (Invention)

ทรงคุณ จันทกร (2553, น. 69) กล่าวถึงการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของอัลเฟรด โครเบอร์ (Alfred Kroeber) กล่าวถึงการแพร่กระจายวัฒนธรรมรูปแบบของวัฒนธรรมนั้นสำคัญที่สุด สิ่งประกอบของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ สนใจสาเหตุของการเกิดวัฒนธรรม บุคคลเป็นเหตุให้ เกิดวัฒนธรรมได้ และวัฒนธรรมเป็นเหตุให้เกิดอารยธรรมได้ นอกจากนี้โรเบิร์ต โลว์ (Robert Lowie) มีแนวคิดที่ว่าทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม กฎเกณฑ์ทางธรรมชาติที่ทำให้สังคมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเดียวกันหรือมีระบบคล้ายกัน (Regularity) วัฒนธรรมไม่ได้เป็นตัวกำหนด ลักษณะของสังคม แต่กฎเกณฑ์ทางธรรมชาติต่างหากที่เป็นตัวกำหนดลักษณะของสังคมไม่ใช่ วัฒนธรรมปัจจัยทางเศรษฐกิจไม่มีบทบาทต่อสภาพโครงสร้างทางสังคม เพราะปัจจัยอื่น ๆ ได้เข้ามามี ส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพร้อม ๆ กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ดังนั้นการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มี ติดต่อกันสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นในทุกสังคมที่ต้อง คำนึงถึงข้อเหมือนและข้อต่างของวัฒนธรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันบางอย่างมีการคัดแปลง ให้เข้ากับชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองโดยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติเช่นเดียวกับงาน ศิลปหัตถกรรมหญ้าแฝกที่คนในชุมชนมีความคิดสร้างสรรค์ที่มีความเหมือนหรือมีความแตกต่าง กันไปในภูมิปัญญาของแต่ละคน นำมาก่อให้เกิดศักยภาพในการสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หญ้าแฝกที่มีความแตกต่างกันออกไปในลักษณะรูปแบบของผลิตภัณฑ์

2.3 ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

ลักษณะวัด ปาละรัตน์ (2551, น. 43-44) กล่าวว่าสุนทรียศาสตร์เป็นศาสตร์ที่อธิบายถึงความงามซึ่งความงามในที่นี้หมายถึงความงามที่อยู่ในวัตถุที่แสดงออกซึ่งความงามที่สามารถแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึก สัมผัส ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ การสร้างสรรค์และความประจักษ์ชัดซึ่งในคุณค่าของความงามที่สามารถสัมผัสรับรู้ในคุณค่าสุนทรียภาพที่แท้จริงนั้นมิได้เกี่ยวพันผูกมัดกับมูลค่าของสินค้าหรือราคา รวมทั้งผลประโยชน์ในทางเชิงธุรกิจ แต่คุณค่าสุนทรียภาพจึงเป็นคุณค่าในของสิ่งที่ต้องปฏิสัมพันธ์กัน เช่น ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสุนทรียในตัวของผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกที่มีรูปแบบ รูปทรง ลวดลาย สี สัน กระบวนการสานและความงามจากเส้นหญ้าแฝกที่ผู้สัมผัสรับรู้ในคุณค่าความงามของผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกอำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุงซึ่งแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ที่มีอยู่หลากหลายนั้น นักปรัชญากรีกอย่างเพลโต (Plato : 427-347 ก่อน ค.ศ.) แอลริสโตเติล (Aristotle : 384-322 ก่อน ค.ศ.) ได้อธิบายความงามที่อยู่ในบริบทของศิลปะว่าเป็นการเลียนแบบ (imitation) การประเมินซึ่งความงามนั้นจึงขึ้นอยู่กับความเหมือนจริง ขณะที่ตอลสตอย (Leo Tolstoy : ค.ศ.1828-1910) นักเขียนและนักปรัชญาชาวรัสเซียได้ให้นิยามศิลปะเอาไว้ว่าเป็นการแสดงออก “การแสดงออกนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร โดยเป็นการสื่อสารถึงอารมณ์ความรู้สึก” ในขณะที่ โครเซ่ (Benedetto Croce : ค.ศ.1925-1952) มีแนวคิดที่ว่า “ศิลปะคือการแสดงออกของความประทับใจ...การแสดงออกเป็นกิจกรรมที่ไม่สามารถแบ่งแยกออกจากผลงานศิลปะได้ ทุกๆ การแสดงออกเป็นการแสดงออกเฉพาะและกระทำด้วยการหลอมรวมความประทับใจที่มีต่อทุกองค์ประกอบ ความต้องการแสดงออกเกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันทีเสมอ ผลงานศิลปะนั้นเป็นสิ่งที่มีความเอกภาพ (Unity) เพราะเป็นการหลอมรวมของสิ่งที่คล้ายกัน หรือเรียกว่าเป็นเอกภาพในความหลากหลาย (Unity in variety) ซึ่งหมายความว่า การแสดงออกนั้นเป็นการสังเคราะห์คุณลักษณะต่าง ๆ ที่หลากหลายไปสู่สิ่ง ๆ หนึ่ง...” “ศิลปะนั้นเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายที่สำคัญและจินตภาพของศิลปะนั้นเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกศิลปะคือการแสดงออก (Art is expression) โดยการแสดงออกนั้นหมายถึงการเกิดอัตถิภาวนาภายในตัวของศิลปิน”

สรุปได้ว่าการที่นำทฤษฎีสุนทรียศาสตร์มาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้าน ในอำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุงให้มีความงดงามจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่หลากหลายก่อให้เกิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยแสดงออกซึ่งสุนทรียศาสตร์ทางความงามของผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน อีกด้านหนึ่งก็จะได้เป็นองค์ความรู้ใหม่ในการเข้าใจสุนทรียศาสตร์ที่ทำให้เกิดการรับรู้คุณค่า และการตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นผ่านประสบการณ์การรับรู้ของคนในชุมชนเพื่อการเพิ่มมูลค่า ในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เป็น

ประโยชน์ต่อคนในชุมชน ในการเห็นคุณค่าความงามผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป และเกิดการซาบซึ้งของความงามในผลิตภัณฑ์ได้ในที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

นักวิจัยในประเทศหลายท่านได้ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง หญ้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540, น. 9) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้-แก้ปัญหาของชาวบ้านไทย ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และการดำรงชีพในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาการสืบสานกันมา ภูมิปัญญาเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่ง ถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มอื่นจากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์ หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อม บริบททางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาอันเกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอกและภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่ หรือผลิตซ้ำเพื่อการแก้ปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลง

ธีระชัย สุขสด (2544, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ดีย่อมเกิดมาจากการออกแบบที่ดีในการออกแบบ นักออกแบบต้องคำนึงถึง หลักการทำการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติผลิตภัณฑ์ที่ดีเอาไว้ว่า ควรจะมีองค์ประกอบอะไรบ้าง แล้วใช้ความคิดสร้างสรรค์ วิธีการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา เสนอแนวคิดให้ ผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมตามหลักการออกแบบ โดยหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่นักออกแบบควรคำนึงนั้น คือ หน้าที่ใช้สอย (FUNCTION) ความปลอดภัย (SAFETY) ความแข็งแรง (CONSTRUCTION) ความสะดวกสบายในการใช้ (ERGONOMICS)ความสวยงาม (AESTHETICS) ราคาพอสมควร (COST) การซ่อมแซมง่าย (EASE OF MAINTENANCE) วัสดุและการผลิต (MATERIALS AND PRODUCTION) การขนส่ง (TRANSPORTATION)

นิรัช สุดสังข์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีนั้นต้องมีเทคนิคในการคิดวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่โดยมีกระบวนการคิดและใช้วิธีการวิเคราะห์ คือ เทคนิคการวิเคราะห์ (SCAMPER) เป็นชื่อย่อที่ผสมขึ้น

ของตัวอักษรของชื่อเต็มที่ใช้ในการพัฒนาแนวความคิดให้เกิดรูปลักษณ์ใหม่ของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย เทคนิคของการทดแทน (SUBSTITUTE) ใช้วัสดุอื่นแทน ใช้กรรมวิธีการผลิตอื่นแทน ใช้พลังงานอื่นแทน ใช้ส่วนประกอบอื่นแทน ใช้วิธีการอื่นแทน เช่น การใช้กระสอบน้ำแทนกระสอบทรายในการป้องกันน้ำท่วมในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งผลการทำงานประสิทธิภาพเหมือนกันแต่ข้อดีคือหาง่าย เมื่อเลิกใช้งานก็ทำความสะอาดง่ายกว่ากระสอบทราย การผสมผสาน (COMBINE) ผสมสิ่งทีคล้ายหรือใกล้เคียงเข้าด้วยกันรวมการใช้งานหลายอย่างเข้าด้วยกัน ร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่น ผสมผสานหลายแนวความคิดเข้าด้วยกันการดัดแปลง (ADAPT) เปลี่ยนความหมาย เปลี่ยนจุดประสงค์ เปลี่ยนรูปแบบการใช้งาน ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะและรูปแบบการใช้งานจะแตกต่างไปจากเดิม การขยาย/เพิ่ม (MAGNIFY) เพิ่มความถี่ให้มากขึ้น ทำให้ยืดยาวมากขึ้น ทำให้สูงขึ้น ทำให้หนาขึ้น ทำให้แข็งแรงขึ้น ทำให้เหนียวขึ้น ขยายส่วนให้ใหญ่ขึ้น เพิ่มส่วนประกอบมากขึ้น การย่อ/ลด (MINIFY) ทำให้ขนาดเล็กลง ทำให้เพรียวขึ้น ทำให้เบาลง ทำให้แน่นขึ้น ลดชิ้นส่วนให้น้อยลง แยกชิ้นส่วนหรือการทำงานบางส่วนออกต่างหาก ใช้วัสดุที่มีราคาถูกลง การใช้วิธีอื่น (PUT TO OTHER USES) การนำวิธีการผลิตที่ง่ายและไม่ซับซ้อนเพื่อลดต้นทุน การตัด (Eliminate) ตัดส่วนที่ไม่จำเป็นออก หรือตัดพื้นที่บางส่วนเฉพาะ ก่อเติมให้รายละเอียด (Elaborate) เพิ่มเติบประโยชน์ใช้สอยเพิ่มเติมขนาด ก่อเติมเนื้อที่ในการจัดเก็บ ก่อเติมเนื้อที่ในการทำงาน ก่อเติมเนื้อที่ในการวาง การจัดใหม่ (Rearrange) จัดส่วนประกอบใหม่ให้แปลกออกไปจากเดิม จัดเรียงลำดับขั้นตอนการทำงานใหม่ เปลี่ยนสถานที่ใหม่ ใช้ชิ้นส่วนที่เปลี่ยนถ่ายกันได้ การกลับข้าง (Reverse) ทำให้เกิดผลตรงข้ามกับที่เคยมีหรือเคยเป็น เช่น สลับที่ กลับด้าน กลับหัวกลับหาง ย้อนกลับ เปลี่ยนชั่ว

กุลธิดา มังกรไชยา (2551, น.157-159) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาชุมชนบ้านบุในการผลิตขันลงหินเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนผลการศึกษาพบว่า ขันลงหินเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านภูมิปัญญาการทำขันลงหินของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจนเกิดความชำนาญมีทักษะ มีความเชื่อ จนแสดงออกเป็นพฤติกรรม มีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยอาศัยความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งมีวิธีส่งผ่านความรู้โดยการบอกเล่าด้วยวาจาของผู้ถ่ายทอด (มุขปาฐะ) ผู้รับการถ่ายทอดต้องสังเกต ใช้การจดจำ การทำเลียนแบบของผู้ถ่ายทอด ครูพักลักจำ ตลอดจนสอบถามจากผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา แล้วนำมาฝึกฝนตนเองมากๆ จนเกิดเป็นทักษะจนชำนาญ จากการศึกษาพบว่าแนวทางในการจัดการผลิตภัณฑ์ขันลงหินเชิงธุรกิจในระดับชุมชนมี 5 ด้าน คือ 1) การวางแผน (Planning) โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาชุมชนประกอบด้วยกิจกรรมเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำขันลงหิน เป็นตลาด การซื้อ การขายผลิตภัณฑ์ 2) การจัดองค์กร (Organizing) แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบ 3) การบริหารงานบุคคล (Staffing) โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบ 4) การนำหรืออำนวยการ (Directing) โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นเจ้าภาพ มีหน้าที่แสวงหาความร่วมมือในการส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก 5) การควบคุม

(Controlling) โดยการติดตามประเมินผลการตรวจสอบผลงาน และตรวจสอบคุณภาพเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลิตภัณฑ์

วิภา แก้วปานกัน (2552, น. 160-163) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อสร้างเศรษฐกิจให้ชุมชนพบว่า แนวทางการพัฒนาหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. พัฒนาทางด้านวัตถุดิบ โดยควรส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการปลูกป่าเพื่อที่จะได้ไม้ไผ่ที่มีคุณภาพมาจักสาน สนับสนุนด้านเงินทุนดำเนินการ ควรสนับสนุนด้านแรงงานโดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาควรบูรณาการร่วมกันจัดทำหลักสูตรด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน สนับสนุน ด้านเทคนิคการผลิต และสนับสนุน ด้านการตลาดโดยควรจัดตั้งศูนย์พาณิชย์เพื่อจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมในจังหวัดและแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

2. พัฒนาวิธีการจัดทำผลิตภัณฑ์ โดยควรส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มผลผลิต

3. พัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยควรออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะเด่นไม่เหมือนใครเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและประเพณีวัฒนธรรมสภาพอายุ และวัย

4. การพัฒนาด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยควรจัดทำหรือส่งเสริมเกณฑ์มาตรฐานในการรับรองคุณภาพแสดงเครื่องหมายรับรองผลิตภัณฑ์ชุมชน พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและสามารถประกันคุณภาพ ซึ่งแนวทางสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มี 4 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านปัจจัยการผลิต มุ่งส่งเสริมให้ผู้ผลิตเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในท้องถิ่น การปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต พัฒนาประสิทธิภาพ ทักษะฝีมือและแรงงานการผลิต

4.2 ด้านผลิตภัณฑ์ พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์การแปรรูป และการบรรจุหีบห่อ ให้ถือระดับที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงาน การมีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน

4.3 การสร้างสมดุลของการผลิตกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

4.4 การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ให้กับกลุ่มผู้ผลิตให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในเรื่องการพัฒนาการผลิตและแปรรูปการณตลาด การบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การพัฒนาด้านประโยชน์ใช้สอย โดยควรจัดทำให้เหมาะสมกับสภาพการใช้สอยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นที่สืบเนื่องกันมา

6. การพัฒนาด้านการบรรจุภัณฑ์ โดยควรจัดทำบรรจุภัณฑ์ สำหรับบรรจุสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เพื่อป้องกันไม่ให้เปราะเปื้อนและกระทบกระแทก ที่จะทำให้สินค้าที่บรรจุอยู่ภายในได้รับความเสียหาย แต่ความเป็นจริงแล้วบรรจุภัณฑ์มีความสำคัญยิ่งเพราะนอกจากจะช่วยปกป้องสินค้าแล้วบรรจุภัณฑ์นั้นยังเปรียบเสมือนหน้าต่างที่จะช่วยปลุกเร้าให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจที่จะอยากซื้อสินค้าไม่ว่าจะเป็นเหตุผลของความงาม สี สัน หรือการพกพาสะดวก

วีไลลักษณ์ ชูช่วย และคณะ (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างลวดลายบนผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกด้วยยางพารา ผลการศึกษาพบว่า การนำหญ้าแฝกมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์นั้น มีอย่างแพร่หลาย และรูปแบบคล้ายคลึงกันทำให้ผู้บริโภคมีตัวเลือกน้อย ผู้จำหน่ายจะเกิดการแข่งขันสูง การสร้างลวดลายบนผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกด้วยยางพารา จึงเป็นอีกทางเลือกที่สามารถสร้างความต่างและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ทั้งยังเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด และรักษาสีสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นและชุมชน

กัลยา แก้วประดิษฐ์ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กระจุต : การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนด้วยศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านพืชกระจุตก่อให้เกิดภูมิปัญญาจากการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางชาติ มีประวัติภูมิปัญญาแต่ดั้งเดิมพบในพื้นที่ที่มีพืชกระจุตขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่วนบอกเล่าประวัติได้ชัดเจนพบในพื้นที่ชาวบ้านนำพืชกระจุตมาปลูกในชุมชนซึ่งภูมิปัญญางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านพืชกระจุตที่ชาวบ้านในชุมชนนำมาใช้สอยให้เกิดประโยชน์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ไม่แปรรูปวัตถุดิบสร้างเพิ่มมูลค่าจากพืชกระจุตสด 2) ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยแบบต่างๆ พัฒนาตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ อิทธิพลสังคมภายในชุมชนและสังคมภายนอกเป็นสำคัญ การถ่ายทอดภูมิปัญญาอาศัยความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว และชุมชน มีการพัฒนาอย่างเป็นทางการโดยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน การถ่ายทอดภูมิปัญญางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การผลิตเพื่อใช้สอยในครอบครัวและชุมชน 2) การผลิตเพื่อการค้า และ 3) การผลิตเพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาอย่างสร้างสรรค์ วิธีถ่ายทอดใช้การสังเกตบอกเล่า (มุขปาฐะ) ฝึกอบรมความรู้ ทักษะและความสามารถด้วยตนเอง ศักยภาพงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านพืชกระจุตทั้ง 8 ด้าน พบว่าวัตถุดิบเป็นวัฒนธรรมชาติมีมูลค่าในตัวเมื่อนำมาใช้สอย ขั้นตอนการผลิตที่เน้นทักษะฝีมือ เป็นสิ่งที่มีคุณค่านำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ก่อให้เกิดมูลค่าผลิตภัณฑ์สามารถดัดแปลงได้หลากหลาย คุณภาพผลิตภัณฑ์ผ่านการรับรองมาตรฐาน เทคโนโลยีเสริมศักยภาพงานศิลปหัตถกรรมเพิ่มขึ้น เครือข่ายเสริมศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้และการตลาดจากการศึกษายังพบว่าชุมชน

ภาคใต้มีศักยภาพในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านกระจุกแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ 1)ระดับชุมชนพึ่งพิง 2)ระดับชุมชนพึ่งพาตนเอง และ 3)ระดับชุมชนช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนปัญหางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน พืชกระจุกภาคใต้ ทั้ง 8 ด้าน สามารถจำแนกปัญหาออกเป็น 2 ปัจจัยหลักคือ 1)ปัญหาภายใน พบว่า วัตถุดิบการผลิตมีราคาเพิ่มสูงขึ้น ขาดนักออกแบบผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนการผลิตก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ กลุ่มผลิตไม่คิดรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ขาดเงินทุนหมุนเวียน และขาดความรู้ในการบริหารจัดการ ตลาดสมัยใหม่ และ 2)ปัญหาภายนอก พบว่าปัญหาของสภาพธรรมชาติที่ก่อให้เกิดปัญหาในขั้นตอน การผลิต การแพร่กระจายของผลิตภัณฑ์สมัยใหม่ การส่งเสริมของหน่วยงานรัฐไม่ต่อเนื่อง และขาด กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านพืชกระจุกในชุมชนอย่างเป็น รูปธรรม

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านพืชกระจุกใน ชุมชนภาคใต้ พบว่ามีแนวคิดในการพัฒนาออกเป็น 3 แนวคิด คือ 1)แนวคิดอนุรักษ์นิยม เน้นการเพิ่ม มูลค่าโดยการคัดสรรวัตถุดิบพืชกระจุกที่มีคุณภาพ รูปแบบการจัดสานแบบดั้งเดิม 2)แนวคิดแบบสมัย นิยมเพิ่มมูลค่าด้วยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค และ 3)แนวคิด การตลาดนิยม เน้นการบริหารจัดการตลาดเป็นปัจจัยสำคัญ โดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภค เข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางความรู้สึกและยอมรับไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิต จากการศึกษา พบว่าวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้ต้องดำเนินการรวบรวมองค์ ความรู้ นำแนวนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของรัฐไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในชุมชน ทำการจัดการองค์รากลุ่มผลิตภัณฑ์ในพื้นที่อย่างเป็นระบบ และถ่ายทอดความรู้การบริหารจัดการ ตลาดสมัยใหม่ในการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านพืชกระจุกโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องกับพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนภาคใต้

รจนา จันทราสา (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้บริโภคมีความคิดเห็นกับผลิตภัณฑ์ผู้บริโภคมี ความต้องการ ในรูปแบบเก๋ไก๋โยกมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกมากที่สุด รองมาคือ ชุด กระเป๋าสตรี และฉากกึ่งห้องตามลำดับ 2) ผลการวิเคราะห์การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดย ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบ รูปแบบของเก๋ไก๋โยกที่ออกแบบและพัฒนานั้นมีความเหมาะสมกับ ประโยชน์ใช้สอยเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิต มีความสวยงามและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด 3)ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบ หญ้าแฝกมีความเหมาะสมของเก๋ไก๋โยกด้านประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพมีความเหมาะสม ถูกต้อง ตามสรีระของผู้ใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความสวยงามของรูปทรงและรายละเอียด สามารถแสดงออกถึงความทันสมัย

ดังนั้นจากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยสามารถนำความรู้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

นักวิจัยต่างประเทศได้ศึกษาไว้หลายคนที่ได้ศึกษาและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ดังนี้

Cooper & Kleinschmidt (1987, pp. 169-170) ได้ศึกษาเรื่องขั้นตอนพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างเป็นระบบ เพื่อลดต้นทุนและรอบเวลา และได้แนะนำวิธีการ Stage-Gate System ซึ่งเป็นเทคนิคการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยแบ่งกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกเป็นขั้น ๆ ซึ่งในแต่ละขั้นประกอบไปด้วยงานที่ต้องทำในขั้นนั้นๆ และก่อนถึงขั้นดังกล่าวมีการตรวจสอบว่าแนวคิดใดเหมาะสมสำหรับดำเนินการในขั้นตอนต่อไปหรือไม่ในขั้นตอนแรก ๆ ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

Rosengarten (1997, pp. 155-160) ได้ศึกษาเรื่องทางสังคมของเครื่องจักสานแบบ African-American Low country ผลการศึกษาพบว่าคนเชื้อสายแอฟริกันที่อาศัยอยู่ใน Carolina Low Country ทำเครื่องจักสานมานานพอ ๆ กับคนที่เข้ามาอาศัยอยู่ที่นี่ “Fanner” ที่ทำมาจากหญ้าสานถูกใช้สำหรับแยกออกจากฟางในพื้นที่เพาะปลูกแห่งแรก ๆ ของอาณานิคมในยุคต้นคริสตวรรษที่ 1690 เครื่องจักที่มีรูปแบบทั้งร่วมสมัย และแบบดั้งเดิมมากมายที่เก็บโดยลูกหลานของช่างสานเครื่องจักรยุคแรกๆ ในเวลานี้ได้ถูกนำมาวางขายตลาดทางหลวงสายหลักเหนือจรดใต้ ที่มุ่งสู่ชาลิตันและตามทางเท้าในเมือง เครื่องจักสานแบบ Low country ที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นภาชนะบรรจุของเหลวแบบธรรมดาๆ และเป็นเครื่องมือที่สำคัญได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของเมืองของภูมิภาคและยังได้รับการฟื้นฟูในฐานะงานศิลปะ

Ilori, Oke & Sanni (2000, pp. 333-342) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ในบริษัทคัดเลือกอาหารในประเทศไนจีเรีย ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่เป็นไปได้ในระยะยาวของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ถ้าบริหารจัดการได้อย่างถูกต้อง การวิจัยครั้งนี้เพื่อประเมินการวางแผนและการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารใหม่ในอุตสาหกรรมอาหารของประเทศไนจีเรีย ผลการศึกษาพบว่าบริษัทเหล่านี้ลงทุนระหว่าง 0 ถึง ร้อยละ 2.5 ของการหมุนเวียนประจำปีในการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) จำนวน 4 บริษัท ลงทุนน้อยกว่าร้อยละ 0.5 บริษัทใช้ 7 ขั้นตอน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ คือ 1) การสร้างแนวคิด 2) การกลั่นกรองความคิด 3) การพัฒนาความคิดและการทดสอบ 4) การพัฒนากลยุทธ์การตลาด 5) การวิเคราะห์ทางธุรกิจ 6) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 7) ทดสอบการตลาดของ

กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 8) บริษัทพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่โดยทีมผู้เชี่ยวชาญที่หลากหลายและหัวหน้าแผนกวิจัยและพัฒนา สิ่งที่บริษัทต้องการคือเงินลงทุนในการวิจัยและพัฒนาอย่างเพียงพอ และต้องการความรวดเร็วในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

Jung-Yoom, Veronica, & Teck-Yong (2005, pp. 1001-1015) ได้ศึกษาเรื่องความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เป็นยุทธศาสตร์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการวางแผนกระบวนการต่าง ๆ ส่งผลให้การดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างเต็มที่ เช่น การตลาด และเทคนิคสำหรับโครงการสินค้าหลักเปรียบเทียบกับบริษัทที่ทุ่มเทให้กับผลิตภัณฑ์ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามเพียงการดำเนินงานที่ดีเยี่ยมทางการตลาดของโครงการที่ได้รับการพัฒนาเพื่อสนับสนุนสินค้าที่มีอยู่เท่านั้นผลที่ได้จากการวิจัยว่าความสามารถทางด้านการตลาดที่ดีสัมพันธ์กับการวางแผนกระบวนการและประสิทธิภาพทางเทคนิคต่าง ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนความเสื่อมถอยของบริษัทนั้นงานวิจัยระบุว่าบริษัทที่มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายในระดับสูง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำกับความสำเร็จทางการค้าของผลิตภัณฑ์

Chalor Yaekkhoksung, Songkoon Chantachon, & Prasopsuk Ritthidet (2009, pp. 398-400) ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำงานโลหะเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผลการศึกษาพบว่างานศิลปหัตถกรรมมีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอีสานในประเทศไทย แต่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำงานโลหะ ไม่ได้รับความสนใจจากชุมชน การทำงานโลหะเป็นการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งสะดวกและบูรณาการเกี่ยวกับเครื่องมืออุปกรณ์การผลิต กระบวนการผลิต และผลิตภัณฑ์ นโยบายรัฐเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้มีการทำงานโลหะต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน นอกจากนี้อาชีพหัตถกรรมผลิตขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยและความงาม

ดังนั้นจากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยสามารถนำความรู้มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

การศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำการศึกษา ค้นคว้าในประเด็นต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยได้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำวิจัย และสามารถนำความรู้พื้นฐานเหล่านั้นมาใช้เขียนเค้าโครงวิจัย และช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และอภิปรายผลในการวิจัยเรื่อง หล้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง หย้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field study) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตในการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา
2. ด้านระยะเวลา
3. ด้านวิธีวิจัย
4. ด้านพื้นที่
5. ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตในการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยเรื่อง หย้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาเป็นการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มหย้าแฝก
2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการพัฒนาผลิตภัณฑ์
3. ศึกษาหาแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์หย้าแฝกของแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. ด้านระยะเวลา

ในการวิจัยเรื่อง หย้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัย คือ เดือน ธันวาคม 2565 เป็นต้นไป

3. ด้านวิธีวิจัย

การศึกษาการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Culture Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field study) โดยการสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

4. ด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เลือกพื้นที่การวิจัยด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ที่อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่อนุรักษ์ภูมิปัญญาการปลูกหย้าแฝก และดำเนินธุรกิจชุมชนเกี่ยวกับหย้าแฝก

5. ด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

5.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการบริบทชุมชนและออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ การคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) และกลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants)

5.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 กลุ่ม จำนวน 43 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) คัดเลือกแบบเจาะจงจากปราชญ์ผู้รู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาความเป็นมาของชุมชน ความรู้เกี่ยวกับหย้าแฝก การออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยสัมภาษณ์จาก ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์ เจ้าหน้าที่พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ นายกเทศมนตรี จำนวน 6 คน

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) คัดเลือกแบบเจาะจงจากปราชญ์ผู้รู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาหย้าแฝก สภาพปัญหาของการผลิต โดยสัมภาษณ์จากผู้ชำนาญเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์หย้าแฝก หัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง จำนวน 17 คน

3) กลุ่มประชาชนทั่วไป (General Informants) มี 2 กลุ่ม ได้แก่ประชาชนทั่วไปที่อยู่ในชุมชนคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน และกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้ชมผลิตภัณฑ์คัดเลือกตามความเหมาะสมจำนวน 10 คน รวม 20 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้ประกอบด้วย

1) แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) เพื่อใช้สำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เกี่ยวกับบริบททั่วไปของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพบริบททั่วไปของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เกี่ยวกับภูมิปัญญาการถ่ายทอด การออกแบบ การตลาด การสร้างเครือข่ายผลิตภัณฑ์แม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น 5 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญาการถ่ายทอด การออกแบบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 อุปสรรคและขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 4 สภาพปัจจุบันปัญหาการผลิตผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

4) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) เกี่ยวกับข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ
 ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ
 ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ

ใหญ่

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

5) แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อใช้สังเกตเมื่อผู้วิจัยเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปภายในพื้นที่ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ที่มีการทำกิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกและเมื่อผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกกับกลุ่มคนในชุมชน

6) แนวทางสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) โดยจัดสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั่วไปเกี่ยวกับการต้องการหาข้อสรุปยืนยัน จุดเด่นจุดด้อย การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารงานวิจัย ที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับบริบททั่วไปของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาหญ้าแฝก ด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านการสร้างเครือข่าย ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิด และทฤษฎีด้านสังคมวิทยา มนุษยวิทยา อีกทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวกับพื้นที่เกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เป็นปฐมภูมิ หรือ ทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน ประเภท หนังสือตำรา งานวิจัย ปรินต์นิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ต และวิดีโอที่ค้นโดยรวบรวมแยกประเด็นไว้ตามเนื้อหา

2) การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย โดยวิธีสำรวจเบื้องต้น สัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ และสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ การสังเกต แบบมีส่วนร่วม

ร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปวิเคราะห์และมีความสัมพันธ์ตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกระทำข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นจะกระทำไปพร้อม ๆ กันตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย และเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้ว โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอด เทป การสัมภาษณ์และภาพถ่ายในแต่ละครั้ง โดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) คือ การ จำแนกข้อมูลเป็นชนิด (Typologies) จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทที่ตั้งไว้และตรวจสอบดูอีก ครั้งว่าข้อมูลที่ได้มามีความครบถ้วนเพียงพอหรือไม่และดำเนินการตรวจสอบแบบสามเส้า (Methodological triangulation) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้การทอผ้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือ การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ข้อมูลเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผลแล้วหรือไม่ หาก มีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological triangulation) ได้แก่ การ แสวงหาความเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2553, น. 126-130) ซึ่ง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า ดังนี้

1. ด้านข้อมูล (Data Triangulation) ดังนี้
 - 1.1 ด้านสถานที่ ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันกับที่มของแหล่งต่างกัน
 - 1.2 ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจากบุคคลหลาย ๆ คน ตรวจสอบว่าข้อมูลตรงกัน
2. ด้านทฤษฎีได้ใช้ทฤษฎีตามที่ได้กล่าวอ้างอิงไว้ในบทที่ 2 เป็นเครื่องมือตรวจสอบ
3. ด้านผู้วิจัย ใช้ข้อมูลจากผู้วิจัยหลายคนที่ยังเรื่องเดียวกันมาตรวจสอบว่าได้ข้อมูล ตรงกับผลการวิจัยหรือไม่

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการ ตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้รวบรวมจาก เอกสาร (Documentary) และข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

หน้าปก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) มีภาพประกอบบางช่วงบางตอนเกี่ยวข้องในการวิจัยเรื่อง หน้าปก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง หย้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอดวนชน จังหวัดพัทลุง เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และการอบรมเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งการศึกษาคณะสนาม โดยศึกษาจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยจัดลำดับตามขั้นตอน คือ

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอดวนชน จังหวัดพัทลุง

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หย้าแฝก

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หย้าแฝกกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอดวนชน จังหวัดพัทลุง

1.1 บริบททั่วไปของอำเภอดวนชน จังหวัดพัทลุง

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และลงภาคสนาม อำเภอดวนชน จังหวัดพัทลุง ซึ่งจังหวัดพัทลุง เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกของแหลมมาลายู ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย หรือ ฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางรถไฟสายใต้ ประมาณ 846 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 41 ประมาณ 856 กิโลเมตร หรือตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษมประมาณ 1,200 กิโลเมตร มีรูปร่างลักษณะคล้าย 4 เหลี่ยมผืนผ้า มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 33,424.74 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,140,295.60 ไร่ นับเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่มากเป็นอันดับที่ 10 ของภาคใต้ และเป็นอันดับที่ 55 ของประเทศไทย จังหวัดพัทลุงมีการปกครองทั้ง 11 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอกงหรา อำเภอเขาชัยสน อำเภอดงมะดะ โหมด อำเภอปากพะยูน อำเภอศรีบรรพต อำเภอป่าบอน อำเภอบางแก้ว อำเภอศรีนครินทร์ อำเภอป่าพะยอม และอำเภอดวนชน ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุง โดยมีการปกครองทั้งสิ้น 12 ตำบล ได้แก่ ตำบลทะเลน้อย ตำบลนาเขาต ตำบลพนมวัง ตำบลแหลมโดนด ตำบลบันเต ตำบลโดนดด้วน ตำบลดอนทราย ตำบลมะกอกเหนือ ตำบลพนาตุง ตำบลชะมวง ตำบลแพรกหา และตำบลควนชน จากการบอกเล่าตำบลควนชน หรือ บ้านควนชนถือได้ว่าเป็นชุมชนเก่าแก่มาแต่ดั้งเดิมที่ไม่ได้ปรากฏหลักฐานว่าย้ายมาจากที่ใด ส่วนชื่อว่าบ้านควนชนแต่เดิมมีต้นขนุนอยู่ในชุมชนวันหนึ่งได้มีพระภิกษุสงฆ์เดินผ่านมาเกิดได้กลิ่นหอมของขนุนสุก แต่เมื่อมองหาดูปรากฏว่าไม่พบขนุน

ที่ส่งกลิ่นหอม จึงได้ช่วยกันตรวจสอบบริเวณต้นขนุน และขุดไต่ดินของต้นขนุนทำให้พบขนุนมีลักษณะสีทองแล้วนำไปถวายเจ้าเมือง ต่อมาเจ้าเมืองประทานชื่อว่า บ้านควนขนุนมาทุกวันนี้ อำเภอควนขนุน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองพัทลุง มีเนื้อที่ 530.730 ตารางกิโลเมตร หรือ 331.706.250 ไร่ อำเภอควนขนุนแต่เดิมขึ้นเป็นแขวงเมืองพัทลุง เมื่อ พ.ศ. 2439 ได้ยกแขวงควนขนุนเดิมขึ้นเป็นอำเภออุดร ตั้งที่ว่าการอำเภอควนขนุนที่บ้านควนขนุน มีพระพลสงคราม (โตศิริธร) ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนแรก พ.ศ. 2442 ได้มีการย้ายจากอำเภอไปตั้งที่ฝั่งคลองปากประ บ้านมะกอกใต้ และได้มีการเปลี่ยนใหม่เป็น อำเภอมะกอกใต้ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2445 รัตนโกสินทร์ศก 121 ได้มีพระบรมราชโองการ ให้เปลี่ยนชื่ออำเภอเป็น อำเภอปากประ พ.ศ. 2450 ได้มีการย้ายที่ทำการอำเภอปากประ ไปตั้งที่ตำบลทะเลน้อย จึงได้มีการเปลี่ยนชื่ออีกครั้ง เป็นอำเภอทะเลน้อย ทั้งนี้ยังมีการแบ่งเขตพื้นที่ปกครองใหม่ คือยกตำบลตะเครียะ ตำบลหัวป่า ตำบลทะเลน้อย ตำบลบ้านพร้าว และตำบลสำโรง อยู่ในอำเภอพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราชมารวมอยู่ในอำเภอทะเลน้อย พร้อมกับยกตำบลมะกอกเหนือ ตำบลมะกอกใต้ เดิมขึ้นอยู่กับอำเภอปากประไปขึ้นอยู่กับอำเภอกลางเมืองแทน พ.ศ. 2453 ได้มีการย้ายที่ว่าการอำเภอไปตั้งที่บ้านควนพนางตุง แต่ยังใช้ชื่อเดิมอำเภอทะเลน้อย พ.ศ. 2460 กระทรวงมหาดไทยมีประกาศลงเมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2460 ให้มีการเปลี่ยนชื่อจากอำเภอทะเลน้อยเป็นอำเภอพนางตุง พ.ศ. 2466 กระทรวงมหาดไทยได้มีการประกาศอีกครั้งลงเมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2466 ให้ย้ายอำเภอพนางตุง ไปตั้งที่ว่าการในตำบลควนขนุน และได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอควนขนุน จนมาถึงทุกวันนี้ (บำรุง คงเทพ, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565)

ภาพประกอบที่ 7 ที่ว่าการอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช(2566)

การเมืองการปกครอง แบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 12 ตำบล 129 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลแพรกหา จำนวน 8 หมู่บ้าน ตำบลพนมวังค์ จำนวน 8 หมู่บ้าน ตำบลมะกอกเหนือ จำนวน 9 หมู่บ้าน ตำบลแหลมไหนด จำนวน 9 หมู่บ้าน ตำบลทะเลน้อย จำนวน 10 หมู่บ้าน ตำบลดอนทราย จำนวน 11 หมู่บ้าน ตำบลไหนด้วน จำนวน 11 หมู่บ้าน ตำบลนาขยาด จำนวน 12 หมู่บ้าน ตำบลพนางตุง จำนวน 13 หมู่บ้าน ตำบลปันแต จำนวน 13 หมู่บ้าน ตำบลชะมวง จำนวน 16 หมู่บ้าน และ ตำบลควนขนุน จำนวน 9 หมู่บ้าน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 11 เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล 3 ตำบล คือ เทศบาลตำบลควนขนุน เทศบาลตำบลมะกอกเหนือ เทศบาลตำบลบ้านสวน เทศบาลตำบลหนองพ้อ เทศบาลตำบลนาขยาด เทศบาลตำบลพนางตุง เทศบาลตำบลแหลมไหนด เทศบาลตำบลไหนด้วน เทศบาลตำบลดอนทราย เทศบาลตำบลแพรกหา เทศบาลตำบลทะเลน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลปันแต องค์การบริหารส่วนตำบลชะมวง องค์การบริหารส่วนตำบลพนมวังค์ การบริหารส่วนราชการส่วนกลาง 6 หน่วยงาน คือ สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดพัทลุง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย โรงพยาบาลควนขนุน ศูนย์พัฒนามือแรงงานจังหวัดพัทลุง สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทะเลน้อย สวนพฤกษศาสตร์ภาคใต้ จังหวัดพัทลุง (ไตรศักดิ์ รักใหม่, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565)

ภาพประกอบที่ 8 เทศบาลหนองพ้อ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ทายากร บำรุงพานิช (2566)

สภาพที่ตั้งและอาณาเขต อำเภอควนขนุนเป็นอำเภอที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอป่าพะยอม อำเภอชะอวดและอำเภอหัวไทร(จังหวัดนครศรีธรรมราช)

- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอระโนด(จังหวัดสงขลา)
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองพัทลุงและอำเภอศรีบรรพต
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอศรีบรรพตและอำเภอป่าพะยอม

การศึกษา อำเภอควนขนุนมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 43 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านควนขนุน โรงเรียนบ้านควนพลี โรงเรียนวัดพิกุลทอง โรงเรียนไทรโกบ โรงเรียนบ้านห้วยในสามัคคี โรงเรียนบ้านควนดินแดง โรงเรียนบ้านไส้อ้อย โรงเรียนวัดหรั่งแคบ โรงเรียนวัดป่าตอ โรงเรียนอนุบาลควนขนุน โรงเรียนบ้านโคกโดน โรงเรียนวัดทะเลน้อย (ลอยประชาคาร) โรงเรียนวัดประดู่หอม (สุขประชาสรรค์) โรงเรียนบ้านหัวป่าเขียว โรงเรียนวัดโคกศักดิ์ (เขียนประชารัฐ) โรงเรียนบ้านนันทมู โรงเรียนวัดเกาะยาง โรงเรียนวัดลานแพะ โรงเรียนวัดโงกน้ำ โรงเรียนวัดพังดาน โรงเรียนวัดควนป็นตาราม โรงเรียนวัดสุนทราวาส โรงเรียนบ้านปากสระ โรงเรียนบ้านสำนักกอก โรงเรียนชุมชนบ้านควนปริง โรงเรียนวัดทุ่งชิงหิ้ง โรงเรียนทุ่งยางเปล โรงเรียนบ้านระหว่างควน โรงเรียนบ้านธรรมเถียร (สุขประชารัฐ) โรงเรียนบ้านควนพนางตุง (สินประชา) โรงเรียนวัดไทรงาม โรงเรียนบ้านชายคลอง โรงเรียนบ้านชายคลอง โรงเรียนบ้านท่าช้าง โรงเรียนวัดเขาป่าเจ้า โรงเรียนวัดควนแพรกหา โรงเรียนวัดเขาอ้อ โรงเรียนวัดดอนศาลา โรงเรียนวัดเขาทอง โรงเรียนวัดบ้านสวน (ดงวิทยาการ) โรงเรียนวัดประดู่เรียง โรงเรียนวัดแหลมโดนด และโรงเรียนบ้านเตง ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนควนขนุน โรงเรียนปัญญาบูร โรงเรียนอุดมวิทยายน โรงเรียนดอนศาลานำวิทยา โรงเรียนพนางตุง โรงเรียนนาขยาดวิทยาการ และวิทยาลัยการอาชีพควนขนุน ระดับอุดมศึกษาจำนวน 1 สถานศึกษา คือ วิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ และยังมีแหล่งเรียนรู้ จำนวน 2 แหล่ง คือ พุทธมณฑลภาคใต้ พิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (คำณ เทพหนู, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565)

ลักษณะบ้านเรือน ในอำเภอควนขนุนมีลักษณะเป็นบ้านอาคารพาณิชย์ บ้านสองชั้นแบบครึ่งปูนครึ่งไม้ บ้านชั้นเดียวแบบยกพื้นสูงเป็นแบบใต้ถุนบ้านส่วนใหญ่ใช้พบปะพูดคุยสนทนาในยามว่าง และบ้านชั้นเดียวแบบปูน โดยบริเวณหน้าบ้านใช้ทำกิจกรรมภายในครอบครัว หรือยามว่างให้เป็นประโยชน์ในการสานตักตมเพื่อเตรียมขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ในยามค้าคืนหลังจากรับประทานอาหารเย็น ส่วนบ้านที่ไม่ได้ทำผลิตภัณฑ์ก็จะมีมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆ ในวิถีชีวิตหลังจากว่างประกอบอาชีพหลัก หรือว่างจากการทำงานประจำของแต่ละบ้าน

วัฒนธรรมและประเพณี อำเภอควนขนุน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีวัฒนธรรมที่เก่าแก่สืบทอดกันมาช่วงอายุคน เช่น ประเพณีไหว้บูรพาจารย์ เทศกาลล่องเรือ แลนก ทะเลน้อย ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแข่งเรือ-ลากพระ ประเพณีเดือนสิบ และยังมีการสืบสานประเพณีไทย เช่น การบวชนาค การแต่งงาน และงานศพ

(เจียมจิต ฤทธิรงค์, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565)

การคมนาคม การเดินทางไปยังอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สามารถเดินทางได้ทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางเรือ

อาชีพและรายได้

ด้านเกษตรกรรม ประมาณ 90 % การเกษตร ซึ่งแยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ทำนาเป็นอาชีพหลัก ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ ปลุกพืชผักตามฤดูกาล เป็นอาชีพรอง และยังมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ ส่วนใหญ่จะอยู่ในตำบลควนขนุน ตำบลแหลมไตนวด ตำบลปิ่นแต ตำบลมะกอกเหนือ ตำบลพนางตุง ตำบลทะเลน้อย ตำบลพนมวังค์ และตำบลโตนดด้วน

2. ทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก สวนผลไม้ ปลุกพืชผักตามฤดูกาล เป็นอาชีพรอง และมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ ส่วนใหญ่อยู่ในตำบลคอนทราย ตำบลนาขยาย และตำบลแพรกหา

ด้านอุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ซึ่งแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร โรงเลื่อยไม้ยางพารา โรงไม้หิน และผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในครัวเรือน หัตถกรรมที่ได้จากกะลามะพร้าว หัตถกรรมใบกระจูด หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก และผ้าพิมพ์สีวนาฏ

ด้านการพาณิชย์ การประกอบธุรกิจการค้าในอำเภอควนขนุนประกอบการค้าธุรกิจขนาดเล็ก ธุรกิจร้านอาหารริมถนนเอเชีย ซึ่งเป็นกิจการที่จะขยายตัวอยู่ในขณะนี้ (คำรณ เทพหนู, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565)

สถานที่ท่องเที่ยว และโบราณสถาน

สถานที่ท่องเที่ยว และโบราณสถานที่สำคัญในอำเภอควนขนุน (บำรุง คงเทพ, คำรณ เทพหนู, และ เจียมจิต ฤทธิรงค์, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565)

1. วัดสุนทรวาส เดิมเรียกว่า “วัดปลายนา” หรือ “วัดขายนา” ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสมัยใดได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดหัวสุนทรา” หรือ “วัดสุนทรา” ซึ่งมาจากนิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสองที่ว่า เมื่อนางสุนทราตายแล้วได้นำศพมาทิ้งไว้ที่วัดนี้ กระทั่งปี พ.ศ. 2482 จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดสุนทรวาส” จนถึงปัจจุบัน

พูน ปณ จิต ชีเว

ภาพประกอบที่ 9 วัดสุนทรवास
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

2. วัดดอนศาลา เป็นวัดอันศักดิ์สิทธิ์ โดยพระอาจารย์นำได้ดำริสร้างอุโบสถ เมื่อปี พ.ศ. 2513 และสร้างสิ้นเมื่อ พ.ศ. 2519 โดยมี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จารึกพระปรมาภิไธยย่อ ภปร ไว้ที่หน้าบันและขอบประตูหน้าต่างอุโบสถทุกบาน จนปี พ.ศ. 2520 พระอาจารย์นำ ได้ถึงแก่กรรมภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พร้อมสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีเสด็จพระราชทานเพลิง และพระราชทานพระปรมาภิไธยย่อ ภปร ประทับด้านหลังเหรียญที่ระลึก จึงทำให้ประชาชนแห่กันมานำเหรียญไปกราบไหว้บูชาจนถึงทุกวันนี้

ภาพประกอบที่ 10 วัดดอนศาลา
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

3. วัดเขาอ้อ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1651 หรือ กว่า 900 ปี เป็นแหล่งวิทยาคมทางไสยศาสตร์ ที่มีชื่อเสียงโด่งดังตั้งแต่สมัยโบราณ พระเกจิอาจารย์ผู้สืบทอดวิชาการทางไสยศาสตร์ต่างก็เป็นที่พึ่งที่เคารพศรัทธาของประชาชนทั่วไป จนทุกวันนี้

ภาพประกอบที่ 11 วัดเขาอ้อ
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

4. อุทยานนกน้ำทะเล เป็นทะเลสาบน้ำจืดที่มีคลองนางเรียงเชื่อมระหว่างทะเลน้อยและทะเลสาบสงขลา มีผักตบชวาลอยบนผิวน้ำเต็มไปหมด มีนกตัวเล็ก ตัวใหญ่ หลากหลายชนิด ถือว่าเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ

ภาพประกอบที่ 12 อุทยานนกน้ำทะเลน้อย
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

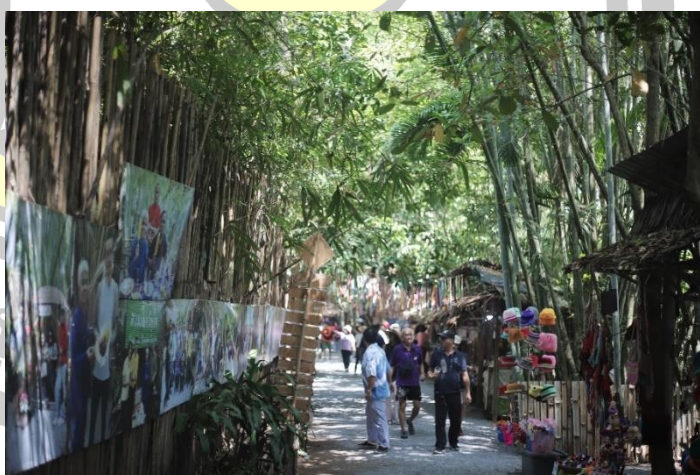
5. ตลาดโต้หนด หากเป็นภาษาท้องถิ่นภาคใต้ ออกเสียงว่าตลาดโต้หนด เริ่มแรกเป็นแค่เพียงสถานที่อ่านหนังสือของเด็ก และชาวบ้านในหมู่บ้าน รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องศิลปะ ต่อมาได้นำโครงการเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านนำสินค้าท้องถิ่นมาจำหน่าย จึงเป็นแหล่งชิม แหล่งช้อปปิ้ง ที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร รวมถึงมีความห่วงใยต่อธรรมชาติ

ภาพประกอบที่ 13 ตลาดโต้หนด

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

6. ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ แหล่งท่องเที่ยว ชิม ช้อป ของกินของฝากประจำถิ่น จากพ่อค้าแม่ค้าคนในชุมชน สัมผัสการใช้ชีวิตเรียบง่ายบนฐานความพอเพียง ณ ป่าไผ่สร้างสุข ท่ามกลางบรรยากาศที่โอบล้อมด้วยป่าไผ่ในเนื้อที่ 30 ไร่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อสินค้าจากคนชุมชนอย่างเพลิดเพลินใจ

ภาพประกอบที่ 14 ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

7. นาโปแก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเกี่ยวกับการให้สัมผัสของทุ่งนาสีเขียว วิถีชีวิตชาวนาในเมืองใต้ ซึ่งเป็นบริเวณของแปลงปลูกข้าวสาริตที่เต็มไปด้วยข้าวพันธุ์ต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีเกษตรกรไทย ที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสการเกี่ยวข้าว ไถนา ดำนา เลี้ยงควาย ไปจนถึงการชดบ่อปลาอีกด้วย

ภาพประกอบที่ 15 นาโปแก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

8. สะพานเฉลิมพระเกียรติฯ 80 พรรษา สร้างขึ้นในปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีความยาว 5.5 กิโลเมตร เป็นสะพานข้ามทะเลสาบที่ยาวที่สุดในประเทศไทย เริ่มจากทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ไปสู่อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา ตลอดเส้นทางเห็นวิวทิวทัศน์ และความอุดมสมบูรณ์ของนกน้ำหลากหลายเป็นต้น

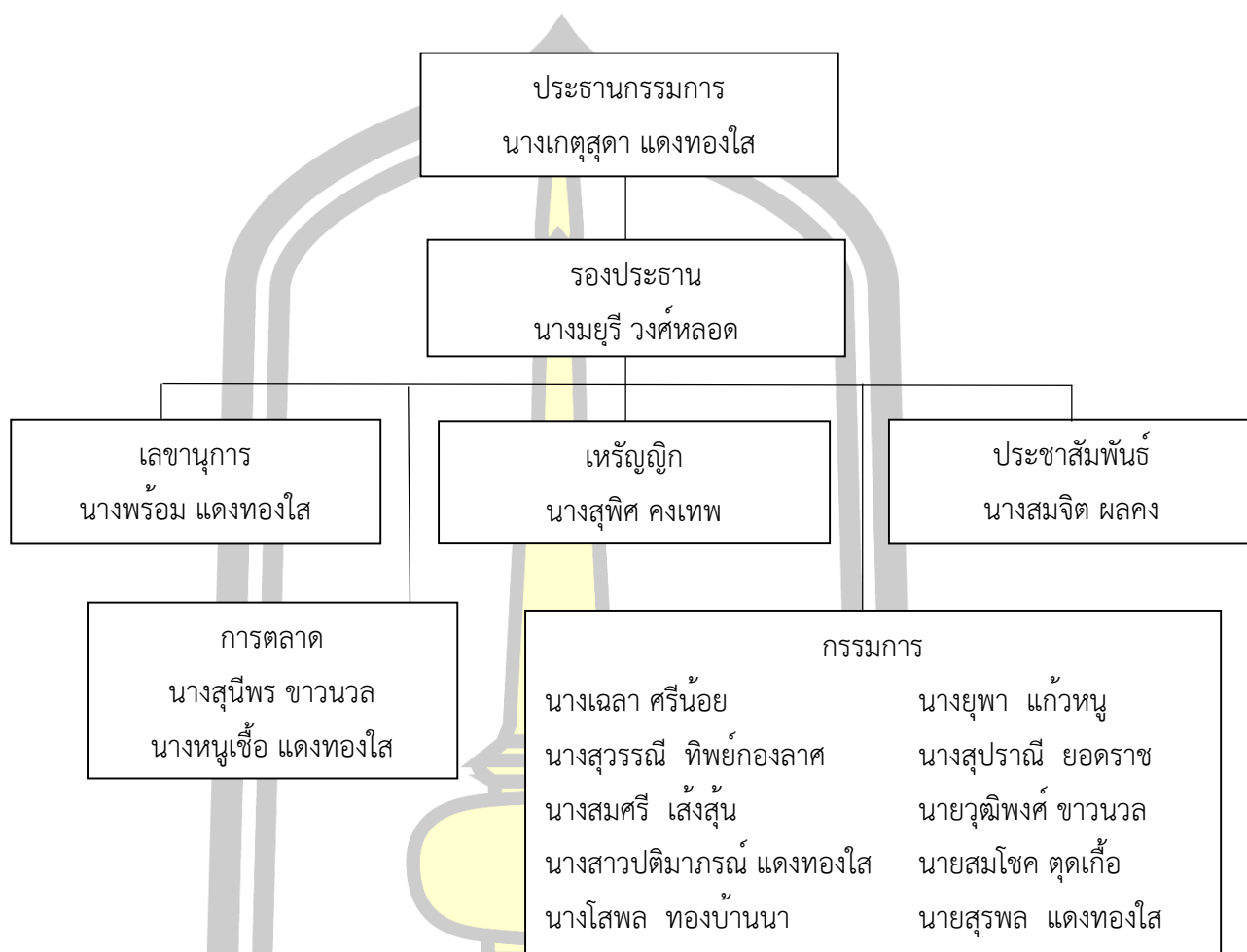
ภาพประกอบที่ 16 สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

1.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและลงภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ สันทนา กลุ่ม แม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 9 ตำบลควนขนุน อำเภอ ควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นสถานที่ตั้งกลุ่มสำหรับผลิตผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มจากนางเกตุสุดา แดงทองใส ได้ถูกชักชวนจากบุคลากรในหน่วยงานสถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ ในปี พ.ศ. 2552 ให้เข้าเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝกโดยการนำต้นกล้าหญ้าแฝกมาปลูกทดลอง ในที่ดินตนเอง จำนวน 1 ไร่ และทางสถานีพัฒนาที่ดินพัทลุงได้เข้ามาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเพาะ พันธุ์และดูแลหญ้าแฝก ในปี พ.ศ. 2554 สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง ได้ส่งนางเกตุสุดา แดงทองใส เข้า ร่วมกิจกรรมการอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งจัดโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท) วิทยากรที่ให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกในครั้งนี้ ได้แก่ นางจินต์ เทพกำเนิด อยู่บ้านเลขที่ 42 หมู่ที่ 5 ตำบลไพรวัลย์ อำเภอดงตาล จังหวัดมุกดาหาร หลังจากนั้นนางเกตุสุดา แดง ทองใส มีความสนใจและพัฒนาทักษะกระบวนการจากการสานใบหญ้าแฝกมากขึ้น และได้เริ่มทดลอง ผลิตผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ซึ่งผลิตภัณฑ์ชิ้นแรกได้แก่ กล่องใส่กระดาษทิชชู กล่องเอนกประสงค์ ใน ปี พ.ศ. 2557 นางเกตุสุดา แดงทองใส มีแนวคิดในการสร้างกลุ่มการผลิตผลิตภัณฑ์จากใบหญ้า แฝกจัดตั้งกลุ่มขึ้นครั้งแรกมีสมาชิกจำนวน 8 คน ประกอบด้วย นางเกตุสุดา แดงทองใส นางมยุรี วงศ์หลอด นางสุวรรณี ทิพย์กองลาศ นางสุพิศ คงเทพ นางสมจิต ผลคง นางสุนีพร ขาวนวล นางหนู เชื้อ แดงทองใส และนางเฉลา ศรีน้อย แต่ยังไม่มียี่ห้อกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่จะมีทักษะในงานหัตถกรรม จักสาน และได้เชิญนางจินต์ เทพกำเนิดมาเป็นวิทยากรให้ความรู้เพิ่มเติมกับกลุ่มและสมาชิกได้ ร่วมกันผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหญ้าแฝก ได้แก่ กล่องใส่กระดาษทิชชู กล่องเอนกประสงค์ พวงกุญแจ และดอกไม้ นำออกจำหน่ายที่ตลาดใต้โหนดซึ่งเป็นตลาดนัดเฉพาะวันอาทิตย์ใน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ในปี พ.ศ. 2560 ทางกลุ่มได้สมาชิกเพิ่มเติมอีกจำนวน 9 คน และได้เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์ ออกมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ หมวกสตรี กระเป๋าสตรี ถังขยะ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง (เกตุสุดา แดงทองใส, สมโชค ตุดเกื้อ, หนูเชื้อ แดงทองใส, และ คณพศ ทรงเดชาไกรวุฒิ, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

พูน ปณ จิต ชีเว

กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกมีคณะกรรมการบริหารกลุ่มทั้งหมด 17 คน ดังนี้

ภาพประกอบที่ 17 แสดงคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

เส้นทางการเดินทางไปยัง กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ
เส้นทาง สายที่ 1 ทางหลวงสายเอเชียสาย 2 เลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข
4018 ระยะทาง 1.2 กม. และเลี้ยวซ้ายตรงไปอีก 1.7 กม. ถึงกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน
จังหวัดพัทลุง

เส้นทางสายที่ 2 เข้าทางหลวง 3025 เดินทางจากในตัวอำเภอกวนขนุน ระยะทาง
2.3 กม. เลี้ยวซ้ายตรงไป 1.3 กม. ถึงกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง (เกตุสุดา
แดงทองใส, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

ภาพประกอบที่ 18 ที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ดังนี้ (เกตุสุตา แดงทองใส, คณพศ ทรงเตชาไกรวุฒิ และคณะ, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2566)

1. การปลูกหญ้าแฝกพันธุ์สงขลา 3
2. การตัดใบหญ้าแฝก โดยการตัดทั้งร่อง และวางเรียงให้เรียบร้อย
3. การตากแดดใบหญ้าแฝก ใช้เวลา 3-5 วัน
4. การอบใบหญ้าแฝก อบลงในโอ่ง
5. การอบก้ามะถัน ใช้เวลา 12 ชั่วโมง เพื่อป้องกันเชื้อรา
6. นำใบหญ้าแฝกจากการอบก้ามะถันมาตากในร่ม
7. การเก็บหญ้าแฝกทำผลิตภัณฑ์มัดรวมกันให้เป็นระเบียบ
8. การขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ โดยการใช้หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์
9. การสานหญ้าแฝกด้วยลวดลายรวงข้าว กับ ลายเมล็ดข้าว
10. การตกแต่งชิ้นงานเพื่อความสวยงาม
11. การจำหน่ายเพื่อนำผลิตภัณฑ์ส่งให้กับประธานเพื่อจำหน่าย

ขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

การผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีกระบวนการผลิต กล่าวถึง การผลิตเริ่มตั้งแต่การปลูกหญ้าแฝกจนถึงการผลิตชิ้นงาน เพื่อการจำหน่ายให้กับผู้บริโภค โดยมีขั้นตอนดังนี้

ภาพประกอบที่ 19 ต้นหญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

1. การปลูกหญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุงใช้พันธุ์สงขลา 3 โดยลักษณะพันธุ์สงขลา 3 ใบมีความคมน้อย และใบจะใหญ่ ยาว มีความเหนียวนุ่ม สีจะมีความขาวนวล สามารถนำใบแห้งมาย้อมสีจะติดดี เวลานำมาสานเป็นผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรงทนทาน เหมาะสำหรับทำผลิตภัณฑ์ การปลูกหญ้าแฝกจะปลูกเป็นแถว โดยใช้ระยะห่างระหว่างต้น 5 เซนติเมตร หญ้าแฝกจะมีการเจริญเติบโตระยะเวลา 4-6 เดือน ถึงจะดำเนินการตัด เพื่อการล้างกอให้หญ้าแฝกขึ้นใบใหม่

ภาพประกอบที่ 20 การตัดใบหญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

2. การตัดใบหญ้าแฝก ต้องตัดถึงโคน และตัดทั้งร่องที่ปลูกจะตัดบางส่วนไม่ได้เพราะหญ้าแฝกจะแตกใบใหม่ไม่พร้อมกัน จะทำให้เกิดปัญหา คือ ใบอ่อน แก่ ไม่เท่ากัน การตัดควรใช้เคียวเกี่ยวข้าวตัดใบหญ้าแฝก และวางใบหญ้าแฝกให้เรียบร้อย อย่าให้ใบหญ้าแฝกหักงอในตอนที่ตัด หรือตัดตอนใบสด จะทำให้ใบหญ้าแฝกเวลาแห้งสีของใบจะชาดง่าย

ภาพประกอบที่ 21 วิธีการตากแดดใบหญ้าแฝก

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

3. การตากแดดใบหญ้าแฝก หลังจากการตัดใบหญ้าแฝกนำมาเรียงกระจายให้เป็นแนวทิ้งไว้ให้หญ้าแฝกเริ่มพอจะเหี่ยว ก็ดำเนินการคัดใบที่ใช้การไม่ได้ออกไป แล้วเอาส่วนที่ใช้การได้มัดรวมกันเป็นกำ เพื่อจะทำให้สะดวกในการขนย้ายไปตากแดด โดยวางเรียงกันเช่นเดิมทิ้งไว้ประมาณ 3-5 วัน ถ้ากรณีมีฝนตกก็ต้องเก็บหลังจากฝนหยุดตกแล้วค่อยนำมาตากใหม่ จนใบหญ้าแฝกแห้งสนิท

ภาพประกอบที่ 22 การเตรียมใบหญ้าแฝกอบในโอ่ง

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

4. การเตรียมอบใบหญ้าแฝก เพื่อนำมาอบในโอ่ง นำใบหญ้าแฝก โดยนำใบหญ้าแฝก จากการตากแดดครบตามระยะเวลาแล้วนำไปช้อนน้ำพองหมาด ๆ หยิบขึ้นเท่ากำมือแล้วนำใบหญ้าแฝก ขดไปตามรูปทรงของโอ่งน้ำในลักษณะวนไป-มาจนเต็มโอ่งแต่เปิดช่องรูไว้ตรงกลางเพื่อจะนำกระป๋อง ที่ใส่ก้ามะถันวางลงไปในโอ่ง

ภาพประกอบที่ 23 การนำภาชนะอะลูมิเนียมพร้อมก้ามะถันใส่ลงในโอ่งเพื่ออบใบหญ้าแฝก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

5. หลังจากที้นำใบหญ้าแฝกขดตัวรอบโอ่งจนเต็ม จึงนำภาชนะอะลูมิเนียมที่มีถ่านไฟแล้ว ใส่ผงก้ามะถันลงไปในภาชนะอะลูมิเนียม ซึ่งอยู่จุดตรงกลางของโอ่ง พร้อมปิดฝาโอ่งเพื่อไม่ให้ควันของ ก้ามะถันออกมายังภายนอก ผงก้ามะถันนี้จะช่วยให้ป้องกันเชื้อรา การอบจะใช้เวลา 12 ชม.

ภาพประกอบที่ 24 การนำใบหญ้าแฝกตากในร่ม
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

6. หลังจากอบใบหญ้าแฝกครบจำนวน 12 ชม. ก็เปิดฝาโอ่งเพื่อนำใบหญ้าแฝกออกมาตากในที่ร่ม โดยไม่ให้นำไปตากแดดเด็ดขาด อาจจะทำให้ใบหญ้าแฝกไม่สามารถใช้ทำผลิตภัณฑ์ได้

ภาพประกอบที่ 25 การเก็บใบหญ้าแฝกใช้สำหรับทำผลิตภัณฑ์
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

7. นำใบหญ้าแฝกที่ตากในที่ร่ม ใช้เวลา 2-3 วัน แล้วนำใบหญ้าแฝกมาเก็บรวมกันให้เป็นระเบียบด้วยการมัดเป็นกลุ่มก้อน เพื่อสะดวกในการหยิบใช้ และนำมาขึ้นรูปแบบของผลิตภัณฑ์ต่อไป

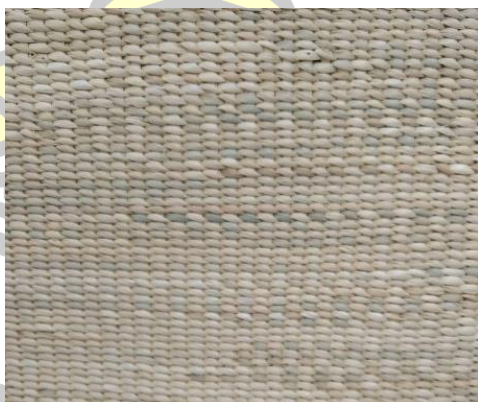
ภาพประกอบที่ 26 ลวดลายในการสานจากใบหญ้าแฝก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

8. ลวดลายที่กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงใช้ในการสานผลิตภัณฑ์ มีจำนวน 2 ลวดลาย ประกอบด้วย
ลายรวงข้าว หมายถึง การนำวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นในการทำนา เวลาถึงฤดูเก็บเกี่ยวทุกคนจะมาร่วมกับเก็บเกี่ยว แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจของคนในท้องถิ่น มักจะอยู่บริเวณกันกระเป่าหรือฐานภาชนะอื่น ๆ

ภาพประกอบที่ 27 ลายรวงข้าว
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

ลายเมล็ดข้าว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ของคนในท้องถิ่น จะอยู่บริเวณรอบกระเป่า หรือ บน

ภาพประกอบที่ 28 ลายเมล็ดข้าว
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

ภาพประกอบที่ 29 ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายตลาดใต้โดนด
ที่มา : พยากร บำรุงพานิช(2566)

9. การจำหน่าย ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้าน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง จะจำหน่ายอยู่ในตลาดใต้โดนด เป็นตลาดนัดเปิดให้กับคนในชุมชนนำสินค้าจำหน่ายแก่กลุ่มนักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านจันนา ตำบลอนทราญ อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง จะเปิดจำหน่ายเฉพาะวันอาทิตย์เท่านั้น สำหรับรูปแบบในการจำหน่ายหากลูกค้ามีความสนใจสินค้ารูปแบบไหนก็สามารถสั่งกับทางกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ตามความต้องการของลูกค้า

ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกมีผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายให้กับผู้บริโภค ได้แก่

1. กล้องใส่กระดาษทิชชู	2. กล้องเอนกประสงค์
3. ดอกไม้	4. กระเป๋าสตรี
5. กระเป๋าสำหรับใส่ของ	6. พวงกุญแจ
7. ที่ใส่ดินสอ	8. กล้อง 4 เหลี่ยม เป็นเซต
9. ถังขยะ	10. หมวกสตรี
11. หมวกบุรุษ	

พูน ปณ จิต ชีเว

ตารางที่ 5 ผลิตภัณฑ์หัตถ์ของหมู่บ้าน

ชื่อผลิตภัณฑ์	ภาพผลิตภัณฑ์
1. กล่องใส่กระดาษทิชชู	
2. กล่องเอนกประสงค์	
3. ดอกไม้	
4. กระเป๋าสตรี	

ตารางที่ 5 ผลิตภัณฑ์หัตถ์ไม้ของกลุ่มแม่บ้าน (ต่อ)

ชื่อผลิตภัณฑ์	ภาพผลิตภัณฑ์
5. กระจาดสำหรับใส่ของ	
6. พวงกุญแจ	
7. ที่ใส่ดินสอ	
8. กล่อง 4 เหลี่ยม เป็นเซต	

ตารางที่ 5 ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกของกลุ่มแม่บ้าน (ต่อ)

ชื่อผลิตภัณฑ์	ภาพผลิตภัณฑ์
9. ถังขยะ	
10. หมวกสตรี	
11. หมวกบุรุษ	

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
สรุปได้ดังนี้

1. บริบททั่วไปของอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
2. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก

พจนานุกรม ปณ. จิตโต ชีวะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1.1 บริบททั่วไปของอำเภอควนขนุน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุงมีการปกครองทั้งสิ้น 12 ตำบล มีเนื้อที่ 53,730 กิโลเมตร โดยมีการเมืองการปกครองแบบท้องถิ่น 12 ตำบล 129 หมู่บ้าน และมีการบริหารส่วนท้องถิ่น 11 เทศบาล มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอป่าพะยอม อำเภอชะอวด อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออกติดกับอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ทิศใต้ติดกับอำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอศรีบรรพต ทิศตะวันตกติดกับอำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม สำหรับการศึกษา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 43 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา 6 โรงเรียน และระดับอุดมศึกษา 1 แห่ง ยังมีแหล่งเรียนรู้อีก 2 แห่ง ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านอาคารพาณิชย์ บ้านสองชั้นแบบครึ่งปูนครึ่งไม้ บ้านชั้นเดียวแบบยกพื้นสูงเป็นแบบใต้ถุน และยังมีวัฒนธรรมประเพณี ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีประเพณีสืบทอดกันมายาวนาน ประเพณีลากพระ แข่งเรือ ประเพณีเดือนสิบ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ ส่วนการเดินทางไปยังอำเภอควนขนุนสามารถเดินทางด้วยทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางเรือ การประกอบอาชีพประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำนา กรีดยาง เป็นหลัก และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานที่น่าสนใจ วัดสุนทราวาส วัดเขาอ้อ วัดดอนศาลา และแหล่งท่องเที่ยวอุทยานนกน้ำทะเลน้อย ตลาดใต้โหนด ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ นาโปแก สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

1.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เกิดจากนางเกตุสุดา แดงทองใส ได้ถูกชักชวน จากบุคลากรหน่วยงานสถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง เข้าเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝก ในปี พ.ศ. 2552 และได้นำต้นกล้าหญ้าแฝกมาปลูกทดลองในที่ดินตนเอง จำนวน 1 ไร่ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2554 สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง ได้ส่งนางเกตุสุดา แดงทองใส เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งจัดโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท) เพื่อขยายผลการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก และได้มีการเรียนรู้ทักษะเรื่องหญ้าแฝก กับนางจินต์ เทพกำเนิด เพื่อเพิ่มทักษะกระบวนการสานจากใบหญ้าแฝกในการผลิตผลิตภัณฑ์ หลังจากนั้นเริ่มทดลองผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นแรกได้แก่ กล่องใส่กระดากพืช กล่องเอนกประสงค์ ในปี พ.ศ. 2557 ได้มีแนวคิดการสร้างกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก จำนวน 8 คน และปี พ.ศ. 2560 ได้มีสมาชิกเข้ามาเพิ่มเติมอีกจำนวน 9 คน รวมสมาชิกในปัจจุบัน จำนวน 17 คน และได้เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ หมวกสตรี กระเป๋าสตรี ถึงขยะ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ สันทนา กลุ่ม พบว่ากลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีสภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา 2) ด้านการออกแบบ 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการสร้างเครือข่าย

1. ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา

ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา เนื่องจากกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีอาชีพเป็นแม่บ้านมีภาระในการทำงานของครอบครัว คือ การทำนา กรีดยาง การเลี้ยงสัตว์ กระเชษตรกรรมจะมาทำงานหัตถกรรมจักสานได้หลังจากทำอาชีพในครอบครัวแล้วโดยใช้เวลาในตอนกลางคืน บางครั้งกลุ่มสมาชิกได้จัดอบรมให้ความรู้ที่กลุ่มที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นและยังไม่มีถ่ายทอดให้กับลูกหลาน เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านยังไม่สนใจในงานหัตถกรรมจักสานเหล่านี้ (สมจิต ผลคง, ยุพา แก้วหนู, สมศรี เส่งสั้น, และ เกตุสุดา แดงทองใส, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565) การที่จะถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญานั้นต้องอาศัยภาครัฐเข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนที่มีความสนใจ แต่ยังขาดทักษะในการจักสานสามารถเข้ามาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ จะทำให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ และนำไปต่อยอดในการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวของตนเอง (เฉลา ศรีน้อย, สุนิพร ขาวนวล, และ มยุรี วงศ์หลอด, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2565)

แนวทางที่จะถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นได้ควรจัดทำเป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจและโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอควนขนุนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้โดยใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่อง ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (รัตนา มิตรเมือง, สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2566)

2. ด้านการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์

ด้านการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกสมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะความรู้ด้านการออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดวิทยากรที่ให้ความรู้ในเรื่องนี้ (เกตุสุดา แดงทองใส, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

ด้านการออกแบบกลุ่มมีทักษะในการออกแบบน้อยมาก ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลาย บางครั้งไปดูผลิตภัณฑ์จากที่อื่นก็จดจำมาเพื่อต้องการเลียนแบบ (สุปราณี ยอดราช, และ สุพิศ คงเทพ, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2565)

หน่วยราชการควรส่งเสริมโดยการจัดงบประมาณสนับสนุนในการเชิญวิทยากรด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนาทักษะให้กับกลุ่มสมาชิกได้มีทักษะเพิ่มมากขึ้น และได้

เรียนรู้เทคนิคการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและสนองตอบความต้องการของผู้บริโภค (ปติมาภรณ์ แดงทองใส, สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2565)

แนวทางควรมีวิทยากรเข้ามาแนะนำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่มีความทันสมัยเป็นที่ต้องการของลูกค้า ชิ้นงานไม่ใหญ่มากนัก ประเภทฝากของที่ขายได้ง่าย เนื่องจากมีราคาถูก ลูกค้าสามารถซื้อได้ง่าย (มยุรี วงศ์หลอด, เกตุสุตา แดงทองใส และ พร้อม แดงทองใส, สัมภาษณ์, 22 ธันวาคม 2565)

3. ด้านการตลาด

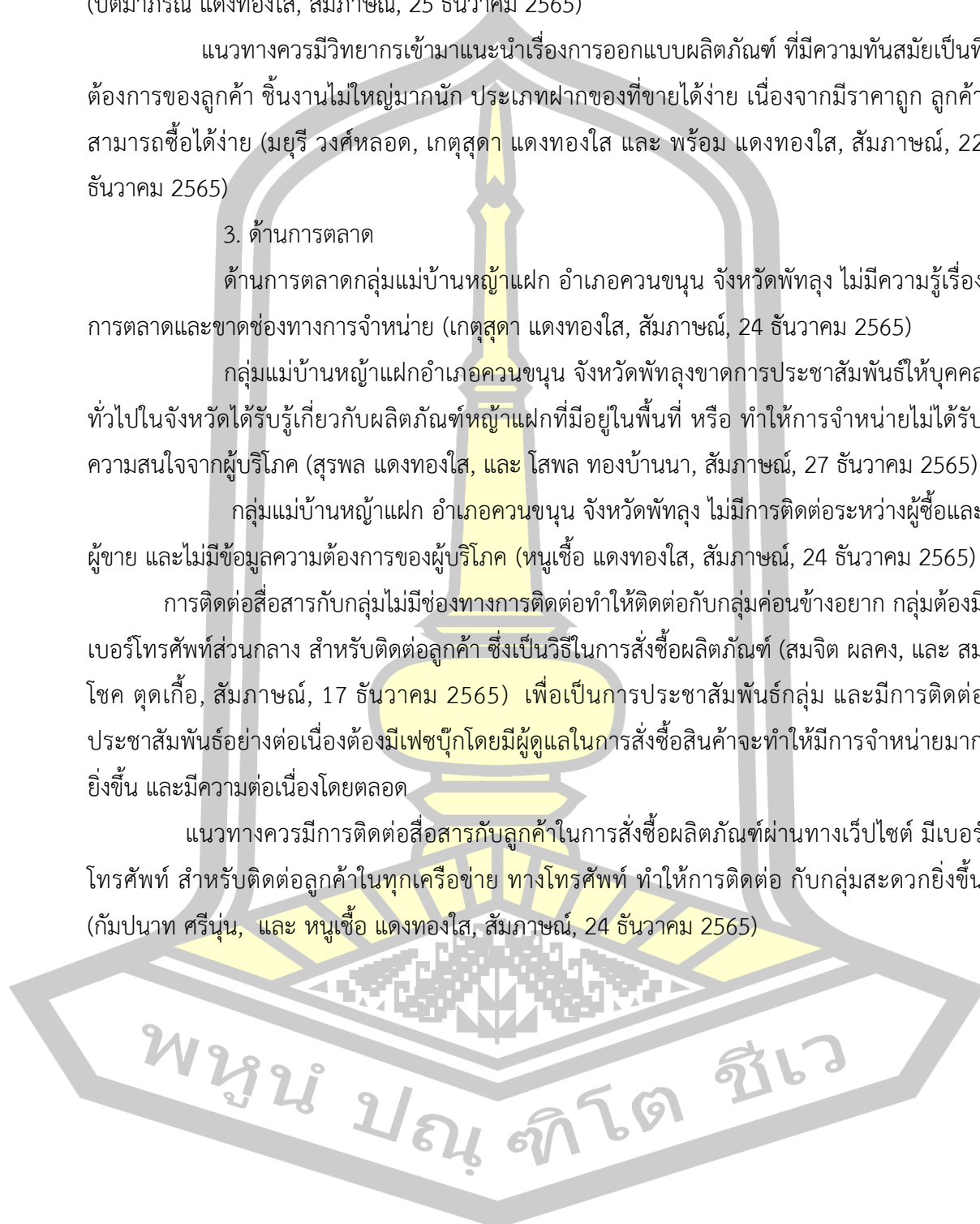
ด้านการตลาดกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ไม่มีความรู้เรื่องการตลาดและขาดช่องทางการจำหน่าย (เกตุสุตา แดงทองใส, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฝกอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงขาดการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปในจังหวัดได้รับรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฝกที่มีอยู่ในพื้นที่ หรือ ทำให้การจำหน่ายไม่ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค (สุรพล แดงทองใส, และ โสพล ทองบ้านนา, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2565)

กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ไม่มีการติดต่อระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย และไม่มีข้อมูลความต้องการของผู้บริโภค (หนูเชื้อ แดงทองใส, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

การติดต่อสื่อสารกับกลุ่มไม่มีช่องทางการติดต่อทำให้ติดต่อกับกลุ่มค่อนข้างยาก กลุ่มต้องมีเบอร์โทรศัพท์ส่วนกลาง สำหรับติดต่อลูกค้า ซึ่งเป็นวิธีในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ (สมจิต ผลคง, และ สมโชค ตุดเกื้อ, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่ม และมีการติดต่อประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องต้องมีเฟซบุ๊กโดยมีผู้ดูแลในการสั่งซื้อสินค้าจะทำให้มีการจำหน่ายมากยิ่งขึ้น และมีความต่อเนื่องโดยตลอด

แนวทางควรมีการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ผ่านทางเว็บไซต์ มีเบอร์โทรศัพท์ สำหรับติดต่อลูกค้าในทุกเครือข่าย ทางโทรศัพท์ ทำให้การติดต่อกับกลุ่มสะดวกยิ่งขึ้น (กัมปนาท ศรีนุ่น, และ หนูเชื้อ แดงทองใส, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

ภาพประกอบที่ 30 ตลาดใต้โหนด

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2565)

4. ด้านการสร้างเครือข่าย

ด้านการสร้างเครือข่ายกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ไม่มีการสร้างเครือข่ายทำให้การติดต่อและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่ายอื่น ๆ ค่อนข้างลำบาก (เกตุสุตา แดงทองใส, และ มยุรี วงศ์หลอด, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ควรสร้างเครือข่าย และสร้างกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ เพื่อจะได้เป็นช่องทางในการจำหน่ายสินค้า (พร้อม แดงทองใส, สัมภาษณ์, 22 มกราคม 2565)

กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ควรมีผู้ที่มีทักษะในเรื่องการสั่งของทางออนไลน์ ทางเฟซ และเพชบุ๊ก เพื่อจะได้มีเครือข่ายกลุ่มลูกค้าที่มีความหลากหลาย และยังเป็นช่องทางในการจำหน่ายอีกทางเลือกหนึ่ง (เกตุสุตา แดงทองใส, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

แนวทาง ควรมีการสร้างเครือข่าย และ สร้างกลุ่มลูกค้าใหม่ๆ เพื่อจะได้ช่องทางการจำหน่ายสินค้า มีเพจเพชบุ๊กเป็นของกลุ่ม เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่าย (สมจิต ผลคง, และ เกตุสุตา แดงทองใส, สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2565)

พูน ปณ จิต ชีเว

ภาพประกอบที่ 31 ผู้วิจัยและกลุ่มแม่บ้านหล้าแฝกร่วมสนทนากลุ่ม
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หล้าแฝก สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา
2. ด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์
3. ด้านการตลาด
4. ด้านการสร้างเครือข่าย

ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา กลุ่มแม่บ้านหล้าแฝก อำเภอกวนชน จังหวัดพัทลุง จะมาทำงานหัตถกรรมจักสานได้หลังจากทำอาชีพในครอบครัวแล้วโดยใช้เวลาในตอนกลางคืน บางครั้งกลุ่มสมาชิกได้จัดอบรมให้ความรู้ที่กลุ่มที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นยังไม่มีถ่ายทอด เนื่องจากได้กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านยังไม่สนใจในงานหัตถกรรมจักสานเหล่านี้ ฉะนั้นมีแนวทางที่จะถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นได้ควรจัดทำเป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจและโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอกวนชนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้ โดยใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะความรู้ด้านการออกแบบ

แนวทางควรมีวิสาหกรรเข้ามาแนะนำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย เป็นที่ต้องการของลูกค้าชิ้นงานไม่ใหญ่มาก ประเภทของฝาก สินค้าจับต้องได้ซื้อขาย ด้านการตลาดกลุ่ม

หญ้าแฝกไม่มีความรู้เรื่องการตลาด ขาดช่องทางการจำหน่าย แนวทาง ควรมีช่องทางการจำหน่ายบนเว็บไซต์ มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกับลูกค้า ทุกเครือข่าย เพื่อสะดวกในการติดต่อ และด้านการสร้างเครือข่าย ไม่มีการสร้างเครือข่ายกับลูกค้าใหม่ๆ และทางกลุ่มไม่มีผู้ มีความรู้ทางด้านระบบการสื่อสารออนไลน์ แนวทางควรสร้างเครือข่ายกับกลุ่ม หัตถกรรมอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ควรมีเพจเป็นของกลุ่ม และมีการสั่งซื้อทางเฟซบุ๊ก เพื่อจะได้จำหน่ายสินค้า ของกลุ่มช่องทางหนึ่ง

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

จากการสนทนากลุ่มการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมปฏิบัติการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากการสนทนากลุ่มทางกลุ่มได้คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่จะมาพัฒนา ได้แก่ กระเป๋าสตริ 2 แบบ

แบบที่ 1 กระเป๋าสตริที่ทำจากหญ้าแฝก เป็นรูปแบบทรง 4 เหลี่ยม

แบบที่ 2 กระเป๋าสตริที่ทำจากหญ้าแฝก และนำวัสดุอื่นมาประสม เป็นรูปแบบทรงวงรี

โดยผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านปฏิบัติ และความรู้ด้านทฤษฎีและทักษะกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์หลักแนวคิดการขาย การใช้วัสดุอุปกรณ์ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ โดยใช้เวลาในการอบรมปฏิบัติการรวม 12 ชั่วโมง

ผู้วิจัยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกเพื่อทำเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ มีการประเมินผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภคดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยและสมาชิกได้ร่วมกันสนทนากลุ่มและสรุปความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่เป็นอย่างไรความต้องการของกลุ่มมีความสอดคล้องกันหรือไม่ จึงกำหนดแนวคิดและการออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยที่ประชุม เลือก1)ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริที่ทำจากใบหญ้าแฝกเป็นรูปทรง 4 เหลี่ยม 2) ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริที่ทำจากใบหญ้าแฝกและนำวัสดุอื่นมาประสม

ภาพประกอบที่ 32 ผู้วิจัยและกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝกร่วมกันสนทนา
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ผู้วิจัยและสมาชิกได้ร่วมกันสนทนากลุ่มและสรุปความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ ดังนี้

1. จัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เพื่อให้มีความรู้เรื่องการออกแบบกระเป๋ ซึ่งเป็นกระเป๋าด้านแบบการสร้างและสานหญ้าแฝก ให้กับกลุ่มสมาชิกจำนวน 17 คน ณ ที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เทศบาลตำบลหนองพ้อ อำเภอกอซนุน จังหวัด พัทลุง

2. เนื่องจากเป็นโครงการที่ส่งเสริมทักษะและพัฒนาอาชีพ

3. เตรียมเอกสารและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการออกแบบ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกตามที่วิทยากรให้คำแนะนำ ดังนี้

1) ใบหญ้าแฝกสายพันธุ์สงขลา 3 เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่ดีที่สุด ลักษณะใบจะแข็ง และขนาดความยาว 60-70 เซนติเมตร โคนสีม่วงแดง คุณภาพใบหญ้าแฝกจะมีความคงทนจะใช้เวลาในการตัดหญ้าแฝกประมาณ 3 เดือน หรือ 1 เดือนกว่าขึ้นอยู่กับลักษณะที่ดิน จึงสามารถนำมาสานเป็นผลิตภัณฑ์ได้ ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับสภาวะอากาศโดยเฉพาะช่วงฤดูฝนอาจจะมีการตัดใบหญ้าแฝกเร็วขึ้นเนื่องจากจะมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (หนูเชื้อ แดงทองใส, สัมภาษณ์, 24 ธันวาคม 2565)

พูน ปณ จิต ชีเว

ภาพประกอบที่ 33 ใบหญ้าแฝก

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

2) หญ้าแฝกที่จะนำไปใส่หญ้าแฝกไปสานบนหุ่นไม้ หรือ โมเดล ในลักษณะรูปทรงต่าง ๆ ที่ผู้สานต้องการ หุ่นไม้ หรือ โมเดลจะทำด้วยโฟมในลักษณะต่าง ๆ ตามรูปแบบของผลิตภัณฑ์ โดยจะใช้ผ้าเทปติดรอบตัวโฟม เหตุผลที่ใช้โฟม เนื่องจากการสานผลิตภัณฑ์นั้นต้องใช้เข็มหมุดในการปัก โฟมจึงทำให้สะดวกกว่าวัสดุชนิดอื่น

ภาพประกอบที่ 34 หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

พหุชน ปณ จิตโต ชีเว

3) เข็มหมุด มีความสำคัญในการสานใบหญ้าแฝก เพราะเข็มหมุดเป็นตัวช่วยในการปักบนลวดลายในการสานผลิตภัณฑ์ในกรณีที่ผู้สานใบหญ้าแฝกสานค้างไว้ ก็จะนำเข็มหมุดมาปักไว้เพื่อไม่ให้ลวดลายที่สานไว้คลี่คลายออกจากกัน

ภาพประกอบที่ 35 เข็มหมุด
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

4) กระจกบอกลดน้ำ ใช้ในช่วงที่ผู้สานกำลังสานใบหญ้าแฝกมีความจำเป็นต้องฉีดน้ำตลอดเวลา เพื่อให้ใบหญ้าแฝกมีความนุ่ม และง่ายต่อการสานผลิตภัณฑ์ใบหญ้าแฝก

ภาพประกอบที่ 36 กระจกบอกลดน้ำ
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

5) สายวัด ใช้ในการวัดขนาดของผลิตภัณฑ์ เพื่อการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ในชนิด

ต่าง ๆ

ภาพประกอบที่ 37 สายวัดขึ้นงาน
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

6) เชื่อม ขนาด 174 มม. (6-7/8 นิ้ว) ใช้สำหรับสอดนำในกรณีที่ช่องการ
सानใบหญ้าแฝกเกิดการติดกันโดยไม่มีช่องให้सानใบหญ้าแฝก เชื่อมจะนำเส้นใยของใบหญ้าแฝกผ่านไป
ได้ด้วยดี

ภาพประกอบที่ 38 เชื่อม
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

7) กรรไกร มีไว้สำหรับในการตัดใบหญ้าแฝก และยังถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะมีความจำเป็นในการตัดใบหญ้าแฝก หรือ เล็มในส่วนต่าง ๆ ของใบหญ้าแฝกให้เกิดความสวยงามของผลิตภัณฑ์

ภาพประกอบที่ 39 กรรไกร
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

8) คัตเตอร์ ใช้สำหรับตัดส่วนโคนของใบหญ้าแฝก จะมีลักษณะแข็งเลย จำเป็นต้องตัดทิ้งเพราะไม่สามารถนำมาสานเป็นผลิตภัณฑ์ได้

ภาพประกอบที่ 40 คัตเตอร์
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

9) เข็มด้ายสำหรับเย็บผ้า จำเป็นต้องใช้สีเดียวกับผ้าที่ใช้สำหรับซับด้านใน กระเป๋าหุ้มฝาแฝก เพื่อให้ชิ้นงานมีความสวยงาม ประณีต มากขึ้น

ภาพประกอบที่ 41 เข็มด้ายสำหรับเย็บผ้า
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

10) เอ็นไซขนาดเล็ก เมื่อผลิตผลิตภัณฑ์กระเป๋าเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะใช้เอ็นในการเย็บด้วยมือเพื่อขึ้นรูปหูจับของกระเป๋าใช้สำหรับยึดส่วนที่ต้องการความแข็งแรง มีความทนทานในการใช้งาน

ภาพประกอบที่ 42 เอ็นไซขนาดเล็ก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

11) ผ้าดิบ ใช้ปกปิดรอยต่อของตัวผลิตภัณฑ์ ทำให้ชิ้นงานสามารถใช้ใส่สิ่งของต่าง ๆ และทำให้ผลิตภัณฑ์มีความเรียบร้อย สวยงาม และ ประณีต ทั้งนี้ผ้าดิบจะใช้นับด้านในจำนวน กระเป๋า เพียงเท่านั้น

ภาพประกอบที่ 43 ผ้าดิบ
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

12) โอ่งอบใบหญ้าแฝก เป็นอุปกรณ์ชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับอบใบหญ้าแฝก หลังจากตากแดดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญที่มีความจำเป็นในการใช้อบใบหญ้าแฝก

ภาพประกอบที่ 44 โอ่งอบใบหญ้าแฝก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

13) ภาพขณะอะลูมิเนียม ใช้สำหรับใส่ถ่านไฟก้อนสีดำ เพื่อการก่อไฟให้เกิดความร้อนใช้ในการอบใบหญ้าแฝกให้มีความเหนียวขึ้น และไม่ให้เกิดเชื้อรา

ภาพประกอบที่ 45 ภาพขณะอะลูมิเนียม
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

14) กำมะถัน เพื่อใช้อบใบหญ้าแฝก ซึ่งจะใช้กำมะถัน จำนวน 1/2 ช้อนโต๊ะ แล้วเทลงไปในภาพขณะอะลูมิเนียม ที่มีถ่านไฟเพื่อให้กำมะถันละลาย และเกิดควัน การอบกำมะถันยังช่วยให้ผลิตภัณฑ์ไม่เกิดเชื้อราอีกด้วย

ภาพประกอบที่ 46 กำมะถัน
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

4. เตรียมวิทยากรผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จาก คุณจินต์ เทพกำเนิด ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการออกแบบ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

5. ดำเนินการฝึกอบรมผู้วิจัยและสมาชิกได้ร่วมกันฝึกอบรมกำหนดจากในระหว่างวันที่ 24-25 มีนาคม 2566 ณ ที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เทศบาลตำบลหนองพ้อ อำเภอกวนชน จังหวัดพัทลุง ตั้งแต่เวลา 08.30 – 16.30 น.

ผลการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 วิทยากรให้ความรู้ภาคทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบ หลักแนวคิดการขาย การใช้วัสดุให้คุ้มค่าประเภทของผลิตภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ช่วงที่ 2 แบ่งผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเป็น 2 กลุ่ม ตามความสนใจ คือกลุ่มที่ 1 ฝึกปฏิบัติ การสานหญ้าแฝก แบบที่ 1 คือกระเปาะรูปแบบ 4 เหลี่ยม ที่สานจากหญ้าแฝกทั้งใบ กลุ่มที่ 2 ฝึกปฏิบัติ การสานหญ้าแฝกแบบที่ 2 คือ การสานหญ้าแฝกส่วนหนึ่ง และการนำวัสดุอื่นมาประสมได้แก่การนำผ้าทอนิคมลานซอย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น การทอผ้าที่มีอยู่ใน นิคมสร้างตนเองควนขนุน เทศบาลลานซอย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง มาประสมกับหญ้าแฝกส่วนหนึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงาม ได้อย่างลงตัว มีวิทยากรตรวจสอบความถูกต้องและเรียบร้อยของผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์กระเปาะสตรีจากใบหญ้าแฝก ดังนี้

ผลิตภัณฑ์กระเปาะสตรีทำจากหญ้าแฝก เป็นรูปแบบทรง 4 เหลี่ยม รูปแบบ ที่ 1

วัสดุอุปกรณ์ในการทำกระเปาะสตรี

1. ใบหญ้าแฝก จำนวน 4 กรัม
2. หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเปาะสตรีรูปทรง 4 เหลี่ยม ขนาดความกว้างของกัน 11 ซม. ความยาว 26 ซม. ความสูง 20 ซม.
3. เข็มหมุด
4. เข็มขนาด 174 มม. (6-7/8 นิ้ว)
5. สายวัด
6. กรรไกร
7. มีด คัตเตอร์
8. กระบอกฉีดน้ำ
9. เข็มด้ายสำหรับสอยผ้าดิบ
10. เอ็นไซขนาดเส้นเล็ก

11. ฝ้ายดิบสีครีม ขนาดความกว้างของกัน 11 ซม ความยาว 26 ซม. ความสูง 20 ซม.

ลำดับขั้นตอนการทำกระเป๋าสตริ รูปแบบที่ 1

1. คัดเลือกใบหญ้าแฝกที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์กระเป๋า ด้วยการรีดใบหญ้าแฝก พร้อมกับการคัดเลือกใบหญ้าแฝกที่มีความสมบูรณ์ในการใช้งานหัตถกรรมจักสาน และยังช่วยให้เวลา สานใบหญ้าแฝกจะมีขนาดเท่ากัน ทำให้ผลิตภัณฑ์ออกมาสวยงาม

ภาพประกอบที่ 47 คัดเลือกใบหญ้าแฝกที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์กระเป๋า ด้วยการรีดใบหญ้าแฝก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

2. ใช้ใบหญ้าแฝกเรียงให้เต็มฐานเป็นการเริ่มต้น หลังจากนั้นวางที่ฐานล่างของหุ่น ขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี เป็นรูปแบบทรง 4 เหลี่ยมขนาดความกว้าง 11 ซม ความยาว 26 ซม ความสูง 20 ซม และหลังจากนั้นใช้ใบหญ้าแฝกอีกจำนวนเท่ากับที่วางเรียงนำมาสานสอดสลับไปมา เรียกว่า การสาน ยก 1 ช่ม 1 เพื่อให้เกิดลวดลายเมล็ดข้าวที่มีความละเอียด และสานสลับขึ้นลงไป-มา โดยการวนรอบฐานของหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี

พหุ ประถมศึกษา ชีวะ

ภาพประกอบที่ 48 หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริ เป็นรูปแบบทรง 4 เหลี่ยม
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

3. เมื่อสานรอบฐานของหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริจนครบ ก็จะเตรียมสานขึ้นรูปตัวหุ่นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริ ความกว้าง 11 ซม. ความยาว 26 ซม สูง 20 ซม โดยสานสลับไปมา เรียกว่าการสาน ยก 1 ซม 1 สานสลับขึ้นลงไป-มาโดยการวนรอบหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริ จะทำให้เกิดลวดลายเมล็ดข้าวบนตัวผลิตภัณฑ์ ที่มีความละเอียด และสวยงาม

ภาพประกอบที่ 49 สานขึ้นรูปตัวหุ่นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริ
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

4. หลังจากได้เป็นรูปผลิตภัณฑ์แล้ว ส่วนด้านบนสุดของกระเป๋ามีลักษณะของใบหญ้าแฝกกระจายซี่ไปยังมุมต่าง ๆ ส่วนนี้จะดำเนินการเก็บด้วยการพับให้ใบหญ้าแฝกงอลงมาชิดขอบส่วนบนของกระเป๋าแล้วนำไปสอดไว้ด้านในของลวดลายเมล็ดข้าว เพื่อเป็นการเก็บรายละเอียดของกระเป๋าไปด้วย กรณีถ้าส่วนนี้ยาวเกินสามารถใช้กรรไกรตัดทิ้ง และตกแต่งให้สวยงาม

ภาพประกอบที่ 50 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

5. การติดหูสำหรับไว้ถือกระเป๋า โดยใช้เส้นเอ็น สอดใส่ในเข็ม ขนาด 174 มม.(6-7/8 นิ้ว) โดยสอดเข้าไปในตัวกระเป๋าถือสตรีด้านบนของกระเป๋า แล้วใช้เส้นเอ็นดึงขึ้นไปด้านบนแล้วดึงกลับมาด้านล่าง ทำลักษณะแบบนี้วนขึ้นลงจนถึงขอบกระเป๋าอีกฝั่งเพื่อยึดกับหญ้าแฝก แต่ให้สอดเส้นเอ็นซ่อนไว้ด้านในของกระเป๋าที่ไม่สามารถเห็นรอยเย็บ ทำลักษณะแบบทั้ง 2 ข้างของกระเป๋าถือสตรี และให้ดูความเรียบร้อยอีกครั้ง

ภาพประกอบที่ 51 การติดหูสำหรับไว้ถือกระเป๋า
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

6. ตัดผ้าดิบเพื่อบุด้านในกระเป๋า ตัดแบ่งออกเป็น 6 ชิ้น ดังนี้

- 1) ขนาดความกว้างด้านหน้า และด้านหลัง 28 ซม ความยาว 26 ซม ความสูง 20 ซม จำนวน 2 ชิ้น ใช้บุด้านในด้านหน้าและด้านหลังของกระเป๋า
- 2) ขนาดความกว้างด้านหน้า และด้านหลัง 28 ซม ความยาว 26 ซม ความสูง 20 ซม จำนวน 2 ชิ้น ใช้บุด้านในด้านข้างของกระเป๋า
- 3) ขนาดความกว้างด้านข้าง 11 ซม ด้านล่างของกัน 11 ซม ความยาว 26 ซม ความสูง 20 ซม จำนวน 2 ชิ้น ใช้สำหรับวางกัน กับ ปิดปากกระเป๋าด้านบน ด้วยกรนำกรรไกรมาตัดบริเวณตรงกลางใช้ขนาดความยาวด้านข้าง 11 ซม และนำมาติดซีปตามขนาดความยาว 11 ซม

ภาพประกอบที่ 52 ตัดผ้าดิบเพื่อบุด้านในกระเป๋า

ที่มา : ทนายกร บำรุงพานิช (2566)

พูน ปณ จิตโต ชีเว

7. หลังจากนั้นนำไปเย็บกับเครื่องเย็บผ้า เพื่อเก็บรายละเอียด และยังช่วยให้ปกปิดรอยต่อ และยังเป็นการเพิ่มประโยชน์ของการใช้งานอีกด้วย

ภาพประกอบที่ 53 เก็บรายละเอียด และยังช่วยให้ปกปิดรอยต่อของผลิตภัณฑ์
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

8. หลังจากนั้นตัดผ้าดิบขนาดความกว้าง 7 ซม ความยาว 15 ซม นำมาเย็บกับเครื่องจักร เพื่อเอาผ้ามาจับมัดเป็นรูปโบริดที่หูถือกระเป๋าใดด้านหนึ่ง ให้มีความสวยงาม

ภาพประกอบที่ 54 นำผ้ามาจับมัดเป็นรูปโบริดที่หูถือกระเป๋า
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

9. มีการตรวจสอบกระเป๋ากี้อีกครั้งเพื่อความเรียบร้อย และความสวยงามตามแนวทางการออกแบบ

ภาพประกอบที่ 55 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริทำจากไผ่กล้วยแฝก เป็นรูปแบบทรง 4 เหลี่ยม

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริทำจากไผ่กล้วยแฝกและนำผลิตภัณฑ์อื่นมาประสมทรงรูปแบบที่ 2

วัสดุอุปกรณ์ในการทำกระเป๋าสตริ

1. ไผ่กล้วยแฝก จำนวน 3 กรัม
2. หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริรูปทรงวงรี ขนาดความกว้างด้านกัน 15 ซม ความยาวของกัน 19 ซม ความสูง 10 ซม
3. เข็มหมุด
4. เข็มขนาด 174 มม.(6-7/8 นิ้ว)
5. สายวัด
6. กรรไกร
7. มีด คัตเตอร์
8. กระบอกฉีดน้ำ
9. เข็มด้ายสำหรับสอยผ้าดิบ
10. ผ้าดิบสีครีม ขนาดความกว้างด้านหน้า และด้านหลัง 28 ซม ความยาว 26 ซม
11. ผ้าเคมี ขนาดความกว้างด้านหน้า และด้านหลัง 28 ซม ความยาว 26 ซม

12. ฝ้ายลานข่อย ขนาดความกว้างด้านหน้า และด้านหลัง 28 ซม ความยาว 26

ซม

ลำดับขั้นตอนการทำกระเป๋าลือสตรี รูปแบบที่ 1

1. คัดเลือกใบหญ้าแฝกที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์กระเป๋า ด้วยการรีดใบหญ้าแฝก พร้อมกับการคัดเลือกใบหญ้าแฝกที่มีความสมบูรณ์สำหรับในการใช้งานหัตถกรรมจักสาน และยังช่วยให้เวลาสานใบหญ้าแฝกจะมีขนาดเท่ากัน ทำให้ผลิตภัณฑ์ออกมาสวยงาม

ภาพประกอบที่ 56 คัดเลือกใบหญ้าแฝกที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์กระเป๋า

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

2. ใช้ใบหญ้าแฝกวางเรียงที่ฐานจนเต็มฐาน โดยเว้นช่องระยะเท่ากันเป็นการเริ่มต้นวาง หลังจากนั้นวางที่ฐานล่างของหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือสตรี ลักษณะเป็นรูปแบบทรงวงรี ขนาดความกว้างของกัน 15 ซม ความยาว 19 ซม ความสูง 10 ซม และหลังจากนั้นใช้ใบหญ้าแฝกอีกจำนวนหนึ่งมาวางเรียงเท่ากับจำนวนครั้งแรกแล้วนำมาสานสอดสลับไป มา เรียกว่า การสาน ยก 1 ช่ม 1 เพื่อให้เกิดลวดลายเมล็ดข้าวที่มีความละเอียด และสานสลับขึ้นลงไป-มา โดยการวนรอบฐานของหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าถือสตรี

พหุ ประถมศึกษา

ภาพประกอบที่ 57 หุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

3. เมื่อสานรอบฐานของหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีจนครบ ก็จะเตรียมสานขึ้นรูปตัวหุ่นผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี ความกว้างของกัน 15 ซม. ความยาว 19 ซม สูง 10 ซม โดยสานสลับไปมา เรียกว่าการสาน ยก 1 ซม 1 สานสลับขึ้นลงไป-มาโดยการวนรอบหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรี จะทำให้เกิดลวดลายเมล็ดข้าวบนตัวผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ที่มีความละเอียดและสวยงาม

พหุ ประจักษ์ ชีวะ

ภาพประกอบที่ 58 สานรอบฐานของหุ่นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

4. หลังจากได้เป็นรูปผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ส่วนด้านบนสุดของกระเป๋ามีลักษณะของ ใบหญ้าแฝกกระจายซี่ไปยังมุมต่าง ๆ ส่วนนี้จะดำเนินการเก็บด้วยการพับให้ใบหญ้าแฝกงอลงมาชิด ขอบส่วนบนของกระเป๋าแล้วนำไปสอดไว้ด้านในของลวดลายเมล็ดข้าว เพื่อเป็นการเก็บรายละเอียด ของกระเป๋า กรณีถ้าส่วนนี้ยาวเกินไปสามารถใช้กรรไกรตัดทิ้ง และตกแต่งให้สวยงาม

ภาพประกอบที่ 59 รูปผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

5. ตัดผ้าดิบเพื่อบุด้านในกระเป๋าดัดแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้

1) ตัดผ้าดิบขนาดความกว้างของกัน 15 ซม ความยาว 19 ซม ความสูง 10 ซม จำนวน 1 ชั้น ใช้บุด้านในรอบกระเป๋าดัดเป็นรูปวงรี

2) ตัดผ้าดิบขนาดความกว้างของกัน 15 ซม ความยาว 19 ซม ความสูง 10 ซม จำนวน 1 ชั้น ใช้บุด้านในของกันกระเป๋าดัด

หลังจากนั้นนำผ้าดิบจำนวน 2 ชั้นมาเย็บสอยด้วยเข็มด้าย เพื่อปกปิดรอยต่อให้มีความเรียบร้อย และสวยงาม

ภาพประกอบที่ 60 ผ้าดิบเพื่อบุด้านในกระเป๋าดัด

ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

6. ผ้าดิบสีครีม ตัดแบ่งออกเป็น 2 ชั้น เพื่อใช้ในการซับในกระเป๋าดัด ดังนี้

1) ตัดผ้าเป็นลักษณะวงรี ขนาดความกว้างด้านหน้า และด้านหลัง 28 ซม ความยาว 26 ซม ความสูง 20 ซม จำนวน 1 ชั้น

2) ตัดผ้าเป็นฐานตามรูปแบบของกระเป๋าดัดขนาดความกว้าง ซม ความยาว ซม ความสูง ซม จำนวน 1 ชั้น

หลังจากนั้นนำผ้าดิบมาตัดลักษณะรูปวงรีตามรูปกันกระเป๋าดัดแล้วนำมาเย็บกับเครื่องจักรเย็บผ้าตามรูปแบบของกระเป๋าดัดได้ออกแบบไว้

ภาพประกอบที่ 61 ผ้าดิบสีครีม ตัดแบ่งออกเป็น 2 ชั้น
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

6. นำผ้าจำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ผ้าลานข่อย ผ้าเคมี และนำมาวางซ้อนประกบกัน
จำนวน 3 ชั้น ดังนี้

1) ผ้าลานข่อย ขนาดความกว้างด้านหน้าและหลัง 28 ซม ความยาว 26 ซม ความสูง 20 ซม จำนวน 2 ชั้น

2) ผ้าเคมี ขนาดความกว้าง 28 ซม ความยาว 26 ซม ความสูง 20 ซม จำนวน 1 ชั้น

หลังจากนั้นนำมาตัดให้เป็นรูปวงรี ตามแบบผลิตภัณฑ์ พร้อมกับเนา และนำไปรีดให้เรียบ หลังจากนั้นจะนำผ้าทั้ง 3 ชั้นมาวางซ้อนกัน เริ่มจากชั้นที่ 1 ผ้าลานข่อย ชั้นที่ 2 ผ้าเคมี และชั้นที่ 3 ผ้าลานข่อยเพื่อเย็บกับเครื่องจักให้เท่ากันจะออกมาตามรูปทรงของกระเป๋

พหุ ประถมศึกษา

ภาพประกอบที่ 62 ผ้าลานข่อย ผ้าเคมี และนำมาวางซ้อนประกบกัน
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

8. เมื่อได้รูปทรงของกระเป๋าคือเป็นที่เรียบร้อยแล้วนำมาวางเพื่อต่อขอบกระเป๋าคือของผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ขนาดความสูงจำนวน 5 ซม. จากนั้นกระเป๋าคือหลังจากนั้นใช้เส้นเอ็นใส่สอดกับเข็มขนาด 174 มม.(6-7/8 นิ้ว) เย็บติดกับส่วนขอบบนหญ้าแฝกโดยว่อนไว้ด้านใน เพื่อไม่ให้เห็นรอยเย็บ และทำตามแบบผลิตภัณฑ์

ภาพประกอบที่ 63 รูปทรงกระเป๋านำมาวางเพื่อต่อขอบกระเป๋ากับผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

9. ตัดผ้าจำนวน 3 ชั้น ได้แก่ ผ้าลานข่อย ผ้าเคมี และผ้าลานข่อย นำมาประกบคู่รวมกัน ขนาดความกว้าง 3 ซม ความยาว 10 ซม แล้วนำมาเย็บกับเครื่องจักเย็บผ้า หลังจากนั้นนำผ้าที่เย็บเสร็จเรียบร้อยแล้วมาจับให้เป็นส่วนโค้งลักษณะเป็นห่วง เพื่อสอดกับหูถือกระเป๋า ขนาดความสูง 2 ซม จากขอบกระเป๋า

ภาพประกอบที่ 64 ใส่หูกระเป๋า

ที่มา : ทนายกร บำรุงพานิช (2566)

10. หลังจากนั้นนำผ้าลานข่อย กับผ้าดิบ มาวางซ้อน จำนวน 3 ชั้น ดัง 1) ชั้นที่ 1 ผ้าลานข่อย ชั้นที่ 2 ผ้าดิบ และชั้นที่ 3 ผ้าลานข่อย นำมาซ้อนกันเป็น 3 ชั้น แล้วตัดความกว้าง 15 ซม ความยาว 19 ซม เย็บกับเครื่องให้ประกบคู่กันทั้ง 3 ผืน แล้วนำกรรไกรตัดเป็นทางยาวบริเวณตรงกลาง เพื่อนำซิปมาใส่ เพื่อให้กระเป๋าเปิดปิดได้ด้วยความสะดวก หลังจากนั้นนำผ้าที่ติดซิปเป็นที่เรียบร้อยแล้ววางตรงปากกระเป๋าตามแบบผลิตภัณฑ์

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 65 นำกระเป๋ามาใส่ซิป เพื่อให้กระเป๋เปิดปิดด้วยความสะดวก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

11. มีการตรวจสอบกระเป๋อีกครั้งเพื่อความเรียบร้อย และความสวยงามตามรูปแบบของการออกแบบผลิตภัณฑ์

ภาพประกอบที่ 66 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตรีทำจากใบหญ้าแฝกและนำผลิตภัณฑ์อื่นมาประสม
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 67 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านห้วยแฝก เทศบาลตำบลหนองพ้อ ที่เข้าอบรมปฏิบัติการ
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ช่วงที่ 3 การประเมินผลิตภัณฑ์

การประเมินผลิตภัณฑ์ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์กับผู้สนใจผลิตภัณฑ์เพื่อสอบถามความพึงพอใจตัวผลิตภัณฑ์ห้วยแฝกที่พัฒนาใหม่ในองค์ประกอบของการออกแบบผลิตภัณฑ์ สรุปผลการประเมินไว้ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบผลิตภัณฑ์เห็นว่ามีความเป็นเอกลักษณ์สามารถใช้เหมาะสมกับคนทุกวัย การนำวัสดุอื่นมาประสมในแบบที่ 2 สามารถสร้างสรรค์ได้อย่างกลมกลืน ผลิตภัณฑ์น่าจะเป็นสินค้าเชิงเศรษฐกิจชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นได้ (จรุงยศ อริญะนาคน,สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2566)

ผลิตภัณฑ์ที่นำเอาส่วนประสมของผ้ามาใช้กับห้วยแฝกมีความสวยงามเหมาะสมกลมกลืนได้ดี สามารถใช้ในชีวิตประจำวันวันได้ (ดวงรัก รัตนพันธุ์,สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2566)

การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านโดยการนำผ้ามาตกแต่งเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อยมีความเหมาะสมของขนาดผลิตภัณฑ์ต่อการชำรุดเสียหายสามารถใช้งานได้ อย่างเหมาะสม (สมนึก ทองอุปถัมภ์,ฉัตรสุตา พลอยคำ,พรศักดิ์ ชายสุทธิ์ และ อรพรรณ บุญสุวรรณ ,สัมภาษณ์,12 มีนาคม 2566)

กระเป๋าสอดคล้องสำหรับผู้หญิงใช้เป็นกระเป๋าเอนกประสงค์ใช้ในชีวิตประจำวันนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ประกอบ วัสดุ และวัสดุทำงานสามารถใช้ได้ (อรสา ชูสังข์,กิตติญาพร ดวง แก้ว,รัตนารักษ์ หนูเอียด,อมรรัตน์ ไทรทองคำ และ อุเทน บุญเกิด,สัมภาษณ์,19 มีนาคม 2566)

สรุปด้านการประเมิน

ผู้ประเมินพอใจกับรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ล่าสมัยสามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย ดังนั้นสรุปการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟลกกลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านแฟลก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ผู้ที่เกี่ยวข้องให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความพึงพอใจในการผลิตภัณฑ์ที่พัฒนา

สรุป การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟลก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฟลกมีการพัฒนาความรู้ และทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยการแสดงความคิดเห็นและวางแผนร่วมกันในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1 กระเป๋าหมู่บ้านแฟลกรูปทรง 4 เหลี่ยม แบบที่ 2 กระเป๋าหมู่บ้านแฟลกที่นำวัสดุอื่นมา ประสม

2. การผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการออกแบบและ ผู้บริโภคมีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์และสมาชิกกลุ่มสามารถนำความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

พหุ ประเด็น ชีว

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง หย้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ สทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป สรุปผล การศึกษาตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หย้าแฝกของกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หย้าแฝกกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

สรุปผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง หย้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง สรุปผลการศึกษาครั้งนี้ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหย้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
 - 1.1 บริบททั่วไปของอำเภอกวนขนุน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุงมีการปกครองทั้งสิ้น 12 ตำบล มีเนื้อที่ 53,730 กิโลเมตร โดยมีการเมืองการปกครองแบบท้องถิ่น 12 ตำบล 129 หมู่บ้านและมีการบริหารส่วนท้องถิ่น 11 เทศบาล มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอป่าพะยอม อำเภอชะอวด อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออกติดกับอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ทิศใต้ติดกับอำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอศรีบรรพต ทิศตะวันตกติดกับอำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม สำหรับการศึกษา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 43 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา 6 โรงเรียน และระดับอุดมศึกษา 1 แห่ง ยังมีแหล่งเรียนรู้อีก 2 แห่ง ลักษณะบ้านเรือน

เป็นบ้านอาคารพาณิชย์ บ้านสองชั้นแบบครึ่งปูนครึ่งไม้ บ้านชั้นเดียวแบบยกพื้นสูงเป็นแบบใต้ถุน และยังมีวัฒนธรรมประเพณี ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีประเพณีสืบทอดกันมายาวนาน ประเพณีลากพระ แข่งเรือ ประเพณีเดือนสิบ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ ส่วนการเดินทางไปยังอำเภอควนขนุนสามารถเดินทางด้วยทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางเรือ การประกอบอาชีพประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำนา กรีดยาง เป็นหลัก และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานที่น่าสนใจ วัดสุนทราวาส วัดเขาอ้อ วัดดอนศาลา และแหล่งท่องเที่ยวอุทยานนกน้ำทะเลน้อย หลาดใต้โหนด ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ นาโปแก สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา

1.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เกิดจากนางเกตุสุตา แดงทองใส ได้ถูกชักชวน จากบุคลากรหน่วยงานสถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง เข้าเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝก ในปี พ.ศ. 2552 และได้นำต้นกล้าหญ้าแฝกมาปลูกทดลองในที่ดินตนเอง จำนวน 1 ไร่ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2554 สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง ได้ส่งนางเกตุสุตา แดงทองใส เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งจัดโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท) เพื่อขยายผลการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก และได้มีการเรียนรู้ทักษะเรื่องหญ้าแฝก กับนางจินต์ เทพกำนิต เพื่อเพิ่มทักษะกระบวนการสานจากใบหญ้าแฝกในการผลิตผลิตภัณฑ์ หลังจากนั้นเริ่มทดลองผลิตผลิตภัณฑ์ชิ้นแรก ได้แก่ กล่องใส่กระดากิซุ กล่องเอนกประสงค์ ในปี พ.ศ. 2557 ได้มีแนวคิดการสร้างกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก จำนวน 8 คน และปี พ.ศ. 2560 ได้มีสมาชิกเข้ามาเพิ่มเติมอีกจำนวน 9 คน รวมสมาชิกในปัจจุบัน จำนวน 17 คน และได้เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ หมวกสตรี กระเป๋าสตรี ถังขยะ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จะมาทำงานหัตถกรรมจักสานได้หลังจากทำอาชีพในครอบครัวแล้วโดยใช้เวลาในตอนกลางคืน บางครั้งกลุ่มสมาชิกได้จัดอบรมให้ความรู้ที่กลุ่มที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นยังไม่มีถ่ายทอด เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านยังไม่สนใจในงานหัตถกรรมจักสานเหล่านี้ ฉะนั้นมีแนวทางที่จะถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นได้ควรจัดทำเป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจและโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอควนขนุนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้ โดยใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้านการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะความรู้ด้านการออกแบบ

แนวทางควรมีวิทยากรเข้ามาแนะนำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย เป็นที่ต้องการของลูกค้าชิ้นงานไม่ใหญ่มาก ประเภทของฝาก สินค้าจับต้องได้ซื้อขาย ด้านการตลาดกลุ่มหญ้าแฝกไม่มีความรู้เรื่องการตลาด ขาดช่องทางการจำหน่าย

แนวทาง ควรมีช่องทางการจำหน่ายบนเว็บไซต์ มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกับลูกค้า ทุกเครือข่าย เพื่อสะดวกในการติดต่อ และด้านการสร้างเครือข่าย ไม่มีการสร้างเครือข่ายกับลูกค้าใหม่ๆ และทางกลุ่มไม่มีผู้ มีความรู้ทางด้านระบบการสื่อสารออนไลน์

แนวทางควรรสร้างเครือข่ายกับกลุ่ม หัตถกรรมอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ควรมีเพจเป็นของกลุ่ม และมีการสั่งซื้อทางเฟซบุ๊ก เพื่อจะได้จำหน่ายสินค้า ของกลุ่มช่องทางหนึ่ง

3. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง สรุปว่า 1) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกได้มีการพัฒนาความรู้ และทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยการประชุมวางแผนร่วมกันในการดำเนินงานการพัฒนากระเป๋าสตริ จำนวน 2 แบบ แบบที่ 1 คือ กระเป๋าหญ้าแฝกรูปทรง 4 เหลี่ยม แบบที่ 2 คือกระเป๋าหญ้าแฝก ที่นำผลิตภัณฑ์อื่นมาประสม 2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าสตริ ประกอบด้วย พัฒนาความรู้เรื่องการออกแบบการกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกรูปแบบมีความเหมาะสมกับการใช้งาน 3) การผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อต้องการให้เป็นทางเลือกของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มสามารถนำความรู้และทักษะในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไปสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อเศรษฐกิจชุมชน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง หญ้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

1.1 บริบททั่วไปของอำเภอกวนขนุน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดพัทลุงมีการปกครองทั้งสิ้น 12 ตำบล มีเนื้อที่ 53,730 กิโลเมตร โดยมีการเมืองการปกครองแบบท้องถิ่น 12 ตำบล 129 หมู่บ้านและมีการบริหารส่วนท้องถิ่น 11 เทศบาล มีอาณาเขตทิศเหนือติดกับอำเภอป่าพะยอม อำเภอชะอวด อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันออกติดกับอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ทิศใต้ติดกับอำเภอเมืองพัทลุง และอำเภอศรีบรรพต ทิศตะวันตกติดกับอำเภอศรีบรรพต และอำเภอป่าพะยอม สำหรับการศึกษา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 43 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา 6 โรงเรียน และระดับอุดมศึกษา 1 แห่ง ยังมีแหล่งเรียนรู้อีก 2 แห่ง ลักษณะบ้านเรือนเป็นบ้านอาคารพาณิชย์ บ้านสองชั้นแบบครึ่งปูนครึ่งไม้ บ้านชั้นเดียวแบบยกพื้นสูงเป็นแบบได้ถุน และยังมีวัฒนธรรมประเพณี ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีประเพณีสืบทอดกันมายาวนาน ประเพณีลากพระ แข่งเรือ ประเพณีเดือนสิบ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ ส่วนการเดินทางไปยังอำเภอกวนขนุนสามารถเดินทางด้วยทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางเรือ การประกอบอาชีพประชาชน

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำนา กรีดยาง เป็นหลัก และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานที่น่าสนใจ วัดสุนทราวาส วัดเขาอ้อ วัดดอนศาลา และแหล่งท่องเที่ยวอุทยานนกน้ำทะเลน้อย หลาดไต้หนวด ตลาดสวนไผ่ขวัญใจ นาโปแก สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา สอดคล้องกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2548, น. 118-119) ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความจัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการสืบสานกันมา อีกทั้งภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งและสร้างถิ่นฐานมีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีการรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอกและภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำเพื่อแก้ปัญหาและปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและการเปลี่ยนแปลง และบุญเรือง สมประจบ (2553, น. 12) ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ของชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้ นิคม ชมพุดวง (2542, น. 131) ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตโดยได้รับการถ่ายทอดและกลั่นกรองเป็นระยะยาวนาน

1.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เกิดจากนางเกตุสุตา แดงทองใส ได้ถูกชักชวน จากบุคลากรหน่วยงานสถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง เข้าเรียนรู้การปลูกหญ้าแฝก ในปี พ.ศ. 2552 และได้นำต้นกล้าหญ้าแฝกมาปลูกทดลองในที่ดินตนเอง จำนวน 1 ไร่ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2554 สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง ได้ส่งนางเกตุสุตา แดงทองใส เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งจัดโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท) เพื่อขยายผลการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก และได้มีการเรียนรู้ทักษะเรื่องหญ้าแฝก กับนางจินต์ เทพกำเนิด เพื่อเพิ่มทักษะกระบวนการสานจากใบหญ้าแฝกในการผลิตผลิตภัณฑ์ หลังจากนั้นเริ่มทดลองผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นแรก ได้แก่ กล่องใส่กระดากิซุ กล่องเอนกประสงค์ ในปี พ.ศ. 2557 ได้มีแนวคิดการสร้างกลุ่มผลิตผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก จำนวน 8 คน และปี พ.ศ. 2560 ได้มีสมาชิกเข้ามาเพิ่มเติมอีกจำนวน 9 คน รวมสมาชิกในปัจจุบัน จำนวน 17 คน และได้เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์ออกมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ หมวกสตรี กระเป๋าสตรี ถังขยะ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สอดคล้องกับนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550, น. 22) ศักยภาพของชุมชนเป็นการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติ (Natural Component) ที่จะไปทำการพัฒนาวัฒนธรรมบนพื้นฐานภูมิปัญญาของชาวบ้านและศักยภาพของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของทรงคุณ จันทจร (2553, น. 51-56) ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนี้จะช่วยทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และ

สิ่งแวดล้อมทางสังคม ลักษณะทางกายภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น การที่นำเอาวัฒนธรรมเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการใช้กระบวนการคิด การถ่ายทอด การพัฒนาที่สามารถนำไปสู่สังคมที่ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนและท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เลสลีย์ ไวท์ (Leslie White) กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ คือ 1)ระบบเทคโนโลยีซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น 2)ระบบสังคมซึ่งเป็นการรวมตัวขององกรทางสังคม (Social Organization) และพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ และ 3)ระบบความคิด (Ideology) ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมต่าง ๆ ระบบเทคโนโลยีเป็นโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) หรือพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรม เพราะชีวิตจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระบบนี้ในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ส่วนองค์กรทางสังคมและระบบความคิดเป็นโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ของวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะพัฒนาสูงขึ้นเมื่อมนุษย์สามารถใช้เทคโนโลยีควบคุมและนำเอาพลังงานมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น และมนุษย์สามารถประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ก้าวหน้าขึ้น วัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการในระดับต่ำคือ วัฒนธรรมที่มีวิถีการผลิต (Mode of Production) ที่ใช้กำลังคน ส่วนวัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการสูงคือ วัฒนธรรมที่ใช้พลังงานธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรช่วยในการผลิตหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สังคมอุตสาหกรรมนั่นเอง ตามแนวคิดนี้สังคมจะมีวิวัฒนาการสูงหรือต่ำจึงขึ้นอยู่กับจำนวนพลังงานที่สามารถนำมาใช้ได้ นอกจากนี้แนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ด้านการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง จะมาทำงานหัตถกรรมจักสานได้หลังจากทำอาชีพในครอบครัวแล้วโดยใช้เวลาในตอนกลางคืน บางครั้งกลุ่มสมาชิกได้จัดอบรมให้ความรู้ที่กลุ่มที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นยังไม่มีถ่ายทอดเนื่องจากเต็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านยังไม่สนใจในงานหัตถกรรมจักสานเหล่านี้ ฉะนั้นมีแนวทางที่จะถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นได้ควรจัดทำเป็นหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้กับผู้สนใจและโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอกวนขนุนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาเหล่านี้ โดยใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้านการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มไม่มีทักษะความรู้ด้านการออกแบบ แนวทางควรมีวิทยากรเข้ามาแนะนำเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย เป็นที่ต้องการของลูกค้าชิ้นงานไม่ใหญ่มาก ประเภทของฝาก สินค้าจับต้องได้ซื้อขาย ด้านการตลาดกลุ่มหญ้าแฝกไม่มีความรู้เรื่องการตลาด ขาดช่องทางการจำหน่าย แนวทาง ควรมีช่องทางจำหน่ายบนเว็บไซต์ มีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อกับลูกค้า ทุกเครือข่าย เพื่อสะดวกในการติดต่อ และด้านการสร้างเครือข่าย ไม่มีการสร้างเครือข่ายกับลูกค้าใหม่ๆ และทางกลุ่มไม่มีผู้ มีความรู้ทางด้านระบบการสื่อสารออนไลน์

แนวทางควรสร้างเครือข่ายกับกลุ่ม หัตถกรรมอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ควรมีเพจเป็นของกลุ่ม และมีการสั่งซื้อทางเฟซบุ๊ก เพื่อจะได้จำหน่ายสินค้า ของกลุ่มช่องทางหนึ่ง สอดคล้องกับของลำแพน จอมเมือง และสุทธิพงษ์ วสุโสภาพล (2546, น. 99-100) การใช้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่มีการสั่งสมและถ่ายทอด ตลอดจนการค้นพบภูมิปัญญาที่มีในชุมชนและนอกชุมชนนำมาผสมผสานและประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต โดยเฉพาะการประดิษฐ์ทางวัฒนธรรม ที่มีการสอดแทรกแนวคิดใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ จึงเป็นเสมือนหนึ่งการถ่ายทอดหรือการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม จากห้วงเวลาหนึ่งไปสู่ห้วงเวลาหนึ่งหรือจากชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่งโดยผ่านกระบวนการเลือกสรรของระบบตลาดผลิตภัณฑ์จนเกิดการรวมกลุ่มในชุมชนนำไปสู่และขยายเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ทั้งจากคนในชุมชนและนอกชุมชน และพัชรินทร์ สิริสุนทร (2550, น. 19-22) การถ่ายทอดภูมิปัญญาว่าสามารถทำได้หลายวิธี แต่ละวิธีแตกต่างกันออกไป ซึ่งปราชญ์หรือผู้ถ่ายทอดจะคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้รับการถ่ายทอดและองค์ความรู้ที่จะถ่ายทอดเป็นหลัก โดยทั่วไปพบว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่สำคัญมีอยู่ 2 วิธี คือ การถ่ายทอดโดยตรงและการถ่ายทอดโดยอ้อม ทั้งนี้ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540, น. 44) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการแพร่กระจายวัฒนธรรมที่จะถ่ายทอด ซึ่งนิยพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ (2540, น. 93-96) การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยได้มีการปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ ดังนั้นการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ด้านเศรษฐกิจที่ผู้คนในชุมชนท้องถิ่นต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันส่วนมากเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปสังสรรค์กับวัฒนธรรมอื่นอีกด้วย และด้านสังคมถือได้ว่าเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดการสนใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่และความรู้ด้วยการไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรงเป็นต้น

3. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถ์แม่บ้านหมู่บ้านแฝก

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง สรุปว่า 1) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฝกได้มีการพัฒนาความรู้ และทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยการประชุมวางแผนร่วมกันในการดำเนินงานการพัฒนากระเป๋าลือสตรี จำนวน 2 แบบ แบบที่ 1 คือ กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม 4 เหลี่ยม แบบที่ 2 คือกระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม ที่นำผลิตภัณฑ์อื่นมาประสม 2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าลือสตรี ประกอบด้วย พัฒนาความรู้เรื่องการออกแบบการกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์หมู่บ้านแฝกรูปแบบมีความเหมาะสมกับการใช้งาน 3) การผลิตผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อต้องการให้เป็นทางเลือกของผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มสามารถนำ

ความรู้และทักษะในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ไปสร้างรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับเสรี พงศ์พิศ (2552, น. 177) เศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นองค์รวมคือไม่ได้มีแต่เพียงมิติทางเศรษฐกิจ ตัวเลข รายได้ การผลิต การบริโภคแต่เป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัฒนธรรม สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต ระบบคุณค่าและ โสภณ สุภาพงษ์ (2541, น. 18-19) ระบบเศรษฐกิจที่ประชาชนในชุมชนช่วยกันคิด วางแผน และดำเนินการผลิตสินค้า โดยระดมพลังความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ความรู้ ภูมิปัญญา ทุน และการบริหารจัดการ มาแก้ไขปัญหาและเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองและดำเนินธุรกิจกับชุมชนภายนอกได้อย่างไม่เสียเปรียบ เพราะฉะนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม วชิรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548, น. 15) เป็นกิจกรรมการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นการกระทำของมนุษย์ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการแจ้งผลเป็นสิ่งใหม่ ๆ มีทั้งที่ออกแบบสร้างขึ้นใหม่ให้แตกต่างจากของเดิมหรือปรับปรุงตกแต่งจากของเดิม ความสำคัญของการออกแบบเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ประสบความสำเร็จในตลาดและตรงตามเป้าหมายงานออกแบบคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยการเลือกเอาองค์ประกอบมาจัดเรียงให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่ ที่สามารถสนองความต้องการตามจุดประสงค์ของผู้สร้างและสามารถผลิตได้ด้วยวัสดุและกรรมวิธีการผลิตที่มีอยู่ในขณะนั้นเพื่อให้เกิดความสวยงามของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้สอดคล้องกับของลักษณะวัด ปาละรัตน์ (2551, น. 43-44) สุนทรียศาสตร์เป็นศาสตร์ที่อธิบายถึงความงามซึ่งความงามในที่นี้หมายถึงความงามที่อยู่ในวัตถุที่แสดงออกซึ่งความงามที่สามารถแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึก สัมผัส ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ การสร้างสรรค์และความประจักษ์ซาบซึ้งในคุณค่าของความงามที่สามารถสัมผัสรับรู้ในคุณค่าสุนทรียภาพที่แท้จริงนั้นมิได้เกี่ยวพันผูกมัดกับมูลค่าของสินค้าหรือราคา รวมทั้งผลประโยชน์ในทางเชิงธุรกิจ แต่คุณค่าสุนทรียภาพจึงเป็นคุณค่าในของสิ่งที่ต้องปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสุนทรียในตัวของผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบ รูปทรง ลวดลาย สี สัน กระบวนการสาน และความงามจากตัวสินค้าที่ผู้สัมผัสรับรู้ในคุณค่าความงามของผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เป็นความสามารถทางด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ด้านหัตถกรรมของชุมชน กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้สร้างสรรค์งานหัตถกรรมเพื่อการสร้างรายได้กับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน หน่วยงานที่สามารถนำเอาภูมิปัญญาไปสร้างประโยชน์ ได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษา และองค์กรต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างประโยชน์ให้คนในชาติมีความตระหนักเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เป็นงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ของใบหญ้าแฝก ในด้านสีของใบ เพื่อนำมาสร้างเป็นชิ้นงานผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากใบหญ้าแฝก ซึ่งหน่วยงานที่สามารถนำผลไปใช้ประโยชน์ คือ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรม และหน่วยงานการศึกษานำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์และเชิงสร้างสรรค์ต่อผลิตภัณฑ์ลักษณะเฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจน

1.3 ผลการวิจัยพบว่า ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ยังไม่มีช่องทางที่หลากหลาย ดังนั้นควรมีผู้ที่เกี่ยวข้องช่วยผู้ประกอบการ กลุ่มผู้ผลิตในการส่งเสริมการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักประชาสัมพันธ์จังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์ให้รู้จักผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

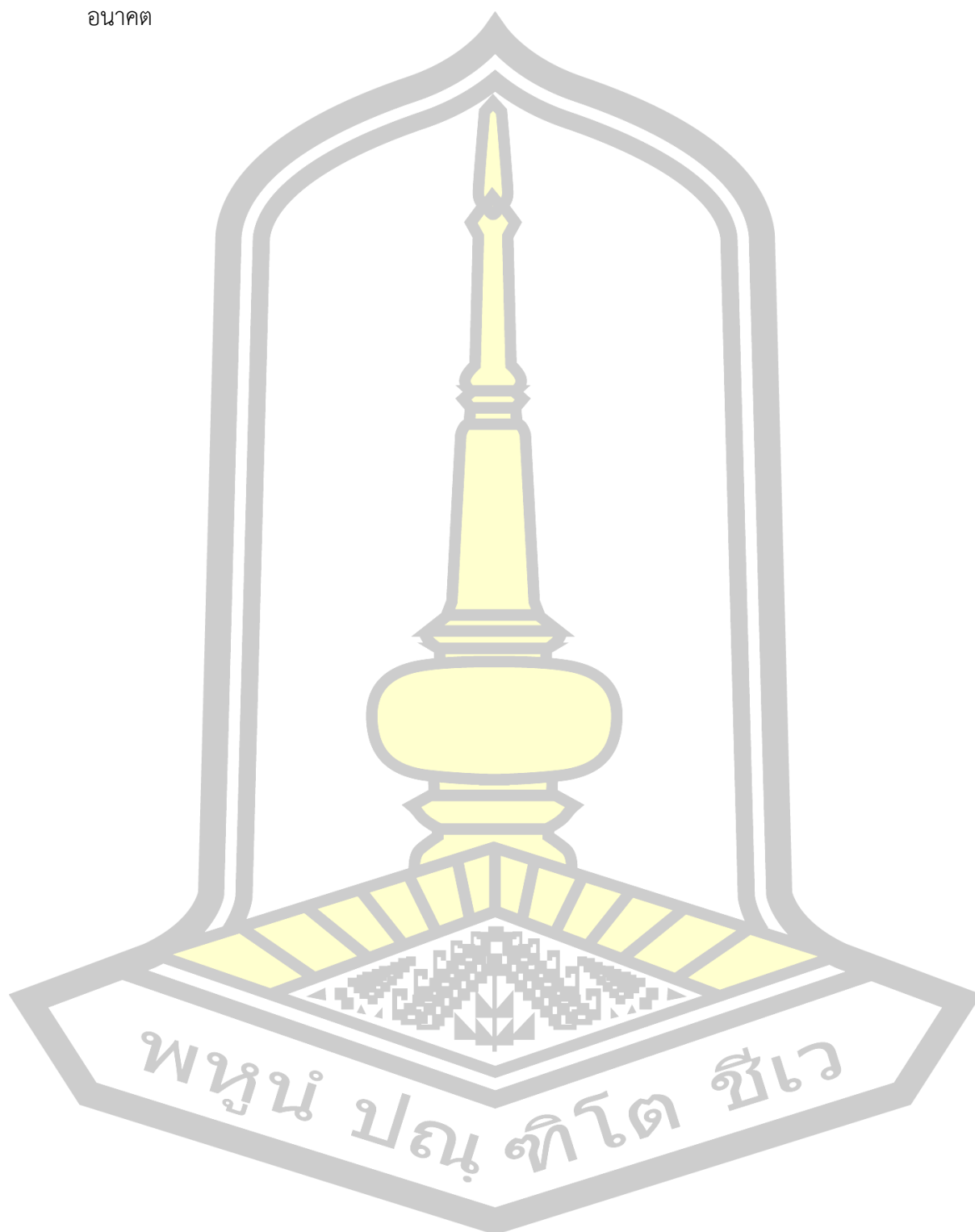
2.1 ควรมีการศึกษาการพัฒนาการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรมของแหล่งอื่น ๆ เพราะยังมีแหล่งอื่นที่ทำผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน และยังได้มีข้อมูลในการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อนำพาไปสู่การพัฒนาของกลุ่มผลิตภัณฑ์ และควรนำพาไปต่อยอดในงานวิจัยครั้งนี้ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาการตลาดที่มีวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เนื่องจากวัสดุดิบถือเป็นต้นทุนที่มีความสำคัญในการผลิตผลิตภัณฑ์ ที่สามารถนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อทำให้การผลิตผลิตภัณฑ์สามารถเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีเวลาในการวางแผนงานการตลาดให้กับกลุ่มต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ของภูมิปัญญาของชุมชนไปสู่ชุมชนอื่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากการผลิตอาจมีต้นทุนในการผลิตที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถนำข้อดี และข้อเสียมาปรับใช้ในการเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาในกลุ่มอื่น ๆ และยังสามารถทำให้คนในชุมชนอื่นได้รู้จัก ตลอดจนยังเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาของคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ชุมชนอย่างยั่งยืน

2.4 ควรศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเป็นการต่อยอดงานวิจัยชิ้นนี้ในการส่งเสริม และสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งมีความสำคัญกับการ

พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อรองรับการเปิดตลาดเสรีการค้าต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กลิ่น ศรีมงคล. (2542). *การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาการเกษตร*. ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กนกกาญจน์ ศิลารัตน์. (2551). *แนวทางการประยุกต์พานบายศรีในพิธีกรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กนกพร ฉิมพลี. (2555). *รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กนกวรรณ จงเจริญยิ่งยง. (2549). *มนุษย์ ชุมชนกับเศรษฐกิจ*. สุเทพการพิมพ์.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2541). *ความรู้เรื่องหญ้าแฝก*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2552?). *แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559*. สำนักนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- กฤษณา วงษาสันต์. (2542). *วิถีไทย*. เจริญเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- กัลยา แก้วประดิษฐ์. (2556). *กระจูด : การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนด้วยศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กิตติมา ศิวอาทิตย์กุล. (2558). *เอกสารวิชาการ การบริหารจัดการการใช้หญ้าแฝกอย่างยั่งยืน*. กองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กุลธิดา มังกรไชยา. (2551). *ภูมิปัญญาชุมชนบ้านบุในการผลิตชั้นลงหิน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2540). *ประชากรกับการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดพัทลุง. (2544). คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ใน คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม.
- คณะกรรมการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานปรป.). (ม.ป.ป.). *ประมวลพระราชดำริ*. ค้นคืน 31 กรกฎาคม 2565, จาก <http://thvn.rdpb.go.th/idea.aspx>

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2542). *การวิจัยทางมานุษยวิทยา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2545). *วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง*. เท็กซ์แอนด์เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- จักรพันธ์ โสมะเกษตริน. (2551). *การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษ เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน* (รายงานการวิจัย). สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2543). *ภูมิปัญญาอีสาน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, เฉลียว ฤกษ์จุฬิมล, ประไพร์ วิริยะสมบูรณ์, สุดา ภิรมย์แก้ว, และ เสาวคนธ์ สุดสวาท. (2543). *สังคมวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจษฎา พัฒนานนท์. (2533) *การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานในท้องถิ่นโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา กลุ่มจักสานใบกะพ้อ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉวีวรรณ ไช้กระโทก. (2551). *การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาไม้ไผ่เชิงพาณิชย์ จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไฉน เลาะเงิน. (2552). *ลำดับภาคกลาง : การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านศิลปะการแสดงเชิงพาณิชย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง, และ วิศนีย์ ศิลตระกูล. (2533). *ภูมิปัญญาชาวบ้านเทคโนโลยีพื้นบ้านและแหล่งวิทยาการในชุมชน*. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน* (เล่ม 2. หน่วยที่ 7, น. 201-249). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาติชาย มุกสง. (2543). *พหุลักษณ์*. ต้นอ้อ 1999.
- เดือนรุ่งฟ้า เพ็ญไพสิฐ. (2553). *การศึกษาวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์ในผลงานจิตรกรรมของอาจารย์ทวีนันทขว้าง*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์].
- ทรงคุณ จันทจร. (2549). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในเรื่องทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง*. สถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงคุณ จันทจร. (2552). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรมขั้นสูง*. ประสานการพิมพ์.
- ทรงคุณ จันทจร. (2553). *ทฤษฎีวัฒนธรรมและสังคม*. สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทรงคุณ จันทจร. (2553). *เอกสารประกอบการสอนทฤษฎีวัฒนธรรมและสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ทัศนีย์ ทองไชย. (2542). สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระชัย สุขสด. (2544). การออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. โอเดียนสโตร์.
- นวนายดา เขาวนาภรณ์. (2552). แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิคม ชมพูหลง. (2542). ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง การสร้างและพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 2). อภิชาติการพิมพ์.
- นิยพรรณ (ผลวัฒนา) วรรณศิริ. (2540). มานุษยวิทยาและวัฒนธรรม. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรัช สุดสังข์. (2547). ออกแบบอุตสาหกรรม. โอเดียนสโตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. จำไทยเพรส.
- บุญเรือง สมประจบ. (2553). หัตถกรรมไม้แกะสลักภาคกลาง : การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการผลิตและพัฒนาเชิงพาณิชย์. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร. (2552). โนรา : การอนุรักษ์การพัฒนาและการสืบสานศิลปการแสดงภาคใต้. [ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ประทีป จันทรนวล. (2552). แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านที่เหมาะสมในการทำสวนยางพาราเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนภาคอีสาน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประเวศ วะสี. (2544). ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศิลปวัฒนธรรม. โรงพิมพ์การศาสนา.
- ประสิทธิ์ ดงยิ่งศิริ. (2529). หลักและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ทฤษฎีและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ (เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1, น. 1-60). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรัชญาณี ธัญญาวดี. (2546). ภูมิปัญญาพื้นบ้านหัตถกรรมจักสานตบจากมุงหลังคากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 2 บ้านวัดบางโปรง ตำบลบางโปรง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พรชัย ปานทุ่ง. (กันยายน-ธันวาคม 2558). กระบวนการสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของใช้และของตกแต่งจากหญ้าแฝกชุมชน OTOP บ้านปากโทก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิจัยและพัฒนายลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 10(3), 105-117.

พระมงคล มหานิล. (2552). การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตข้าวกล้องหอมมะลิเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พวงแก้ว พรพิพัฒน์. (2553). เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : พลังขับเคลื่อนใหม่ของเศรษฐกิจไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 47(4), 6-12.

พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ : แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มารีสา โกเศสโยธิน. (2543). การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาชนบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาด้านตะวันออก : ศึกษากรณีกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ วัดไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดตราด. ช ดารงค์ชัยการพิมพ์.

ยศ สันตสมบัติ. (2540). มนุษย์กับวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยศ สันตสมบัติ. (2548). มนุษย์กับวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยิ่งเยาวลักษณ์ กระสิ่นนันท. (2546). ชีวิตและวัฒนธรรมไทย. แสงจันทร์การพิมพ์.

รจนา จันทราสา, กนิษฐา เรืองวรรณศักดิ์, และ ภาณุ พัฒนปณิธิพงศ์. (2553). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รจนา จันทราสา. (2558). ผลวิเคราะห์เส้นใยหญ้าแฝกกับแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรม : กรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมหญ้าแฝก จังหวัดพะเยา. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 17(1). 120-129.

ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2551). สุนทรียศาสตร์. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ลำแพน จอมเมือง, และ สุทธิพงษ์ วสุโสภณ. (2546). ผ้าทอไทลื้อ : เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง. โอเดียนสโตร์.

วราภรณ์ ชลอสันติกุล. (2557). การออกแบบและพัฒนาวิธีการสร้างสรรค์งานผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกด้วยผ้าไหมไทย (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

วฤต วิสฤตเวศน์. (2552). แนวทางการพัฒนาเครื่องประดับเงินจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดสุรินทร์. คุชฌีนิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). หลักการและแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์. แอ๊ปพรินติ้งกรุ๊ป.

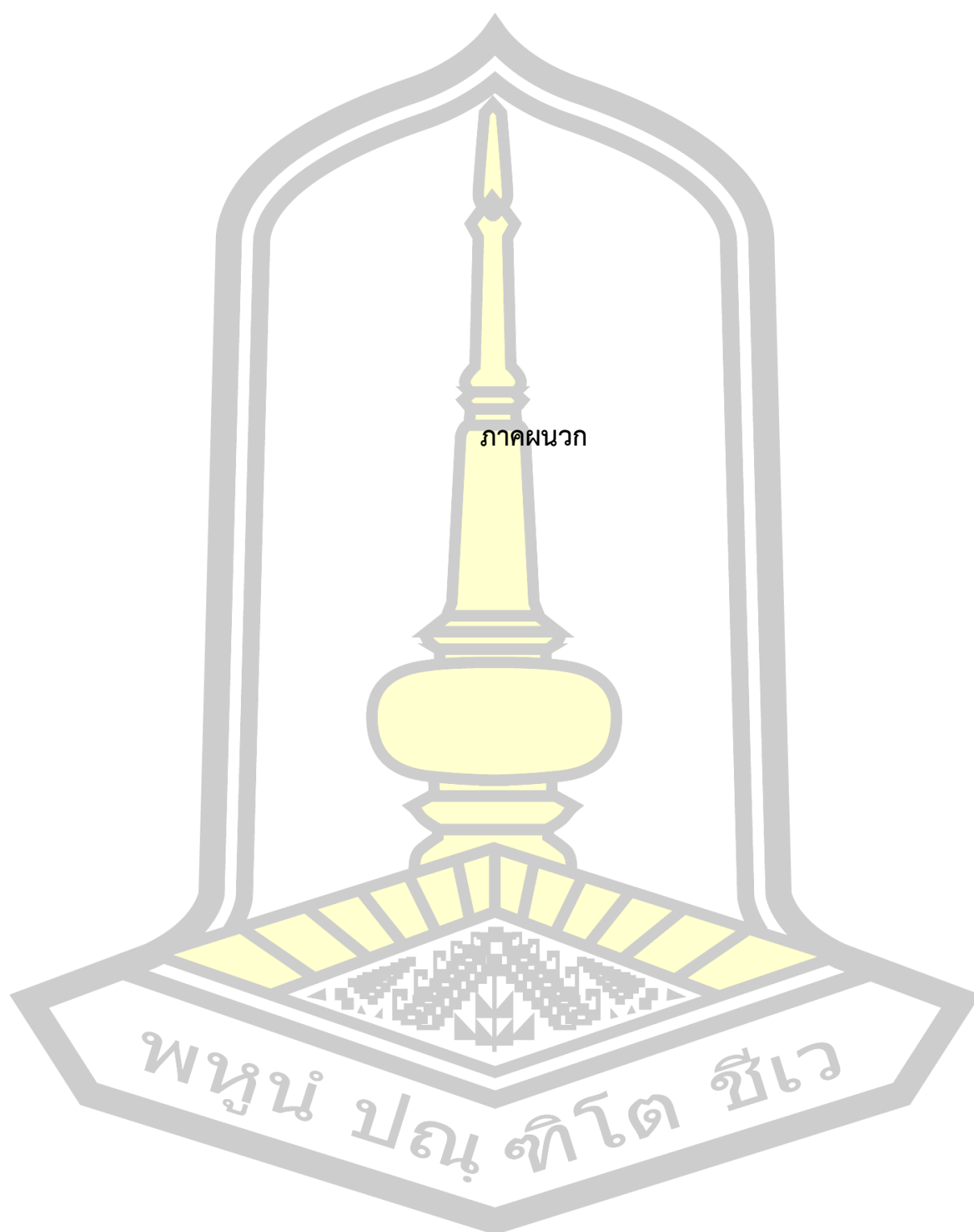
- วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2546). *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย*. ยูโรปา เพรส.
- วิทยากร เชียงกุล. (2550). *อธิบายศัพท์สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. สายธาร.
- วินัย วีระพัฒนานนท์, ไพโรจน์ เบาใจ, และ สุวพร ตั้งสมรพงษ์. (2544). *การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการศึกษาและเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครนายก*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภา แก้วปานกัน. (2552). *แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ใน จังหวัดนครราชสีมา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- วีไลลักษณ์ ชูช่วย, สมศักดิ์ สิริเสาวลักษณ์, และ ชัยวัฒน์ จีษวานิช. (2554). *การสร้างลวดลายบนผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกด้วยยางพารา (รายงานการวิจัย)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กรุงเทพมหานคร.
- ศักดิ์ชัย เกียรติดิณคินทร์. (2542). ภูมิปัญญาชุมชน ยาชุดพิเศษในการพัฒนา. *วารสารวัฒนธรรมไทย*, 36(9), 2-4.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2546). *การพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองในระดับหมู่บ้าน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
- ศิริพงษ์ นวลแก้ว. (2540). *การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สนธยา พลศรี. (2547). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. โอเดียนสโตร์.
- สมศักดิ์ ทองแก้ว. (2558, กรกฎาคม-ธันวาคม). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 6(2) คั่นคั้น 1 สิงหาคม 2565, จาก https://archmis.arch.nu.ac.th/arch_ajnu/ajnu_articleDetail.php?article_id=112&journal_id=12
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2544.). *การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม แนวคิด วิถีชีวิตและทฤษฎี*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2551). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

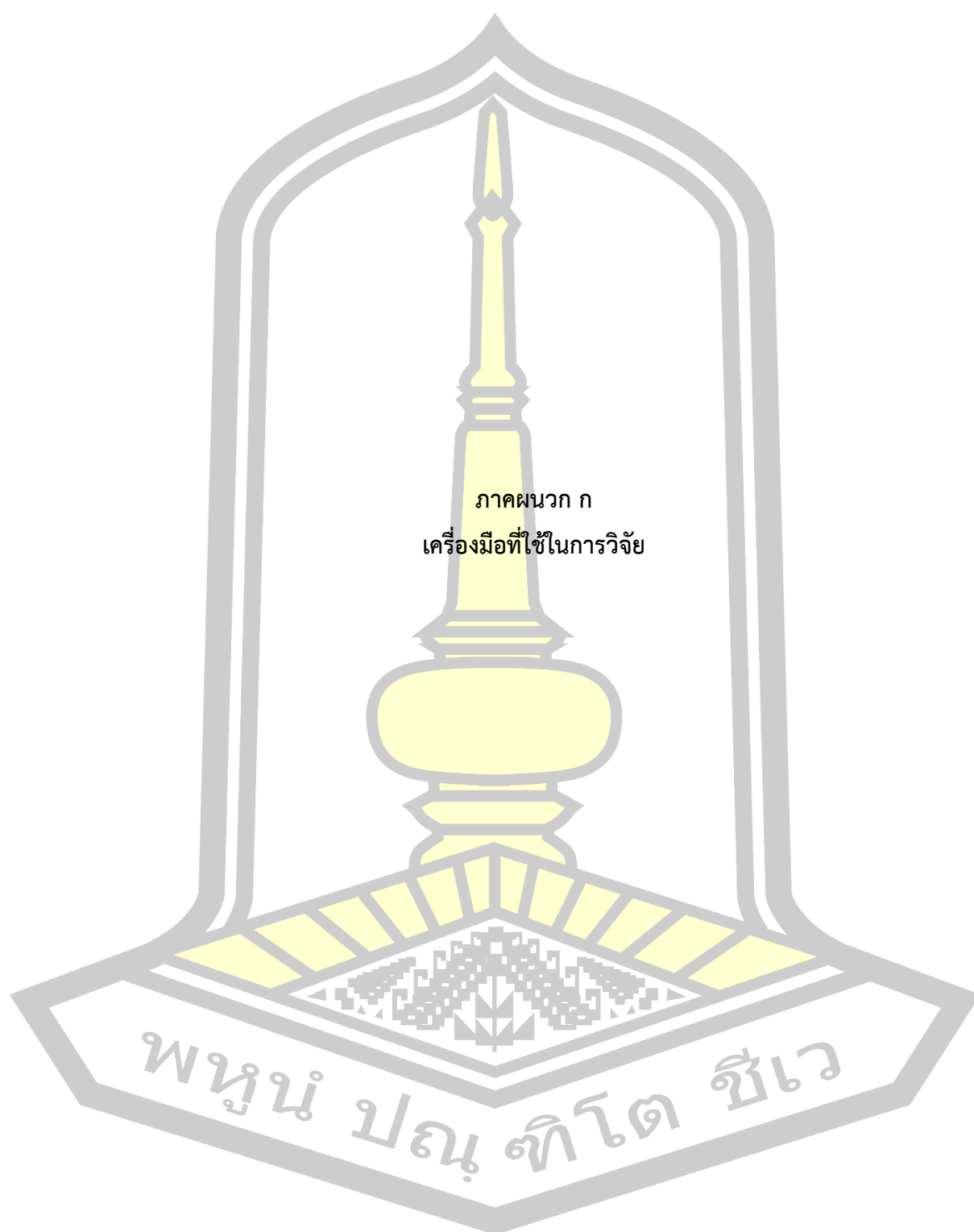
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2557). *หญ้าแฝก 23 ปี ของการสนองพระราชดำริ*. กลุ่มแผนงาน สำนักแผนงานและวิเทศสัมพันธ์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2551). *คู่มือบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของภาคีเครือข่ายงานวัฒนธรรม*. โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานจังหวัดพัทลุง. (2556). *จังหวัดพัทลุง ข้อมูลทั่วไป*. ค้นคืน 31 กรกฎาคม 2565, จาก <http://www.phatthalung.go.th/2022/content/general>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมา จังหวัดพัทลุง*. ค้นคืน 31 กรกฎาคม 2565, จาก <https://phatthalung.cdd.go.th/about-us/ประวัติความเป็นมา>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาภาคใต้ พ.ศ. 2562-2565 ฉบับทบทวน*.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)*.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*.
- สำเริง ยอยรู้รอบ. (2547). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านการทำเป็ลญวน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนแม่พระประจักษ์ สุพรรณบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม].
- สุชาดา สุวรรณกรณ์. (2555, 21 มิถุนายน). *วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาและคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ใน ภูมิปัญญาไทย*. ค้นคืน 2 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/380366>
- สุดใจ ทูลพานิชย์กิจ. (2546). *หลักการพัฒนาเศรษฐกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ธนาเพรสแอนด์กราฟฟิค.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2542). *ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้* (เล่ม 12. ภาควิชา-เมืองพระเวียง, น. 5755-5768). มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, พิสิฐ เจริญวงศ์, และ ปรีชา นุ่นสุข. (2542). *ภาคใต้. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้* (เล่ม 12 ภาควิชา-เมืองพระเวียง, น. 5597-5656). มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุนัย จุลพงศธร. (2550). *ฉีกหน้ากากระเบิด (โรงสี) ชุมชน*. ศยาม.

- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 18). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ปิ่นทอง. (2552). *การอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานภูมิปัญญาด้านโหราศาสตร์ของลาวครั้งเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของจังหวัดนครปฐม*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). *แนวคิดแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์พัฒนาท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). คลังปัญญา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2553). *การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- โสภณ สุภาพงษ์. (2541). *เศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนชนบท*. บัณฑิตอาสา.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2552). *การบริหารการตลาดกลยุทธ์และยุทธวิธี*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุชิต กุลมลา. (2552). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านงานจักสานไม้ไผ่เพื่อเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- อมรา พงศาพิชญ์. (2544). *สังคมและวัฒนธรรม*. ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- อุเทน ปัญญา, สิทธิรัฐ ประพุทธินิสาร, ต่าย เชียงฉี, เจิดหล้า สุนทรวิภาค, อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์, ศรีวิไล พลมณี, อนุชาติ ธัญชัย, ภูงค์ กุลชลบุตร, กาญจนา โชคถาวร, อัจฉรา วัฒนปัญญา, และ วรลักษณ์ หิมะกลัส. (2545). *การวิจัยเพื่อฟื้นฟูภาวะวิกฤตทางสังคมในภาคเหนือตอนบน* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2548). *ภูมิปัญญาทักษิณ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อัมรินทร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2541). *ภูมิปัญญาชาวบ้าน : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. มูลนิธิภูมิปัญญา.
- เอื้อม ทองดี. (2542). *ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เอกสารประกอบการบรรยาย วทพช 511 สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Carroll, Noël. (1999). *Philosophy of art: A contemporary introduction*, Routledge.
- Chalor Yaekkhoksung, Songkoon Chantachon, & Prasopsuk Ritthidet. (2009). An applied using local wisdom to making ironware for community economic development. *Journal of Social Sciences*, 5(4), 398-400.

- Cooper, R. G., & Kleinschmidt, E. J. (1987). New products : What separates winners from losers. *Journal of Product Innovation Management*, 4(3), 169-184.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0737678287900026>
- Ilori, M. O., Oke, J. S., & Sanni, S. A. (2000, June). Management of new product development in selected food companies in Nigeria. *Technovation*, 20(6), 333-342.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0166497299001479>
- Kimm, Jung-Yoom, Wong, Veronica, & Eng, Teck-Yong. (2005, September). Product variety strategy for improving new product development proficiencies. *Technovation*, 25(9), 1001-1015. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0166497204000380>
- Rosengarten, Dale. (1997). *Social origins of the African-American lowcountry basket*. [Doctoral dissertation, Harvard University].

แบบสำรวจเบื้องต้น

เรื่อง หญ้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจง

แบบสำรวจเบื้องต้นนี้เป็นแบบสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก ที่ตรงกับความต้องการของท่านเพื่อไปเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านช่วยตอบ/แทนแบบสอบถามตามความคิดเห็น คำตอบของท่านคือข้อมูลสำคัญต่อการนำไปออกแบบและพัฒนาการสร้างผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก และเพื่อการเผยแพร่สู่ชุมชนต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

แบบสำรวจ

เรื่อง หน้าแฟก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ถูก (✓) ลงใน ☐ หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี

☐ 20-30 ปี

☐ 31-40 ปี

☐ 41-50 ปี

☐ 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท

☐ ปริญญาเอก

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. อาชีพ

☐ รับราชการ

☐ รัฐวิสาหกิจ

☐ ธุรกิจส่วนตัว

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์หน้าแฟก

2.1 ความเห็นเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์หน้าแฟก

1. ท่านเคยใช้ผลิตภัณฑ์หน้าแฟกชนิดใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ กล้องใส่กระดาดาชิมู

☐ ตะกร้าต่าง ๆ

☐ กระเป๋ากลือสตรี

☐ ถังขยะ

☐ หมวกปีกกว้าง

☐ ที่รองจาน

☐ กระเป๋าสตางค์สตรี

☐ ที่รองแก้ว

☐ กระเป๋าสะพายสตรี

☐ ที่ใส่เครื่องประดับ

☐ ชุดของที่ระลึก

2. ท่านคิดว่าหน้าแฟก สามารถนำไปเป็นส่วนประกอบที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์

ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ผลิตภัณฑ์ของใช้ในบ้าน

☐ ผลิตภัณฑ์แต่งรถ

☐ ผลิตภัณฑ์ของใช้สำนักงาน

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. ท่านทราบไหมว่าในจังหวัดพัทลุง มีแหล่งที่ปลูกหญ้าแฝกมากที่สุดในพื้นที่ที่นำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์

☐ อำเภอเมือง	☐ อำเภอควนขนุน
☐ อำเภอเขาชัยสน	☐ อำเภอปากพะยูน
☐ อำเภอกงหรา	☐ อำเภอตะโหมด
☐ อำเภอป่าบอน	☐ อำเภอศรีบรรพต
☐ อำเภอบางแก้ว	☐ อำเภอป่าพะยอม
☐ อำเภอศรีนครินทร์	

4. ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกแบบใดที่ท่านนิยมและชื่นชอบ

☐ กล่องใส่ทิชชู	☐ กระเป๋าถือ
☐ หมวก	☐ กระเป๋าสะพาย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

.....

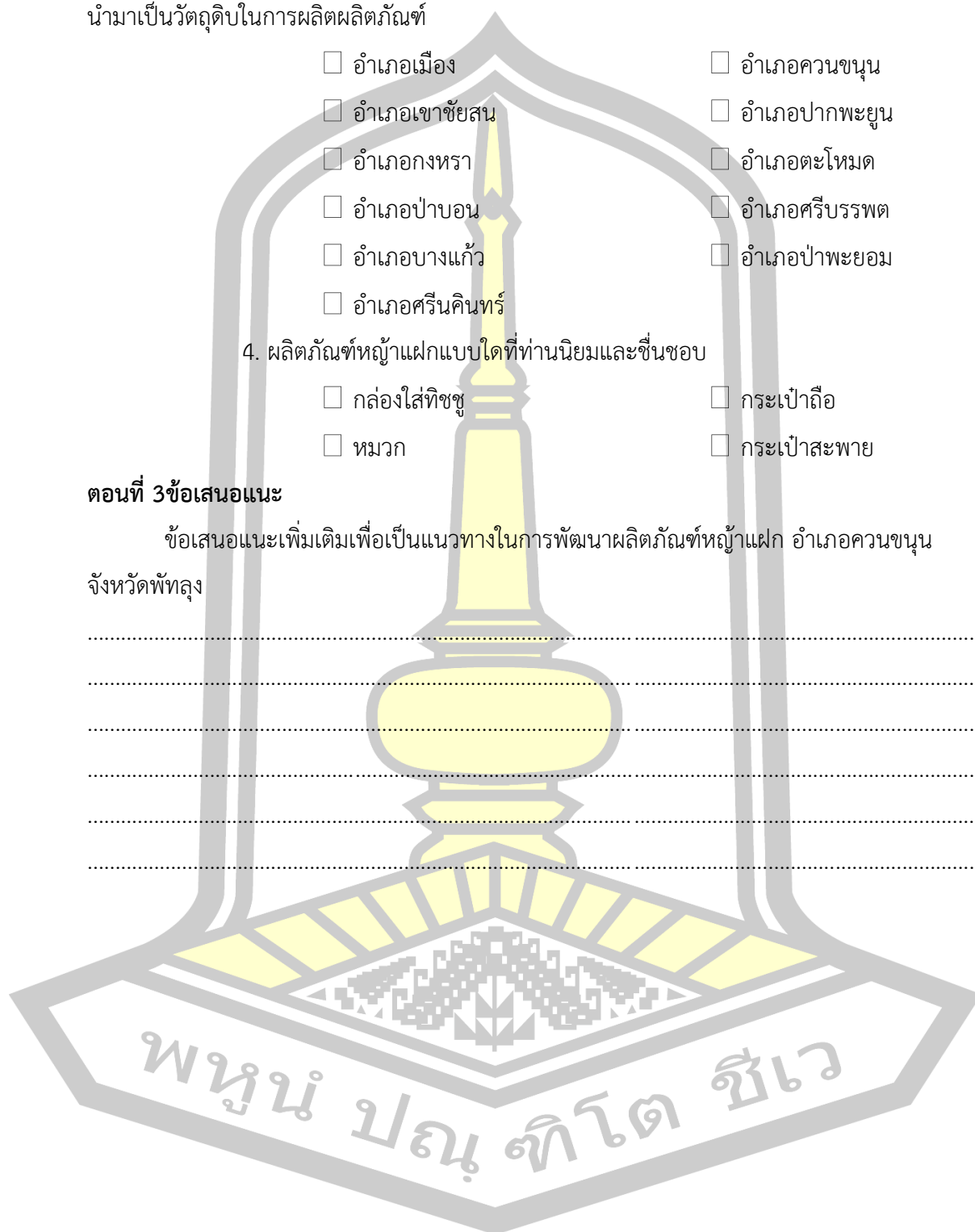
.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มผู้รู้ (Key Informants)

เรื่อง หล้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบททั่วไปของผลิตภัณฑ์หล้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน จำนวน 5 หน้ามีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 สภาพบริบททั่วไปของผลิตภัณฑ์หล้าแฝก เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หล้าแฝกให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของตลาด ประกอบด้วย คำถาม 3 ข้อ

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หล้าแฝก ประกอบด้วย คำถาม 4 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ผู้ให้ข้อมูลยินดีที่จะให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง หล้าแฝก :

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยทำเครื่องหมายถูก (v) ลงในช่องสี่เหลี่ยม ☐ ตามความคิดเห็นยินยอมของท่าน

☐ ยินยอม

☐ ไม่ยินยอม

ผู้วิจัย นายทยากร บำรุงพานิช

เบอร์โทร 093-6644-987

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....

1.2 ที่ตั้ง บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....สถานที่สัมภาษณ์.....

1.3 อาชีพหลัก.....รายได้.....บาท

รายได้จากการนำหญ้าแฝกมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจชุมชน.....บาท

1.4 ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญา

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

1.5 ประสบการณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

☐ 2 ปี

☐ 3 ปี

☐ 4 ปี

☐ 5 ปี

ตอนที่ 2 สภาพบริบททั่วไปของผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก เพื่อออกแบบและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ให้มีความสวยงาม เหมาะสมกับความต้องการของตลาด

2.1 ประวัติความเป็นมา

ด้านสภาพวิถีชีวิต.....

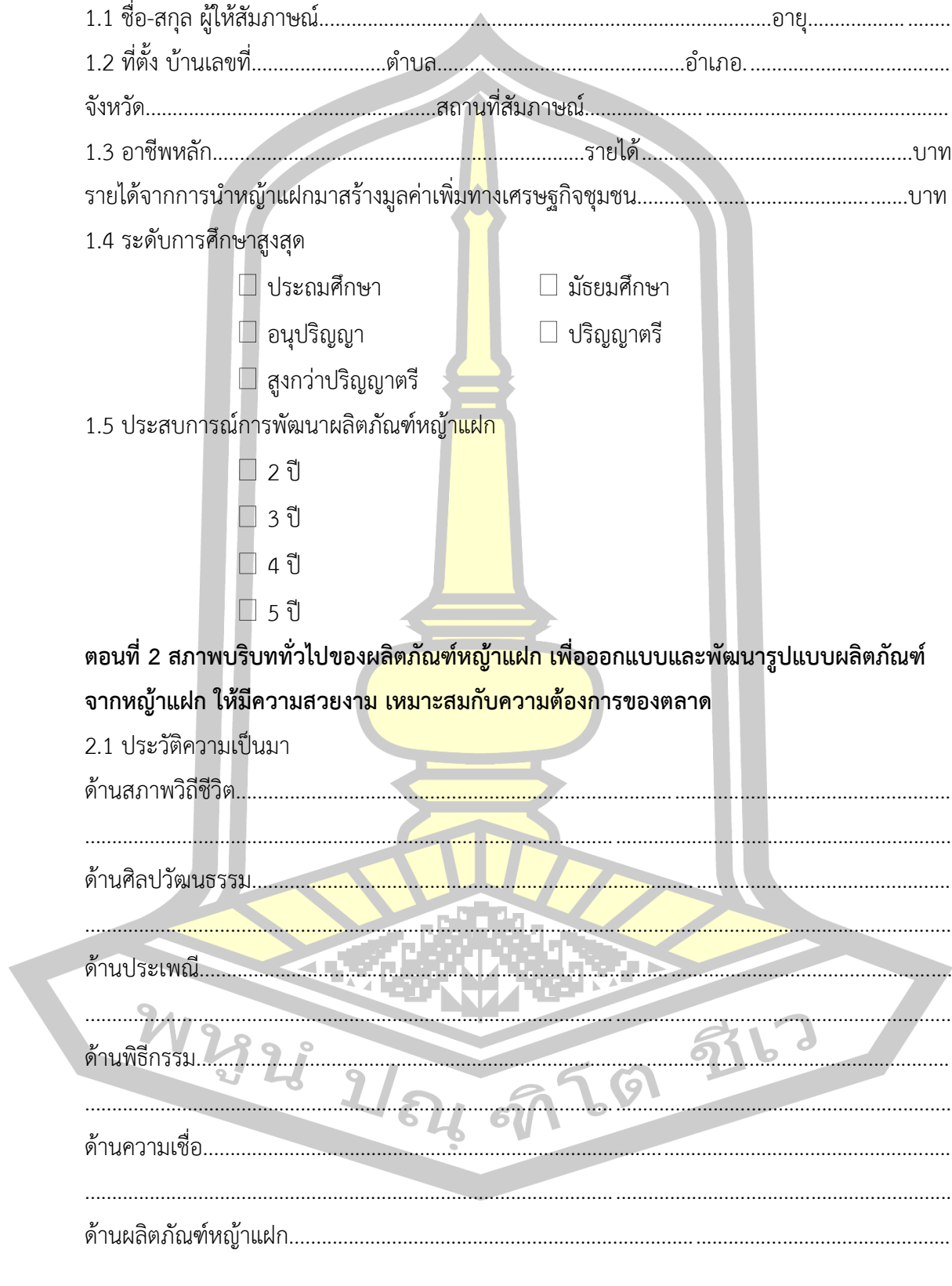
ด้านศิลปวัฒนธรรม.....

ด้านประเพณี.....

ด้านพิธีกรรม.....

ด้านความเชื่อ.....

ด้านผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก.....

2.2 ประวัติความเป็นมาของการสร้างผลิตภัณฑ์หญาแฝก

ด้านภูมิปัญญา.....

.....

ด้านเครื่องมือ

.....

.....

ด้านวัตถุดิบ.....

.....

ด้านแหล่งที่มาของวัตถุดิบ.....

.....

ด้านรูปแบบและลวดลาย.....

.....

ด้านโอกาสที่ใช้ผลิตภัณฑ์.....

.....

2.3 สภาพบริบททั่วไปของการออกแบบผลิตภัณฑ์หญาแฝก

1. เครื่องมือ.....

.....

2. วัตถุดิบ.....

.....

3. แหล่งที่มา.....

.....

4. ขั้นตอน.....

.....

5. รูปแบบและลาย.....

.....

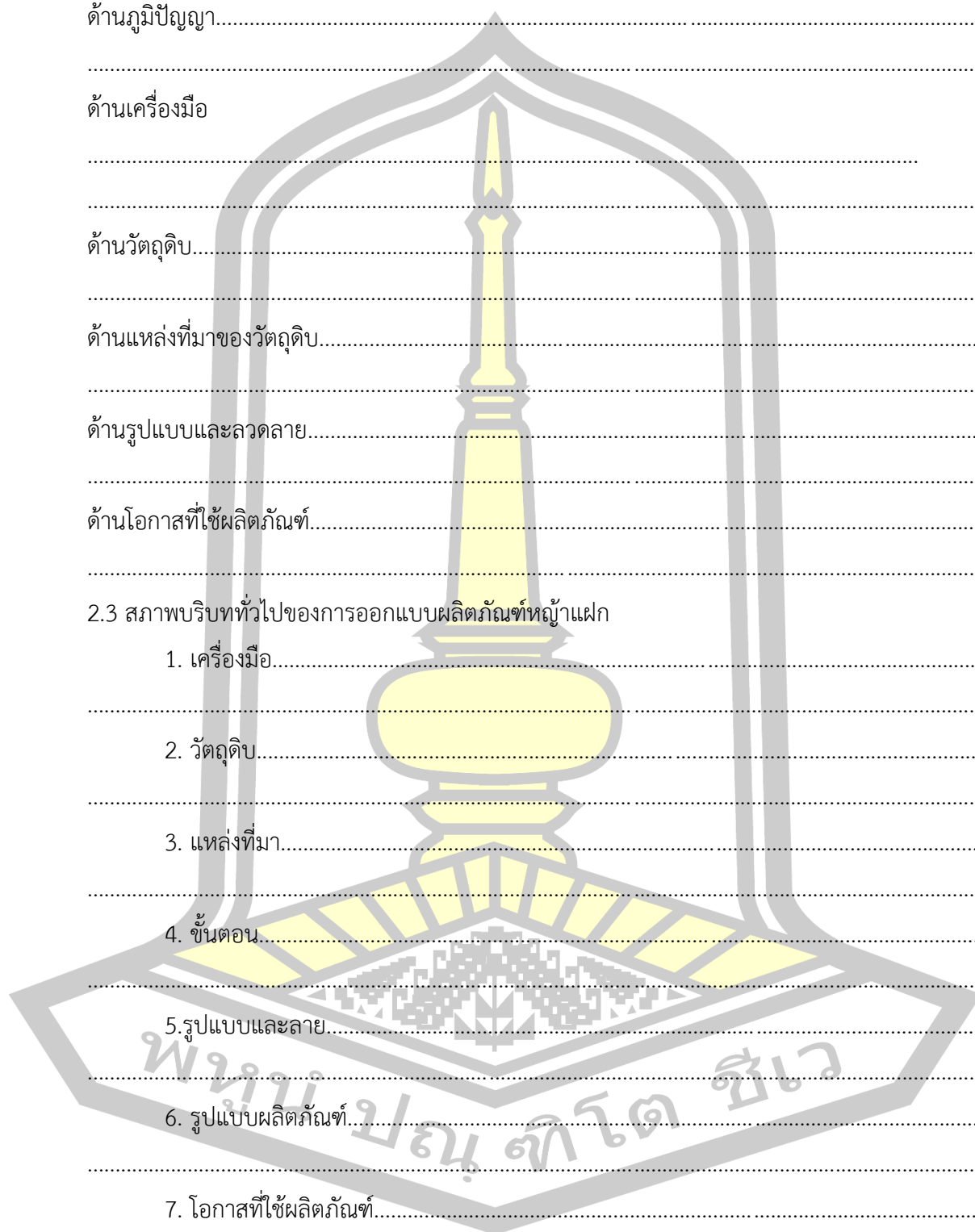
6. รูปแบบผลิตภัณฑ์.....

.....

7. โอกาสที่ใช้ผลิตภัณฑ์.....

.....

.....

2.4 ใครเป็นผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์.....

.....

2.5 ออกแบบเองหรือมีผู้ออกแบบให้.....

.....

2.6 วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญา.....

.....

2.7 ลวดลายที่นิยม คือลายอะไร.....

.....

2.8 สีที่ใช้ย้อมมีวิธีการอย่างไร.....

.....

2.9 ความยากง่ายแต่ละขั้นตอนมีเทคนิคอย่างไร.....

.....

2.10 สภาพปัญหาของการผลิตผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

1. วัตถุดิบ.....

.....

2. ขั้นตอนการผลิต.....

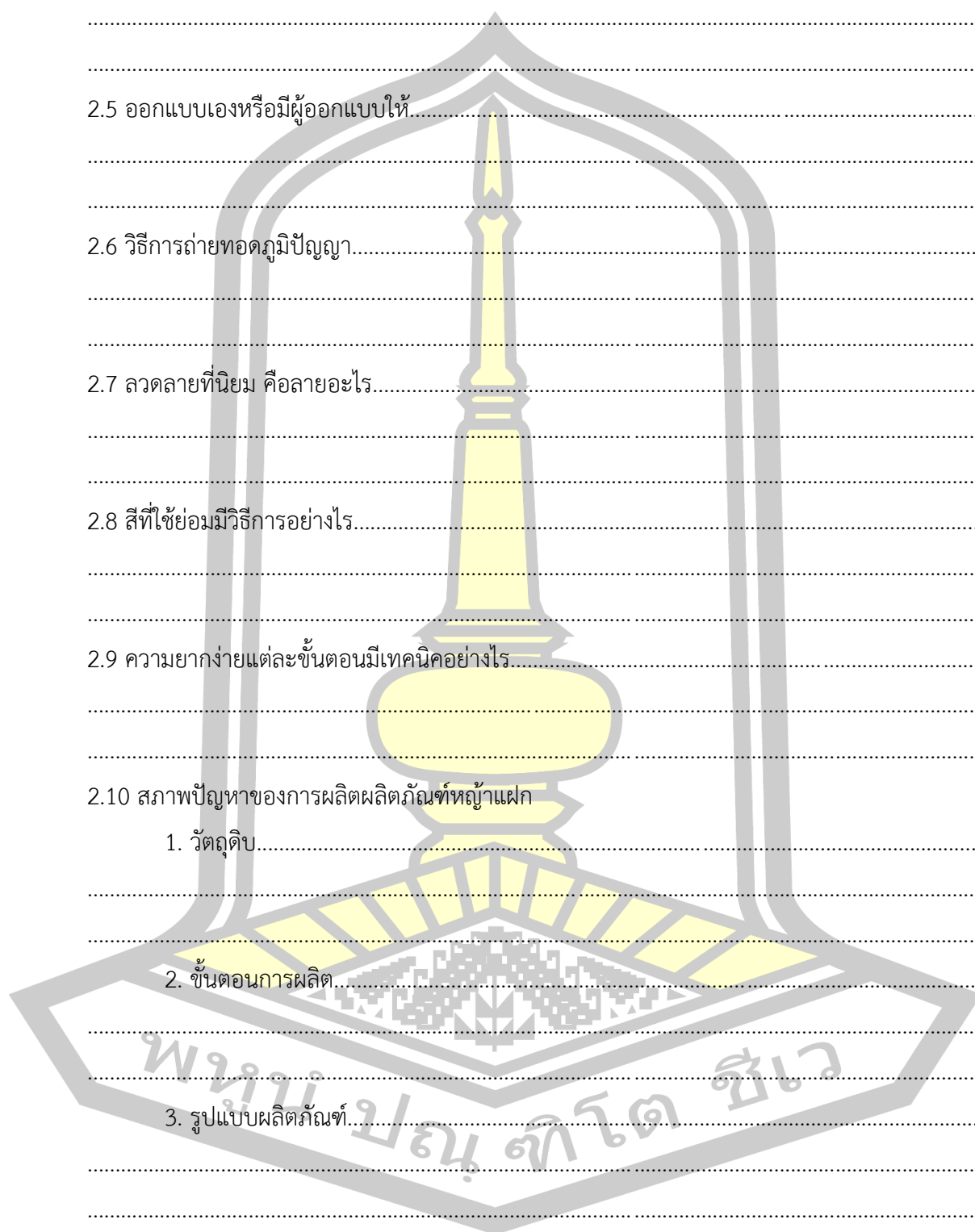
.....

3. รูปแบบผลิตภัณฑ์.....

.....

4. คุณภาพผลิตภัณฑ์.....

.....

5. ควรส่งเสริมให้เป็นอาชีพหลักของชุมชนหรือไม่.....

6. ท่านคิดว่าควรส่งเสริมผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐาน เช่น OTOP.....

7. แหล่งจำหน่ายเพียงพอหรือไม่อย่างไร.....

8. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรพัฒนาชนิดใด (กระเป๋าสตางค์, กล่องทิชชู, หมวก, กระเป๋าสะพาย ฯลฯ).....

9. การบริหารจัดการกลุ่มเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร.....

10. การจัดสรรผลกำไรเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร.....

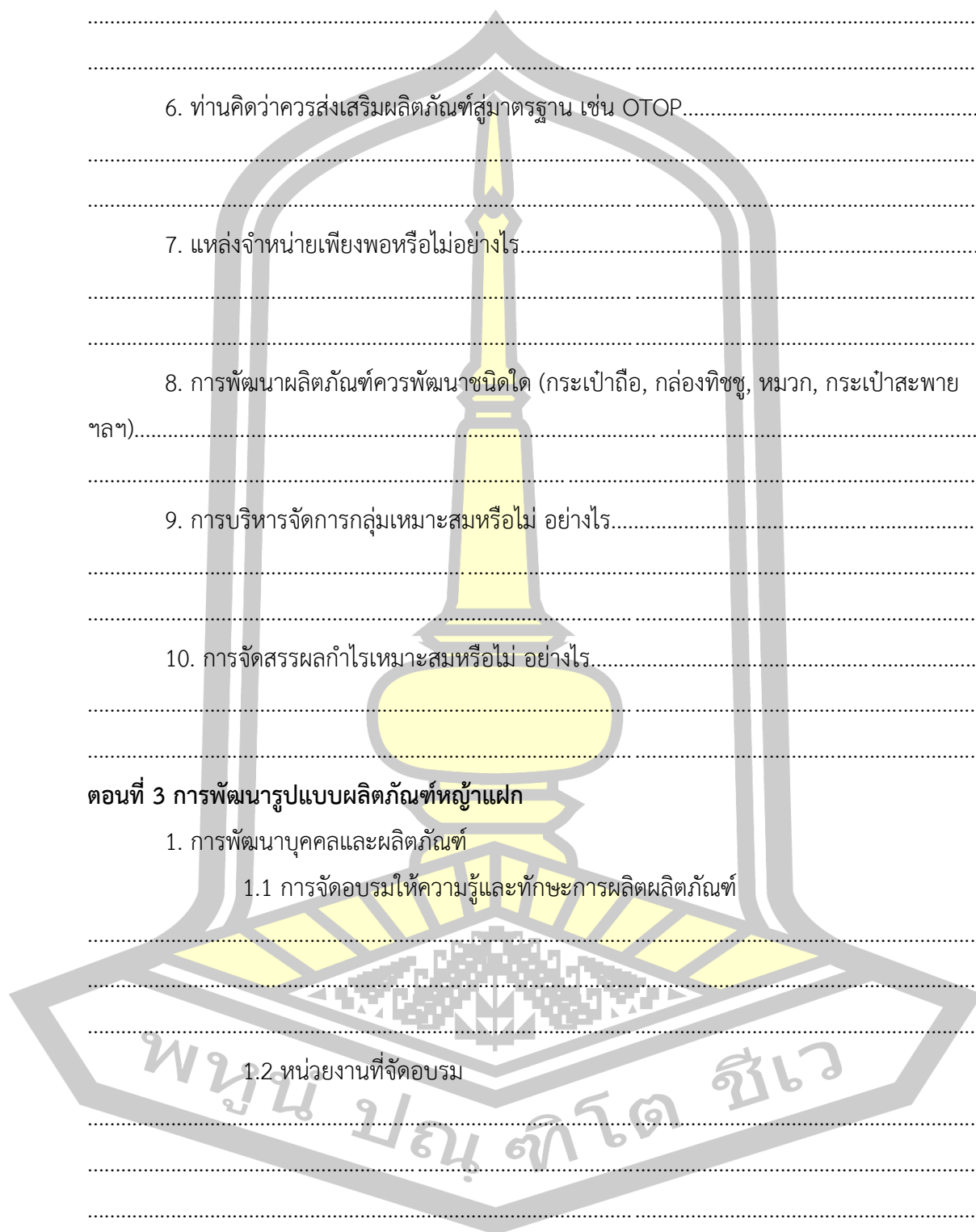
ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

1. การพัฒนาบุคคลและผลิตภัณฑ์

1.1 การจัดอบรมให้ความรู้และทักษะการผลิตผลิตภัณฑ์

1.2 หน่วยงานที่จัดอบรม

1.3 วิธีการจัดอบรม

1.4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิตภัณฑจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ หรือชุมชนที่ผลิต
ผลิตภัณฑ์หุ้มฝาแฝกในสถานะเดียวกัน

2. การพัฒนาเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือ

2.2 วัสดุดิบ

2.3 การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้

3. การพัฒนารูปแบบ ลวดลาย สี สัน ผลิตภัณฑ์

4. รูปแบบและผลิตภัณฑ์

5. โอกาสที่ใช้

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants)

เรื่อง หล้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการถ่ายทอด การผลิตผลิตภัณฑ์ หล้าแฝก การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์หล้าแฝก

แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งเป็น 5 ตอน จำนวน 4 หน้า มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญา การถ่ายทอด การผลิตผลิตภัณฑ์หล้าแฝก การออกแบบของ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หล้าแฝก ประกอบด้วย คำถาม 7 ข้อ

ตอนที่ 3 อุปสรรคและขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย คำถาม 7 ข้อ

ตอนที่ 4 สภาพปัจจุบันการผลิตผลิตภัณฑ์หล้าแฝก ประกอบด้วย คำถาม 7 ข้อ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

1. ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....

1.2 ที่ตั้ง บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....สถานที่สัมภาษณ์.....

1.3 อาชีพหลัก.....รายได้.....บาท

รายได้จากการนำหล้าแฝกมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจชุมชน.....บาท

1.4 ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญา

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

1.5 ประสบการณ์การทำผลิตภัณฑ์หล้าแฝก

☐ 2 ปี

☐ 3 ปี

☐ 4 ปี

☐ 5 ปี

ตอนที่ 2 ภูมิปัญญา การถ่ายทอด การผลิตผลิตภัณฑ์หญาแฝก การออกแบบและการพัฒนา
ผลิตภัณฑ์หญาแฝก

1. ประวัติความเป็นมา.....

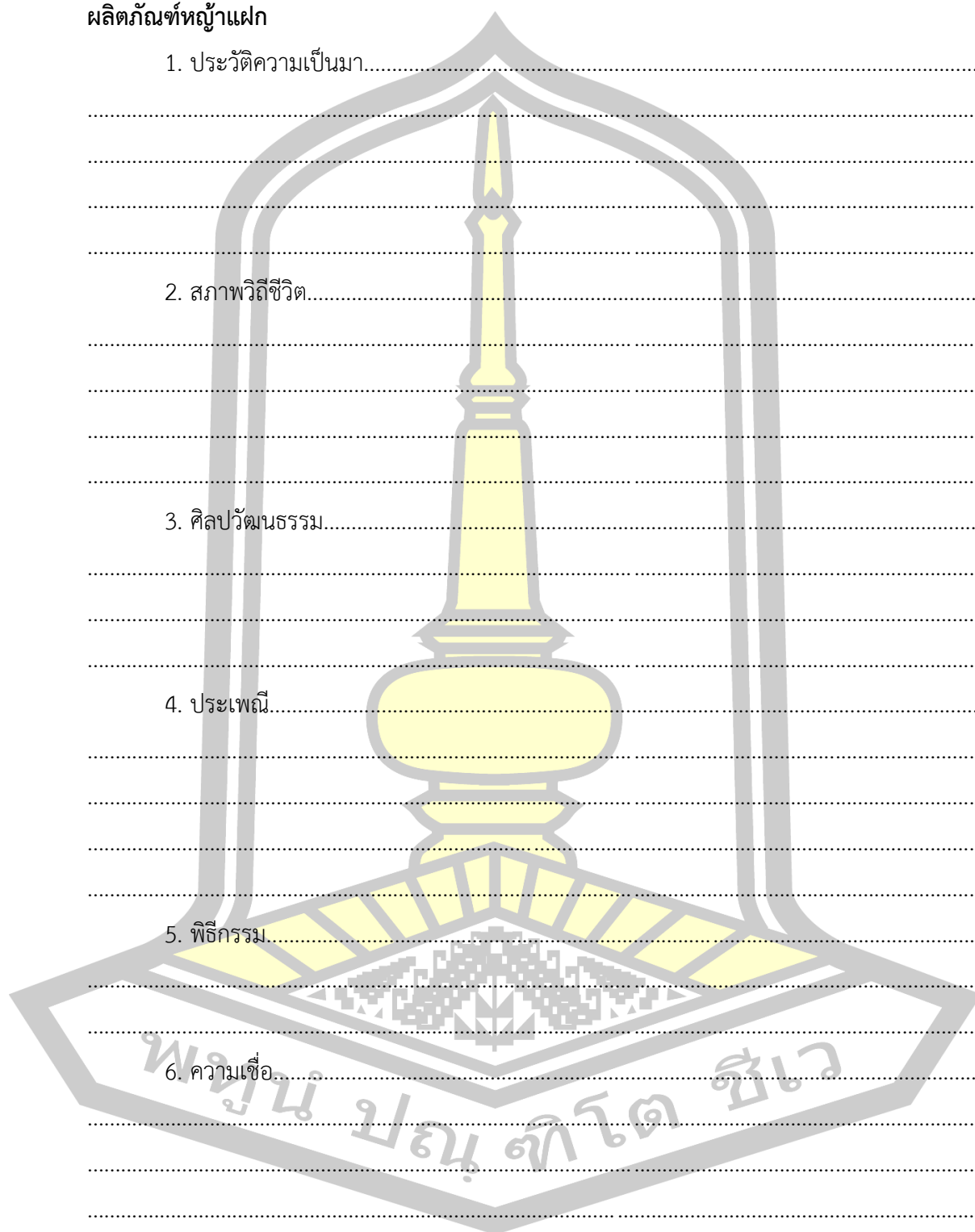
2. สภาพวิถีชีวิต.....

3. ศิลปวัฒนธรรม.....

4. ประเพณี.....

5. พิธีกรรม.....

6. ความเชื่อ.....

7. ผลิตรายณ์ท์.....

ตอนที่ 3 อุปกรณ์และขั้นตอนการทำผลิตรายณ์ท์

1. เครื่องมือ

2. วัสดุดิบ

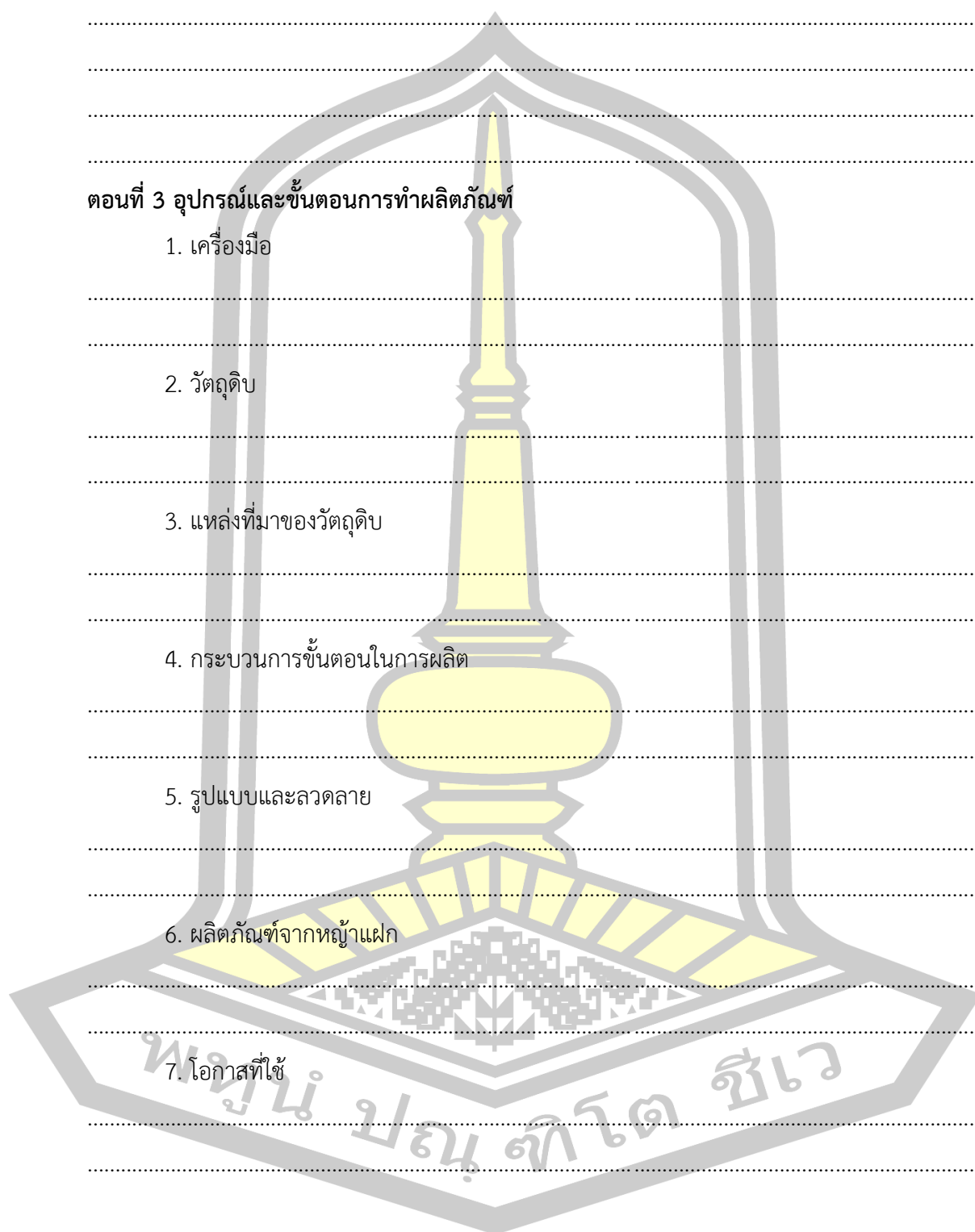
3. แหล่งที่มาของวัสดุดิบ

4. กระบวนการขั้นตอนในการทำผลิตรายณ์ท์

5. รูปแบบและลวดลาย

6. ผลิตรายณ์ท์จากหญ้าแฝก

7. โอกาสที่ใช้

ตอนที่ 4 สภาพปัจจุบันการผลิตผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก

1. เครื่องมือ

2. วัตถุดิบ

3. แหล่งที่มาของวัตถุดิบ

4. กระบวนการขั้นตอนในการผลิต

5. รูปแบบและลวดลาย

6. ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก

7. โอกาสที่ใช้

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

พญนุ ปณฺ จิโต ชีเว

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป(General Informants)
เรื่อง หน้าแฟก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หน้าแฟก การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 4 ตอน จำนวน 3 หน้า มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถาม 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หน้าแฟก ประกอบด้วยคำถาม 11 ข้อ

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยคำถาม 3 หัวข้อใหญ่

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....

1.2 ที่ตั้ง บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....สถานที่สัมภาษณ์.....

1.3 อาชีพหลัก.....รายได้.....บาท

1.4 ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษา

☐ อนุปริญญา ☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หน้าแฟก

1. ท่านรู้จักผลิตภัณฑ์หน้าแฟกหรือไม่.....

.....

2. ท่านเคยใช้ผลิตภัณฑ์หน้าแฟกหรือไม่.....

.....

3. ท่านเคยทราบกระบวนการขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์มีอะไรบ้าง.....

.....

4. ท่านทราบหรือไม่ว่ามีวัตถุดิบในการผลิตหญ้าแฝกอะไรบ้าง.....

5. ท่านมีความคิดอะไรเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก.....

6. ท่านชอบผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกชนิดใด.....

7. ราคาของผลิตภัณฑ์เป็นอย่างไร.....

8. รูปแบบของผลิตภัณฑ์ สวดลาย สี สัน มีการปรับเปลี่ยนอะไร.....

9. ท่านมีแนวคิดอย่างไรในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก.....

10. ผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกที่ท่านต้องการมีอะไรบ้าง.....

11. ท่านต้องการให้ผู้สร้างผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกผลิตสินค้าแบบใด ลักษณะรูปแบบควรเป็นอย่างไร.....

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

1. การพัฒนาผู้ผลิตผลิตภัณฑ์

1.1 การจัดให้ความรู้

1.2 หน่วยงานที่จัดอบรม

1.3 วิธีการจัดอบรม

1.4 แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นที่ผลิตผลิตภัณฑ์ในสถานะเดียวกัน

1.5 นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้

2. การพัฒนาเครื่องมือในการผลิต

2.1 พัฒนาเครื่องมือ

2.2 พัฒนาวัตถุดิบ

2.3 นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้

3. พัฒนารูปแบบ ลวดลาย สี สัน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

แบบสังเกตชนิดมีส่วนร่วม (Participant Observation)

เรื่อง หย้าแฝก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

1. สังเกตและมีส่วนร่วมในการเตรียมวัตถุดิบในการผลิตหรือการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หย้าแฝก
2. วัน เวลา สถานที่
3. วัสดุอุปกรณ์
4. บุคลากร
5. สังเกตและมีส่วนร่วมในขั้นตอนการผลิตหรือการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หย้าแฝก ว่ามีวิธีการอย่างไร มีปัญหาหรือไม่
6. การมีส่วนร่วมในการเลือกวัตถุดิบในการผลิตหรือการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หย้าแฝก
7. กิจกรรมประกอบการสังเกต
 - 7.1 การถ่ายภาพ
 - 7.2 บันทึกเสียง
 - 7.3 สัมภาษณ์
 - 7.4 จัดบันทึก
8. สภาพการณ์ในระหว่างสังเกต
9. ปัญหาและอุปสรรคต่อการสังเกต
10. อื่น ๆ

ผู้สังเกต ชื่อ.....นามสกุล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่.....

พูน ปณ จิต ชีเว

แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)

เรื่อง ฐานาแฟ : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

1. สังเกตวิธีการเตรียมวัตถุดิบในการผลิตหรือการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ฐานาแฟ
2. วัน เวลา สถานที่
3. วัตถุประสงค์
4. บุคลากร
5. สังเกตในการผลิตหรือการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ฐานาแฟ ว่ามีวิธีการอย่างไร มีปัญหาหรือไม่
 - 5.1 วิธีชีวิตประชาชนในชุมชน ความสัมพันธ์ในครอบครัว อาชีพ
 - 5.2 วิธีชีวิตเกี่ยวกับการผลิตหรือการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ฐานาแฟ
 - 5.3 สภาพสังคม
 - 5.4 การผลิตหรือการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ฐานาแฟ
6. สังเกตในการเลือกวัตถุดิบในการผลิต การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ฐานาแฟ
7. กิจกรรมประกอบการสังเกต
 - 7.1 การถ่ายภาพ
 - 7.2 บันทึกเสียง
 - 7.3 สัมภาษณ์
 - 7.4 จัดบันทึก
8. สภาพการณ์ในระหว่างสังเกต
9. ปัญหาและอุปสรรคต่อการสังเกต
10. อื่น ๆ

ผู้สังเกต ชื่อ.....นามสกุล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

พ.ศ. ๒๕๖๓

แนวทางการสนทนากลุ่ม

เรื่อง ฐานาแฟ : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

1. วัน เวลา สถานที่ ในการสนทนากลุ่ม

2. ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
2. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
3. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
4. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
5. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....
6. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

3. ประเด็นในการสนทนากลุ่ม

3.1 หัวข้อการสนทนา

1. ความเป็นมาของกลุ่มฐานาแฟ เป็นดังนี้
2. สภาพบริบททั่วไปของการผลิตผลิตภัณฑ์ฐานาแฟ เป็นดังนี้
- 3.การออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ฐานาแฟ เป็นดังนี้

(1) วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต และออกแบบ

(2) วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต และออกแบบ

(3) การผลิตและการออกแบบมี 2 รูปแบบ คือ.....

(4) รูปแบบของลวดลายของผลิตภัณฑ์ เป็นดังนี้ คือ.....

4. ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม.....

5. ผู้บันทึกการสนทนากลุ่ม.....

6. วัสดุอุปกรณ์ในการสนทนากลุ่ม

6.1 การถ่ายภาพ

6.2 บันทึกรายการ

6.3 สัมภาษณ์

6.4 จัดบันทึก

7. ข้อสรุปของประเด็นในการสนทนากลุ่ม

8. ข้อเสนอแนะ

พูน ปณ จิต ชีเว

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

เรื่อง หน้าแฟก : การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง หรือ บันทึกข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติม และมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ศึกษาเจาะบุคคลผู้เกี่ยวข้อง

เรื่อง.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... เวลา.....

ชื่อ..... สกุล.....

อายุ..... ปี..... อาชีพ.....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

หัวข้อสนทนา.....

.....

.....

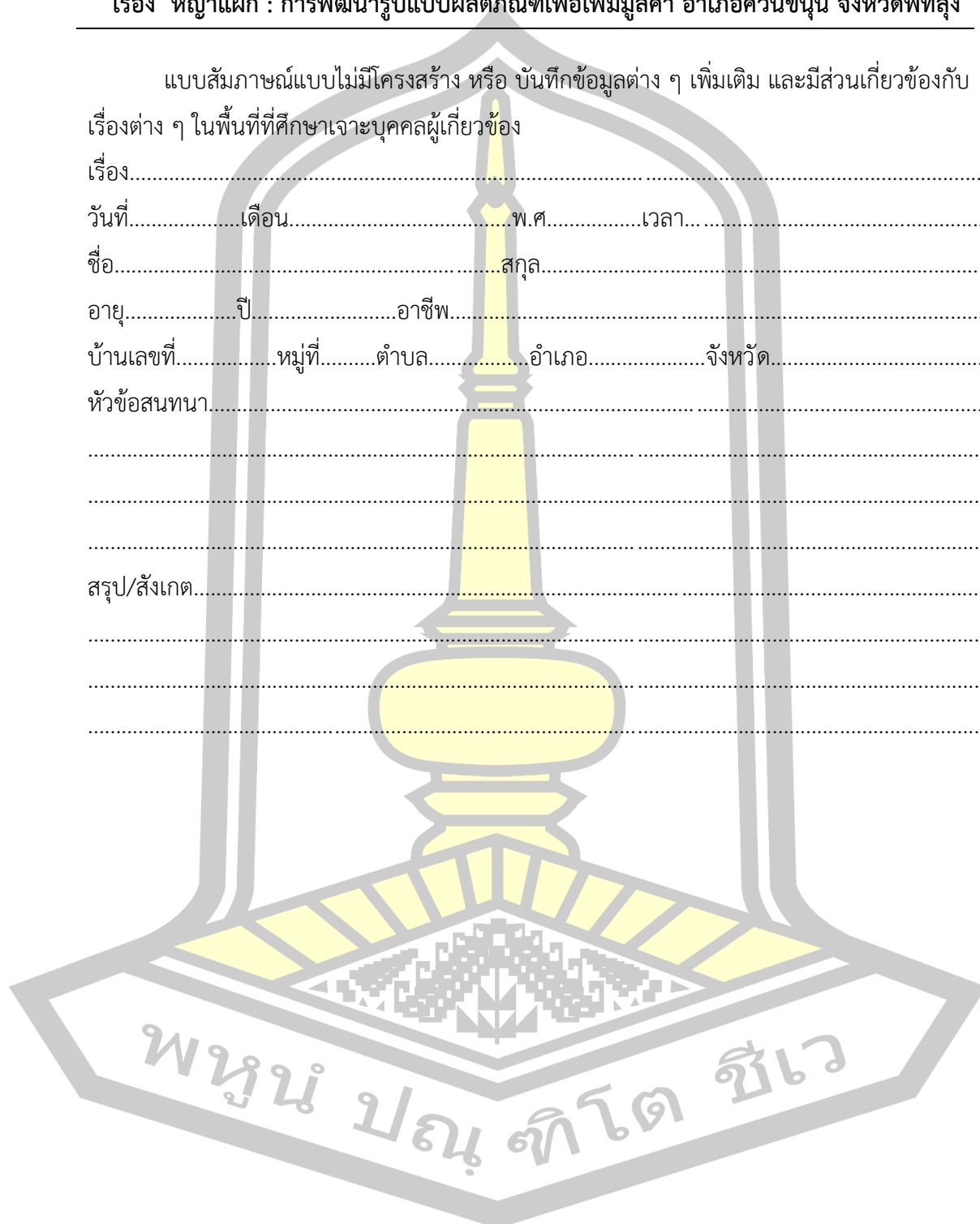
.....

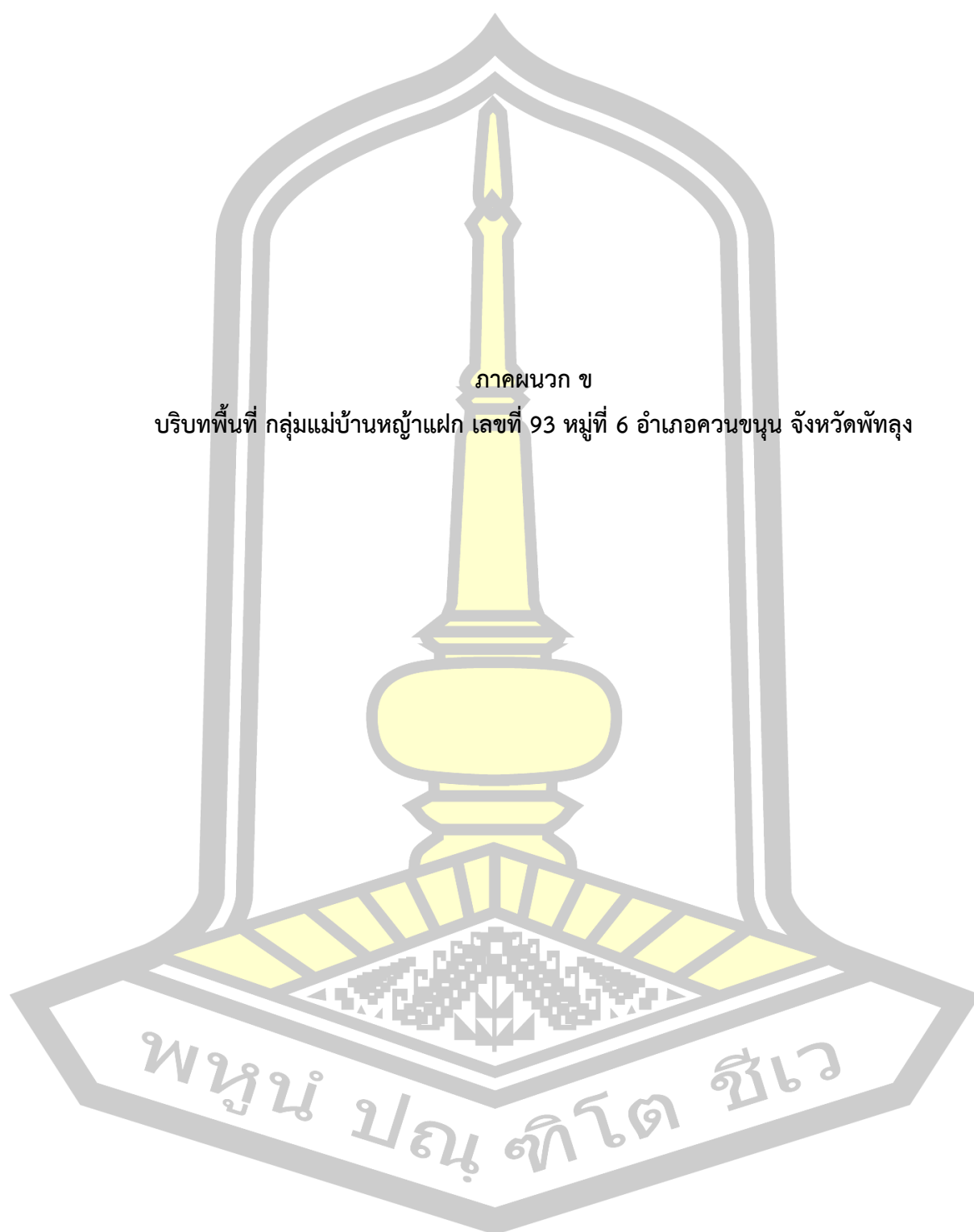
สรุป/สังเกต.....

.....

.....

.....

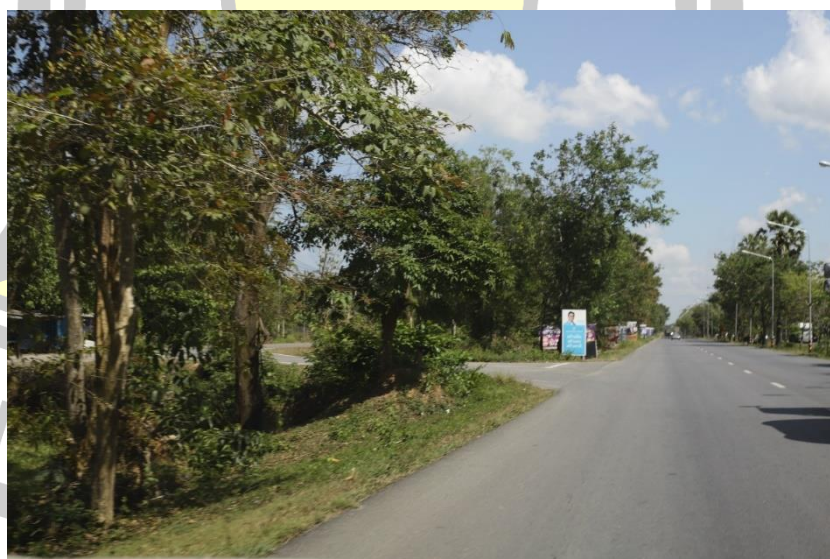

การเดินทางเข้าสู่กลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก มีจำนวน 2 เส้นทาง คือ

เส้นทางสายที่ 1 ทางหลวงสายเอเชียกรุงเทพ-พัทลุง เลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 4018 ระยะทาง 1.2 กม. และเลี้ยวซ้ายตรงไปอีก 1.7 กม. ถึงกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาพประกอบที่ 68 เส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ใช้เส้นทางถนนสายเอเชีย กรุงเทพ-พัทลุง มีป้ายหน่วยป้องกันรักษาป่าที่ พท. 6 (ชะมวง) เลี้ยวไป 200 เมตร เลี้ยวขวา
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 69 แสดงเส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก เจอทางแยกเลี้ยว
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 70 เส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านห้วยแฝก
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 71แสดงเส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านห้วยแฝก เจอ 3 แยกเลี้ยวเข้าไป 1.7 กม ตามเส้น
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 72 แสดงเส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก ระหว่างทางเจอสวนยางพารา
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 73 แสดงที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

พูน ปณ ทิโต ชเว

เส้นทางสายที่ 2 เข้าทางหลวง 3025 ทางไปทะเลน้อย ระยะทาง 2.3 กม. เลี้ยวซ้าย
ตรงไป 1.3 กม. ถึงกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ภาพประกอบที่ 74 เส้นทางไปยังกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก จาก 4 แยกโพธิ์ทองไปทะเลน้อย
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 75 เลี้ยวซ้ายเข้าซอยถนนแหลมไตนด
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 76 ผ่านตลาดควนขนุน
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 77 เดินทางไปตามป้ายโรงเรียนอุดมวิทย์
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

พหุ ประเด็น ชีว

ภาพประกอบที่ 78 3 แยก มีป้าย บ้านบ่อทราย บ้านควนพลี ให้เลี้ยวซ้ายแล้วตรงไป
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 79 เจอป้ายบ้านควนพลี ตรงไปเรื่อย ๆ เจอซอยด้านหน้าเลี้ยวซ้าย
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

พหุ ประเด็น พิเคราะห์

ภาพประกอบที่ 80 ตรงไปตลอดเส้นทาง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 81 ผ่านเส้นทางสวนยางพาราทั้ง 2 ฝั่ง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

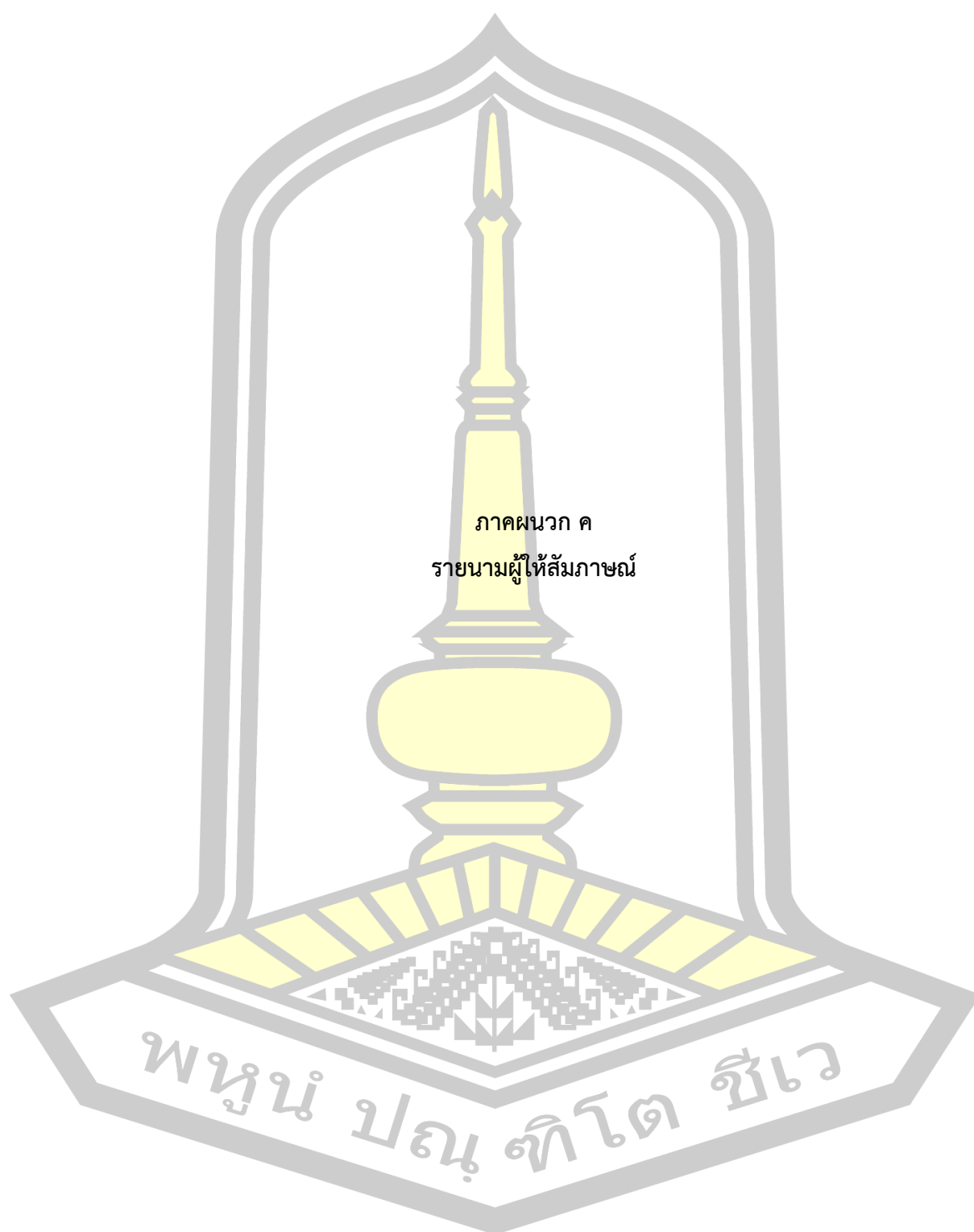
พหุคูณ ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบที่ 82 ผ่านเส้นทางที่อยู่อาศัยของชุมชนเทศบาลหนองพ้อและ
สวนยางพาราเทศบาลหนองพ้อ
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

ภาพประกอบที่ 83 ถึงสถานที่ตั้งกลุ่มแม่บ้านหญ้าแฝก อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
ที่มา : ทยากร บำรุงพานิช (2566)

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กัมปนาท ศรีนุ่น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 1 ตำบล
พนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2565.

กาญจนา ศรีสังข์แก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 49/2 หมู่ที่ 10 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช,
เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

กิตติญาพร ดวงแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 149 หมู่ที่ 2 ตำบลเคื่อง อำเภอลงขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม
เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2566.

เกตุสุตา แดงทองใส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 93 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม
2565.

ขันติยา โตะกานี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่
83/2 หมู่ที่ 10 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม
เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2566.

คณพศ ทรงเดชาไกรวุฒิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่สำนักงานปฏิรูป
ที่ดินจังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2565.

คำรณ เทพหุ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 153 หมู่ที่ 6 ตำบล
ควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2565.

จรรย์ยศ อรัณยธาดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ,
เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2566.

จันทร์ฉาย สร้อยทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 27/1 หมู่ที่ 10 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช,
เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2566.

เจียมจิต ฤทธิรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 153 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม
2565.

ฉัตรสุดา พลอยดำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่ 159 หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

เฉลา ศรีน้อย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 195 หมู่ที่ 6 ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2565.

ดวงรัก รัตนพันธุ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ตำบลท่าจีว อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2566.

ไตรศักดิ์ รักใหม่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการเทศบาลตำบลหนองพ้อ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2565.

นงเยาว์ บุญสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่ 16/1 หมู่ที่ 15 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

บำรุง คงเทพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการกำนัน ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม วันที่ 17 ธันวาคม 2565.

ปติมาภรณ์ แดงทองใส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ที่ 6 ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2565.

พรศักดิ์ ขายสุทธิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะหวด อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

พร้อม แดงทองใส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ที่ 6 ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2565.

มยุรี วงศ์หอด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 99 หมู่ที่ 6 ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2565.

ยุพา เล่าแก้หนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 165 หมู่ที่ 6 ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2565.

รัตนา มิตรเมือง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่สำนักงานพัฒนาชุมชน
อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2566.

รัตนภรณ์ หนูเอียด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 90 หมู่ที่ 10 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือน
มีนาคม เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2566.

วรรณิ รักไทรทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 264 หมู่ที่ 4 ตำบลตงวังทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือน
มีนาคม เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2566.

วุฒิพงศ์ ขาวนวล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม
2565.

ศิริภัสสร ศรีรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 10 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือน
มีนาคม เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

สมจิต คงพล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 98/1 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม
2565.

สมโชค ตุดเกื้อ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 6 ตำบล
ควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2565.

สมนึก ทองอุปลัมภ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 6/1 หมู่ที่ 15 ตำบล คลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช,
เดือนเมษายน เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2566.

สมศรี เลี้ยงสุน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 219 หมู่ที่ 6 ตำบล
ควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2565.

สุนิพร ขาวนวล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม
2565.

สุปราณี ยอดราช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 209 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม
2565.

สุพิศ คงเทพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 180 หมู่ที่ 6 ตำบล
ควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2565.

สุภาภรณ์ บุญสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 60 หมู่ที่ 10 ตำบล คลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือน
มีนาคม เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

สุรพล แดงทองใส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 259 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม
2565.

สุวรรณี ทิพย์กองลาศ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 255 หมู่ที่
6 ตำบลควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม
2565.

เสาวภา ช่วยเกื้อ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่
390/71 หมู่ที่ 10 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม
เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2566.

โสพล ทองบ้านนา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 185 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม
2565.

หนูเชื้อ แดงทองใส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์, บ้านเลขที่ 300 หมู่ที่ 6
ตำบลควนขนุน อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง, เดือนธันวาคม เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม
2565.

อมรรัตน์ ไทรทองคำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 383/18 หมู่ที่ 10 ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือน
มีนาคม เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2566.

อรพรรณ บุญสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด,
บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 15 ตำบลคลองน้อย อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือน
มีนาคม เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2566.

อรสา ชูสังข์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายากร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่ 214
หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 19 มีนาคม
2566.

อรุณรัตน์ มีแถม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายกร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่ 75/1 หมู่ที่ 6 ตำบลบางจาก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2566.

อาภาภรณ์ รัตนมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายกร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่ 299/1 หมู่ที่ 1 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2566.

อินทิรา แสงงาม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายกร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองน้อย อำเภอบางจาก จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2566.

อุเทน บุญเกิด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ทายกร บำรุงพานิช เป็นผู้สัมภาษณ์ที่ตลาดใต้โหนด, บ้านเลขที่ 24/1 หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะหวด อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เดือนมีนาคม เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2566.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	ทยากร บำรุงพานิช
วันเกิด	22 ธันวาคม 2514
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	44/4 หมู่บ้านวิจิตรธานี ตำบลหอยมศิลป์ อำเภอบางปะกง จังหวัดสมุทรปราการ
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	หัวหน้าแผนกส่งเสริมและเผยแพร่ศูนย์วัฒนธรรมและอาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2530 ศึกษาศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง พ.ศ. 2533 ศึกษาศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง พ.ศ. 2535 ศึกษาศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง พ.ศ. 2537 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขานาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏจันทรเกษม พ.ศ. 2539 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2567 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ ภัโต ชีเว